بسم الله الرحمن الرحیم

زه ملاله یم

لیکواله: **کریستهینا لمب**

ژباړه: **سیدحبیب وقار**

خپرندوی: **اکسوس کتابپلورنځی**

ډیزاین: **سپین سهار**

چاپکال: **۱۳۹۳ل/ ۲۰۱۴ز**

چاپشمېر: **۱۰۰۰ ټوکه**

چاپځی: **اسد دانش مطبعه- کابل/ ۰۷۰۰۴۴۹۲۹۸**

اکسوس کتاب پلورنځی

لومړی څانګه؛ کابل پوهنتون لویدیځ سرک
دویمه څانګه؛ دهبوریو پارک جنوبي دروازې ته مخامخ
ټلیفون شمېرې: ۰۲۰۲۵۰٤٦٥٢
۰۰۹۳۷۹۸۹۸۹٦۹٦
aksosbookstore@gmail.com
www.aksosbookstore.af
/aksos bookstore

Ketabton.com

ګرځېدونکو، له زده کړو او د ژوند
ژوند يې د ناسم سیاست او مافیا
سرې خوړونکو يې ژوند ورنه

(وقار)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملاله یم

هغه نجلۍ چې د زده کړې د حق د ترلاسه کولو له پاره ودرېده او طالبانو برید
پرې وکړ.

ملاله یوسفزۍ

هغو نجونو ته ورانديې کېږي چې د بې عدالتۍ او نابرابرۍ ښکار شوې دي او
سره له دې هم غلې دي.

زموږ غږ به واورېدل شي.

لړلیک

درناوی او مننه ٧

د ملالې بنسټ په اړه ١١

سریزه ١٢

لومړی څپرکی

یوه نجلۍ پیداکېږي ٢٠

زما د باز په څېر پلار ٣٥

په ښوونځي کې زده کړه ٤٨

زموږ کلی ٦٨

زه ولې لښتۍ نه په غوږو کوم او پښتانه ولې مننه نه کوي؟ ٧٩

د کثافاتو غر او ماشومان ٩١

مفتي مو د ښوونځي د تړلو هڅه وکړه ١٠٢

د مني زلزله ١١٥

دویم څپرکی

د مرگ دره ١٢١

ملا راډیو ١٢١

د نبات اوبه، د ټېنېس توپ او د سوات بودا ١٣٥

لایق ټولگی ١٤٧

په سرو وینو لړلی واټ ١٦٠

د گل مکۍ یادونه ١٦٧

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوله که ملنډې ۱۷۹
د درې پرېښودل ۱۹۰

درېیم څپرکی

درې نجونې، درې مرمۍ ۲۰۰
د غمونو دره ۲۰۰
د خپل قد د لوړېدو دعا مې کوله ۲۱٦
ښځه او سپند ۲۳۰
د طالبانو شخصي ډلې ۲۴۰
ملاله څوک ده؟ ۲۵۰

څلورم څپرکی

د مرگ او ژوند تر منځ ۲۵۷
لویه خدایه، هغه په تا سپارم ۲۵۷
ناپېژانده لور ته سفر ۲۷۳

پنځم څپرکی

دویم ژوند ۲۸۴
بېرمېنگهم ۲۸۴
موسکا یې ترې غلا کړې وه ۳۰۰
وروستۍ خبرې ۳۱۳
یو ماشوم یو ښوونکی، یو کتاب او یو قلم ۳۱۳
د سوات او پاکستان مهمې پېښې ۳۲۵

درناوی او منته

په تېر ژوند کې راته د انسان له کچې ډېر نفرت او د الله(ج) بې کچې ډېره مینه ښکاره شوه. ډېرو خلکو مرسته راسره وکړه چې که د ټولو په اړه ولیکم او نومونه یې واخلم یو بل کتاب هم ورباندې لیکل کېږي خو غواړم له ټولو هغو کسانو چې په پاکستان او ټوله نړۍ کې یې زما د روغتیا له پاره دعا کړې او ټول هغه زده کوونکي او ماشومان چې له ما یې ملاتړ کړی منته وکړم. همدارنگه له ټولو هغو گلونو، لیکونو، کارډونو او پیغامونو چې ماته یې لېږلي دي منته کوم.
پلار مې هغه څوک دی چې زما د فکر او نظریې خپلواکۍ ته درناوی لري. پلار او مور مې هم د زده کړې د حق د اخیستلو او سولې د راوستلو مبارزې ته ډېره هڅولم، له همدې امله د نېکمرغۍ احساس کوم.
همدارنگه زموږ په ښوونځي کې ښوونکې وې لکه ښاغلې مېرمن الفت چې د درسي مضامینو سربېره به یې ماته نېک چلند او ښه رویه راښوده.
ډېرو خلکو زما روغتیا یوه معجزه وبلله. له همدې امله په ځانگړې توگه د سوات د مرکزي روغتون له ډاکټرانو، نظامي روغتون په ځانگړې توگه زما اتلان، هر یو ډگروال جنید او ډاکټر ممتاز چې زه یې په وخت سره عملیات کړم او له مرگه یې وژغورلم درناوی کوم. همداراز له ډگرمن اسلم څخه هم منته کوم چې د بدن اصلي غړي مې یې له عملیات وروسته وساتل.
په ځانگړې توگه له جنرال کیاني څخه چې زما له روغتیا سره یې ډېره لېوالتیا ښوده منته کوم. له ولسمشر زرداري او کورنۍ یې منته کوم چې زما په ښه والي کې یې پاملرنه اغېزناکه وه. د عربي اماراتو له دولت او شاهزاده محمد بن زاید هم منته کوم چې الوتکه یې راته ولېږله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکټر جاوېد کیاني زما د پلار په څېر و، په هغې له غم او درده ډکو ورځو کې یې ماته خوشالي راکړه. ډاکټر فیونا رینولډز مې په پاکستان کې مور او پلار وه او دلته په انګلېستان کې یې هم ماته تسلي راکړه، مننه ترې کوم چې د هغې فاجعې حقیقت یې راته څرګند کړ.

په بېرمېنګهم کې د ملکې الیزابېت روغتون کارکوونکي بې جوړې وو. جولي او نرسانو یې له ماسره په مینه چلند کاوه، بېټ او چودري نه یوازې دا چې پالونکې مې وې بلکې ماته د دوو مهربانو خویندو په څېر وې. سربېره پر نورو له آیما چودري هم ځانګړې مننه کوم ځکه چې زما پالنه یې په بهتره لاره وکړه.

پاتې دې نه وي چې ریچارډ ایرونګ هم زما مسکا بېرته راکړه، همدارنګه مېرمن آنوین وایټ مې د سر کاسه جوړه کړه.

فیونا الکساندر نه یوازې دا چې رسنۍ یې په ښه توګه اداره کړې بلکې له ما او وروڼو سره مې یې مرسته وکړه څو په بېرمېنګهم کې ښوونځي ته لاړ شو. همدارنګه ریحانه صادق هم تل زما د آرامۍ لامل وه.

اوس غواړم له شیذه شهید او کورنۍ یې مننه وکړم چې له ما او کورنۍ سره مې یې مینه لرله. دوی له ما سره د ملالې ارګان په جوړولو کې ډېره مرسته وکړه او همدارنګه د (او مک کنزي) شرکت چې د دې کار په ترسره کولو کې یې د ده ملاتړ وکړ هم مننه کوم. همدا راز له ټولو هغو کسانو چې د دې ارګان په جوړولو کې یې له ماسره مرسته وکړه، په ځانګړې توګه لکه، مګان سمېټ، د ملګرو ملتونو سازمان او ایټال ویسزا[i] او بي سپیس[ii] مرسته راسره وکړه او له ثمر امین الله څخه هم مننه کوم چې له دې ارګان یې ملاتړ وکړ.

سربېره په هغو کسانو چې زما په یاد دي په ځانګړې توګه له جیمي لاندي او همکارانو یې لوما کروکس هم ځانګړې مننه کوم.

له ګورډن براون او د دفتر له کارکوونکو یې چې ماته له پېښې څخه په استفاده

i- Vital Voices
ii- BeeSpace

یې په نړیواله کچه د زده کړې یو خوځښت ترتیب کړ او همدارنګه په لندن کې د پاکستان له پخواني قونسل، واجد شمس حسین په ځانګړې توګه آفتاب حسن خان او مېرمن یې اروم ګیلاني مننه کوم. موږ په دې هېواد کې بې وزله وو خو هغوی مرسته وکړه چې وکړای شو د اوسېدو له پاره یو ځای ولرو همدارنګه د شهید حسین له موټر چلوونکي هم مننه کوم.

او په پای له کریستینالمب څخه ځانګړې مننه کوم چې زما خوبونه یې په واقعیت بدل کړل. هېڅ کله مې دا فکر نه کاوه چې یوه بهرنۍ مېرمن به له خیبر پښتونخوا یا پاکستان سره دومره مینه ولري او زموږ له هېواد به دومره خبره وي.

موږ ډېر ښه چانس لرو دا چې د کارولینا ساتن، جودي کلین او ارزو تحسین په څېر درنو کسانو له موږ سره مرسته وکړه. څو دغه کیسه په سمه توګه وړاندې کړو.

د پلار له ښه ملګري عبدالحی کاکړ څخه هم مننه کوم چې دا کتاب یې په پوره مینې سره و ارزاوه او همدا راز له ښاغلي انعام الرحیم څخه هم مننه چې زموږ د سیمې د تاریخ په اړه یې ډېره مرسته وکړه.

په دې لړ کې غواړم له انجلینا جولي مننه وکړم چې د ملالې له ارګان څخه یې په سخاوتمندانه توګه ملاتړ وکړ.

د خوشال ښوونځي له ټولو ښوونکو چې د پلار په نشتوالي کې یې ښوونځی وساته درناوی کوم.

د هغې ورځې له امله د الله(ج) شکر اداء کوم چې د شهیده چودري په نوم مېرمن زموږ کور ته راغله، اوس هغه زموږ د کورنۍ له ملاتړ کوونکو څخه ده.

له منیبې چې تل مې ښه ملګرې او ملاتړې وه او وروڼو مې خوشال او اتل هم مننه کوم.

ملاله یوسفزۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر بهرنی چې تر اوسه یې د سوات لیدو ته وخت پیداکړی، ښه پوهېږي چې د دې سیمې خلک څومره مېلمه پاله دي. له ټولو هغو کسانو چې هلته یې له ماسره مرسته کړې په ځانګړې توګه مریم، ښوونکې او ښوونکي، زده کوونکي، خوشال ښوونځی او په مینګوره کې له احمدشاه او سلطان رم څخه هم مننه کوم. همدارنګه له جنرال عاصم بجوا، ډګروال عابد علي عسکري، ډګرمن طارق او د کورنیو خدمتونو د عمومي اړیکو د ډلې مشر او آدم الیک څخه چې خپل یادښتونه یې زموږ په واک کې راکړل مننه کوم.

په انګلېستان کې د ملکې الیزابت روغتون کارکوونکو په ځانګړې توګه فیونا الکساندر او ډاکټر کیاني له ما سره بې کچې ډېرې مرستې وکړې. له ډېوېډ کاډوین، جودي کلین، آرزو تحسین او مارتین ایونز او په سنډې ټایمز کې مې له ابډېټر څخه ځانګړې مننه کوم. له خپل خاوند پائولو او زوی مې لورنزو هم ډېره مننه کوم.

او په پای کې له ملالې او کورنۍ یې مننه کوم چې د خپل ژوند کیسه یې زموږ په واک کې راکړه.

کریسټینا لمب

د ملالې بنسټ په اړه

له دې کتاب څخه زما د لیکلو موخه د نړۍ د ټولو نجونو له خوا نړۍ ته زموږ د غږ رسول و. په میلیونونو نجونې چې د زده کړې له حق څخه بې برخې کېږي او له خپلو استعدادونو یې ګټه نه شي اخیستی. هیله منه یم زما د ژوند کیسه د ټولو له پاره الهام راوړونکې شي، څو خپل غږ تر نړیوالو ورسوی شي او خپل ننني ځواک احساس کړی شي خو زما ماموریت همدلته پای نه مومي. د خپل ماموریت او په واقعیت کې زموږ د ماموریت د ترسره کولو له پاره لازمه ده چې د نجونو د زده کړو له پاره په جدي توګه هڅې وکړو، هغوی ته قدرت ورکړو چې خپل ژوند او ټولنې ته یې بدلون ورکړي. له همدې امله مې ملاله بنسټ جوړ کړ.

ملاله بنسټ باور لري چې ټولې نجونې او هلکان کولای شي نړۍ بدله کړي یوازې موکې ته اړتیا ده. له همدې امله بنسټ هڅه کوي چې دغه موکه د نجونو په اختیار کې ورکړي، له هغوی سره مرسته وکړي چې خپلې وړتیاوې په ښه توګه وپېژني او د ځان له پاره ښه راتلونکی ولري.

له ما سره یو ځای شئ چې ټول له یو بل سره د نجونو د زده کړو له پاره هڅه وکړو.

د ډېرو معلوماتو له پاره: www.malalafund.org

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

زه په داسې یوه هېواد کې وزېږېدم چې په نیمه شپه کې جوړ شو. خو کله مې چې خپل مرگ په خپلو سترگو ولید، له نیمې ورځې لږ تېره وه.
تېر کال له کور څخه د ښوونځي په لور لاړم چې بېرته هېڅ راونه گرځېدم. هغه ورځ طالبانو برید راباندې وکړ. وروسته د بېهوښۍ په حال کې روغتون ته یوړل شوم او بیا یې له پاکستان څخه وویستم. ځینې کسان فکر کوي چې بیا به هېڅ کله هم هېواد ته رانه شم په داسې حال کې چې زه په بیا راتلو له زړه ایمان لرم.
اوس چې په دې هېواد کې اوسېږم هر سهار د خپلې پخوانۍ کوټې چې هر وخت به مې جامې په غولي پرتې وې او د ښوونځي ډالۍ به یې هم په الماري کې ایښې وې خپلې سترگې پرانیزم. زه اوس په داسې یوه هېواد کې ژوند کوم چې له خپل محبوب هېواد او زما له کور څخه چې د سوات[i] په ښکلې دره کې دی یوازې پنځه ساعته لاره ده.
له دې سره سره زما هېواد له دې هېواد څخه په پېړیو واټن لري.
په دې هېواد کې هر ډول امکانات شته دي. له ټولو نلونو څخه سړې او تودې اوبه روانې دي او برېښنا هم د خلکو له پاره شپه ورځ شته ده. له همدې امله نور

(i) Swat سوات د پاکستان په شمال لویدیزه برخه کې یو ښار دی.

د تېلو څراغ ته اړتیا نه لرو، آن تر دې چې د پخلي له پاره هم څوک اړ نه دي بازار ته لاړ شي او گاز ډبه واخلي. دا هېواد دومره پرمختللی دی چې آن کولای شې خواړه تیار او ترل شوي برابر کړې.
کله چې له کړکۍ سره درېږم، لوړې ودانۍ وینم او بې پایه سړکونه چې نقلیه وسیلې په کې د تلو راتلو په حال کې دي، فلزي میلې او منظم شنه رنگه چمنونه او همدارنگه پاکې پلې لارې مې د سترگو په وړاندې ښکاري.
هغه وخت سترگې پرانیزم او یوه لحظه یې د درې په لور اړوم، لوړ او اوار غرونه چې څوکې یې له واورو ډکې دي، اوارې دښتې او خوندور سمندرونه خو کله مې چې سوات را په زړه شي، ټول بدن مې داسې یوه خوشالي احساسوي چې په اړه یې ویلای نه شم. وروسته مې ښوونځي ته ځم هلته مې له ښوونکو او ملگرو سره یو ځای کېږم. هلته زما ښه ملگرې منیبه وینم له څنگه یې کېښېنم، داسې ورسره خاندم او خبرې کوم چې فکر کېږي له هغې ځایه هېڅ نه یم راغلې او اوس هم هلته یم.
ناڅاپه رایاد شي چې د انگلېستان په بېرمېنگهم کې یم.
د ۲۰۱۲ کال د اکټوبر نهمه د سه شنبې ورځ وه چې زما ژوند بدل شو.
هغه ورځ سهار په رنگه ریکشو کې چې ماشینونو یې دود بهر کاوه او هره ریکشه کې له پنځو څخه تر شپږو نجونې ناستې وې او په خپله همېشنۍ منظمه لیکه روانې وې. د حاجي نیکه له ختو ډک او تنگ سرک ته ورسېدو.
د طالبانو له وخته زموږ ښوونځي هېڅ لوحه نه لرله.
زموږ نجونو له پاره ښوونځي ته په سهار کې ننوتل، یوه ځانگړې نړۍ وه. دا چې په خېزونو او گامونو به ننوتو، ټکري به مو د وربځو په څېر چې باد یې د لمر له شاوخوا یوه بله خوا وړي له سرونو لرې کېدل او په زینو به په بېړه پورته کېدو.
پورته به یوه سالون ته رسېدو چې زموږ د ټولگیو ورونه به له هغه ځایه ښکارېدل.
خپل بکسونه به مو ټولگیو کې پرېښودل، تر آسمان لاندې غرونو ته به مو چې شا وه منظمې لیکې جوړولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوې نجلۍ په چیغې کړې:

ټول ټولګیو ته!

د ښنو پوندې به مو په ځمکه ووهلې ویل به مو

- الله.

وروسته به بیا هغې نجلۍ وویل:

خبردار!

بیا به مو تکرار کړه:

- الله.

پلار مې دا ښوونځی زما تر زېږېدنې مخکې جوړ کړی و او په دېوال یې په ښایسته سپین او ګلابي رنګ په غرور سره (خوشال ښوونځی)لیکلي و. هره ورځ به د سهار په شپږو بجو ښوونځي ته تلو. د نهم ټولګي د یوه زده کوونکي د زده کړې موضوعات کیمیاوي معادلې، د اردو ژبې آرونه، په انګلیسي ژبه کیسه لیکنه او نور موضوعات لکه «بیړه د شیطان کار دی» او د وینو د دوران رسم کول و.

ډېرو ټولګیوالو مو هوډ درلود په راتلونکي کې ډاکټرانې شي خو د دې فکر کول چې زما او ملګرو زده کړې مې د ځینو له پاره د ګواښ لامل شي ډېر سخت دی. سره له دې د دې ښوونځي له دروازو له آخوا نه یوازې د مېنګورې لېونتوب او د ګنې ګونې ځوږ نه بلکې د سوات د اصلي ښار غږ اورېدل کېږي. چې د طالبانو په څېر خلک فکر کوي نجونې د زده کړې حق نه لري.

هغې ورځې له نورو سره یو څه توپیر درلود. د آزموینو میاشت وه، ښوونځی مو د ورځې په نهو بجو پیل کېده نو له همدې امله زما له پاره ډېر په زړه پورې و، نور لازم نه وه له خوبه ژر بیداره شم خو کله به چې چرګانو بانګ وکړ او مؤذن به هم آذان وکړ کولای مې شول نوره هم ویده شم. هغه وخت به مې پلار هڅه کوله ویښه مې کړي ویل به یې:

پلار به مې هر وخت راته «جاني» ویل او له خوبه به یې ویښولم.

- پلاره خیر دی لږ نور هم.....

هغه وخت به مې ځان تر بړستنې لاندې پټ کړ او مور به مې راغله. هغې به ویل:

- پشی!

مور به مې زه پشۍ بللم.

په همدې وخت کې به مې وخت ته فکر شو او چیغه به مې وکړه:

- وای مورې، ناوخته شوا!

زموږ په فرهنګ کې ټول د وروڼو او خویندو په څېر دي او یو بل ته همداسې غږ کوي. کله چې پلار زما مور د لومړي ځل له پاره ښوونځي ته راوسته، ټولو ښوونکو وربندار ورته وویل: له هغې وروسته په کور کې هم وربندار ورته وایو.

د خوب کوټه مې د کور په یوه څنګ کې وه، د کوټې ټول سامان مې یو د ویده کېدو کټ او یوه الماری وو.

الماری مې د هغې ډالۍ په پیسو چې په دره کې مې د سولې راوستو او نجونو د زده کړې د حق د ترلاسه کولو له پاره ترلاسه کړې وه واخیسته. ډالۍ او طلایي رنګه پلاستیکي جامونه چې په ټولګي کې مې د درس په مهال اخیستي وو، د الماری په پاړکیو کې ایښي وو. زه یوازې دوه ځله ممتازه زده کوونکې نه شوم، زما سیاله ملکه نور له ما مخکې شوه له هغې وروسته مې هوډ وکړ چې هېڅ کله بیا داسې پېښه ونه شي.

ښوونځی مو له کوره ډېر لرې نه و، زما خوښېدل چې تر ښوونځي په پښو لاړه شم خو د تېر کال راهیسې له نورو نجونو سره یو ځای په رېکشه کې تلم او له هغې خوا په بس کې راتلو. دا لاره یوازې پنځه دقیقې وه په لاره کې به بدبویه اوبه بهېدې. د ډاکټر د وېښتانو د اېښودو د انستیتیوت د لویې لوحې تر څنګ به تېرېدو. دې تابلو به زموږ یو ښوونکی را یاداوه چې وېښتان یې تللي و خو ناڅاپه یې وېښته راشنه شول، فکر مې کاوه ښوونکی به دلته راغلی وي او له ځانه سره به مې وخندل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پلي تګ څخه مې بس ډېر خوښېده، په پلي تګ کې به دومره خوشاله نه وم، ځکه کولای مې شول له خورلڼو او همدارنګه د بس له چلوونکي عثمان بهايي جان سره چې موږ به «وروړجان» باله کيسې وکړم. عثمان بهايي جان په خپلو خندوونکو کيسو موږ ټول خندولو.

موږ مې ښوونځي ته زما له پلي تګ څخه وېرېده، ځکه چې زموږ کورنۍ تل ګواښل کېده، له همدې امله له دې وروسته په بس کې تلم راتلم. د ګواښونو له ډلې ځينې په ورځپاڼو کې او ځينې هم په ليکلي توګه يادښتونه او پيغامونه وو چې زموږ لاس ته راتلل. مور به تل ماته اندېښنه کې وه، خو طالبان هېڅ کله هم په يوه نجلۍ پسې نه وو راغلي، ما باور لاره چې د طالبانو موخه زما پلار دی، ځکه چې پلار مې تل د دوی په ضد خبرې کولې. زاهد خان چې د پلار مې صميمي ملګری او يو مبارز و د اګسټ په مياشت کې لمانځه ته د تلو په وخت کې حمله پرې وشوه، له هغې وروسته به مې ټولو خپلوانو پلار ته ويل چې له ځان سره پام وکړي. دوی به ويل:

- پام دې اوسه چې کېدای شي دا ځل تاسې په نښه کړي.

کور مو په داسې يوه تنګه او وړه کوڅه کې و چې هلته د هر ډول ګاډي راتلل ناشوني و، له ښوونځي به چې را رسېدم بايد چې له بس ښکته شم، له يوې اوسپنيزې دروازې تېره شم او بيا به له څو زينو پورته تلم. ما فکر کاوه که څوک حمله راباندې وکړي په همدې زينو کې به وي. ډېر فکر به مې کاوه چې که کوم تروريست حمله راباندې کوي نو په همدې زينو کې به ډزې راباندې وکړي. هغه مهال به مې فکر کاوه چې که داسې پېښه وشي څه غبرګون به ښيم. فکر مې کاوه چې بايد بوټ مې وباسم او پرې ويې ولم خو فکر ته مې راتلل چې بيا به زما او د هغې تر منځ څه فرق وي نو ښه به دا وي ورته ووايم:

- راشه ما مړه کړه خو لومړی مې خبرو ته غوږ ونيسه. دا سم کار نه دی او زه مو دوښمنه نه يم.... يوازې غواړم چې ټولې نجونې ښوونځي ته لاړې شي.

هغه وخت مې دا ټول فکرونه خپلې خورلڼې منيبې ته وويل.

زه او منيبه د ماشومتوب له وخته په يوه کوڅه کې اوسېدو او د لومړني ښوونځي له وخته سره ملګري و. ما او هغې هرڅه لرل لکه د جاستين بيبر سندرې، د لېوه او مېښې فلمونه او د پوستکي د نرمولو تر ټولو بهترين کريمونه چې له يو بل سره به مو شريکول. د هغې خوښېدل چې د موډ طراحه شي خو پوهېده چې کورنۍ به يې هېڅ کله هم د دې کار اجازه ورنه کړي. هر چاته به يې ويل، هيله لري په راتلونکي کې يوه ډاکټره شي. ما هم دوی ته خپل فکر ووايه ويل مې چې بايد يوه مخترع يا هم سياستواله شم دا نظريه مې هېڅ کله هم پټه و نه ساتله.

منيبې ته مې وويل:

- اندېښنه مه کوه... طالبان هېڅ کله هم په يوه نجلۍ پسې نه دي راغلي.

کله چې د بس غږ واورېدل شو، ټولو د زينو په لورې منډې کړل. نجونې چې مخونه يې پټ کړي و له ښوونځي را ووتې او په بس کې کېناستې. زموږ د ښوونځي بس، يو ټون ابس[i] ډوله موټر و چې درې اوږدې چوکۍ يې لرلې دوې څنډو ته او يوه هم د ګاډي په منځ کې وه، شل زده کوونکې او درې ښوونکې به يې لېږدولې.

زه کيڼې خواته چې څنګ ته مې منيبه او بلې خواته مې د ټيټو ټولګيو زده کوونکې شازيه رمضان په داسې حال کې چې د آزموينې دوسيې مو په لاسونو او بکسونه مو له پښو سره ايښې و، کېناستو.

د ګاډي د ننه هوا توده او نبولې وه. يوازې وړاندې د هندوکش لوړ غرونه و چې په مخ يې واوره ښکارېده. ګاډي مو هېڅ هنداره نه لرله يوازې دواړو خواوو ته يې ډبل پلاستيکونه پرې ځړولي و، پلاستيکونه دومره زېړ او په خاورو ککړ و چې هېڅ بهر نه ترې ښکاره کېده. يوازې څه مو چې ليدل لمر و، لمر په دوړو او خاورو کې د يوه لوی زېړ رنګه لامبو وهونکي په څېر خپلې وړانګې خورولې.

په ياد مې دي چې ګاډی د پوځ د تلاشۍ په سرک له اصلي سرک څخه ښي لور ته وګرځېد، د کرکټ له ځمکې تېر شو. خو نور څه مې په ياد نه راځي.

[i] Toyota Townace truck

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیال مې کاوه چې په ګاډي کې مې په پلار ډزې کېږي او له ما سره یو ځای ویشتل کېږي، وروسته نارینه وینم چې د دوی په منځ کې زما په پلار پسې ګرځي.

ناڅاپه ګاډی ودرېد. د سوات لومړی حاکم او د اقتصاد د وزیر شیرمحمد خان مقبره چې په ښو پوښل شوې وه زموږ ښي لور ته وه او کیڼ لور ته مو هم یوه کارخانه وه. موږ د پوځ له تلاشۍ څخه څه کم دوه سوه متره واټن درلود.

سره د دې چې زموږ مخامخ سم نه مالومېده، خو یوه د لوبې ږیرې لرونکي ځوان چې روښانه رنګ جامې یې اغوستې وې زموږ ګاډی درولی و.

زموږ له چلوونکي یې وپوښتل:

دا د خوشال ښوونځي ګاډی دی؟

عثمان بهایي جان له ځانه سره فکر وکړ چې دا څومره بې عقله پوښتنه ده ځکه چې په ګاډي د ښوونځي نوم لیکل شوی دی. ځواب یې ورکړ:

- هوکې.

هغې دویم ځلي وپوښتل:

د زده کوونکو په اړه معلومات غواړم.

عثمان بهایي جان وویل:

باید دفتر ته لاړ شو.

د دوی د خبرو په وخت کې یو د سپینو جامو څښتن د ګاډي شاته نژدې کېږي.

منیبې وویل:

- وګورئ هاغه خبریال دی غواړي له موږ سره مرکه وکړي.

هلته ډېر وخت کېدل چې له پلار سره مې د نجونو د زده کړې د حق د اخیستو له پاره د طالبانو په ضد چې غوښتل یې موږ غلي کېدو ته اړ کړي خبرې کولې، ډېری خبریالان آن بهرنیان به ماته راتلل. خو هغوی یوه هم له دې کسانو سره ورته والی نه لاره.

هغې کس یوه د تېرې څوکې لرونکې خولۍ په سر کړې وه، خوله او پوزه یې په

یوه دسمال پوښلې و، داسې و لکه ساړه یې چې شوی وي. وروسته د ګاډي شاته راغئ له ماسره نژدې کېناست او پوښتنه یې وکړه:

- ملاله څوک ده؟

ټولې غلې وې خو ډېرو نجونو ماته کتل.

زه یوازینۍ نجلۍ وم چې مخ مې نه و پټ کړی.

وروسته هغې اووه توري مرمۍ را وویستې، زه هم پوهه شوم چې وسله یې پنځه څلوېښت تپانچه وه.

نجونو چیغې کړې.

منیبې ویل چې هغه وخت مې د هغې لاس ټینګ کړی و.

خورلېنو مې ویل چې هغې درې ځلې ډزې وکړې. لومړی ډز په سترګه ولګېد او له کیڼې اوږې مې ووت. په داسې حال کې په منیبه ور پرېوتم چې له سترګو مې وینې روانې وې.

دوه نورې مرمۍ زما تر څنګ په نجونو ولګېدې. یوې مرمۍ د شازیې کیڼ لاس ټپي کړی و، بله مرمۍ یې له کیڼې غاړې تېره شوې وه او د کاینات ریاض[i] په ښي مټ لګېدلې وه.

وروسته مې ملګرو راته وویل، د حمله کوونکي لاس د ډزو په وخت کې رېږدېده.

کله چې روغتون ته ورسېدم زما اوږده وېښتان او د منیبې جامې په وینو لړلې وې.

ملاله څوک ده؟

زه ملاله یم او دا مې کیسه ده.

i- Kainat Riaz

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

سوری سوری په ګولو راشې
د بې ننګۍ آواز دې رامه شه مینه

یوه نجلۍ پیداکېږي

کله چې زه وزېږېدم، کلیوال زما په پیداینښت اندېښمن شول او پلار ته مې یې هم مبارکي ور نه کړه.

زه د سهار په لومړیو کې چې وروستي ستوري سترګک واهه پیداشوم. موږ پښتانه دغه د سهار د وروستي ستوري د سترګګ نښه د خیر او برکت نښه ګڼو. پلار مې د روغتون د درملنې او یا هم کورنۍ قابلې له پاره پیسې نه لرلې، نو له همدې امله مې له مور سره ګاونډیانو مرسته وکړه. د مور او پلار لومړی اولاد مې مړ پیداشوی و خو زه په داسې حال کې وزېږېدم چې چیغې او لغتې مې وهلې. زه د داسې یوه هېواد نجلۍ یم چې ټوپک یې د هلکانو د پیداکېدو په وخت کې اور اخلي په داسې حال کې چې نجونې تر پردې لاندې پټېږي دلته د ښځو یوازینۍ دنده د اولادونو روزنه او اخلی پخلی دی.

د ډېرو پښتنو له پاره د نجلۍ د پیداکېدو ورځ د پرېشانۍ ورځ وي. د پلار د ترور زوی مې، جهان شېرخان یوسفزی، یوازینی کس و چې زما د زېږېدو مبارکي یې ورکړې وه او آن ماته یې یو څه پیسې هم ډالۍ کړې وې. هغې د خپل ټبر لویه شجره له ځانه سره راوړې وه، دلوخېل یوسفزي. زما پلارني نیکه به یوازې زموږ د نارینه نیکونو شجره موږ ته ښودله. پلار مې ضیاءالدین د پښتنو نارینه و ته هېڅ ورته نه دی. هغې د شجرې پاڼه را واخیسته تر خپل نوم یې د نبات په اوبو یوه کرښه وکښله او په پای کې یې ولیکل: «ملاله».

د هغې د ترور زوی چې حیران شوی و وخندل. خو پلار مې یې په کیسه کې نه شو. پلار مې وایي له زېږېدو وروسته مې یې چې سترګو ته کتلي و، راباندې مین شوی و.

هغه وخت یې خلکو ته ویلي و:

- زه پوهېږم دغه نجلۍ له نورو سره ډېر توپیر لري.

هغې له خپلو ملګرو او خپلوانو غوښتي و چې زما په زانګو کې وچه مېوه، شیریني او پیسې واچوي، هغه کار چې موږ یې یوازې د هلکانو له پاره کوو.

زما نوم د میوندۍ ملالۍ (د افغانستان اتلې مېرمن) له نوم څخه واخیستل شو. پښتانه قومونه په افغانستان او پاکستان کې وېشل شوي دي. موږ کلونه کېږي، د پښتونولۍ[i] له قانون سره ژوند کوو چې له مېلمنو سره مو ښه چلند ته هڅوي. هڅوي. په دې قانون کې تر ټولو ښه ارزښت «ناموس» دی.

یوه پښتون ته تر ټولو بد څه بې عزتي ده، شرم او خجالت پښتون نارینه له وېرې سره مخ کوي.

پښتانه وایي: «بې عزته دنیا ارزښت نه لري.»

موږ تل له یو بل سره په جګړه یو، په داسې توګه چې خپل دوښمن ته هم ترورزی وایو. خو که بل څوک زموږ په ځمکه تېری وکړي د هغوی په وړاندې له یو بل سره یو ځای کېږو. پښتانه د ملالۍ د اتلولۍ له کیسې سره لویېږي.

هغې په ۱۸۸۰ م کال کې د افغانستان پوځ د انګرېزانو په وړاندې دفاع ته وهڅاوه.

ملالۍ د کندهار په میوند کې چې د کندهار په لویدیځو دښتو کې یو کوچنی ښار دی، د یوه شپانه لور وه. هغه وخت چې دا نوې ځوانۍ ته هم پوره نه وه رسېدلې، پلار یې او هغه کس چې غوښتل یې په راتلونکي کې واده ورسره وکړي، د هغو زرګونو کسان په منځ کې و چې له انګرېزانو څخه د هېواد د دفاع له پاره په جګړه بوخت و. ملالۍ د کلي د نورو مېرمنو په څېر د جګړې ډګر ته

[i] په پښتنو کې د اساسي قانون حکم لري، موضوع یې ډېره د کورنۍ، ټبر او عزت ساتنه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاړه چې د ټپیانو درملنه وکړي او اوبه ورکړي.

کله چې د افغان ځواکونو بیرغ وړونکی شهید شو، ملالۍ خپل سپین ټکری د بیرغ په څېر پورته کړ او سرتېرو ته یې چیغه کړه:

که په میوند کې شهید نه شوې
خدایږو لالیه بې ننګۍ ته دې ساتینه

ملالۍ په دې جګړه کې شهیده شوه خو اتلولۍ او خبرو یې افغان سرتېري جګړې ته وهڅول. هغوی یو پل په بشپړه توګه ویجاړ کړ چې د برېتانیا په تاریخ کې دا د دوی له پاره تر ټولو لویه او بده ماتې وه. افغانان له دې امله چې وروستي پادشاه یې په کابل کې د میوند د بریا له پاره یو یادښت جوړ کړ ډېر ویاړي او د غرور احساس کوي.

په حقیقت کې مونږ پښتانه ملالۍ د اتلولۍ او قدرت د یوه سمبول په توګه پېژنو چې په افغانستان کې یې په نوم ډېر ښوونځي جوړ شوي دي.

خو نیکه مې چې یو مذهبي عالم او کلیوال روحاني و، ملاله نوم چې پلار مې راباندې کېښود خوښ نه کړ، هغه ویل دا نوم د غم او اندېښنې په معنی دی.

په ماشومتوب کې به مې پلار د پېښور د پېژندل شوي شاعر رحمت شاه سایل یو شعر هر وخت راته وایه. هغه شعر په دې سره پای مومي:

«آه د میوند ملالۍ،
یو ځل بیا راپورته شه چې پښتانه د ویاړ په سندره پوه شي،
ستا شاعرانه کلمې دنیا بدلوي،
هیله کوم، یو ځل بیا راپورته شه!»

هر څوک به چې زمونږ کور ته راتلل، پلار به مې د ملالۍ کیسه ورته کوله. ما به د دې کیسې له اورېدو او هغو سندرو چې پلار به مې یې په اړه ویلې خوند اخیست.

مونږ د نړۍ په ډېره ښکلې سیمه کې ژوند کاوه. زمونږ دره، د سوات دره، د غرونو

آسماني قلمرو دی چې هلته آبشارونه او ښکلې رودونه بهېږي. کله چې درې ته ننوزئ یوه لوحه وینئ چې پرې لیکلي دي:

«جنت ته ښه راغلئ»

کلونه وړاندې یې سوات د «باغ» په نوم پېژنده. د سوات ځمکې په خپلسرو شنو شوو ګلونو پوښل شوې دي، د خوندورو مېوو باغونه، د زمرودو کانونه او سیندونه یې د «قزل آلا» په نوم خوندور سره خال لرونکي کبان لري. د سوات ډېری خلک سوات د «لویدیځ سویس» په نوم سره یادوي، آن تر دې چې د پاکستان د (سکي) لومړی ننداره هم همدلته وشوه. د پاکستان پانګه وال خپلې رخصتۍ دلته تېروي . د دې ځای له پاکې او زړه وړونکې هوا، ښکلو منظرو او د صوفي موسیقي او نڅا له جشنونو څخه خوند اخلي. همدارنګه ډېری بهرنیان په ځانګړې توګه انګرېزان د رخصتۍ له پاره دلته راځي. آن تر دې چې د انګرېزانو ملکه هم درې ته راغلې او په سپینه ماڼۍ کې چې د سوات د لومړي حاکم له خوا د تاج محل د مرمرو له کاڼو جوړه شوې اوسېدلې ده.

سوات تر یو کس پورې تړلی تاریخ لري چې اوس د خیبر پښتونخوا[i] یوه برخه ده. له همدې امله د پاکستان له نورو سیمو بېل پاتې شوی دی. سوات په پخوا وخت کې له دوو ګاونډیو ښارونو چترال او دیر سره د پادشاهۍ یو ایالت و. د استعمار په وخت کې هم سره له دې چې زمونږ پادشاهانو له برېتانیا سره وفا لرله خو خپله یې په دې ځمکه حکومت وکړ.

کله چې برېتانیا په ۱۹۴۷ م کال کې هندوستان ووېشه. د نوي او خپلواک پاکستان بنسټ کېښودل شو. د دې هېواد دودیزه پیسه پاکستانۍ روپیه وه خو دولت یوازې کولای شول په بهرني سیاست کې لاسوهنه وکړي. والي عدالت پلی کړ او د قبایلو په منځ کې یې سوله را وسته، هغې همدارنګه له خلکو څخه په سلو کې لس د سرکونو، روغتونونو او ښوونځیو د جوړولو له پاره مالیه اخیسته.

مونږ د پاکستان له پلازمېنې اسلام آباد څخه سل میله واټن درلود خو داسې

---

[i] Khyber Pashtonkhwa

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکارېده چې په یوه بل هېواد کې یو. دغې سفر به د ملکنډ په لاره څه کم پنځه ساعته لاره وهله. چې کلونه وړاندې به زموږ نیکونو د سعیدالله په نوم د یوه واعظ په رهبرۍ چې انګرېزانو به لېونی درويش باله، د هغې غرونو په ګړنګونو کې د انګرېزانو په وړاندې مبارزه کوله. د هغوی له ډلې یو هم ویسنټون چرچیل و چې د هغې غرونو په اړه یې یو کتاب ولیکه او موږ اوس هم د غرونو یوې څوکې ته چرچیل وایو. د درې په پای کې یوه د زیارت شین رنګه ګونبذه هم لیدل کېده چې خلک د مننې او دا چې خپل مقصد ته په سالمه توګه ورسېږي، پیسې ورته اچولې.

زموږ له خپلوانو هېڅوک هم اسلام آباد ته نه و تللي. مخکې تر دې چې ناوړه پېښې وشي، زما د مور په څېر ډېری خلک تر سوات نه و وتلي.

موږ په مېنګوره کې چې د درې یوازینی پراخه ښار دی اوسېدو. هغه وړه سیمه وه خو ډېرو خلکو له کلیوالو سیمو مېنګورې ته کډه وکړه چې څه وخت وروسته، ډېر نفوسه او چټل ښار ترې جوړ شو. دغې ښار څو هوټلونه، پوهنتون، د سپورټي لوبو د میدان ځمکه او د لوړ بیو ډېرو او دوديزو سنتي ګلدوزیو لرونکی و. د شنو چمنونو تر منځ بهېدونکې اوبه چې د پلاستیکي کڅوړو او خځلو په واسطه چټلې شوې وې په ښار کې بهېدې. دغه رود د ماهور د غونډۍ تر څنګ د نورو رودونو په څېر یا هم د سوات د رود غونډې چې له ښاره بهر بهېږي او هلته خلک خوندور کبان نیسي او خپلې رخصتۍ تېروي ښکلې، رڼې او پاکې نه دي.

زموږ کور په ګلکده کې چې په پخوا وختونو کې دې ځای ته «بتکره» یا هم «د بودایي بوتانو ځای» نوم اخیستل کېده، و. زموږ د کور په څنګ کې له اسرارو ډکې کنډوالې وې چې د زمري مجسمې، ماتې پایې، له سر پرته بدنونه، تر ټولو حیرانوونکې دا وه چې هلته په سلګونو ډبرینې چترۍ هم لیدل کېدې.

په نولسمه پېړۍ کې کله چې سلطان محمود غزنوي له افغانستان څخه وتښتېد او زموږ د سیمې حاکم شو، زموږ په سیمه کې د اسلام دین راڅرګند شو. خو تر

هغې وړاندې د سوات سیمه د بودایانو تر واک لاندې وه.

بودایان په دویمه پېړۍ کې دې سیمې ته ننوتل او پادشاهانو یې په دره کې پنځه سوه کاله حکومت وکړ. چیني کشف کوونکو د بودایي صامعې په اړه چې د سوات د رودخانې په څنګ کې وه او د معبدونو د زنګونو غږ چې په دره کې به یې انګازې کولې لیکلي دي:

سره له دې چې کلونه کېږي دغه عبادت ځایونه له منځه تللي خو د سوات په هر ځای کې چې د ګلونو په منځ کې قدم ږدئ د دوی پاتې شونې به ووینئ. موږ به د ډبرینو ډبر توږلو (کندنکاریو) په منځ کې چې هلته به یو چاغ بودا په یوه ونه په څلورو پښو ناست و په نېک ښادګونې قدم واهه. د بودا د خدای په اړه ډېرې کیسې شته دي. وایي هغه به په دې دره کې د واکمنې سولې او آرامۍ له پاره راته او پاتې نور یې په دره کې په یوه لویه هدیره کې ښخ شوي دي.

د بتکرې کنډوالې د سترګو پټولو او پیداکولو د لوبې له پاره ښه ځای و.

کله چې بهرني پخواني آثار پېژندونکي د یو لړ څېړنو له پاره درې ته راغلل، څرګنده یې کړه چې په تېرو زمانو کې ګونبذ لرونکي ښکلي زیارتونه چې بودایي پاچاهان به په کې خښېدل په دې سیمه کې و.

پلار مې د «بتکرې عتیقې» په نوم شعر لیکلی او په ښه توګه څرګندوي چې مسجد او عبادت ځای څه ډول کولای شي د یو بل په څنګ کې وي. هغه لیکي:

«کله چې له منارو څخه د حق چیغه پورته کېږي،
بودا موسکا کړي،
او د تاریخ مات شوي زنځیرونه دویم ځلي سره پیوسته کېږي.»

موږ د هندوکش د غرونو چې هلته به نارینه د غرنیو وزو او خرسانو د ښکار له پاره تلل، د لړۍ په څنګ کې ژوند کاوه. کور مو یو پوړ و. په کېنه خوا کې یې اوار او پراخه بام ته زینې پورته شوې وې چې هلته به موږ ساعت تېرې کوله، زموږ د ساعت تېرۍ ځای و. د لمر لوېدو په وخت کې به مې پلار له خپلو ملګرو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلته چای څښلو او بحث به یې کاوه. کله به زه هم هلته په بام کېناستم، د هغې دود ننداره به مې کوله چې د پخلنځي له دودکش څخه به پورته کېده او د شپې د چرچرکو ښکلي آواز ته به مې غوږ نیوه.

زموږ سیمه د انځیرو، انارو او آلو له مېوو ډکه وه چې ډېر خواږه او خوندور دي. زموږ په خپل باغ کې هم انګور او نورې تازه مېوې شته وې. یوه د آلو د مېوې ډېره خوندوره میوه لرونکې ونه مو د څنګ په انګړ کې وه. د مرغانو آن طوطیانو به هم هغه ونه ډېره خوښېده داسې ښکارېده چې زموږ او مرغانو به د آلو په خوړلو سیالي وه.

د کور شاته مو یو صوفه (برنډه) وه چې هلته به ښځې د بنډار له پاره کېناستې. موږ د لوږې په رښتینې معنا ښه پوهېدو. له همدې امله به مې مور ډېر خواږه پخول او له بې وزلو سره به یې مرسته کوله. هغه وخت به چې هر څومره خواږه پاتې کېدل مور به مرغانو ته اچول. موږ په پښتو کې د ټپې په نوم یو ډول شعر لرو چې دوه مصرعې وي، مور به چې مرغانو ته خواږه اچول یوه ټپه به یې زمزمه کوله:

د باغ کوترې مو مه وژنه
که یوه مړه کړې نورې نه راځي مینه

زه به چې په بام کېناستم او د لوړو غرونو په لیدو به مې خیالونه جوړول خوند مې ترې اخیست. تر ټولو لوړ یې هرمې ډوله الوم غر دی چې زموږ له پاره سپېڅلی غر بلل کېده او دومره لوړ دی چې هر وخت یې ورېځو شاوخوا نیولې وي. دا غر آن په اوړي کې هم په واورو پوښلی وي.

موږ په ښوونځي کې زده کړل چې سوات ته بودایان څه ډول راغلي و. له مېلاد څخه ۲۳۰ کاله وړاندې لوی سکندر له زرګونو پوځیانو او فیلونو سره د افغانستان او بیا د هند له لارې درې ته ننوتی و. د سوات خلک هم په دې باور و چې خدای[ج] به د الوم غره د لوړوالي له امله دوی وساتي له همدې امله هلته

لاړل خو سکندر هم چې ځواکمن مشر و یوه د لرګي زینه یې جوړه کړه چې تیرې ویشتونکي پرې د غره څوکې ته ورسوي.

ما به د بام له لوړې برخې د غره د څلورو فصلونو توپیر ته کتل. په مني کې به ساړه بادونه ترې الوتل په ژمي کې یې ټولې برخې په واورو پوښلې وې. د یخ ټوټې به د تورو په څېر راځړېدلې وې. په ژمي کې مو سیالي کوله، د واورې سړی به مو جوړاوه، هڅه مو کوله چې د واورې ټوټې په لاس وکاروو. سوات به په پسرلي کې ټول شین رنګ نیولی و. د سرو ګلونو غوټۍ به د کور په انګړ کې راپورته شوې. هر څه ته به یې ښایسته رنګ ورکاوه او باد به د شولو (د وریجو بوټي) تند بوی له ځانه سره راووړ. زه د دوبي په موسم کې زېږېدلې یم، کېدای شي همدا دلیل وي چې دا موسم مې خوښېږي، سره د دې چې د مېنګورې اوړی ډېر تود او وچ وي او اوبه یې چې خلک خځلې په کې اچوي بد بویه دي.

زما د زېږېدو په وخت کې زموږ کورنۍ ډېره بې وزله وه. زما پلار او یوه ملګري یې خپل لومړنی ښوونځی جوړ کړی و. موږ په یوه زاړه کور کې چې ښوونځي ته مخامخ و او دوه کوټې یې لرلې ژوند کاوه. زه مې له مور او پلار سره په یوه کوټه کې ویده کېدم. بله کوټه مو مېلمنو ته ځانګړې کړې وه. موږ آن حمام او پخلنځی هم نه درلود. مور مې په ځمکه په یوه نغري کې د لرګیو په اور پخلی کاوه، جامې به مو د ښوونځي په مخه کې په نل وینځلې. کور کې به مو هر وخت ګڼه ګوڼه وه له کلیو به ډېر مېلمانه راتلل، مېلمه پالنه د پښتنو د فرهنګ مهمه برخه ده.

زما له پیداکېدو دوه کاله وروسته زما ورور خوشال پیداشو. دا چې موږ تر اوسه هم د روغتون لګښت نه درلود هغه هم په کور کې پیداشو. پلار مې د ښوونځي د نوم د اغېزې له امله خوشال نوم پرې کېښود. دغه نوم د یوه مبارز پښتنانه شاعر «خوشاله خان خټک» نوم و. مور مې د یوه زوی پیداکېدو ته هیله لرله، نه یې شوای کولای د خوشال په زېږېدو سره خپله خوشالي پټه کړي. زما له نظره خوشال یوه نی ته ورته داسې لکه چې باد یې وهي ډنګر او وړوکی و خو د مور له

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظره مې ډېر مينه ناک و. پوهېدم هرڅه به چې خوشال غوښتل مور به ورته پيداکول. هغې به هر وخت چاى غوښت. زموږ سيمه ييز چاى له شيدو، بورې او هېل څخه جوړېږي.

مور مې هوډ درلود چې هغې ته يوه نوې زانګو واخلي، کله چې زه پيداشوې وم پلار مې يې د اخيستو توان نه درلود. نو څکه يې ماته يوه زړه لرګينه زانګو چې ډېر څله کارول شوې وه له ګاونډيانو راوړې وه. خو پلار مې مخالفت وکړ، ويې ويل:

ملاله په همدې زانګو کې لويه شوه، خوشال ته همدا زانګو مناسبه ده.

څه باندې پنځه کاله وروسته مې بل ورور «اتل» چې د سويې په څېر روښانه او پلټونکې سترګې يې لرلې وزېږېد. هغه وخت مې پلار ويل چې موږ اوس يوه بشپړه کورنۍ يو په داسې حال کې چې په سوات کې ډېرى کورنۍ اووه او آته اولادونه لري هلته د دريو اولادونو کورنۍ ډېره وړه ښکاري.

ما به تل له خوشال سره لوبې کولې، هغه له ما څخه دوه کاله وړوکى و خو هر وخت به مو شخړې کولې. هغه به هر وخت مور او ما به پلار ته شکايت کاوه. هغه به ويل:

- جاني څه شوه؟

زه هم د خپل پلار په څېر د کاذبو مفصلونو لرونکې يم او کولاى شم په آسانۍ سره خپلې ګوتې شا خوا ته قات کړم. د پښو پوندې مې د تلو په وخت غږ باسي چې د نورو د نا آرامۍ لامل کېږي.

مور مې ډېره ښايسته ده پلار مې دومره پرې مين دى چې د نورو نارينه وو په خلاف هېڅ کله يې هم په هغې لاس نه دى پورته کړى داسې چې فکر کوي مور مې يوه ماتېدونکې ګلدانۍ ده. د مور نوم مې «تور پېکۍ» دى يعنې دا چې تور وېښته لري، سره له دې چې وېښتان يې قهوه يي دي. نيکه مې جانسر خان دا نوم زما د مور تر زېږېدو مخکې چې له راډيو يې اورېدلى و خوښ کړى و.

هيله مې لرله چې زما د مخ رنګ هم د هغې په رنګ چې سپين سوسن ته ورته

دى او سترګې مې هم شنې واى. خو د شين او زېړ رنګ ترکيب، پلنه پوزه او قهوه يي سترګې مې له پلاره په ميراث اخيستې. زموږ په کور کې هر کس يو مستعار نوم لري. سره د دې چې په کور کې به مور ماته پيشۍ ويله، د کورنۍ ځينو غړو به ماته لاچي چې د هېل مانا لري غږ کاوه. زه ډېر شوخ طبيعت لرم نو هغه کسان چې سپين رنګ لري سپين پوستى ورته وايم او همدارنګه موږ يو بل د له ټوکو نه د صفت متضاده کلمه وايو. په کور کې مو پلار (ښايسته دادا) باله.

هغه وخت چې لږ او ډېر څلور کلنه وم له پلاره مې وپوښتل:

- پلاره تاسې کوم رنګ لرئ؟

هغه په ځواب کې وويل:

- نه پوهېږم، لږ سپين... او لږ هم تور...

ما وويل:

لکه د شيدو چاى!

هغه وخت پلار په زوره وخندل.

پلار مې چې ځوان و، د خپل تور پوستکي له امله به شرمېده، دښتې ته به تلو چې ځان د مېښې په شيدو ومينځي، هغه فکر کاوه چې په دې سره به يې پوست سپين شي. خو کله چې زما له مور سره واده کوي د خپل پوست تور والي ته ارزښت نه ورکوي او نه پرې شرمېږي. زما د مور مينه د هغې په نفس باور ډېروي.

زموږ په ټولنه کې ټول ودونه د کورنيو له خوا ټاکل کېږي خو زما د مور او پلار واده په مينه پيل شوى و. هر ځل چې د دوى د پېژندنې کيسه اورم ورسره تازه کېږي او خوند ترې اخلم. هغوى د شنګلې په نوم د سوات د لوړې درې د يوه کلي اوسېدونکي و. پلار به مې چې کله د ترور (عمه) کور ته تلو چې زما د مور ګاونډۍ وه ورسره پېژندلي يې و. زموږ په دود کې د داسې احساساتو څرګندول منعه دي. پلار به مې مور ته شعر لېږه خو هغه په لوست نه پوهېده.

مور مې وايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زما د هغه فکر خوښېده.

پلار مې بیا په خندا وایي:

- زه يې په ښکلا مین وم.

د دوی تر منځ یوه ډېره مهمه مسئله وه چې هغه د نیکه مخالفت و. کله مې چې پلار خپله مینه ښکاره کړه، هېڅ یوه يې هم ملاتړ ونه کړ خو له څه وخت وروسته يې پلار راضي کړ او د هغې کور ته يې یو کس ور ولېږه. دا د واده غوښتلو له پاره د پښتنو یو دود دی. خو ملک جانسر خان مخالفت وکړ.

دا چې پلار مې سرټېټه سړی دی، خپل پلار يې اړ کړ چې یو ځل بیا هم څوک ور ولېږي. د جانسر خان حجره به په سیاسي مسایلو د خبرو له پاره د خلکو د ټولېدو ځای و چې پلار به مې هم برخه په کې اخیسته. له همدې امله دوی دواړو یو بل پېژندل خو له نهو میاشتو وروسته يې هوکړه وکړه.

مور مې له هغې کورنۍ څخه ده چې پیاوړې ښځې او نفوذ لرونکي نارینه لري. نیا يې خپلو وړو زامنو ته کونډه شوې وه. مشر زوی يې جانسر خان چې د نهو کلونو په عمر و، له یوې کورنۍ سره د قبیلوي دوښمنۍ له امله بندي شوی و. نیا مې له بند څخه د هغه د خلاصېدو له پاره په غرونو کې څلوېښت میله پلې تللې وه څو له یوې بډایه کورنۍ څخه مرسته وغواړي. زه هم فکر کوم چې زموږ مور به هم زموږ له پاره همداسې کار وکړي. سره د دې چې هغه نه شي کولای لیک لوست وکړي خو بیا مې هم پلار د هر څه په اړه مشوره ورسره کوي. مور مې پلار ته لاس ورکوي، مشوره ورسره کوي چې څوک يې په رښتیا دوست دی او څوک نه دی. پلار مې يې هم خبره مني. ډېری پښتانه داسې چلند نه کوي دوی مې پلار د ملنډو په ډول یادوي وایي: «هغه يې له خپلې ښځې هم هیله کوي!»

موږ خوشاله کورنۍ یو او هر وخت په خوله موسکا لرو.

مور مې دینداره ده په ورځ کې پنځه وخته لمونځ نه قضا کوي سره له دې چې مسجد ته نه شي تلای ځکه چې هلته یوازې نارینه ځي. هغه گډا په دې نه خوښوي چې خدای(ج) يې نه خوښوي خو د ځان د ښایسته کولو لپاره په گلونو

جوړې جامې، د سرو زرو غاړکۍ او لاس بند اچول يې ډېر خوښېږي.

زه مې پلار ته ډېره ورته یم له جامو او جواهراتو سره ډېره مینه نه لرم، په بازار کې گرځېدل مې ستړې کوي خو کله کله مې زړه غواړي په بندو دروازو کې له خپلو خورلڼو سره وگډېږم.

موږ ماشومانو به ډېر وخت له مور سره تېراوه. پلار به مو ډېر وخت په ښوونځي او ادبي ټولنه کې بوخت و. هغې تل هڅه کوله نه یوازې همغه سیمه بلکې دره هم وساتي. هغې د خپلې زده کړې او خپلې انرژۍ په مټ موږ ته یو هوسا او آرام ژوند برابر کړ چې له همدې امله خلو وپېژانده.

خلکو به يې له وینا خوند اخیست او هر مازیگر به مې چې د پلار د لیدو له پاره مېلمانه راتلل زه به ډېره خوشاله کېدم. موږ به تر یوه پلاستیکي سترخان چاپېره چې مور به خواړه پرې کېښودل ټولېدو. هغه وخت به مو په ښي لاس (چې زموږ دود دی) وریجې او غوښه کلوله کوله او بیا به مو خوړله.

کله به چې هوا تیاره شوه د تېلو د څراغ رڼا ته به کېناستو، رڼا ته به مو په دېوال د نیم بدن څېرې د گډا په څېر ښکارېدې چې غوماشې به پرې ښکار کېدې. په اوړي کې به هر وخت د باران د برېښنا غړونه ډېر اورېدل کېدل زه به ډېر وخت د پلار په گونډو پرته وم.

زه مې د پلار خبرو جذب کړې وم. موږ ته به يې قبیله يې، د روحانیونو او پښتنو مشرانو د جگړو کیسې کولې او په زړه وړونکي غږ به يې موږ ته شعرونه ویل او کله به يې په عیني وخت کې ورسره ژړل.

د سوات د ډېرو اوسېدونکو په څېر موږ هم د یوسفزیو له قبیلې څخه یو. یوسفزي په اصل کې د افغانستان د کندهار او د پښتنو لوی ټبر دی چې په افغانستان او پاکستان کې تیت شوي دي.

زموږ نیکونه له کابل څخه سوات ته په شپاړسمه پېړۍ کې کډوال شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوی په کابل کې د تیموریانو[i] له یوه پادشاه سره مرسته وکړه خو وروسته له دې چې خپل ټبر یې له تخته لرې کړی و بېرته په تخت کېنوي. خو خپلوانو او نژدې کسانو یې پوه کړ چې د یوسفزیو ځواک ورځ په ورځ ډېرېږي نه چې بله ورځ یې پاچاهي له ستونزو سره مخ کړي، له همدې امله یې یوه شپه د دوی ټول مشران د یوې مېلمستیا له پاره را وغوښتل او ټول یې د ډوډۍ خوړلو په وخت کې ووژل.

لږ او ډېر ۶۰۰ مشران په دې عام وژنه کې ووژل شول، د دوی له منځه یوازې دوه کسان په تېښته بریالي شول او د خپلې قبیلې له نارینه و سره پېښور ته وتښتېدل. له څه مودې وروسته له ځینو قبیلو سره د خبرو له پاره سوات ته لاړل چې د دوی په مرسته او ملاتړ بېرته افغانستان ته لاړ شي خو دوی هلته د سوات په ښکلا مین شول، هوډ یې وکړ چې نور هملته ژوند وکړي د دې له پاره یې له سوات څخه نورې قبیلې وشړلې او خپله په کې مېشت شول.

د یوسفزیو قبیلو دغه ځمکه د خپلو نارینه و تر منځ ووېشله. دوی د «وېش» په نوم طریقه لرله. چې هر پنځه یا لس کاله وروسته به ټولو کورنیو کلي بدلول او په نوي کلي کې به یې د نارینه و تر منځ ځمکه وېشله څو په دې طریقه ټول وکولای شي هم له ښې او هم له خرابې ځمکې استفاده وکړي.دوی فکر کاوه چې په دې ډول به د قبیلو تر منځ د جګړې مخنیوی وشي. خانانو به په کلیوالو واکمني کوله، کارکوونکو او صنعت کارانو به د دوی کارونه اجاره کول. خلکو باید چې خانانو ته اجاره ورکړې وای چې دغه اجاره به د دوی د محصولاتو یوه برخه وه. دوی باید د هرې ورې ټوټې ځمکې په سر خانانو ته یو سرتېری ورکړی وای څو دوی یوه ملېشه جوړه کړي. خانانو به د نورو کلیوالو د لوټ کولو له پاره په سلګونو وسله وال لرل.

دا چې د یوسفزیو په قبیله چا حکمراني نه کوله، د دوی د خانانو او کورنیو تر

[i] Timurid د ایران تیموریان او ګورګانیان (۱۳۶۰-۱۵۰۶م) پورې د ترکانو له کورنۍ څخه و. د دې لړۍ بنسټ اېښودونکی ګورګاني تیمور و، د ده د پاچاهۍ او قدرت مرکز په سمرقند کې و.

منځ به هر وخت نښتې کېدې. زموږ ټول نارینه وسله وال دي، سره د دې چې اوس د نورو سیمو پښتانه له وسلو سره نه ګرځي. نیکه به مې هر وخت د خپلې ځوانۍ د وخت د وسله والو جګړو کیسې کولې. د تېرې پېړۍ په لومړیو کلونو کې، هغوی له دې امله چې انګرېزانو یې ډېرو ځمکې تر خپلې ولکې لاندې کړې وې په اندېښنه کې و. همدارنګه دوی نه غوښتل چې د وینو ویالې وبهېږي. له همدې امله یې هوډ وکړ، د جګړو د له منځه وړلو له پاره په سیمه یو عادل واکمن حاکم کړي.

له دوو حاکمانو وروسته چې وړتیا یې نه لرله، په ۱۹۱۷ م کال کې یې د میان ګل عبدالودود په نوم یو کس د حاکم په توګه وټاکه. موږ هغه د پاچا صیب په نوم پېژنو. سره له دې چې هغه زده کړې نه وې کړې خو په دره کې یې د سولې د راتلو لپاره هڅه وکړه. له یوه پښتون څخه ټوپک اخیستل داسې دي لکه له هغه څخه ژوند اخیستل، نو ځکه هغه ونه توانېد هغوی بې وسلې کړي. هغه وخت یې د سوات په غرونو کې کلاوې جوړې او یو پوځ یې جوړ کړ. هغه په ۱۹۲۶ م کال د انګرېزانو له خوا د ایالت د رییس په توګه په رسمیت وپېژندل شو او وروسته یې هغه د سیمې د لومړني حاکم په توګه وټاکه. نوموړي د ټلیفون سېستم او لومړی ښوونځی جوړ کړ. همدارنګه یې د «وېش» قانون هم ختم کړ، ځکه چې د کلیوالو تر منځ تلپاتې ځای په ځای کېدل د دې لامل کېدل چې ځمکه وانه خلي او ونه پلوري، ښه کورونه جوړ نه کړي او مېوه لرونکي باغونه ونه روزي. په ۱۹۴۹ م کال کله چې پاکستان جوړ شو هغه له حکومت څخه لاس واخیست او خپل مشر زوی میانګل عبدالحق جهانزیب یې په تخت کېناوه.

پلار به مې تل ویل:

- پادشاه صیب سوله راوسته او زوی یې هوساینه او پرمختیا...

د جهانزېب حکومت زموږ په تاریخ کې د طلایي دورې په نوم پېژندل شوی دی. نوموړي په پېښور کې د برېتانیا په ښوونځي کې زده کړې کړې وې، کېدای شي چې ده به د خپل پلار د بې سوادۍ له امله ښوونځیو ته ډېر ارزښت ورکاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهانزېب څو ښوونځي، روغتونونه او سرکونه جوړ کړل. په ۱۹۵۰ م کال کې يې هغه قانون چې خلکو باید خانانو ته مالیه ورکړې وای ختم کړ. خو د ده په زمانه کې د بیان آزادۍ هېڅ مفهوم نه درلود که چا پر والي نیوکه کړې وای له درې ویستل کېده. د پلار د زېږېدنې په کال ۱۹۶۹ م کې، والي له قدرت لاس واخیست او سوات د پاکستان د سرحدي شمال لویدیځ ایالت یوه برخه شو. چې څو کاله وروسته یې نوم په «خیبر پښتونخوا» واوښت.

له همدې امله زه د پاکستان د یوې سرلوړې او اتلې نجلۍ په توګه وزېږېدم، سره له دې چې زه هم د نورو سواتیانو په څېر ځان لومړۍ سواتۍ، بیا پښتنه او بیا پاکستانۍ نوموم.

زموږ له کوڅې سره نژدې یوه کورنۍ یوه کورنۍ اوسېده چې د (سفینې) په نوم لور یې زما همزولې وه او دوه زامن (بابر) او (بسیط) یې هم زما د ورونو همزولي و. موږ هر وخت په کوڅه کې د کرکټ لوبه کوله خو زه پوهېدم کله چې لویه شم په کور کې به وم او نه باید چې بهر ووزم. نجونې باید د خپلو ورونو او پلار له پاره پخلی وکړي او خواړه ورته تیار کړي. په داسې حال کې چې هلکان او نارینه په آسانۍ سره کولای شي په کوڅو کې وګرځي او لوبې وکړي او موږ مېرمنې د کورنۍ له یوه نارینه پرته که هغه پنځه کلن هم وي نه شو کولای بهر ووزو.

دا زموږ له پاره یو دود و.

خو ما په ماشومتوب کې هوډ وکړ چې له داسې یوه برخلیک سره مخ نه شم.

پلار به مې هر وخت ویل:

- ملاله به د یوه خپلواک مرغه په څېر وي.

هیله مې لرله د الوم د غرونو څوکه فتحه کړم او یا هم د درې هغې خواته لاړه شم. خو کله به مې چې ورونه لیدل چې په بام منډې وهي، ګوډیان پورته کوي او هڅه کوي له یو بل نه مخکې شي له ځان سره به مې ویل چې یوه نجلۍ تر کومې اندازې پورې خپلواکي لرې شي.

زما د باز په څېر پلار

زه په دې پوهېدم چې د پلار له پاره مې د کلمو اداء کول یو څه سخت دي. ډېری کلمې به یې چې ویلې په یوه هجا به درېدلې او په بیا بیا به یې تکرارولې. هغه به ویل داسې احساسوي چې په ستونې کې یې کوم لوی غر وغزیږي. «م، پ او ک» هغه توري و چې کلمه به یې نه شوای پرې اداء کولای او پرې درېده به، له همدې امله به یې ماته جاني غږ کاوه چې د ګران په معنی ده، ځکه چې ملاله ویل ورته یو څه سخت و. د هغه چا له پاره چې له وینا کولو او شعر ویلو سره مینه لري د ژبې له بندېدو ډېر ځورېږي. پلار مې یوه عمه لرله د هغې هم ژبه بندیده. خو پلار یې داسې غږ درلود چې کلمې به یې په نڅا را وستې او په سختۍ به یې پېچلې کولې.

هر وخت به چې د پلار ژبه بنده شوه چېغې به یې وهلې:

را ویې باسه زویه!

د نیکه نوم مې «روح الامین» دی، د جبراییل سپېڅلی نوم، ده به په خپل نوم ویاړ کاوه. ځان به یې خلکو ته په یوه پېژندل شوي شعر چې د ده نوم په کې راغلی و پېژانده. ډېر زغم یې نه درلود په ډېرو وړو کارونو به ډېر غوسه کېده لکه د یوې مرغۍ په لاره سم نه تلل، د یوې پیالې ماتېدل او داسې وړو پېښو به په جوش راتلو. هغه وخت به یې رنګ سور اوښت او لوښي به یې وارول. ما هېڅ کله هم خپله نیا نه پېژنده، خو پلار مې وایي:

- هغې به مې له پلار سره ټوکې کولې، ویل به یې، دا چې ته هر وخت په ما کبر کوې، که زه مړه شم خدای(ج) به داسې مېرمن درکړي چې هېڅ کله هم ونه خاندي.

نیا مې د پلار د ژبې بندېدو ته ډېره اندېښمنه وه په ماشومتوب کې یې یوه سپېڅلي کس ته ور وستلی و. تر هغې ځایه په بس ګاډي کې هم لاره ډېره وه خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیا مې د غره په لاره یو ساعت پلې تللې وه. حکیم فضلي وراره یې تر هغې ځایه زما پلار په اوږه ورسره وړی و. د هغې سپېڅلي کس نوم پیر لواښو روحاني دیوان و، ځکه چې خلکو به ویل هغه کولای شي دیوان آرام کړي. کله چې پیر ته د کتنې له پاره ورغلي وو، پیر مې د پلار خوله خلاصه کړې وه بیا یې په خوله کې خپلې لاړې ور اچولې وې. له ګنیو څخه جوړه شوې یو څه ټینګه شیره یې په لاړو ښه لنده کړې او بیا یې زما نیا ته ویلي چې له دې څخه باید هره ورځ لږ لږ ورکړي. خو دې درملو د پلار د ژبې بندېدلو ته ګټه ونه کړه آن چې ځینې وایي له پخوا هم بدتره شو. سره له دې کله چې پلار دیارلس کلن شو، خپل نیکه ته یې ویلي و چې د وینا او خبرو په یوه عمومي سیالۍ کې برخه اخلي، هغه حیران شوی و.

هغه وخت مې نیکه روح الامین چې خندل یې وویل:

یوه خبره په دوو دقیقو کې وایې... نو څنګه به کولای شې.

پلار مې ځواب ورکړی و:

اندېښنه مه کوه، تاسې د خبرو متن راته ولیکئ زه به تمرین وکړم.

د نیکه خبرو او وینا مې په خلکو کې شهرت درلود. هغې د شاپور کلي په دولتي ښوونځي کې د الهیاتو درس ورکاوه. هغه د سیمې د یوه مسجد امام او یو ښې جوړې ویناوال و. د جمعې په لمانځه کې یې د خطبې ویل دومره مشهور و چې له ډېرو لرې ځایونو به خلک پلي او یا په کچرو له غرونو تېرېدل او زموږ مسجد ته به راتلل.

پلار مې په یوه لوی نفوسه کورنۍ کې پیدا شوی و، د سعید رمضان په نوم یې یو ورور درلود چې موږ به خان دادا باله او پنځه یې هم خویندې لرلې.

د دوی کلی بارکانه ډېر پخوانی و، ټولې کورنۍ له خاورو جوړ یو منزله سست کور کې ژوند کاوه چې کوټې به له هر باران سره څڅېدې. د ډېرو نورو کورنیو په څېر به دوی هم هلکان ښوونځي ته لېږل او نجونې به یې په کور کېنولې. پلار مې ویل:

- نجونو یوازې دې ته انتظار کاوه چې واده وکړي.

عمه ګانې مې یوازې له ښوونځي نه وې بې برخې، بلکې کله به چې د دوی نارینه و شیدې او یا رش خواږه ښځو ته به یې له شیدو پرته چای ورکاوه، که به

یې سهار کې د چرګې هګۍ پخولې یوازې د هلکانو له پاره وې، کله به یې چې چرګ پوخ کړ، وزر او غاړه به یې نجونو خو نورې د سینې خوندورې غوښې به یې زما پلار، تره او نیکه خوړلې.

پلار مې وایي:

- هر وخت به یې زما او خویندو تر منځ توپیر کاوه.

د پلار په کلي کې مې د هېڅ کار د ترسره کولو شونتیا نه وه. هغه ځای د کرکټ له پاره هم ډېر تنګ و، په ټول کلي کې یوازې یوه کور ټلویزیون درلود. هره جمعه به دوی وروڼه مسجد ته تلل او د خپل پلار د خبرو ننداره به یې کوله چې د مسجد په مخ کې ولاړ او خلکو ته به یې خبرې کولې.

نیکه مې خپلې زده کړې په هندوستان کې کړې وې. هلته یې له لویو وینا کوونکو، د پاکستان له بنسټ ایښودونکي محمد علي جناح، جواهر لعل نهرو، مهاتماګاندي، خان عبدالغفار خان د پښتو لوی مشر چې د خپلواکۍ له پاره یې مبارزه کوله ملاقات کړی و. ما هغه نیکه باله، هغه د ۱۹۴۷ م کال د اګسټ د څوارلسمې نیمې شپې شاهد دی چې هند د یرغلګرو انګرېزانو له واکمنۍ څخه خپلواکي واخیسته. ده به د یوې زړې راډیو په وسیله چې تره مې تر اوسه هم ساتلې خبرونه اورېدل. ډېری ویناوې به یې تاریخي او نړیوالې پېښې او د قران او د پیغمبر(ص) د احادیثو کیسې وې. هغې همدارنګه له سیاسي مسائلو سره ډېره مینه لرله. د پلار د زېږېدو په کال مې یعنې په ۱۹۶۹م کې سوات د پاکستان یوه برخه شوه. ډېرو سواتیانو په دې پېښه اندېښنه وښوده. خلک د پاکستان له قضایي نظام څخه خوښ نه و، ویل به یې چې د دوی له قبیله یي چلند څخه سست عمل کوي او لږ اغېزه لري. نیکه مې هم له خان سالارۍ، طبقاتي نظام او د بې وزلو او پانګه والو تر منځ له توپیري چلند سره مخالف و.

زموږ هېواد پخوانی تاریخ نه لري خو له بده مرغه چې ډېرې نظامي کودتاوې یې لیدلې دي. کله مې چې پلار آته کلن و د ضیاءالحق په نوم یو جنرال واکمن شو. تر اوسه یې هم ډېر تصویرونه لیدل کېږي هغه ډېر وحشتناک انسان و، د سترګو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شاوخوا یې تورې لکې لرلې. لوی غاښونه، غوړو او صافو وېښتانو یې د خلکو پام ځان ته را اړاوه. هغه زموږ لومړنی ټاکل شوی لومړی وزیر ذوالفقار علي بوټو بندي او په خیانت یې تورن کړ. هغه وخت یې بوټو د راولپنډۍ په یوه زندان کې اعدام کړ. تر اوسه یې هم خلک د یوه پیاوړي او نفوذ لرونکي کس په توګه یادوي. هغوی وایي چې بوټو د پاکستان لومړنی مشر و چې د خلکو د دفاع له پاره راپورته شو، سره له دې چې هغه خپله یو فیوډال پانګه وال و، د مانګو ډېرې پراخه ځمکې یې په واک کې وې. اعدام یې خلک و وېرول او لامل شو چې د پاکستان په اړه د نړیوالو نظر واوړي. نور نو هغه وخت امریکایانو د پاکستان ملاتړ ونه کړ.

جنرال ضیا د خلکو د ملاتړ د راجلبولو له پاره په یوه اسلامي مبارزه لاس پورې کړ څو پاکستان له یوه داسې پوځ سره چې د هېواد د سرحدونو دفاع وکړای شي او د دوی د وختونو ارمان و په اسلامي هېواد بدل کړي. ضیا خلکو ته څرګنده کړه چې د ده دولت د اسلامي قوانینو پیروي کوي باید چې ده ته تسلیم شي.

آن چې ده د لمونځ کولو تصمیم هم نیوه او په هره لرې پرته سیمه کې یې د لمانځه د ښه ترسره کولو له پاره یوه ټولنه جوړه کړه او د دې کار د سرته رسولو له پاره یې سل زره څارونکي وګمارل. تر دې وړاندې مفتیانو څرګند رول نه درلود خو د ضیاء په وخت کې د موعظو او ارشاد له پاره اسلام آباد ته وغوښتل شول، آن چې زما نیکه هم ورغلی و.

د ضیاء په واکمنۍ کې د ښځو په ژوند هم محدودیتونه ولګول شول.

جناح وایي: «له ښځو سره اوږه په اوږه له کار کولو پرته هېڅ بریا شونې نه ده. په نړۍ کې دوه ځواکه واکمني کوي، یوه توره او بل نی، یو بل ځواک هم له لوی قدرت سره شته دی چې هغه ښځې دي.»

خو جنرال ضیاء داسې قوانین جوړ کړل چې له امله یې په محکمه کې د یوې ښځې شاهدي له نیم نارینه سره مساوي وه. له همدې امله ډېر ژر زندانونه له وېروونکو پېښو ډک شول د بېلګې په توګه: یوه دیارلس کلنه نجلۍ چې تېری پرې شوی و او امیندواره شوې وه، د زنا په جرم زنداني شوه، ځکه چې نجلۍ نه وه توانېدلې چې

محکمې ته د خپلې بې ګناهۍ له پاره څلور نارینه شاهدان پیداکړي. ښځې آن نه شوای کولای د یوه نارینه له اجازې پرته ځان ته بانکي حساب جوړ کړي. زموږ د هاکي لوبډلې هر وخت بریالۍ وې خو ضیاء ښځینه لوبغاړې د چین لرونکي پتلون په اغوستلو اړې کړې او د ښځینه لوبغاړو ځینې ډلې یې له لوبو منعه کړې.

زموږ ډېری دیني مدرسې په هغې وخت کې جوړې شوې. په ټولو ښوونځیو کې د دیني درسونو ځای اسلامیاتو ونیو. زموږ تاریخي متنونه د دې له پاره بیا ولیکل شول چې پاکستان د اسلام د مرکز په توګه څرګند کړي. او داسې ښکارېده چې زموږ هېواد له ۱۹۴۷ م کال ډېر وړاندې شته و. په دې متنونو کې هندوان او یهود محکوم شوي دي. هر چا به چې تاریخ لوست فکر یې کاوه چې موږ په دریو جګړو کې بریالي شوي یو خو د خپل لوی دوښمن هندوستان په وړاندې مو ماتې خوړلې.

د پلار په لس کلنۍ کې مو هر څه بدل شول. د ۱۹۷۹ م کال له کرېسمیس وروسته روسانو زموږ په ګاونډي هېواد افغانستان یرغل وکړ له افغانستان څخه په میلیونو کسان را واوښتل چې جنرال ضیاء پناه ورکړه. د پېښور په شاوخوا کې د سرتېرو پراخه خېمې ودرېدې چې ځینې یې تر اوسه هم ولاړې دي. زموږ تر ټولو لوی اطلاعاتي سازمان تر پوځ پورې تړلی دی چې (آی، ایس، آی)[i] نومېږي دوی د افغان کډوالو له پاره د مجاهدینو د مبارزې په نوم د زده کړې مرکز جوړ کړ سره د دې چې افغانان پېژندل شوي مبارزین دي خو د دې پروګرام لوی افسر کرنل امام شکایت کړی و چې د دوی د سازمان کولو هڅه د څونګښو د تول په ډول ده.

د روسیې د یرغل، په سړه جګړه کې د ضیاء نړیواله منفوره څېره، د خپلواکۍ په لوی مدافع بدله شوه. امریکایان دویم ځلي زموږ دوستان شول، ځکه چې په هغې ورځو کې روسیه د دوی اصلي دوښمن و.

څو میاشتې وړاندې زموږ په ګاونډ کې د ایران شاه د یوه انقلاب په پایله کې راوپرځېد چې له امله یې د امریکا د مرکزي اطلاعاتو سازمان[ii] سي آی اې په

---

[i] ISI
[ii] CIA

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې سیمه کې خپله اصلي اډه له لاسه ورکړې وه. نو له دې امله پاکستان د دې هېواد ځای ناستی شو. د امریکا له متحده ایالاتو او نورې لویدیزې نړۍ څخه زموږ د هېواد خزانې ته په بیلیونونو ډالر راغلل، همدارنگه یې د پاکستان له اطلاعاتي سازمان سره د روسانو په وړاندې د افغانانو د روزلو له پاره هېواد ته وسلې راوړل شوې. جنرال ضیاء په سپینه ماڼۍ کې د امریکا له ولسشمر رونالډ ریگن سره، په مارگارېټ تاچر کې د بهرنیو چارو له وزیر، په داونینگ سټرېټ او همدارنگه د هغوی له بهرنیو چارو له وزیر سره د کتنې له پاره غوښتل شوی و. دوی ډېر ښه راغلاست ورته ووایه.
لومړي وزیر ذوالفقار علي بوټو، ضیاء د پوځ له پاره وروزه، ځکه چې ده فکر کاوه چې هغه دومره هوښیار نه دی چې ورته گواښ شي. بوټو به ضیا د (زما بیزو) په نوم باله. خو ضیا یو تېرویستونکی و. هغه نه یوازې دا چې افغانستان یې د لویدیځ والو له پاره چې هغوی هوډ درلود، له شوروي اتحاد څخه د کمونیزم د غزېدلو مخنیوی وکړي، د بیا را ټولېدو ځای کړ. بلکې له سوډان څخه تر تاجکستان پورې یې ټولو مسلمانانو ته داسې وښوده چې پاکستان یو اسلامي هېواد اوس د کافرانو تر یرغل لاندې دی. د نړۍ له ټولو عرب مېشتو هېوادونو په ځانگړې توگه سعودي عربستان څخه مالي مرستې چې د امریکا د متحده ایالاتو له مرستو سره ورته وې رالېږل کېدې. همدارنگه یې یو داوطلب پانگه وال اسامه بن لادن چې یو عرب میلیونر دی هم دلته را واستاوه.
موږ پښتانه په افغانستان او پاکستان دواړو هېوادونو کې اوسېږو په واقعیت کې هغه سرحد چې په پخوا وختونو کې برېتانیا زموږ تر منځ ویستلی په رسمیت نه پېژنو. له همدې امله د شوروي د یرغل په مهال زموږ وینه د ملي او مذهبي دلایلو له امله په ځوښ راغله. د مسجد روحانیونو به په خپلو موعظو کې د شوروي اتحاد له خوا په افغانستان د یرغل خبرې کولې. هغوی به شورویان محکومول او خلکو ته به یې خبر ورکاوه چې باید له جهاد سره یو ځای شي او دا یې د هر حقیقي مسلمان دنده بلله.

د ضیاء په واکمنۍ کې جهاد په اسلام کې د پنځو بنسټونو (کلمه، لمونځ، روژه، زکات او د بیت الله شریف زیارت «د خدای(ج) په لویوالي باور لرل، په ورځ کې پنځه ځله لمونځ کول، د رمضان په میاشت کې روژه نیول، زکات ورکول او د توانایي په وخت کې د بیت الله شریف زیارت کول» په سر کې وبلل شو.) پلار مې وایي زموږ په ځمکه کې جهادي نظریه تر ډېرې کچې د امریکا د مرکزي اطلاعاتي ادارې له خوا پیاوړې کېده. آن دا چې په کمپونو کې د ښوونځي د ماشومانو له پاره درسي مواد د یوه امریکایي پوهنتون له خوا برابر شوي و. دوی ریاضیاتو کې هم د جگړې مثالونه ورکول. لکه: «که پنځه تنه له لسو روسي کافرو څخه د یوه مسلمان له خوا ووژل شي، پنځه تنه پاتې کېږي، یا هم لس مرمۍ منفي له پنځه لسو مرمیو څخه مساوي کېږي پنځه مرمۍ.»
د پلار له کلي او سیمې مو ډېر ځوانان افغانستان ته د جگړې له پاره لاړل. پلار مې یادوي چې یوه ورځ مو کلي ته د صوفي محمد په نوم یو مولانا راغئ او له خلکو یې وغوښتل چې د الله(ج) د رضا له پاره د کفارو په ضد د جهاد په موخه ورسره یو ځای شي. ډېرو یې خبره ومنله او ځانونه یې په پخوانیو وسلو تبر او چاړو سره سمبال کړل. کلونه وروسته د صوفي محمد همدا ډله د سوات د طالبانو په ډله بدله شوه چې هغه وخت مې پلار دوولس کلن و او د جگړې له پاره ډېر وړوکی و.
په افغانستان کې د روسانو یرغل لړ او ډېر په ۱۹۸۰ م کلونو کې لس کلونو ته ورسېد، کله مې چې پلار د ځوانۍ پړاو ته ورسېد له جهاد سره یې ډېره مینه ښودلې وه. سره له دې چې په ورستیو کې یې لمونځ دومره منظم نه و، خو سهار وختي به یې د قرآن د تفسیر له پاره د یوه لوړ پوړي طالب تر نظر لاندې د بل کلي مسجد ته ځان رساوه. دوی هلته ټول قران کریم هم له مخه لوست او هم یې تفسیر کاوه.
طالب به د جهاد په اړه دومره په لوړه کچه وعظ کاوه چې پلار مې یې سم تر دم لاندې راوستی و. خپل پلار ته به یې تل ویل چې د دې دنیا ژوند لنډ دی او د کلي د ځوانانو له پاره لږ فرصت پاتې دی. زموږ کورنۍ لږ ځمکه لرله او پلار مې نه غوښتل چې د خپلو نورو ټولگیوالو په څېر د جنوب د ډېرو د سکرو په کان

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې کار وکړي، ځکه چې ډېر خطرناک او سخت کار و او په کال کې به څو ځله د ډبرو د سکرو له کانونو څخه د ځوانانو تابوتونه راوړل کېدل. هغه وخت د ځوانانو خوښېدل چې د کار له پاره سعودي عربستان او دوبۍ ته لاړ شي او هلته په ودانیزو شرکتونو کې کار وکړي.

د یو څه وخت له پاره یې په ژوند کې اسلامي هویت ته له بلې هرې موضوع ډېر ارزښت ورکاوه، خپل نوم به یې د «ضیاءالدین پنج پیري»[ا] په اسلامي هویت سره سره لاسلیک کاوه، لومړۍ نښه یې په مخ اوږده ږیره وه. همغه ډول چې پلار مې ویل دا د ماغزو د مینځلو له پاره یو ډول ښوونځی و. هغه باور لري، دا هم شونې وه چې ځانمرګی برید یې کړی وای. البته که هغه وخت ځانمرګي وای. خو پلار مې له ماشومتوبه ډېر پلټونکی حس لري او موضوعاتو ته به یې له ظاهري پلوه ډېر لږ کتل. سره له دې چې زموږ د دولتي ښوونځیو د زده کړې طریقه داسې وه چې زده کوونکو به له ښوونکو څخه د پوښتنې حق نه درلود.

په هغې ورځو کې چې پلار به مې د خدای[ج] دربار ته دعا کوله چې شهید شي او جنت ته لاړ شي، له ماما «فایز محمد» سره ملګری شو او په هغې وختونو کې به یې د هغه کور ته تګ راتګ کاوه او له نیکه سره به په حجره کې کېناست. هغوی سیمه ییز سیاسي فعالیت کوونکي و او له سیکولر نشنلیست ګوند سره یې خواخوږي لرله، دوی همدارنګه د جګړې له مخالفینو څخه و.

په هغې وخت کې د پېښوري شاعر رحمت شاه سایل په قلم یو شعر ډېر مشهور شوی و چې زما د همنامې نجلۍ له پاره یې ویلی و. د افغانستان د هغې دورې پېښې یې د دوو فیلانو تر منځ له جګړې سره ورته بللې وې چې یو شوروي اتحاد او بله امریکا وه. سایل ویلي و چې موږ پښتانه د وښو (بوس) په څېر یو چې د دوو ځېروونکو حیواناتو په پښو کې واړه شوي یو. هغه وخت چې ماشومه وم، پلار به مې هر وخت دا شعر راته وایه خو هغه وخت یې په مفهوم نه پوهېدم.

پلار مې په بې کچې توګه د فائز محمد د خبرو تر اغېزې لاندې و فکر یې کاوه

[ا] یوه مذهبي فرقه ده چې په اردو کې (پانچ پیر) ورته ویل کېږي.

چې خبرې یې ډېر ښه پیغام لري. په ځانګړې توګه کله به یې چې په هېواد کې د فیوډالېزم او پانګونې د نظام د له منځه وړلو په اړه خبرې کولې:

بې وزله خلک ورځ په ورځ بې وزله کېږي، هغه د دوو فکري خواوو له یوې خوا سیکولر او له بلې خوا اسلام په منځ کې راګیر و خو فکر کوم هغه منځ لاری و.

پلار مې نیکه ته وېرجن درناوی درلود، د هغه په اړه به یې حیرانوونکې کیسې راته کولې. نیکه یو پېژندل شوی او ښه ویناکوونکی و، که چېرې یې زغم لرلای او د خپلو تربرونو په وړاندې چې سیالي یې ورسره لرله، له زغم څخه کار اخیستی کولای یې شول یو ښه رهبر شي.

نیکه مې یو د تره زوی درلود چې هغه هم د نوموړي ښوونځي ته د یوه ښوونکي په توګه ننه ووت. کله یې چې کار پیل کړ له نیکه مې ډېر وړوکی و، زموږ خلک د خپل پیدایښت په نېټه سم نه پوهېږي. د بېلګې په توګه مور مې نه پوهېږي چې څه وخت پیداشوې. موږ ډېر ځله له لویو پېښو لکه زلزله او نورو په یادولو سره نېټه پېژنو خو نیکه مې پوهېده چې د تره زوی یې ډېر ورڅخه مشر دی. له همدې امله ډېر غوسه و او د سوات د پوهنې له وزیر سره یې د کتنې له پاره تر مېنګورې پورې د بس ډېره سترې لاره ووهله.

نیکه وزیر ته وویل:

- صیب، زما یو د تره زوی دی چې له ما لس کاله مشر او تاسې یې عمر له ما لس کاله کشر لیکلی دی.

وزیر په ځواب کې ورته ویلي و:

- مولانا صیب همداسې دې وي، نو څه ولیکو؟ غواړې ولیکو چې د کوېټې د زلزلې په کال پیدا شو؟

نیکه مې هم ومنله، د زېږېدنې نوې نېټې یې ۱۹۳۵م کال ته بدلون وکړ او د تره له زوی یې ډېر کشر شو.

د کورنۍ دا سیالي د دې له پاره وه چې په پلار به مې یې د تره زامنو ملنډې وهلې. ځکه هغوی پوهېدل چې پلار مې د خپلې څېرې له امله شرمېږي، بله دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په ښوونځي کې ښایسته هلکان هر وخت د ښوونکو خوښېدل او لطف یې پرې کاوه. نو د تره زامنو به یې د ده د تورې څېرې او لنډې ونې له امله ځوراوه. زموږ په ټولنه کې باید د داسې سپکوونکو چلندونو مخنیوی وشي، خو پلار مې له دوی نه ډېر وړوکی و.

هغه به فکر کاوه چې هېڅ کله به هم خپل پلار خوشاله نه کړای شي. نیکه مو خط ډېر ښکلی لیکه. پلار به مې په ساعتونو هڅه کوله چې ډېر ولیکي او ښه یې ولیکي خو بیا به هم د نیکه د ستاینې وړ نه و.

نیا به مې پلار هڅاوه چې په ځان باور ولري او آرام وي. د نیا به تل پرې پام و. هر وخت یې ورته ویلي و چې ښه راتلونکې به ولري. دومره پرې ګران و چې له نورو به یې ده ته ډېر رش او غوښه ورکول.

په هغې وختو کې کلیو بریښنا نه لرله نو په داسې وختونو کې مطالعه سخته کار دی. ده به په حجره کې د تېلو څراغ ته درس وایه. یوه ورځ د سترړیا له امله خوب پرې ورغلی او ویده شوی و او څراغ هم چپه شوی و خو مخکې تر دې چې کوټه اور واخلي نیا مې پرې خبره شوې وه. د نیا پیاوړی ایمان مې د پلار د پرمختیا لامل شو او ځان ته یې یو ښه ژوند پیداکړ چې پلار مې بیا دا لاره موږ ته وښودله.

نیا مې سره له دې هم یو ځل پلار ته غوسه شوې وه. هغه هم په داسې توګه چې ځو روحاني کسان د «سیدانو د تنګي» په نوم له یوه سپېڅلي ځای څخه د اوږو د ټولولو له پاره راځي. بیا په داسې یوه ورځ چې نیا او نیکه مې له کوره بهر وتلي، دوی زموږ کور ته راغلي. پلار مې د غنمو د لرګین کندو قلف ماتوي او د هغوی کاسې ورته ډکوي خو کله مې چې نیا او نیکه کور ته راځي پلار مې ښه سم وهي.

پښتانه سره له دې چې مېلمه پاله دي او له مېلمنو سره ښه چلند کوي خو په دې هم مشهور دي چې ډېر لګښت نه کوي. نیکه به د پیسو په لګولو کې ډېر پام کاوه. که به یې کوم اولاد خواړه له کوره بهر اچول سخت به غوسه کېده. هغه یو منظم انسان و په دې نه پوهېده چې ولې یې زامن د ده په څېر نه دي.

ده د یوه ښوونکي په توګه د هلکانو د ښوونځي د ورزش لګښتونو ته تخفیف ورکړ

ځو دوی د بدني روزنې په ډله کې شامل شي. هغه تخفیف په دومره لږ اندازه و چې ډېرو ښوونکو هېڅ پام نه ورته کاوه خو پلار مې د دې تخفیف له پاره غوښتنلیک ورکړ. سره له دې چې دغه کار یې نه خوښېده او کله به چې د مدیر له دفتر بهر ورته انتظار و، په مخ او سر به یې خولې راماتې وې او د ژبې بندېدل به یې هم ورسره یو په دوه کېدل.

ماته یې وویل:

- داسې مې احساسوله چې د پنځو روپو له پاره مې عزت په خطر کې دی.

نیکه به هېڅ کله هم نوي کتابونه نه ورته اخیستل، له نورو شاګردانو به یې غوښتنه کوله چې د کال په پای کې کتابونه د ده زوی ته ورکړي. بیا به یې زما پلار د خپل شاګرد کور ته لېږه چې کتابونه ترې راوړي. دی به د دې کار په کولو شرمېده خو د زده کړو د دوام له پاره یې بله چاره نه لرله، په ټولو کتابونو یې د نورو شاګردانو نومونه لیکلي و.

دی وایي:

- دا چې له نورو کتابونه واخلو بد کار نه دی خو ما هیله لرله چې نوی کتاب ولرم او خپل نوم مې پرې ولیکم. خوښېدل مې چې کتابونه مې پلار په پیسو راته واخلي.

د نیکه کنجوسي لامل شوه چې پلار مې په مادي او معنوي لحاظ د بدیو په وړاندې ښښه دود کړي. هوډ یې وکړ چې د ده او د تره د زامنو تر منځ به دودیزې سیالۍ له منځه وړي. کله یې چې د ښوونځي د مدیر مېرمن د ناروغۍ له امله پرېوته. پلار مې یې د درملنې له پاره وینه ورکړه. هغه کس مې له پلار څخه په حیرانۍ سره د خپل پخواني بد چلند ښښه غوښتې وه.

پلار مې چې کله د خپل ماشومتوب کیسې کوي، هر وخت وایي سره له دې چې پلار یې کنجوس و خو ماته یې تر ټولو بهترینه ډالۍ راکړه چې هغه زده کړه ده. نیکه مې پلار د انګلیسي ژبې د زده کړې له پاره دولتي ښوونځي ته لېږلی و چې له وخت سره سمې زده کړې وکړي سره له دې چې د یوه امام په صفت یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې کار له امله له خلکو سپکې خبرې اورېدې.

نیکه مې پلار ته له زده کړې سره ژوره مینه او د خلکو د حقوقو پېژندل ور وښودل او پلار مې هم دا مینه ماته وښودله. د جمعې په خطبو کې به نیکه د بې وزلو او ملکانو په اړه خبرې کولې او د فیوډالېزم په وړاندې به یې د اسلام دریځ څرګنداوه. په عربي او فارسي یې هم خبرې کوی شوای ډېرو کلمو ته به یې پام کاوه. زما پلار ته به یې د سعدي، علامه اقبال، مولانا جلال الدین محمد رومي شعرونه په ډېر حرارت سره ویل. داسې چې فکر دې کاوه په مسجد کې یوې ډلې ته درس ورکوي.

پلار مې هیله لرله چې د ژبې له بندېدو پرته یو ښه وینا کوونکی شي، پوهېده چې پلار یې غوښتل چې دی یو ډاکټر شي خو سره له دې چې هغه یو ښه پوه او لایق شاګرد او د ښه استعداد لرونکی شاعر و. په ریاضیاتو او نورو علومو کې یې ځان کم احساساوه. نو له دې امله یې هڅه کوله د وینا کولو په سیمه ییزه کلنۍ سیالۍ کې برخه واخلي او پلار یې پرې وویاړي. ټولو فکر کاوه چې لېونی شوی دی. ښوونکو او ملګرو یې تصمیم ونیو پښېمانه یې کړي او پلار یې هم د وینا د متن لیکلو ته زړه نازړه و. په پای کې نیکه د وینا یو ښه متن ورته ولیکه، پلار هم په ځلونو تمرین کړ. ده چې د غرو په لمنو کې یې قدم واهه ټوله وینا یې په یادو زده کړې وه، د غره په لمنه کې یې غرونو او مرغانو ته په پرلپسې توګه له یاده ویله.

د دوی په کلي کې ډېری خلک وزګار وو، نو له دې امله د سیالۍ په ورځ هلته ډېر کسان راټول شوي وو.

نور زده کوونکي چې د سیالۍ له پاره ټاکل شوي وو او د وینا ستاینه یې کېده وینا یې وکړه ورپسې زما د پلار نوبت راغئ.

هغه وایي:

لاسونه او ګونډې مې لړزېدې.... دا چې قد مې وړوکی و په ستونزو سره مې کولای شول خلک ووینم. حیران او وېرېدلی وم خلک مې تیاره او تور لیدل. د لاسونو ورغویو مې خولې کړې وې او د خولې اوبه مې وچې وې.

خو کله یې چې خبرې پیل کړې، خبرې یې د ښایسته پتنګانو په څېر د الوتو په څېر بهر ته الوتې. غږ یې د نیکه په ډول نه و خو دا چې له وینا کولو سره یې مینه لرله بریالی شو او څومره یې چې پرمختګ کاوه همدومره یې په خپل نفس باور ډېرېده.

د خبرو په پای کې د هڅولو چیغې او چکچکې پسې ډېرې شوې. کله چې د ښه ویناوال په توګه ستېج ته وغوښتل شو او د سیالۍ لومړی مقام یې خپل او کپ یې واخیست، په دې وخت کې پلار نیکه ته کتلي چې چکچکې وهي او له دې صحنې خوند اخلي.

له هغې وروسته به مې پلار په ټولو سیالیو کې برخه اخیسته، نیکه به هم د ټولو ویناوو متن ورته لیکه.

کمزوري پلار مې ځان پیاوړی او توانا کړ، نیکه به د لومړي ځل له پاره د نورو په وړاندې د ده ستاینه کوله.

په ویاړ سره به یې ویل:

- ضیاءالدین یو باز دی.

ځکه چې باز د نورو مرغانو په سر الوزي.

او همدارنګه پلار ته به مې یې ویل.

- له خپل ضیاءالدین نوم سره باز هم لیکه.

د یو څه مودې له پاره یې د نیکه خبره ومنله، خو کله یې چې وروسته پام شو، باز د نورو په سر الوزي او بې رحمه مرغه دی. نو نور یې د خپل نوم تر څنګ باز نه لیکه. په پای کې مې پلار له خپل نوم سره د خپلې کورنۍ او ټبر نوم یوسفزی ولیکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ښوونځي کې زده کړه

مور مې په شپږ کلنۍ کې ښوونځي ته لاړه او په همغه وخت کې يې زده کړې پرېښودې. په کلي کې يې دا بل ډول نجلۍ ښکارېده ځکه چې پلار او ورونو يې هڅوله چې ښوونځي ته لاړه شي او زده کړې وکړي. هغه په داسې يوه ټولګي کې وه چې له دې پرته نور ټول ټولګی له هلکانو ډک و. دې به هره ورځ د خپلو ترو لوڼې په کور کې په لوبو پرېښودې او خپله به ښوونځي ته تله چې دې کار خوند نه ورکاوه.

په ټولګي کې مې د مور د مخ پوستکی تر نورو ټولو ځلانده و. د دې ښوونځي ته تلل يوازې له دې امله خوښېدل چې د کور له کارونو، پاکۍ او اولادونو له پيداکولو وبښل شي. يوه ورځ يې خپل ټول کتابونه په نهه انې[i] وپلورل، په پيسو يې د نبات اوبه واخيستې او بيا هېڅ کله هم ښوونځي ته نه ولاړه.

پلار يې د دې موضوع په اړه هېڅ کله هم خبرې ورسره ونه کړې. پلار به يې سهار وختي له خوبه پاڅېد. له چای سره به يې رش او د غنمو ډوډۍ وخوړه وروسته به يې خپله آلمانۍ تپانچه تر مټ لاندې وتړله. نيکه مې ټوله ورځ د شخړو د حل او دوښمنيو د له منځه وړلو په پيښو کې بوخت و. ده اووه نور زامن هم لرل چې هغوی ته يې بايد پام کړی وای.

مور مې چې کله له پلار سره ملګرې شوه، هغه وخت يې د زده کړو ارمان وکړ او په خپل کار پښېمانه شوه. پلار مې ډېر کتابونه مطالعه کړي و، مور ته به مې يې شعرونه ليکل خو مور به مې نه شوای لوستی. پلار مې تصميم درلود چې خپل ښوونځی ولري. مور مې هم د هغې د مېرمنې په توګه مرسته ورسره کوله چې خپل هدف ته ورسېږي. تر کومه ځايه چې پلار په ياد لري يوازينی آرمان يې د يوه ښوونځي جوړول و خو د دې کار ترسره کول له کورنۍ اړيکو او پيسو پرته

[i] شپاړس پوله

ناشوني و.

هغه وايي د کسب زده کړه د ژوند يوه ارزښت لرونکې مسئله ده. پلار مې يادوي چې هغه وخت څومره تر اغېزې لاندې و. په هغه وخت کې چې د کلي په ښوونځي کې د سيند د اوبو په اړه بحث کېده دا چې له کومه راځي او چېرته ځي. تر دې چې د اوبو څرخ يې له باران څخه سيند ته زده کوي.

د دوی د کلي ښوونځی په يوه وړوکې ودانۍ کې و. ډېر ټولګي يې د ځمکې په سر تر يوې ونې لاندې جوړ شوي وو. آن چې د آرامۍ او استراحت ځای هم هلته نه و نو له دې امله به زده کوونکي د طبيعت د ننداري له پاره غرونو ته تلل نو پلار مې وايي چې دوی په رښتيا ښه بخت درلود. خويندې يې هم د ميليونونو نورو نجونو په څېر هېڅ کله هم ښوونځي ته نه وې تللې.

پلار ته مې زده کړه تر ټولو ښه ډالۍ وه. هغه باور درلود چې د هېواد د ټولو ستونزو رېښې د زده کړو نه لرل دي. د خلکو ناپوهي سياست پوهانو ته موکه ورکوي چې تېر يې باسي او بې وړتيا مديران بيا هم وټاکل شي. د ده په باور ټولو خلکو، نجونو، هلکانو، بې وزلو او پانګه والو ټولو ته بايد د زده کړو آسانتيا برابره شی. پلار مې د يوه داسې ښوونځي آرمان کاوه چې څو مېزونه، کمپيوټر، يوه کتابخانه، په دېوال رنګه تصويرونه او تر ټولو مهمه دا چې تشناب ولري.

نيکه مې د خپل وړوکي زوی له پاره په ذهن کې بل ډول فکر درلود، غوښتل يې زوی يې ډاکټر شي. له زوی يې هيله لرله چې د کورنۍ له لګښت سره مرسته وکړي. د نيکه مشر زوی سعيد رمضان نومېده. کلونه کېدل چې په يوه کليوال ښوونځي کې يې د ښوونکي په توګه درس ورکاوه. هغه او کورنۍ يې له نيکه سره ژوند کاوه. کله يې چې يو څه پيسې ټولې کړې د کور په څنګ کې يې د مېلمنو له پاره يوه وړوکې کوټه جوړه کړه. رمضان به د اور بلولو له پاره له غره څخه لرګي راوړل او له درس ورکولو وروسته به يې په هغه دښته کې چې کورنۍ مو هلته څو مېښې لرلې کار کاوه. همدا راز له بامه د واورې د پاکولو په څېر سختو کارونو کې به يې له نيکه سره مرسته کوله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله مې چې پلار د جهانزیب په پوهنتون کې چې په سوات کې تر ټولو ښه پوهنتون و ومنل شو، نیکه مې یې له لګښت ورکولو ډډه وکړه. نیکه په ډهلي کې وړیا زده کړې کړې وې. دوی هلته په مسجدونو کې د طالبانو په څېر ژوند کړی و چې د سیمې خلکو به خواړه او کالي ورته راوړل.

په جهانزیب پوهنتون کې زده کړې وړیا وې خو پلار مې د ورځني ژوند له پاره پیسو ته اړتیا لرله. په پاکستان کې زده کوونکو ته هېڅ ډول پور نه ورکول کېږي او پلار مې هېڅ کله هم د دې کار له پاره کوم بانګ ته نه و تللی. دغه پوهنتون له مېنګورې سره په نژدې ښار سیدوشریف کې و هلته داسې کومه کورنۍ نه وه چې پلار ژوند ورسره کړی وای. په شنګله کې بل پوهنتون هم نه و، که پوهنتون ته نه تلای نو شونې نه وه چې له کلي ووزي او خوبونه یې په حقیقت بدل شي.

پلار مې نور نه پوهېده چې څه وکړي له ناهیلۍ به یې ژړل. له ښوونځي تر فارغ کېدو مخکې یې مور مړه شوه. دی پوهېده که مور یې ژوندۍ وای خامخا یې د ده ملاتړ کاوه، ده یې له پلار هیله وکړه خو ګټه یې ونه کړه.

د پلار یې یوازینۍ هیله په کراچۍ کې اوسېدونکي ورونه وو. نیکه مې وړاندیز وکړ چې کېدای شي هغوی یې له زوی سره مرسته وکړي، که داسې شوي وای نو پلار کولای شول هلته په کراچۍ کې پوهنتون ووایي. هغوی هم په دې ورځو کې د نیا د مړینې د تسلیت له پاره کلي ته راتلل.

پلار دعا کوله چې هغوی یې دا خبره ومني. همدا چې په بس کې له درې ورځني سترې سفر را ورسېدل، نیکه مې خبره ورسره شریکه کړه چې له ځنډ پرته یې دا هیله ونه منله. نیکه ډېر په غوسه شو له هغوی سره یې هېڅ نورې خبرې ونه کړې. پلار احساس کړه چې نور یې موکه له لاسه ورکړې او د خپل ورور په څېر یې باید په یوه سیمه ییز ښوونځي کې درس ورکړي.

په هغه ښوونځي کې چې زموږ تره خان دادا درس ورکاوه، د سور په کلي کې و چې له کور تر ښوونځي پورې یو نیم ساعت پلې لاره وه. دغه ښوونځي خپله ودانۍ هم نه لرله. دوی په یوه مسجد کې له سلو ډېرو زده کوونکو ته چې له

پنځو تر پنځه لس کلونو و، درس ورکاوه.

د سور کلي خلک ګوجر، غرني او منځوي و. موږ ځمکه لرونکو ته «منځوي» وایو. ګوجر او غرني خلک په غرونو کې اوسېدونکي خلک دي چې هلته مېښې ساتي، خلک وایي:

د دوی اولادوه چټل او ټنبل دي نو باید چې بې زده کړو پاتې شي.

ښوونکي نه خوښوي چې د دومره لرې سیمې ښوونځي ته ولېږل شي، دوی له یو بل سره هوکړه کړې وه چې هره ورځ یوازې یو کس ښوونځي ته راشي، که یې ښوونځي دوه کسه ښوونکي ولري، هر یو په اونۍ کې درې ورځې ښوونځي ته ځي او د بل په ځای هم حاضري لاسلیک کوي او که درې ښوونکي ولري هر یو په اونۍ کې دوې ورځې ځي. د ښوونکي تر ټولو لویه دنده داده چې له یوې لویې لښتې سره شاګردانو ته ودرېږي او کرار یې کړي. دا فکر هم نه شي کېدای چې زده کړې به دوی ته ګټه وکړي کنه.

تره مې دنده ښه ترسره کوله، ده د غرونو له خلکو سره مینه لرله او د دوی سخت ژوند ته یې درناوی درلود، له همدې امله به یې ښوونځي ته ډېره غیرحاضري نه کوله، په حقیقت کې یې هڅه کوله دوی ته یو څه ور زده کړي. پلار مې چې له ښوونځي فارغ شو بې کاره و. نو له ورور سره یې د شاګردانو په درسونو کې د مرستې قصد وکړ خو هلته یې برخلیک واوښت. یوه عمه مې په همغه غرونو کې واده شوې وه، هغوی د نصیر پاچا په نوم یو خپلوان درلود چې پلار مې یې د کار په وخت کې لیدلی و. نصیر پاچا په کلونو کلونو په سعودي عربستان کې ساختماني کارونه کول او کورنۍ ته یې پیسې رالېږلې. پلار مې ورته وویل چې نژدې وختو کې له ښوونځي فارغ شوی او په جهانزیب پوهنتون کې هم منل شوی دی. خو نصیر پاچا ته یې ونه ویل چې د لګښت توان نه لري ځکه چې نه یې غوښتل پلار یې له شرم سره مخ شي.

نصیر پاچا ترې وپوښتل:

- ولې نه راځې چې له موږ سره ژوند وکړې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلار مې ځواب ورکوي:

- خدایه! څومره خوشاله شوم!

له هغې وروسته پاچا او د هغې مېرمن ځاځۍ یې دویمه کورنۍ شوه. د دوی کور د سپینې مانۍ په لاره په سپال بندي غرني کلي کې و. پلار به مې هغه ځای یو الهام راوړونکی او عجیبه یاداوه. هلته به یې په بس کې تګ راتګ کاوه. د ده په نظر هغه ځای زموږ د خپل کلي په نسبت دومره لوی و چې فکر یې کاوه، یوه ښار ته راغلی دی. هلته یې د یوه مېلمه په توګه ښه درناوی وشو. د کور مېرمن ځاځۍ یې د مور په څېر وه. یوه ورځ یوې کلیوالې مېرمنې ځاځۍ ته زما د پلار شکایت کړی و چې هغه د دوی له یوې نجلۍ سره اړیکې لري، دې مې له پلار څخه په کلکه دفاع کړې وه کلیوالې ته یې ویلي و:

- ضیاءالدین ډېر پاک او سرښکته انسان دی، تاسې مو خپله لور وڅارئ او منعه یې کړئ.

په سپال بندي کې مې پلار له داسې ښځو سره مخ شو چې ډېر آزاد ژوند یې لاره، زموږ د کلي د ښځو په څېر په کورونو کې نه پټېدې. د هغه ځای ښځې به د غرنۍ سیمې د یوې ښکلې کلا په مخه کې را غونډې او د ورځنې ژوند په اړه به یې خبرې کولې، له کوره بهر د ښځو راټولېدل ډېر عجیبه و. هملته و چې پلار مې له خپل مشاور اکبر خان سره وپېژندل.

اکبر خان مې پلار ته په پور پیسې ورکړې چې د پوهنتون لګښتونه پرې وکړي. هغه هم زما د مور په څېر زده کړې نه وې کړې خو په خپل وجود کې یې بل ډول علم او پوهه لرله. پلار به مې تل د اکبر خان او نصیر پاچا د مهربانۍ او مینې کیسې کولې او دا به یې زیاتوله چې که له چا سره مرسته وکړئ نو پرته له کومې هیلې او انتظاره به له تاسې سره مرسته وشي.

پلار مې د پاکستان د تاریخ په یوه ډېر مهم دوران کې پوهنتون ته لاړ. په هغې اوړي کې زموږ زورواکی جنرال ضیاء په یوه هوایي پېښه کې ووژل شو. د ده د پوهنتون د دورې د لومړي کال په نیمایي کې ملي ټاکنې وشوې.

د لومړي وزیر لور بې نظیر بوټو چې پلار یې زما د پلار د ماشومتوب په دوره کې اعدام شو، ټاکنې وګټلې. د اسلامي نړۍ او پاکستان په تاریخ کې بې نظیره لومړنۍ لومړۍ وزیره وه، ناڅاپه د پښوا پر خلاف خلک راتلونکي ته خوشاله ښکارېدل.

د محصلینو خوځښتونه چې د ضیاء په واسطه منع شوي و، بېرته یې خپل فعالیت پیل کړ. پلار مې ډېر ژر د محصلینو په سیاسي خوځښتونو کې ګډون وکړ او د یو تکړه ویاند په توګه وپېژندل شو. هغه د پښتنو محصلینو د فدراسیون د مرستیال په توګه چې غوښتل یې پښتنو ته هم له نورو سره یو ډول حقوق ورکړل شي وټاکل شو. د پوځ تر ټولو مهم اداري او دولتي کارونه پنجابیانو ته ورکول کېږي ځکه چې هغوی د ایالت تر ټولو ډېر واک لرونکي او پانګه وال دي.

د محصلینو یو بل مهم تشکیل د (طالبانو اسلامي ټولنې) په نوم شته و چې د پاکستان د پوهنتونونو ډېر ځواک ورسره ملګری و. دغې ټولنې محصلینو ته د زده کړې لګښتونه او وړیا کتابونه ورکول خو څرګندونې یې له تعصب ډکې وې. د دوی ساعتېری دا و چې په پوهنتونونو کې وګرځي او د موسیقي د کنسرتونو مخه ونیسي.

دغه حزب تر جنرال ضیاء پورې اړه لرله چې په ټاکنو کې یې ښه پایله وانه خیسته.

په جهانزېب پوهنتون کې د محصلینو د ډلې مشر «احسان الحق حقاني» و. سره له دې چې له پلار سره مې یې سیالي لرله خو بیا یې هم د یو بل ستاینه کوله چې وروسته بیا دواړه صمیمي ملګري شول.

حقاني وایي باور لري که زما پلار د خانانو له کورنۍ څخه وای، د پښتنو د محصلینو د فدراسیون مشر کېده او وروسته به د سیاست پوهانو په کتار کې هم و. د محصلینو سیاسي ټولنې ډېر بحثونه لرل خو سیاسي حزب مالي ملاتړ ته اړتیا لرله.

په لومړي کال کې د دوی تر ټولو تود بحث د یوه رمان په اړه و. دغه کتاب د

(c) ketabton.com: The Digital Library

«شیطاني آیتونو» په نوم د سلمان رشدي له خوا لیکل شوی و او د ملنډو په توګه په بمبیي کې د پیغمبر(ص) د ژوند یو تقلید و. د نړۍ ډېرو مسلمانانو هغه یو کفري کتاب باله او دومره یې غوسه کړي و چې تل به یې په اړه خبرې کېدې.
عجیبه دا وه چې هېچا هم د کتاب د خپرېدو په اړه فکر نه و کړی، نوموړی کتاب په پاکستان کې نه پلورل کېده خو وروسته د پاکستان په اردو ورځپاڼو کې د پاکستان په اطلاعاتي سازمان پورې اړوند د یوه ملا مقالې په پرلپسې توګه خپرې شوې چې په کتاب یې پیغمبر(ص) ته د سپکاوي له امله نیوکې کولې. په دې مقالو کې لیکل کېدل چې دا د هر رښتیني مسلمان دنده ده چې د اعتراض غږ پورته کړي.
ډېر ژر په ټول پاکستان کې ملایانو د دې کتاب په ضد خبرې پیل کړې چې باید مخه یې ونیول شي او د غوسې د څرګندولو له پاره باید لاریونونه وشي. تر ټولو لوی لاریون یې د ۱۹۸۹ م کال د فبروري د میاشتې په ۱۲ مه نېټه وشو په دې لاریون کې د امریکا بیرغ ته د دې سفارت په مخه کې اور واچول شو. سره له دې چې سلمان رشدي او د کتاب خپروونکي یې انګرېزان و. پولیسو په لاریون کوونکو ډزې وکړې چې په پایله کې یې پنځه کسان ووژل شول. دغه غوسه یوازې په پاکستان کې نه وه را پورته شوې، دوه ورځې وروسته د ایران لوی رهبر هم د سلمان رشدي د وژلو فتوا صادره کړه.
د پلار په پوهنتون کې مې په یوه ترلې کوټه کې بحث وشو. ډېرو زده کوونکو ویل چې دا کتاب باید منعه او وسوزول شي له دې فتوا څخه ملاتړ وشو. پلار مې هم دا کتاب د اسلام له پاره سپکاوی باله.
پلار مې له فراغت وروسته په یوه خوصي کالج کې د میاشتې په ۱٦۰۰ معاش د انګلیسي ژبې استاد شو چې د پلار له پاره لږ وې. له بلې خوا به نیکه هم شکایت کاوه چې پلار د کور په لګښت کې مرسته نه کوي. معاش یې دومره نه و چې یو څه پیسې ترې وساتي. نو له همدې امله یې نه شوای کولای چې له خپلې مینې تورپېکۍ سره واده وکړي

په ښوونځي کې مې د پلار د همکارانو له ډلې یو هم محمد نعیم خان و. ده او پلار مې د کارپېژندنې لوړه دوره چې د انګلیسي ژبې په برخه کې وه یو ځای ترسره کړې وه. دوی د زده کړې په برخه کې ښه خوځښت لاره.
دواړو د ناهیلۍ احساس کاوه. ځکه چې په ښوونځیو کې سختګیري وه، زده کوونکو او ښوونکو د هېڅ ډول څرګندونو اجازه نه لرله او د مالکانو څارنه دومره سخته او جدي وه چې آن د ښوونکو تر منځ یې هم ښې اړیکې نه خوښولې. پلار مې په ذهن کې د خپلواکۍ هیلې روزلې او هوډ یې لاره چې ښوونځي ته یې هم ورسره راوړي.
زړه یې غوښتل چې د خپلواکې نظریې پالنه وکړي، ده د خلاقیت او روڼ اندۍ په ځای، د ورکړې په بدل کې اطاعت نه خوښاوه او له دې ډول چلند یې نفرت کاوه. له همدې امله کله چې نعیم له اداري سره د یوې لفظي شخړې په سبب خپله دنده پرېښوده، دوی هوډ وکړ چې خپله یو ښوونځی جوړ کړي.
اصلي پلان دا و چې زما د پلار په کلي شاپور کې چې ښوونځي ته په کې ډېره اړتیا ده یو شخصي ښوونځی جوړ کړي.
- لکه یو پلورنځی چې په داسې یوه سیمه کې جوړ کړې چې هلته بل هېڅ پلورنځی نه وي.
کله چې سیمې ته ورسېدل هلته یې د یوه ښوونځي تبلیغاتي پاڼې د وېشل کېدو په حال کې ولیدې، کوم بل څوک ترې مخکې شوي و. له همدې امله یې هوډ وکړ په مېنګوره کې د انګلیسي ژبې ښوونځی جوړ کړي، په دې فکر سره چې سوات د سیلانیانو د راتلو ځای دی نو د انګلیسي ژبې زده کول یوه جدي اړتیا ده.
هغه وخت چې پلار مې په تدریس اخته و، نعیم به د ځای د پیداکولو له پاره چې د ښوونځي له پاره یې په اجاره ونیسي یوازې په کوڅو کې ګرځېده.
یوه ورځ یې پلار ته په ډېرې خوښۍ چیغې وهلې چې وړ ځای یې پیداکړی دی.
دغه دوه پوړیزه ودانۍ په لنډي کڅ سیمه کې وه. د زده کوونکو د غونډېدو له

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاره یې یو انګړ هم درلود. اجاره ورکوونکي تر دوی وړاندې په دې ودانۍ د رمضې په نوم یو ښوونځی اداره کاوه. د هغه ښوونځي مالک چې یو وخت ترکیې ته تللی و هلته یې د رمضې ښوونځي ودانۍ لیدلې وه ترې اغېزمن شوی و نو له همدې امله یې خپل ښوونځي ته همدا نوم غوره کړ. خو ښوونځی یې له ماتې سره مخ شوی و.

له بلې خوا دا ودانۍ د رود تر څنګ وه چې خلکو په کې خپلې خځلې اچولې، رود به د تودې هوا په موسم کې بدبوی کاوه.

پلار مې له رسمي وخت وروسته د ودانۍ لیدو ته لاړ. دا یوه عالي شپه وه چې آسمان له ستورو ډک و او د ونو په سر یوه ځلېدونکې سپوږمۍ لیدل کېده. پلار د هغې شپې آسمان ته د یوه یادښت په سترګه کتل او یاده یې کړه:

- ډېر د خوښۍ احساس مې کاوه... په هغې شپه زما خوبونو حقیقت پیداکړ.

نعیم او پلار مې خپله ټوله ذخیره چې شپېته زره روپۍ وې په کار واچولې. دېرش زره روپۍ یې هم پور کړې چې ودانۍ رنګ او یو څه ورغوي. دوی همدارنګه د اوسېدو له پاره د سرک بلې غاړې ته یو وړوکی کور په کرایه ونیوه، له دې وروسته به دوی کور په کور ګرځېدل چې ښوونځي ته زده کوونکي پیداکړي. له بده مرغه چې د انګلیسي له زده کولو سره خلکو ډېره مینه نه لرله.

د پوهنتون له فراغت وروسته مې پلار په سیاسي بحثونو کې ګډون کاوه. هره ورځ به یې د سیاسي مناظرو همکاران او ملګري د غرمې ډوډۍ ته کور یا ښوونځي ته راتلل.

نعیم به شکایت کاوه ویل به یې:

- موږ دومره مېلمانه پاللی نه شو.

سره د دې چې نژدې ملګري و خو نه یې شوای کولای او ورته سخته وه چې په شریکه کار وکړي.

له دې اخوا له شنګلې هم ډېر مېلمانه راتلل، پلار مې هم د مېلمنو له پاره ځای لاره. موږ پښتانه نه شو کولای کور ته د خپلوانو د راتلو مخه ونیسو. موږ ته

خصوصي حریم معنی نه لري او د چا د لیدو له پاره تر مخکې وخت نه ټاکو. د مېلمنو چې هر وخت زړه وغواړي له خپلوانو کره تلای شي او هر څومره یې چې زړه وي هلته پاتې کېدای شي. دا کار د داسې چا له پاره چې غواړي کسب او کار یې پرمختګ وکړي یو خوب لیدل و چې نعیم یې اندېښمن کاوه. هغې به مې پلار ته په خندا ویل چې که زموږ هر یوه مېلمانه دلته ډېرې شپې کوي باید جریمه واچوو. له دې وروسته به مې پلار هڅه کوله چې د نعیم ملګري او کورنۍ وهڅوي شپه وکړي له همدې امله به نعیم هم جریمه کېده.

له دریو میاشتو وروسته د نعیم زغم پای ته ورسېد.

هغه ویل:

- باید چې د نوم لیکنې پیسې راټولې کړو، زموږ د ښوونځي دروازه یوازې خیرات غوښتونکي ټکوي، دا کار سخت دی!

خبرې یې اوږدې کړې:

- نور زغم نه شم کولی.

په دې وخت کې دوو ملګرو له یو بل سره په ډېرې غوسې خبرې کولې، دوی د شاوخوا مشران د منځګړیتوب له پاره را وغوښتل. پلار مې ناهیلی و او نه یې غوښتل ښوونځی له لاسه ورکړي، له همدې امله یې له نعیم سره هوکړه وکړه چې د نعیم برخه په کار اچول شوې پیسې ورکړي.

هغه نه پوهېده چې دا پیسې به څه ډول ورکوي. له نېکه مرغه د پوهنتون د وخت ملګری یې هدایت الله، هغه وخت را پیداشو او ویې منله چې د نعیم پیسې ورکړي. دواړه شریکان بیا هم کور په کور وګرځېدل، خلکو ته یې څرګنده کړه چې یو ډول نوی ښوونځی یې پیل کړی.

پلار مې دومره نفوذ لاره چې په اړه یې هدایت الله وایي:

- د هغه شخصیت داسې دی چې که کور ته دې بلنه ورکړې، ستاسې له ملګرو سره هم اړیکې ټینګوي.

خو خلکو له دې سره سره چې له ده سره خبرو خوند ورکاوه خو بیا یې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتل خپل اولادونه پخوانيو او پېژندل شوو ښوونځيو ته ولېږي.

دوی د پښتنو د پېژندل شوي او مبارز شاعر خوشال خان خټک چې د سوات په جنوب کې د اکوړې سيمې اوسېدونکی و او په شپاړسمه پېړۍ کې يې غوښتل پښتانه د مغولو په ضد يو ځای کړي، خپل ښوونځی ونوماوه. له دروازې سره نژدې يې په دېوال په خپله ژبه يوه جمله داسې وليکله: «موږ يو ځای کېږو چې تاسې ته د زمانې نوی آواز جوړ کړو.»

پلار همدارنګه د ښوونځي د زده کوونکو لپاره د يو ډول جامو فرمايش ورکړ او پرې ويې ليکل: «د افغان په ننګ مې وتړله توره»

پلار مې غوښتل چې موږ ته يو الهام راوړونکی اتل شي خو په داسې لاره چې زموږ له زمانې سره ورته سمه وي. په قلم نه په توره.

هماغه ډول چې خوشال خټک له پښتنو غوښتل د پرديو په ضد سره يو موټی شي، موږ هم غوښتل د ناپوهۍ په ضد د يو بل په وړاندې سره يو موټی شو.

له بده مرغه چې ويې نه شوای کولای ډېر خلک باوري کړي کله چې ښوونځی پرانيستل شو، هغوی يوازې درې زده کوونکي لرل. سره له دې هم پلار غوښتل چې هره ورځ د ښوونځي په پيل کې ملي سرود وويل شي، وروسته به يې وراره عزيز چې د دوی د مرستې له پاره راغلی و د هېواد بيرغ پورته کاوه.

دا چې دوی په ښوونځي کې لږ زده کوونکي لرل نو د ښوونځي د تجهيزاتو له پاره يې ډېرې پيسې نه لرلې نو له همدې امله يې خپل باور ډېر ژر له لاسه ورکړ. هېڅوک نه شي کولای له کورنۍ او خپلوانو پيسې پور کړي او کله چې هدايت الله پوه شو پلار مې د ډېرو خلکو پوروړی دی ډېر پرېشانه شو. دوی ته به هر وخت د پوروړيو ليکونه رسېدل.

شرايط هغه وخت ډېر خراب شول چې پلار مې د ښوونځي د ثبت کولو اقدام وکړ. له ډېر انتظار وروسته يې هغه د ښوونځيو د رييس دفتر ته ومانه.

شاوخوا يې ډېرې دوسيې پرتې وې، د چای څښلو په حال کې مې يې له پلاره وپوښتل:

څه ډول ښوونځی دی؟

هغه وخت چې په خپله پوښتنه پورې يې خندل زياته يې کړه:

- درې ښوونکي لرئ؟! ستاسې ښوونکي زده کړې نه لري. هر څوک فکر کوي چې د ښوونځي جوړول دومره آسانه دي.

په دفتر کې نورو ناستو کسانو هم وخندل او ملنډې يې پرې ووهلې، پلار هم ډېر عصباني و.

داسې ښکارېده چې رييس رشوت غوښت.

پښتنو ته د نورو له خوا ملنډې د منلو وړ نه دي او پلار مې هم نه غوښتل چې د خپل حق په وړاندې هم رشوت ورکړي. ده او هدايت الله د ډوډۍ خوړلو له پاره کافي پيسې نه لرلې، رشوت ورکول خو پر ځای پر ېږده. د ښوونځي د ثبت پيسې ديارلس زره او يا تر دې ډېرې کېدې، خو دوی موږ ته د ډېرو بډايه خلکو فکر کاوه. نو په داسې حالت کې ښوونځي ته لازمه وه چې رسمي چارواکو ته د سرو کړو چرګانو او يا هم خوندورو کبانو يوه غرمنۍ تياره کړي. وروسته د ښوونې او روزنې رييس د ليدو وخت ټاکي او بيا د ځان له پاره د يوې خوندورې غرمنۍ سپارښت ورکوي.

پلار مې په پرېشانۍ سره وويل:

موږ د چرګانو او کبانو په فارم کې نه يو، دلته يو ښوونځی دی.

سره له دې چې رييس د رشوت اخيستو له پاره خبره ورسره يوې او بلې خواته اړوله، پلار مې د خپلې وياندويۍ د ډېرو کلونو د تجربې په ځواک سره ورته وويل:

- دا پوښتنه د څه له پاره کوې؟ آيا کوم جرم مې کړی؟

تصميم يې ونيو د دې ستونزې په وړاندې مبارزه وکړي څو د فساد او رشوت په وړاندې په مبارزې سره د نورو ښوونځيو له مالکانو سره مرسته وکړي. هغه پوهېده چې خپل هدف ته د رسېدو له پاره خپلې انرژۍ او ځواک ته اړتيا لري، له همدې امله د سوات د خصوصي ښوونځيو له ټولنې سره يو ځای شو. په هغې وختونو کې وړه ټولنه وه چې ټول يې پنځه لس کسه غړي لرل چې پلار مې ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژر د ټولنې د رییس مرستیال وټاکل شو.

د ښوونځیو مدیرانو نور د رشوت ورکولو واقعي مفهوم نه پېژانده او نه یې په کیسه کې وو. پلار به مې دوی ته څرګندوله چې که ټول ښوونځي له یو بل سره یو موټي شي د دې مسئلې په وړاندې درېدی شي.

ده خبرې اوږدې کړې:

- د یوه ښوونځي اداره کول کوم جرم نه دی. ولې باید ورشوت ورکړئ؟ تاسې خو د ځان پلورنې د کوم مرکز مدیر نه یاست. هلکانو ته زده کړه ورکوئ. دولتي مامورین ستاسې رییسان نه دي.

زیاته یې کړه:

دوی خدمت کوونکي دي. د دې له پاره چې تاسې ته خدمت وکړي امتیاز اخلي. دا تاسې یاست چې د دوی زامنو ته زده کړه ورکوئ او روزئ یې.

هغه ډېر ژر د ټولنې مشر شو، ټولنه یې دومره پراخه کړه چې د غړیو شمېر یې څلور سوه مدیرانو ته ورسېد. ناڅاپه د ښوونځیو ټولو مدیرانو واک پیداکړ. خو پلار مې د احساس خاوند و، نه یې شوای کولای چې یو ښه سوداګر وي، په همدې وخت کې دی او هدایت الله له داسې ناهیلی سره مخ و چې د سیمې د هټیوال په وړاندې هم بې باوره و. نه یې شوای کولای چې بوره او چای ترې واخلي. دوی په ښوونځي کې یو وړوکی کانتین کېښود، سهار به یې له بازاره خوراکونه راوړل چې په شاګردانو یې وپلوري. پلار به مې جوار اخیستل او تر نیمې شپې به ویښ و چې پاخه یې کړي او پلورلو ته یې تیار کړي.

هدایت الله ویل:

- زه ډېر پرېشانه وم، کله به هم شاوخوا ستونزو له پېښو غورزولم خو ضیاءالدین د ستونزو په وړاندې نور هم پیاوړی کېږي او له ما ښه روحیه لري. پلار به مې ټینګار کاوه چې دوی باید لوړ فکر ولري. یوه ورځ کله چې هدایت الله کورنیو ته د ډاډ ورکولو او د زده کوونکو له نوم لیکنې ېبرته راغلی و، پلار مې یې لیدلی و چې د پاکستان د سیمه ییز ټلویزیون له مشر سره د ښوونځي د تبلیغاتو

په اړه خبرې کوي.

د ټلویزیون د مشر له وتلو سره سم، هدایت الله په زوره زوره وخندل او بیا یې پلار ته په خندا وویل:

- ضیاءالدینه موږ آن یو ټلویزیون هم نه لرو... که تبلیغات وکړو نو خپله یې هم لیدی نه شو.

خو دا چې پلار مې ښه او پراخ نظر لاره، نو هېڅ کله یې د داسې وړو مسئلو له امله له کاره لاس وانه خیست.

یوه ورځ مې پلار هدایت الله ته وویل غواړي د څو ورځو له پاره خپل کلي ته لاړ شي. په اصل کې یې غوښتل واده وکړي خو په مېنګوره کې یې خپل یو ملګری هم خبر نه کړ. ځکه چې د ډېر لګښت توان یې نه لاره. زموږ خلک د یوه واده له پاره څو ورځې مېله جوړوي. په حقیقت کې څه ډول مې چې مور وویل، پلار د واده په اصلي مراسمو کې حاضر نه و. وایي چې دی یوازې د مراسمو په وروستۍ ورځ راغئ چې په هغې ورځ یې د دې په سر شال واچاوه او د دواړو په سر یې سپېڅلی کتاب قران ونیوه او یوې لویې هندارې ته یې ودرول چې په هغې کې خپله جوړه ووینې. په اجباري ودونو کې د ډېرو جوړو له پاره په دې هنداره کې کتل، لومړی ځل کتل وي. یو ماشوم هلک هم د دوی په پښو کې ور کېښنوي چې د دوی لومړی اولاد هم نارینه پیدا شي.

زموږ یو دود دا دی چې د نجلۍ د کورنۍ له خوا یو څه د کور وسایل لکه یخچال، د خوړو لوښي، فرشونه او نور او د زوم د کورنۍ له خوا یو څه سره زر راوړي. نیکه مې ډېر سره زر نه و اخیستي له همدې امله مې پلار اړ شو، ډېرې پیسې پور کړي چې څو لاس بندونه واخیستی شي. د واده له مراسمو وروسته به مې مور له عمه او نیکه سره یو ځای ژوند کاوه. پلار به مې هم په دوه یا دریو اونیو کې د دې لیدو ته کلي ته راتلو. د دوی پلان دا و چې پلار د ښوونځي اداره کولو ته ادامه ورکړي او څنګه یې چې ښه عاید تر لاسه کړ خپلې مېرمنې ته یې را ولېږي.

خو نیکه به هر وخت شکایت کاوه او مور ته مې یې ستونزې جوړولې. د مور له

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاره مې یې موټر کرایه کړی و او مېنګورې ته یې لېږلې وه خو دوی نه پوهېدل چې د ژوند لګښتونو ته څه ډول اوړه ورکړي.

پلار مې ویل:

- زه مخکې پوهېدم چې پلار هلته زموږ اوسېدل نه خوښوي. په هغې ورځو کې مې له کورنۍ ډېر خپه وم خو وروسته مې د دې کار له امله مننه ترې وکړه ځکه چې د دوی دې کار زه خپلواک کړم.

هغه یې شریک ته له دې موضوع څه نه و ویلي، ترې پټه کړې یې وه.

همدا چې پلار او مور مېنګورې ته را رسېدلي و، هدایت الله په ډېرې وارخطايۍ سره پلار ته ویلي و:

موږ نه شو کولای چې د یوې کورنۍ لګښت پوره کړو. هغوی به چېرې ژوند کوي؟

پلار یې په ځواب کې ویلي و:

- وې دې، هغه به پخلی او د کور کارونه راته کوي.

مور مې د مېنګورې ژوند ته ډېره حیرانه وه چې څه ډول به دلته ژوند کوي.

دې ته مېنګوره یو پرمختللی ښار و. کله چې دې او خورلڼو یې په کلي کې د سپند په غاړه خبرې کولې د نورو خورلڼو آرمان یې دا و چې واده وکړي، اولادونه ولري او د خاوند له پاره پخلی وکړي. خو کله به چې د مور نوبت کېده خپل خیال به یې داسې څرګنداوه:

- زړه مې غواړي په ښار کې ژوند وکړم او د پخلي په ځای له بازاره ډوډۍ او کباب راوړم.

خو دې چې د څنګه ژوند هیله لرله هسې جوړ نه شو. هغې واړه کور یوازې دوه کوټې لرلې، یوه کوټه د پلار او هدایت الله د خوب کوټه او بل یې هم کوچنی دفتر و. هلته یې هېڅ پخلنځی نه لاره او په کور کې نلونه هم نه و غزېدلي.

کله چې مور هلته لاړه، هدایت الله اړ شو همغې واړه دفتر ته لاړ شي او په یوه کلکه لرګینه چوکۍ ویده شي.

پلار به مې په ټولو موضوعاتو کې له مور سره مشوره کوله.

هغه ویل:

- تورپېکۍ دې موضوع زه ګنګس کړی یم. له ما سره مرسته کوې؟

مور آن له دوی سره د ښوونځي د دېوالونو په رنګولو کې مرسته وکړه.

کله به چې برېښنا نه وه، دې به څراغونه ساتل چې رنګمالي وکړای شي.

هدایت الله به ویل:

- ضیاءالدین د کور نارینه و خو دوی په عجیبه توګه سره نژدې و. په داسې حال کې چې موږ ډېری نارینه خپلې ښځې زغمی نه شو، خو ضیاء به پرته له ښځې ژوند نه شوای کوی.

له څو میاشتو وروسته مې مور امیندواره شوه. په ۱۹۹۵ م کال یې لومړ ی اولاد مړ پیدا شو.

پلار مې وایي:

- زما په نظر اصلي ستونزه هغه چټله او له خاورو ډکه سیمه وه. ما فکر کاوه چې ښځې کولای شي له روغتون پرته په کور کې هم اولاد وزېږوي. لکه په کلي کې زما مور او خویندې! مور مې ټول اولادونه په کور کې وزېږول.

د ښوونځي حالت مخ په ځوږ و. میاشتې تېرېدې خو دوی نه شوای کوی چې د ښوونکو معاش او د ښوونځي اجاره ورکړي. د واده د لاس بندونو زرګر به هره ورځ د خپلو پیسو له پاره هلته راته. پلار به مې هم چای او کلچې ورته راوړې او هیله به یې ورکوله چې پیسې به یې ژر ورکړي.

هدایت الله به په خندا پلار ته ویل:

- فکر کوې چې هغه په چای راضي کېږي؟ هغه چای نه بلکې پیسې یې غواړي.

وضعیت دومره کړکېچن شو چې پلار مې له ناچارۍ د سرو زرو لاس بندونه وپلورل.

زموږ په فرهنګ کې د واده ګڼې د مېرمن او خاوند تر منځ یو پیوستون دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرې مېرمنې له خپل خاوند سره د مرستې له پاره هغه پلورې چې خاوند یې یو کسب او کار پرې وکړي یا هم د کار له پاره له هېواده بهر سفر وکړي. مور مې تر دې وړاندې ویلي و چې لاس بندونه یې د خاوند د وراره د پوهنتون لګښتونو ته پلوري. پلار مې په بېړه قول ورسره کړی و چې هغه ته به د پوهنتون پیسې خپله برابروي خو له نېکه مرغه د پلار د عمه زوی شېرخان تر پلار وړاندې شو او د پوهنتون پیسې یې ورکړې. مور مې نه پوهېده چې د لاس بندونو په پیسو د پوهنتون لګښتونه نه پوره کېږي.

حالت هغه وخت ډېر کړکېچن شو چې ناڅاپي سېلابونه راغلل. یوه ورځ باران نه دربېده او له ماښام وروسته د سېلاب خطر ولیدل شو. باید چې ټولو خلکو سیمه پرېښې وای. مور مې له کوره وتلې وه او هدایت الله هم پلار ته اړتیا لرله چې د کور ټول سامانونه له لومړي پوړ څخه یوسي خو هغه یې پیدا نه کړای شو.

بهر ووت او چیغې یې کړې:

- ضیاءالدینه، ضیاءالدینه!

له ښوونځي بهر نرۍ کوڅه ټوله سېلاب نیولې وه. د برېښنا لینونه راځړېدلي و چې باد یوه او بله خوا وړل راوړل. د هدایت الله بدن سړو او باران بې حسه کړی و، دې هرڅه ته یې په حیرانۍ کتل. په پای کې لږ او ډېر له اوبو سره مخامخ شو، خو که چېرې د برېښنا لینونه په اوبو کې لګېدلي وای نو هدایت الله به د برېښنا له امله خپل ژوند له لاسه ورکړی وای.

کله یې چې پلار پیداکړ، ویې لید چې هغه د یوې ښځې د ژړا چیغې اورې چې خاوند یې له کوره نه شي وتلای. له همدې امله یې د دوی مرستې ته ور دانګلي دي او مرسته ورسره کړې چې یخچال یې هم ورسره را وباسي.

هدایت الله مې پلار ته په غوسه وایي:

- د دې ښځې خاوند دې وساته خو خپل کور نه. آیا دا ټول کارونه د یوې ښځې د ژړا له امله و؟

کله چې اوبه ډېرې شوې دوی ولیدل چې کور او ښوونځی دواړه له منځه تللي.

اسبابونه، پردې، کالي او د غړ دستګاه ټول تر خاورو لاندې شوي دي او له هر ځایه بد بوی راځي. دوی نور د خوب له پاره ځای نه درلود او هېڅ پاکې جامې یې هم نه لرلې چې وایې غوندي.

له نېکه مرغه چې شپې ته یې د امان الدین په نوم ګاونډي خپل کور ته بوتلل. د یوې اونۍ په اوږدو کې یې هر څه له سره تنظیم کړل. لس ورځې وروسته یوه ورځ چې دواړه له کوره وتلي و، دویم ځلي سېلاب راغئ، دویم ځلي یې هم ټوله ودانۍ له خاورو ډکه کړه. له څه وخت وروسته د اوبو او برېښنا مامور دې سیمې ته ولېږل شو. مامور ویل چې خپل سېستم مو سم نه دی جوړ کړی خو په اصل کې مامور رشوت غوښت. کله چې پلار وویل رشوت نه ورکوي نو د جریمه کېدو له پاره یې یوه پاڼه ورکړه. پلار مې د دې جریمې په ورکړه هېڅ کله نه توانېده له همدې امله یې له یوه خپل سیاستوال ملګري هیله وکړه چې دا مسئله ورته حل کړي.

شرایط داسې حالت ته ورسېدل چې په حقیقت کې نور ښوونځی نه و. خو د پلار زړه نه و چې خپل خوبونه داسې په آسانۍ سره له لاسه ورکړي. له دې ور اخوا ده یوه کورنۍ هم لرله چې باید د هغې لګښت یې هم پیداکړی وای.

زه د ۱۹۹۷ م کال د جولای میاشتې په ۱۲مه وزېږېدم. یوې ګاونډۍ مو له مور سره زما په زېږون کې مرسته کړې وه چې زما تر مور یې مخکې اولاد پیداشوی و. پلار په ښوونځي کې و، کله چې زما له زېږېدو خبر شو په منډو منډو کور ته راغئ. مور مې پلار ته د هلک او نجلۍ ویلو له امله وېرېده. خو هغه وایي پلار چې کله زما سترګو ته وکتل، بې اندازې خوشاله شو.

هدایت الله وایي:

- ملاله نېکبخته وه کله چې پیداشوه نېکبختیو زموږ لور ته مخه کړه.

د ۱۹۹۷ م کال د پاکستان د پنځوسمې کلیزې په موخه چې د اګسټ په څوارلسمه په ټول هېواد کې لمانځل کېږي د لمانځلو مراسم او لاریونونه نیول شوي و. له دې سره سره مې پلار او ملګري یې به دې باور و چې د دې ورځې لمانځلو ته اړتیا نه وه ځکه له کله چې سوات له پاکستان سره یو ځای شوی له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځور او ستونزو سره مخ دی او په ظلمونو کې اوسېږي. دوی د اعتراض کولو له پاره چې دا لمانځنې بې ځایه وښيي تور بندونه وتړل چې پلار مې د همدې اعتراض له امله ونیول شو. دوی باید جریمه ورکړې وای خو د جریمې وس یې نه درلود.

زما له زېږېدو درې میاشتې وروسته د ښوونځي درې پورته کوټې تشې شوې موږ ټول هلته لاړو. دېوالونه یې ګچ شوي او اوبه مو هم لرلې نو له همدې امله نظر هغې وړوکي کور ته چې له خاورو جوړ و دلته په راتلو مو ځان پرمختللی باله خو اوس مو هم کافي ځای نه لاره ځکه چې اوس هم هدایت الله له موږ سره اوسېده او ډېری وخت به مو کور ته مېلمانه هم راتلل. خوشال ډېر وړوکی او لومړنی ګډ ابتدایي ښوونځی و. کله چې زه وزېږېدم پنځه یا شپږ ښوونکي، لږ او ډېر سل زده کوونکي یې لرل او په میاشت کې یې له هر زده کوونکي سل روپۍ اخیستې.

پلار مې د ښوونځي مدیر، مالي مسول او ښوونکی و. ده به څمکه هم جارو کوله، دېوالونه او تشنابونه به یې هم مینځل. پلار به د تبلیغاتي پاڼو د بندولو له پاره د برېښنا په پایه پورته کېده، سره له دې چې له لوړ ځایه یې دومره وېره لرله چې کله به په زینو کې پورته کېده پښې به یې لړزېدې. که به د اوبو نلکه خرابېده د جوړولو له پاره به څا ته ښکته کېده. کله به مې چې پلار ته کتل، څا ته ښکته کېږي او نه ښکاري، له سترګو به مې اوښکې بهېدې. فکر به مې کاوه چې بیا به بېرته را نه شي.

د اجارې او ښوونکو د حقوقو له ورکړې وروسته به یو څه پیسې پاتې کېدې. موږ به شین چای څښنه ځکه چې د معمولي چای د جوړولو وس مو نه لاره. له څه وخت وروسته پلار د یوه بل ښوونځي د جوړولو هوډ وکړ، غوښتل یې په هغې «د ملالې د زده کړې موسسه» نوم کېږدي.

ښوونځی مې د ساعت تېري سیمه وه. پلار مې وایي مخکې تر دې چې خبرې وکړم، ټولګیو ته به تلم تي تي به مې ویل داسې به ښکارېدم لکه د زده کوونکو ښوونکې چې وم. د ښوونځي د ښځو کارکوونکو له ډلې به مېرمن الفت زه په غېږ کې اخیستم او څو دقیقې به یې ورسره کېنولم او یا به یې څو دقیقې کور ته

ورسره بوولم. هغه وخت چې درې یا څلور کلنه وم، زه به یې د لویو هلکانو په ټولګي کې کېنولم. زه به په خپل ځای کې په حیرانۍ ناسته وم او درس ته به مې غوږ نیوه. کله کله به مې د ښوونکو خبرې ورسره تکرارولې. له همدې امله کولای شم ووایم چې زه په یوه ښوونځي کې لویه شوې یم.

له نعیم سره د ملګرۍ په وخت پلار پوه شو چې نه شي کولای کسب او کار سره ګډ کړي او له یو بل سره ښې اړیکې ولري. په پای کې هدایت الله هم موږ پرېښودو څو خپل ښوونځی اداره کړي. پلار او هدایت الله زده کوونکي سره ووېشل. دوی په دې اړه زده کوونکو ته څه ونه ویل څو خلک فکر وکړي ښوونځی پراخه شوی او دوې ودانۍ یې ورته نیولې دي. سره له دې چې پلار او هدایت الله په هغې ورځو کې خبرې نه کولې خو هدایت الله به په ماپسې ډېر خپه کېده او لیدو ته به مې راته.

د ۲۰۰۱ م کال د سپټمبر په میاشت کې چې یوه ورځ هدایت الله زما لیدو ته راغئ، دې وخت کې زموږ کور ته نور کسان هم راغلي و، په کور کې ډېر شور لګېده. دوی ویل چې په نیویارک کې په یوه ودانۍ وحشت ناکه حمله شوې. دوې الوتکې له یوې ودانۍ سره لګېدلې وې. زه هغه وخت څلور کلنه وم دومره وړه وم چې په موضوع نه پوهېدم. آن د لویانو له پاره هم دا موضوع د پوهېدو وړ نه وه ځکه چې د سوات تر ټولو لویې ودانۍ یو هوټل او یو روغتون دي چې دوه یا درې پوړیزه دي.

دغه پېښه د دوی په نظر ډېره عجیبه وه. زه آن نه پوهېدم چې نیویارک او امریکا څه دي. ښوونځی مې نړۍ او نړۍ مې ښوونځی و.

موږ نه پوهېدو چې د سپټمبر یوولسم زموږ ژوند بدل کړی او جګړه به زموږ درې ته راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ کلی

موږ دود لرو چې د ماشوم د زېږېدو په اوومه ورځ کورنۍ، ګاونډیانو، خپلوانو او ملګرو ته جشن جوړوو. زما له پاره مې مور او پلار دا ډول پروګرام جوړ نه کړ. ځکه چې هغوی دومره وس نه لاره چې د مېلمنو له پاره د پسه غوښه او وريجې واخيستی شي. نيکه مې هم مرسته نه ورسره کوله ځکه چې زه هلک نه وم.
کله مې چې ورونه پيدا شول نيکه غوښتل مېله پرې جوړه کړي خو پلار ونه منله ځکه چې زما له پاره يې دا کار نه و کړی. ما يوازې همدا نېکه لاره، د مور پلار مې زما له پيدايښت مخکې وفات شوی و. مور او پلار مې وايي چې زه د دواړو نيکونو ځانګړتياوې لرم، د مور د پلار په څېر هوښياره او شوخه او د پلار د پلار په څېر مې ښه وياندهه يم.
زه به چې کلي ته د نيکه ليدو ته تلم ډېره خوشاله کېدم.
هغه به چې زه هر وخت وليدم يوه سندره به يې راته ويله داسې به يې ښودله چې هغه تر اوسه هم زما د نوم د معنی په اړه فکر کوي، غوښتل يې چې دا نوم له خوشالۍ ډک وښيي.
هغه به داسې ويل:
- ملاله د ميوند اوسېدونکې او د نړۍ تر ټولو خوشاله نجلۍ ده.
موږ به هر وخت د اختر په رخصتيو کې کلي ته تلو. تر ټولو ښې جامې به مو اغوستې، په بس ګاډي کې به مو د بارکانې په لور شمال خواته زموږ د کلي شنګلې لور ته حرکت کاوه. موږ په کال کې دوه اخترونه لرو، کوچنی اختر چې د روژې مياشتې په پای کې راځي، د قربانۍ يا لوی اختر چې زموږ د پيغمبر ابراهيم[ع] ياد دی چې غوښتل يې خپل زوی اسماعيل د خدای[ج] په امر سره قرباني کړي.
د اختر نېټه د روحيانيونو له خوا ټاکل کېږي. همدا چې خبر به مو واورېد د کلي په لور به مو حرکت وکړ.

تر سفر مخکې شپه به مې له سترګو خوب تښتېدلی و ځکه چې ډېره به خوشاله وم. دغه سفر به په هغې لاره چې د باران او غره د ښويېدو له خطره روغ پاتې و، پنځه ساعته و او بس ګاډي به سهار وختي حرکت کاوه. موږ به په ډېر زحمت سره د مېنګورې د بسونو تمځي ته رسېدو.
بکسونه به مو د کورنۍ له پاره له ګلدوزي شوو ټکريو، ډول ډول شيرينيو، سرو ګلونو، پستې او درملو چې دا توکي په کلي کې نه پيداکېدل ډک و. ځينو خلکو به بوره او اوړه ورسره وړل چې د بس سر به له بکسونو ډک و.
وروسته به بس ګاډي ته د سرک د خوا چوکۍ د نيولو له پاره ګړندي ختلو، سره له دې چې د بس هنداري به خاورې او ګردونه نيولي وو چې بهر به سم نه ترې ښکارېده. د سوات بسونه په زېړو ګلونو، نارنجي پړانګانو او له واورو د ډکو غرونو په منظرو ښکلي کوي. که په هسته يې توغنديو او جګړه ييزو ګاډو کې سواره وای هم به مې ورونه خوشاله و. سره د دې چې پلار مې ويل که زموږ سياست پوهانو د هسته يي وسلې د جوړولو له پاره لږه پانګونه کړې وای، د ښوونځيو له پاره به ډېره بوديجه ټاکل شوې وه.
موږ له يوه بازاره او د غاښونو د ډاکټر له يوې داسې لوحې چې يوه خندانه خوله پرې کاږل شوې وه، د لرګينو قفسونو جوړې ټانګې چې له سپينو او ټيټ سترګو چرګانو ډکې وې او زرګرۍ چې الماری يې له زېړو لاسبندونو او غاړکيو ډکې وې تېرېدو. په پای کې څو لرګينې غرفې وې داسې ښکارېده چې په يوه بل يې تکيه کړې وي د دوی په مخکې به ډېر ټايرونه سر په سر ايښودل شوي و چې په نا اوارو سړکونو د کارېدلو له پاره يې هلته ايښي و. هغه وخت موږ وروستي سرک ته ورسېدو. کيڼ لور ته د سوات پراخه سېند او د شنو زمرودو د کانونو لرونکې غونډۍ ښي لور ته پرتې وې. د سيلانيانو له پاره د سېند په غاړه له هندارو جوړ هوټلونه ليدل کېدل. موږ هېڅ کله هم دې هوټلونو ته نه و تللي. وروسته مې په خاورو ککړ ماشومان وليدل چې د وښو د لويو پنډو د وړلو له امله ټوغ ټوغ تلل. د لارې په اوږدو کې مې ډېر کسان وليدل چې د وزو رمې يې يوه او بله خوا ګرځولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هماغه ډول چې وړاندې تلو، د شولو (د وريجو بوټي) شنه فصلونه مې تر سترګو شول چې تازه بوی ترې پورته کېده. همدارنګه هلته، د زردالو او انځيرو باغونه ليدل کېدل. د رود د هغې غاړې د مرمرو د ډبرو له وړې کارخانې سره چې د شيدو په څېر سپين رنګه کيمياوي مواد ترې راوتلي و، تېر شوو. د دې منظرې ليدو مې پلار پرېشانه کړ ويې ويل:

- دغه بې عقلان وګورئ زموږ ښکلې دره څومره ککړوي.

وروسته بس د غرو په لمنو کې چې د صنوبر په ونو پوښل شوې وې پورته لاړ. د ځينو غرونو په سرونو کې کنډوالې ښکارېدې چې ډېنګانو دورې پرې وهلې. د غرونو پاتې څوکې داسې وې چې د لومړې والي په وخت کې جوړې شوې وې. په غونډيو کې بس ټکان خوړ او جمپ يې کاوه، چلوونکي ښکنځلې کولې ځکه چې څو ګاډي په خطرناکه لار کې له موږ مخکې شول. وروڼو مې د ګاډو له مخته کېدو خوند اخيست او خوشاله کېدل دوی د خرابو شوو نقليه وسايطو ډېريو ته اشارې کولې او سرونه يې زما او مور په سرونو اېښي و.

بالاخره د غره څوکې ته ورسېدو، د شنګلې درې ته ننوتو چې يوه غرنۍ لاره ده، سړی فکر کوي د نړۍ تر ټولو لوړه برخه ده. هلته موږ د نړۍ تر ټولو غونډيو لوړ و. په لرو سيمو کې مو د «مالم جبې»د (سکي) لوبې واورې ليدې. د سرک په غاړو کې آبشارونو او چينو خوندور حرکت کاوه. هلته چې د چای څښلو له پاره بس ګاډی ودرېد د صنوبر د ونو ښکلې بوی او تازه هوا مو تنفس کړه. شنګله ټول غرونه دي په سر يې يوازې يو وړوکی آسمان ښکاري. باد د قربان سېند پسې واخيست خو د غونډيو په يوه برخه کې بېرته آرام شو. له سېند څخه د تېرېدلو له پاره دواړو غاړو ته يوازې يو تړل شوی تناب لري چې خلک د تېرېدلو په وخت کې ځان پرې نيسي او بلې خواته ځان پرې رسوي. بهرنيانو به د «ځان وژنې پلونه» ورته ويل په داسې حال کې چې موږ به خوند ترې اخيست.

که د سوات نقشه وګورئ، دغه دره له وړو درو جوړه شوې يوه اوږده دره ده چې وړې درې لکه په ونه کې پاڼه داسې پکې ښکاري. زموږ کلی د ختيز لور ته د

«کانې» په دره کې موقعيت لري.

دغه دره د لوړو ژورو غرونو په دېوالونو احاطه شوې ده، دره دومره تنګه ده چې د کرکټ د ميدان له پاره هم ځای نه لري. موږ خپل کلی (شاپور) بولو خو په حقيقت کې د درې لاندې خواته درې کلي شته دي، شاپور يې تر ټولو لوی دی، بارکانه زما د پلار استوګنځی و او کرشت هغه کلی دی چې مور مې په کې لويه شوې وه. د هر کلي په پای کې يو غر پروت دی، د جنوبي خوا تور غر او د شمال لور ته سپين غر، موږ به هر وخت د نيکه په کور بارکانه کې چې پلار مې هلته لوی شوی و، اوسېدو.

دا کور د سيمې د نورو ټولو کورونو په څېر له خاورې او ډبرو جوړ شوی و چې مسطح چت يې لاره. زما خوښه وه چې د ماما له زامنو سره مې په کرشت کې پاتې شم، ځکه چې د هغوی کور ګچ شوی و او حمام يې هم درلود. هلته ډېر ماشومان و چې لوبې ورسره وکړم. زه او مور د لاندې پوړ په کوټه کې چې د مېرمنو له پاره وه اوسېدو. د کور مېرمنو به ورځ په پخلي، د ماشومانو په ساتنه او پالنه، نارينه و ته په ډوډۍ تيارولو چې په پاس کوټه کې به کېناستل، تېروله. زه به مې د ماما له اولادونو انيسې او سنبل سره په يوه کوټه کې ويده کېدم. د مسجد په څېر يو ساعت او يوه الماری ډوله تختې چې ټوپک او د وښتانو څو ډوله رنګونه په کې اېښي و په دېوال کې ځوړند و.

ټول او آن زه چې هر وخت به تر ډېره ويده کېدم، سهار وختي له خوبه پاڅېدو، د پاڅېدو په وخت کې به د چرګانو بانګونه او د لوښو آواز چې نارينه و ته به يې د سهار چای تياراوه اورېدل کېدل. د سهار په مهال به د تور غره له څوکو د لمر وړانګې خپرېدې. کله به چې د سهار له لمانځه پورته کېدو او کيڼ لوري ته به مو کتل، د سپين غره څوکې به داسې ښکارېدې لکه يوه سپين رنګې ښځه چې په غاړه کې د سرو زرو غاړکۍ واچوي چې دا د لمر لومړۍ وړانګې وې چې غره ته يې ښکلا ورکوله او زموږ تر سترګو کېدې.

ډېرې وخت به باران ټول ځايونه مينځل، او د شنو غرونو په سر به وريځې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو به هلته د چارمغزو ونې او نورې سبزۍ کرلې لیدل کېدې. د شاتو د مچیو صندقونه هم ځای ځای لیدل کېدل. زه چې له شاتو سره مینه لرم او له چارمغزو سره یې خورم. له سېند لاندې د کرشت د کلي په پای کې مېښې لیدل کېدې. هلته د اوبو یوه ژرنده هم وه چې جوار او غنم به یې په اوړو بدلول او هلکانو به هغه په بوجیو کې اچول. د ژرندې تر څنګ د برېښنا یو کوچنی ماشین هم و چې کلي ته د برېښنا د وېش له پاره یې ګډ وډ لینونه تر څنګ پراته و. هلته دولت خلکو ته برېښنا نه وه ورکړې نو له همدې امله خلکو د لنډ مهال له پاره له همدې ډول برېښنا کار اخیست.

کله به چې ورځ په تېولېدو شوه، د لمر وړانګې به د سپین غره په څوکو ځلېدې. وروسته به د ماښام په وخت کې د لمر سیورې پرې لوېده او لمر به له تور غره پناه کېده. زموږ د لمانځه وخت به د غره په سیوري سره ټاکل کېده. کله به چې لمر یوې ټاکل شوې لوېې ډبرې ته ورسېد او خپلې وړانګې به یې پرې وغوړولې د مازیګر د لمانځه وخت به شو. وروسته به د ماښام په وخت کې چې کله د سپین غره څوکه د سهار په پرتله څو ځله ښایسته ښکارېده د ماښام د لمانځه وخت به و. سپین غر له هر ځایه لیدی شو. پلار به مې ویل چې دا غر ماته زموږ د هېواد د سولې د سمبول په څېر ښکاري چې د درې په پای کې د یوه سپین بیرغ په څېر دی. ده د ماشومتوب په وخت کې فکر کاوه چې په دې وړه دره کې ټوله نړۍ ده او که څوک د غره بلې خوا ته ولوېږي له منځه به لاړ شي.

سره له دې چې په ښار کې پیداشوې یم خو بیا مې هم د پلار په څېر له طبیعت سره مینه لرم او د دې ښه حاصل ورکوونکې خاورې، شین والي، بوټو، محصولاتو، مېښو، د الوتو په حال کې له زېړو پتنګانو او ټولو څخه خوند اخلم. د کلي خلک ډېر بې وزله و خو کله چې هلته لاړم، زموږ لوېې کورنۍ لوی جشن جوړ کړی و. له سرو کړو چرګانو ډک غوري، وریجې، سیمه ییز سابه او د پسه غوښه چې دا ټول ښځو په اور پاخه کړي و لیدل کېدل. همدا راز هلته ټوټې شوې منې، د زېړ کیک ټوټې او د شیدو چای هم و. هېڅ یوه هلک کتاب او د

لوبو وسایل نه لرل. هلکانو په یوه څنګ کې د کرکټ لوبه کوله آن د دوی د کرکټ توپ هم له پلاستیکونو جوړ شوی و.

کلي هېرې شوې سیمې وې. اوبه له چینې راوړل کېدې. ډېر لږ کورونه ګچ شوي و هغه هم د هغو کسانو کورونه چې زامن یې د جنوب کانونو او یا هم خلیج ته د کار له پاره تللي و او له هغه ځایه یې پیسې رالېږلې وې. په دې سیمه کې څلوېښت میلیونه پښتانه اوسېږي چې له دې ډلې یې لږ تر لږه لس میلیونه له هېواده بهر په کار پسې تللي دي. پلار مې ویل:

- دا ډېره پرېشانووونکې ده چې دوی د دې له پاره چې د خپلې کورنۍ نوی ژوند وساتي هېڅ کله هم نه راځي او باید چې هملته پاتې شي او کار وکړي.

ډېرې کورنۍ وې چې له خپلو نارینه و پرته یې ژوند کاوه، هغوی به په کال کې یوازې یو ځل یو بل لیدل او تل به یې هره نهمه میاشت یو ماشوم پیداکېده.

لکه د نیکه کور، له وړو ښاخونو او له یو بل سره په اوبدل شوو لرګیو جوړې شوې کوټې چې په خاورو پټې شوې وې. دا کوټې به د سېلاب راتلو په وخت کې چپه کېدې. په ژمي کې به ماشومان د سړې هوا له امله په کې مړه کېدل. دې کلي آن روغتون هم نه لاره. یوازې د شاپور کلي یو کلینیک درلود. که به په نورو کلیو کې څوک ناروغ کېدل، د ناروغ خپلوانو به هغه تر کلینیک پورې د لرګي په یوه تخته را رساوه. موږ په ټوکو دې تختې ته د شنګلې امبولانس وایه. که به ناروغ عاجل و نو دوی اړ و چې تر مېنګورې پورې یو ګاډی کرایه کړي. نېکمرغه هغه و چې کوم ګاډي والا به یې پېژانده.

سیاست پوهان به یوازې د ټاکنو په وخت کې کلیو ته تلل. خلکو ته به یې ژمنې ورکولې چې ښوونځي او سړک جوړوي، خلکو ته تصفیه شوې اوبه برابروي او کلي ته به برېښنا را ولي. دې کسانو به د کلیو نفوذ لرونکو کسانو ته چې مابه قمار وهونکي بلل پیسې او جنراتورونه ورکول څو خلکو ته وښیي چې رایه څه ډول ورکړي. البته دې موضوع هم تر نارینه و پورې اړه لرله ښځو په ټاکنو کې ګډون نه شوای کوی. هغه وخت به که دوی په ملي مجلس کې بریالي کېدل

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلام آباد ته او هغه چې د ایالتي ټولنې له خوا به ټاکل شوي و پېښور ته به تلل. وروسته به دوی له خپلو ژمنو سره یو ځای ورکېدل.

د تره زامنو به مې زما د ښار په چلند هر وخت ملنډې وهلې. هېڅ کله مې نه غوښتل لوڅې پښې وګرځم. کتاب مې لوست، ګردود مې له دوی سره توپیر لاره، د مېنګورې د خلکو په عامیانه ژبه به مې خبرې کولې. کالي به مې ډېری وخت له پلورنځیو اخیستل کېدل د دوی د کالیو به څېر به په کور کې نه و جوړ شوي. خپلوانو به مې راته ویل:

- زړه دې غواړي موږ ته چرګ پوخ کړې؟

مابه ځواب ورکاوه چې نه بېچاره چرګ! هغه بې ګناه دی. نه باید چې حلال یې کړم.

دوی به فکر کاوه چې زه د نوې زمانې نجلۍ یم ځکه چې په ښار کې پیداشوې یم. په واقعیت کې هغوی نه پوهېدل چې د اسلام آباد او یا آن د پېښور د خلکو په فکر ډېره ساده وم.

موږ به کله د تفریح له پاره غره او یا لاندې سېند ته تلو. په دوبي کې به چې په غرونو کې واورې ویلې کېدې، له هغه ځایه به اوبو له درناوي ډک او چټک حرکت کاوه. هلکانو به د خاورو چینجي په یوه چنګکه کې د کبانو د نیولو له پاره بندول او په یوه اوږده لرګي به یې سیند ته ښکته کول. دا کبان دومره خوندور نه و، لېشکې یا اغزي یې ډېر لرل چې موږ به «چاقو کبان» بلل.

کله به هم نجونې د نېک فال له پاره له وریجو او شربتو ډکو لوښو سره سېند ته تلې. زموږ د خوښې وړ لوبه (واده) و. موږ به په دوو ډلو وېشل کېدو چې هره ډله به یوه کورنۍ وه. وروسته هرې کورنۍ باید یوه نجلۍ کوژده کړې وای. له همدې امله مو کولای شول د واده یوه مېله جوړه کړو. هرې ډلې به هڅه کوله چې زه یې په ډله کې وم ځکه چې له مېنګورې راغلې وم او ښاري وم. په موږ کې تر ټولو ښایسته نجلۍ «تنضله» وه ما به هڅه کوله چې مقابلې ډلې ته یې ولېږم چې بیا زموږ ناوې شي. د دې منصوعي واده تر ټولو مهمه برخه د ګڼې وه. په

داسې حال کې چې ناوې ته مو غاړکۍ، لاس بندونه، او لښتۍ ور اچولې، بالیووډې ترانې به مو ویلې.

هغه وخت به د آرایش په سامان چې له میندو مو راوړي و، ناوې ښکلې کوله. لاسونه به مو یې په خوړه سوډا او چونه کې ښکته کول چې سپین شي، نوکونه به مو یې په نکریزو رنګول. د وړلو په وخت کې به یې ژړل او موږ به تسلې ورکوله ورته ویل به مو:

- اندېښنه مه کوه، واده د ژوند یوه برخه ده. له خسر او خواښې سره مهربانه اوسېږه چې دوی هم سم چلند درسره وکړي، د مېړه دې ښه پالنه وکړه او خوشاله اوسه.

واقعي ودونه په لویو مېلو سره جوړېږي په پایله کې د پېښې د کورنۍ په تاوان پای مومي، کورنۍ ورسره پوروړې کېږي. ناوې تر ټولو ښې جامې اغوندي او په هغو ګڼو یې ښایسته کوي چې د دواړو کورنیو له خوا ورته ډالۍ شوې وي. آن یو ځای مې ولوستل چې له نورو سره د سیالۍ له پاره بې نظیر بوټو په خپل واده کې بدل لاسبندونه اچولي و، هلته تر اوسه هم د واده د آرایش دود چلېږي.

کله به هم سیمې ته له کانونو څخه یو لرګین تابوت راوړل کېده. ښځې به د مرحوم د مېرمنې او یا هم مور په کور کې راټولېدې. ډېرې وېروونکې چیغې او ژړاوې به یې کولې، دې چیغو به په ټوله دره کې انګازه خوروله او د بدن وېښتان به یې نېغ درول. د شپې به کلې ډېر تیاره و، زموږ په کورونو کې به د تېلو څراغونو یو ډول ځانګړی اواز کاوه. په مشرانو مېرمنو کې د یوې هم لیک لوست زده نه و خو کیسې به یې زده وې او پښتو شعرونه او ټپې به یې له ځانه ویلې. د نیا مې ډېرې ټپې زده وې چې ډېری دا ډول شعرونه د پښتنو او یا هم مینې په اړه و.

نیا به مې ویل:

«پښتون وطن پرېښودی نه شي

یا ډېر غریب شي یا د یار له غمه ځینه»

عمه ګانو به موږ په وېروونکو کیسو وېرولو، لکه د «شل ګوتي» کیسه، عمه ګانو به ویل چې یو د شلو ګوتو څښتن هر وخت زموږ په بستره کې ویده کېږي. نو موږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

به چې ډېرې وېرېدلې وو له سترګو به مو اوښکې روانې وې، سره له دې چې په پښتو کې د لاسونو او پښو ګوتو ته یوه کلمه کاروي، نو په حقیقت کې موږ شل ګوتې لرلې خو هغه وخت مو دې ټکي هېڅ پام نه کېده.

عمه ګانو به مو د دې له پاره چې حمام ته د ځان مینځلو له پاره لاړې شو. کیسه را ته کوله چې یوه ډېره بد شکله «شیشکه» راځي چې لاسونه به یې په خاورو ککړ وي او ډېر بدبوی به کوي، شیشکه به په هغو ماشومانو پسې راځي چې ځان نه مینځي. هغه به دا ډول ماشومان د موږک په څېر یوه حشره باندې بدل کړي او یا دا چې کېدای شي وېې وژني. په ژمي کې د دې له پاره چې میندې خپل اولادونه د ژمي د واورې له سړو وساتي او بهر ته یې پرې نه ږدي، د زمري او یا پړانګ کیسې به یې ورته کولې. ورته ویل به یې چې زمري او پړانګ به ماشومان د دوی له پلونو څخه چې په واوره یې ایښي پیداکړي.

څنګه به چې لوی شوو نور به موږ ته کلی زړه تنګوونکی ښکارېده. په کلي کې یوازې یوې بډایه کورنۍ ټلویزیون لاره، آن په ټول کلي کې یو کمپیوټر نه و.

د کلي ښځې به چې بهر راوتې مخونه به یې پټ و، دوی له هغو کسانو سره چې خپلوان به یې نه و خبرې نه شوای کولای. ما به د ورځې له موډ سره سمې جامې اغوستې او چې پېغلتوب ته ورسېدم هم مې مخ نه پټاوه.

یوه ورځ مې یو د تره زوی پرېشانه شو او له پلار مې یې وپوښتل:

- ملاله ولې مخ نه پټوي؟

پلار مې ځواب ورکړ.

- هغه زما لور ده. ته د خپل ځان ته پام کوه.

زموږ د کورنۍ ځینو غړو به فکر کاوه چې خلک به ما پسې خبرې کوي او وایي چې موږ د پښتونولۍ قوانین نه پالو.

زه په دې ویاړ کوم چې پښتنه یم خو کله کله فکر کوم چې زموږ قوانین ډېر د پوښتنې وړ موضوعات لري. په ځانګړې توګه هغه قوانین چې په ښځو پورې اړوند دي. د «شهیدې» په نوم یوه مېرمن چې موږ ته یې کار کاوه او درې لوڼې

یې لرلې ویل یې، کله چې دا لس کلنه شوه پلار یې په یوه واده لرونکي سپین ږیري وپلورله، ځکه چې هغه سپین ږیري یوه پېغله غوښته.

د نجلۍ د ورکېدو یوازینی دلیل واده نه و.

د سیما په نوم یوه پنځه لس کلنه ښایسته نجلۍ په یوه هلک مینه وه. کله به چې د هلک تر څنګ تېرېده د خپلو اوږدو او ښایسته باڼو لاندې به یې هلک ته کتل چې نورو نجونو به بخیلي پرې کوله. زموږ په ټولنه کې که چېرې یوه نجلۍ له کوم هلک سره اړیکه ولري د کورنۍ له پاره یې د شرم وړ ده، خو د هلکانو له پاره بیا داسې نه ده. خلکو به ویل چې هغې ځان وواژه خو وروسته خبره شوم چې کورنۍ یې مسمومه کړې وه.

زموږ په فرهنګ کې د «سورې» په نوم یو دود دی چې یوه کورنۍ د دوښمنۍ د ختمولو له پاره خپله لور د هغې کورنۍ ته په بدو کې ورکوي. دا ډول دودونه په رسمي توګه منعه دي خو سره له دې هم ادامه لري. زموږ په کلي کې د ثریا په نوم یوې کونډې له داسې یوه سړي سره واده وکړ چې د هغې هم مېرمن مړه شوې وه او د پخواني خاوند له قبیلې یې و. هېڅوک حق نه لري له یوې کونډې سره د هغې د کورنۍ له اجازې پرته واده وکړي. د ثریا کورنۍ د دې په واده له خبرېدو څخه په غوسه کېږي. د ثریا د خاوند کورنۍ یې وګوابښله تر دې چې د دې دوښمنۍ د له منځه وړلو له پاره د سیمې د سپین ږیرو او مشرانو یوه «جرګه» جوړه شوه. د جرګې د پرېکړې له مخې د هغې کورنۍ جزا دا شوه چې خپله ځوانه او ښایسته لور به د دوښمنۍ د له منځه وړلو له پاره د دې بلې کورنۍ یوه کس ته ورکوي. دا کس دومره بې وزله او فقیر و چې د نجلۍ پلار باید د دې واده له پاره خپل ټول عاید لګولی وای.

د یوې نجلۍ برخلیک ولې یوازې د دوو کورنیو د دوښمنۍ د ختمولو له پاره چې نجلۍ هېڅ رول هم نه په کې لري خراب شي.

کله به چې ما پلار ته د دې موضوعاتو له امله شکایت کاوه او پرېشانه کېدم به، راته ویل به یې چې په افغانستان کې د ښځو ژوند له دې هم سخت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما له پیدایښت مخکې د یوه ملا په مشرۍ د «طالبانو» په نوم یوې ډلې هېواد نیولی و او هلته یې د نجونو ښوونځي سوزولي و. هغوی نارینه اړ کړي و چې خپلې ږیرې پرېږدي او ښځې باید چې «چادري» په سر کړي. چادري داسې یو شی ده لکه په یوه لویه بوجۍ کې چې روان وې. یوازې د سترګو په ساحه کې د لارې د لیدو له پاره واړه واړه سوري لري. دغه لباس د تودې هوا په وخت کې د یوه تنور په څېر دی. ما خو نه شوای په سر کولای. دوی به ویل چې طالبانو آن ښځې په لوړ غږ له خندا هم منع کړې دي او یا هم ښځې نه پرېږدي چې سپین بوټونه په پښو کړي ځکه چې د دوی په اند سپینو رنګونو یوازې په نارینه و پورې اړه لرله. ښځې به یې د نوکانو د رنګولو له امله وهلې او بندي کولې به یې. کله مې چې پلار دا کیسې راته وکړې ټول بدن مې ولړزېد.

ما د (آناکارنینا) کتابونه او د (جین اوستین) ناولونه لوستي و او د پلار په خبرو مې باور لاره چې ویل یې:

- ملاله د یوه آزاد مرغه په څېر ده.

کله به مې چې د افغانستان په ښځو د ظلم کیسې اورېدې په دې به مې ویاړ کاوه چې د سوات یم.

ما به هر وخت ویل:

- دلته یوه نجلۍ کولای شي زده کړه وکړي.

خو طالبان له موږ سره نژدې و.

زما له پاره دره روښنایي او لمر و، نه مې شوای کولای هغه ورېځې چې د غرونو په سرونو راغلې دي ووینم.

پلار به مې هر وخت ویل:

- ملالې زه به ستا د خپلواکۍ ساتنه وکړم... له ارمانونو سره دې اوسه.

زه ولې لښتۍ نه په غوړو کوم او پښتانه ولې مننه نه کوي؟

په اووه کلنۍ کې د ټولګي بې جوړې زده کوونکې وم. له هغو شاګردانو سره به مې مرسته کوله چې په درسونو کې به یې ستونزې لرلې.

ټولګیوالو به مې هر وخت ویل:

- ملاله یوه نابغه ده.

ما به د درسونو په ټولو برخو لکه بدمینټون، ډرامو، کرکټ، هنري فعالیتونو او آن په سندرو او آواز ویلو کې برخه اخیسته. یوه ورځ د ملکه نور په نوم یوه نجلۍ نوې زموږ ټولګي ته راغله، د دې د نوم معنی د (رڼا ملکه) ده. ملکې نور غوښتل، باید دا لومړۍ ښځه وي چې د پوځ قوماندانه شي. مور یې په یوه بل ښوونځي کې مدیره وه. دا موضوع غیر عادي ښکارېده ځکه چې زموږ د یوې مور هم دنده نه لرله. ملکې په ټولګي کې ډېرې خبرې نه کولې.

ما او نژدې ملګرې مې منیبې به تل له یوې بلې سره سیالي لرله. د منیبې لیک ښکلی او د لوستو وړ و، له همدې امله یې د آزموینې غړو ستاینه وکړه. د کال وروستۍ آزموینې هم تېرې شوې او ملکه نور ممتازه زده کوونکې شوه. دا خبر مې چې واورېد ډېره پرېشانه شوم. په کور کې به مې ژړل او مور به مې تسلي راکوله.

په همغې ورځو کې مو له هغې کور څخه چې د منیبې دوی په کوڅه کې و کډه وکړه. په نوې سیمه کې مې هېڅ ملګرې نه لرله خو وروسته مې د (سفینې) په نوم له یوې نجلۍ سره وپېژندل چې له ما لږ وړوکې وه، موږ به له یوې بلې سره لوبې کولې.

هغه نجلۍ نازولې وه، ډېرې نانځکې او یوه صندوقچه ګڼې یې لرلې خو بیا به یې هم تل زما خړ رنګه پلاستیکي مبایل ته چې پلار مې راته اخیستی و، سترګې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولې وې چې هغه زما د لوبو یوازینی سامان و. پلار به هر وخت په خپل مبایل خبرې کولې، ماهم مینه لرله چې د پلار په څېر مې وم او د ده په څېر په خپل مبایل کې خبرې وکړم خو یوه ورځ مې مبایل ورک شو.

څو ورځې وروسته مې ولیدل چې سفینه هماغه زما د مبایل په څېر په مبایل ساعتېري کوي، ترې ومې پوښتل:

- مبایل دې له کومه کړی؟

ځواب یې راکړ:

- په بازار کې مې اخیستی.

هغه وخت مې فکر کاوه چې کېدای شي ربښتیا وایي، خو بیا مې هم له ځانه سره فکر کاوه «زما مبایل یې پټ کړی. نو زه هم باید یو څه وکړم.»

زه به ډېر وخت د دوی کور ته ورتلم او یو ځای به مو درس وایه، نو هر وخت به چې د دوی په کور کې وم، د دې د لوبو توکي به مې پټول چې ډېری به یې د آرایش او لوبو سامانونه لکه لښتې، لاس بند او نور و.

دا کار ډېر آسانه و. لومړی به د غلا په وخت کې وېرېدم خو دا احساس لنډمهاله و ډېر ژر په اجباري کار واوښت. نور مې نه شوای کولای د ځان مخنیوی وکړم.

یوه ورځ له ښوونځي وروسته چې ماسپښین کور ته ورسېدم، نو د تل په څېر مې پخلنځي ته منډې کړې، مور ته مې وویل:

- سلام مورې، ډېره وږې یم!

په ټول پخلنځي کې چوپتیا خوره وه.

مور مې په غولي ناسته وه، درمل، شنه ځیره، کورکمند او نور یې میده کول. ښه بوی یې ټول چاپېریال نیولی و. هغې خپل کار کاوه، سترګې یې ماته نه را اړولې. ما څه کړي و؟ زه چې ډېره پرېشانه شوم کوټې ته مې لاړم. کله مې چې دروازه خلاصه کړه، هېڅ غلا کړي شیان هلته نه و، حیرانه شوم.

د عمه لور مې رڼا کوټې ته راغله ویې ویل:

- هغوی پوهېدل چې ته غلا کوې. خو انتظار یې کاوه چې له دې کاره لاس

واخلي او حال وواییې خو تا نوره هم ادامه ورکړه.

هغه وخت چې ځمکې ته مې کتل مور ته مې ورغلم.

هغې وویل:

- ملالې تېروتنه دې کړې. غواړې مور وشرموې؟ چې دوی وواییي مور تاته داسې توکي اخیستی نه شو؟

خو ما دروغ وویل:

- دا حقیقت نه لري، ما هغه نه دي راوړي.

خو مور مې پوهېده چې پټ کړي مې دي. خبرې مې پسې اوږدې کړې:

- لومړی سفینې پیل وکړ. هغې زما مبایل چې پلار راته اخیستی و رانه پټ کړ.

مور مې بې حرکته پاتې وه ویې ویل:

- سفینه له تا وړوکې ده، باید چې تا هغې ته ور زده کړي وای. ته باید هغې ته یوه بېلګه وې.

هغه وخت مې له سترګو اوښکې وبهېدې او څو ځله مې له مور څخه ښښنه وغوښته.

وروسته مې وویل:

- خیر دی هیله کوم پلار ته مه وایه.

ما نشوای زغملی چې پلار زما په اړه ناهیلی شي.

ماته ډېره عجیبه ده چې د پلار او مور له نظره وغورځېږم او یوه نالایقه ورته ښکاره شم.

خو دا مې لومړی ځل نه و. ماشومه چې وم یوه ورځ مې له مور سره بازار ته لاړم. له یوې ګاډۍ مې په پټه لږ بادام واخیستل. هغه ډېر خواږه او خوندور و نو د ځان مخه مې نیولای نه شوای. مور مې په دې کار ورټلم او د ګاډۍ له مالک یې ښښنه وغوښته. هغه ډېر غوسه ناک سړی و، هېڅ نه آرام کېده. مور هغه وخت لږ پیسې لرلې، مور مې خپل بکس خلاص کړ. د ګاډۍ له مالک یې پوښتنه وکړه:

- کېدای شي دا بادام په لس روپۍ راکړې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ځواب ورکړ.

نه دا بادام ډېر قېمته دي.

مور مې ډېره پرېشانه شوې وه، پلار ته يې کیسه وکړه. هغه سمدلاسه لاړ، له هغه کس يې ټول بادام واخیستل، وروسته يې هغه د شیشې په یوه لوښي کې کېښودل.

ماته يې وویل:

- بادام ښه دي. که له ویده کېدو مخکې شیدې او بادام وخورې، ډېره ګټه درته کوي.

زه پوهېدم چې پلار دومره پیسې نه لرلې خو په شیشه کې بادامو زما ګناه را په یادوله. له ځان سره مې پرېکړه وکړه چې نور به هېڅ کله هم داسې کار نه کوم. خو اوس مې بیا داسې کار وکړ. مور مې اړه کړم چې له سفینې او کورنۍ يې بښنه وغواړم. دا کار ډېر سخت و. سفینې مې د مبایل په اړه څه ونه ویل چې دا عدالت نه و، خو ما هم د دې موضوع د یادولو له پاره هېڅ هم ونه ویل.

سره له دې چې خپه وم خو له دې وروسته مې له دې درد او رنځ نه خلاصه شوې وم. له هغې ورځې وروسته مې هېڅ کله هم دروغ ونه ویل او غلا مې ونه کړه. آن په هغو پیسو مې چې پلار به کور کې د سودا اخیستو له پاره پرېښودې کار نه لاره. همدارنګه مې نور ګڼې هم نه اچولې ځکه چې له ځان سره مې ویل: «نو دا بې لګښته توکي څه دي چې ما په اندېښنه کې اچوي؟ ولې مې خپل شخصیت د څو ټوټو بې ارزښته فلزو له پاره تر پوښتنې لاندې راولم؟»

په ټولو لمونځونو کې به مې له خدایه بښنه غوښتنه.

پلار او مور به مې له یو بل نه هېڅ موضوع نه پټوله، نو له همدې امله مې پلار ژر زما د پرېشانۍ په لامل پوه شو. ما نه شوای کولای چې د هغه په سترګو کې ووینم چې زما په اړه مې څومره ناهیلی کړی. تل به مې زړه غوښتل چې هغه ویاړ را باندې وکړي، لکه یوه ورځ چې زموږ د ښوونځي د وړکتون ښوونکې مېرمن الفت ورته وویل، زه د اردو ژبې د درس په پیل کې ټولګیوالو ته په توره تخته

لیکم: «یوازې په اردو خبرې وکړئ» نو له دې امله به ډېر ژر دا ژبه زده کړم.

پلار مې راته ویل لویو اتلانو هم په ماشومتوب کې ډېرې تېروتنې کړې دي، ده به ماته دا ډول تسلي راکوله.

ویل يې چې مهاتما ګاندي ویلي: «خپلواکي به ارزښت ونه لري خو دا چې خپلواکه و او کله هم تېروتنه وکړو.»

په ښوونځي کې مې د «محمد علي جناح» په اړه کیسې لوستې وې. هغه به په کراچۍ کې د سړکونو د چراغونو رڼا ته درس وایه، ځکه چې په کور کې يې هېڅ رڼا نه لرله. ده به نورو هلکانو ته ویل، په خاورو او دوړو کې د ټېله کولو په ځای کرکټ وکړئ ځکه چې جامې به مو نه چټلېږي.

پلار مې د ابراهام لینکلن د لیک یوه بېلګه د یوه ښوونکي زوی ته ورکړې وه چې پښتو يې کړې، بیا يې هغه قاب کړه او له دفتر بهر يې په دېوال وځړوله. ډېره ښکلې او له مفهومه ډکه لیکنه وه.

«که کولای شئ زوی ته مې په ژوند کې د کتاب اغېزمن رول ورزده کړئ. او همدا راز د هغې په واک کې ډېر وخت ورکړئ څو په آسمان کې الوتونکو ته د الوتلو په وخت کې، مچیو او د غره د یوې شنې لمنې د ګلونو په اړه فکر وکړي. هغې ته ور زده کړئ له دې څخه چې په چل سره بریالی شي ښه ده چې ماتې وخوري.»

زه فکر کوم چې هر انسان په خپل ژوند کې لږ تر لږه یو ځل تېروتنه کړي. مهمه دا ده چې له خپلې تېروتنې څه زده کړو. له همدې امله زه د پښتونولۍ په ځینو قوانینو نه پوهېږم. د همدې قوانینو په بنسټ هیله رانه کېږي چې د نورو د ناسم چلند په وړاندې کینه کښه شم او غچ واخلم، خو دا غچ اخیسته به څه ډول پای ومومي؟ که یو کس د یوې کورنۍ د یوه کس له خوا ټپي یا ووژل شی، غچ يې باید به زور واخیستل شي څو دا شرم پاک کړي. دا غچ د وژونکي د کورنۍ د یوه کس په وژلو سره اخیستل کېږي. وروسته باید چې هغه کورنۍ بیا غچ واخلي او یو کس ووژني چې دا وژنه په ځلونو تکرارېږي او هېڅ کله به هم پای ته ونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېږي. غچ ته وخت نه ټاکل کېږي وايي:

«پښتانه له شلو کلونو وروسته او یا هم له دې ژر غچ اخلي.» زموږ فرهنګ ډېر پندونه لري. چې یو یې دا دی: «دپښتو ډېره هېڅ کله په اوبو کې نه ورستېږي.»

دا په دې معنی ده چې پښتانه هېڅ کله هم نه څه هېروي او نه یې بښي. له همدې امله ده چې موږ ډېر لږ مننه کوو، ځکه باور لرو چې پښتون یو ښه کار هېڅ کله هم نه هېروي او ژر یې بدل ورکوي، پوره لکه د یوه ناسم عمل بدل اخیستل. د مینې او محبت ځواب به یوازې مینه او محبت وي په داسې کلمو لکه (مننه کوم، آباد اوسې) به یې جبران نه کړي.

د پښتنو ډېری کورنۍ په لویو ودانیو کې چې په کونجونو کې یې د څار برجونه هم جوړ کړي ژوند کوي څو خپل دوښمنان تعقیت کړای شي. ډېری کسان د همدې ډول دوښمنیو په بدل کې قرباني شول. له دې ډلې یو هم (شېر زمان) زما د پلار ټولګیوال و چې له پلاره یې ډېرې نومرې اخیستې. نیکه او تره به مې تل پلار په غوسه کاوه او یو مخ به یې ورته ویل:

- شېر زمان له تا لایق دی.

له همدې امله یې یو ځل هیله کړې وه چې دربغې له غرونو څخه ډبرې پرې را ورغړې . خو شېر زمان پوهنتون ته نه لاړ او د کلي په درملتون کې به یې د خلکو نسخې کتلې. کورنۍ یې د یوې ورې ټوټې ځنګلي ځمکې له امله د خپل تره له زامنو سره اختلاف پیداکړ او په جګړه بوخت شول. یوه ورځ چې شېر زمان او دوه وروڼه یې په لاره و د خپل تره او څو نورو کسانو له خوا وویشتل شول.

پلار به په سیمه کې د یوه درانه کس په توګه په ټولنه کې تل د دوښمنۍ د له منځه وړلو له پاره راغوښتل کېده. پلار مې په «غچ» باور نه لاره، هڅه یې کوله چې خلکو ته یې روښانه کړي چې د تاوتریخوالي اوږدول به هېڅ خواته هم ګټه ونه کړي، نو ښه به وي چې خپل ژوند ته په آرامۍ سره ادامه ورکړئ. دوی زموږ په کلي کې د دوو کورنیو د دښمنۍ په له منځه وړلو بریالي نه شول. د دوی دوښمني دومره پخوانۍ وه، چې هېچا هم دا نه یادوله چې دا دوښمني څه ډول

پیل شوه، په غالب ګومان سره کېدای شي د یوې ډېرې بې ارزښته موضوع له امله وي ځکه چې موږ تند خویه یو. لومړی یو ورور له یوې خوا او تره به له بلې خوا تر یرغل لاندې ونیول شي، وروسته بیا بل لوری خپل غچ اخلي. دا ځل به دا دوښمني د ډېرو کسانو ژوند واخلي.

زموږ خلک وايي چې دا یوه وړ روحیه ده او د نورو سیمو په کچه د پښتنو په سیمو کې د جرمونو کچه لږ ده. خو زما په نظر که څوک ستاسې ورور او یا د کورنۍ بل کس ووژني نه باید چې هغه او یا یې له کورنۍ کوم بل کس ووژنئ. په بدل کې باید هغوی پوه کړئ چې له تاوتریخوالي لاس واخلي. زه له «خان عبدالغفار خان» څخه الهام اخلم چې ځینې خلک یې «سرحدي ګاندي» بولي، هغه زموږ په فرهنګ کې له تاوتریخوالي د مخنیوي فلسفه دود کړه.

دغه موضوع د غلا په څېر ده. ځینې خلک زما په څېر نیول کېږي او بیا ژمنه کوي چې بیا دا کار نه تکراروي. خو نور کسان وايي:

- دا مهمه نه ده. یوازې یو کوچنی شی دی.

خو دویم او دریېم ځل بیا لوی شی هم غلا کوي. زموږ په هېواد کې ډېری سیاست پوهان د غلا په اړه فکر نه کوي. هغوی بډای دي سره له دې چې زموږ هېواد بې وزله دی، له همدې امله هغوی هر وخت ملت چور کوي. ډېری دا ډول خلک مالیه نه ورکوي چې دا د دوی وړه غلا ده. دوی همدا راز له بانګونو پور اخلي چې بیا یې هېڅ کله هم نه ورکوي. له شرکتونو، ملګرو او دولتي قراردادونو ډېرې پیسې ترلاسه کوي. له دوی څخه ډېر یې په لندن کې د لوړ بیه ودانیو مالکان دي.

هغوی څه ډول خپل وجدان تر پښو لاندې کوي. په داسې حال کې چې ملت مو وږی دی یا له برېښنا پرته په تیاره کې ژوند کوي یا یې هم ماشومان نه شي کولای ښوونځي ته لاړ شي یوازې د دې له پاره چې د خپل بې وزله مور او پلار له پاره کار وکړي.

پلار مې وايي پاکستان د داسې سیاستوالو لاسونو ته لوېدلی چې یوازې د پیسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیداکولو له پاره فکر کوي. دوی تل خوښوي چې له سیمې لرې وي او په خپله کوټه کې کېني، هلته دوی د کوټې پردې کشوي او له خوندورو خوړو خوند اخلي. په داسې حال کې چې خلک د اقتصادي ستونزو تر فشار لاندې دي.

زه د ولسواکۍ په دوره کې وزېږېدم چې هغه وخت بې نظیر بوټو او نواز شریف یو د بل ځای ناستي شول، د دوی هېڅ یوه دولت هم خپله کاري دوره پوره نه کړه، هر وخت به یې یو بل په فساد او خرابو کارونو تورن کاوه.

زما له زېږېدو دوه کاله وروسته جنرالانو یو ځل بیا واک تر لاسه کړ. په هغې دوره کې نواز شریف لومړی وزیر و چې د خپل پوځ په قوماندانۍ سره یې جنرال پروېز مشرف بې واکه شو.

په هغې وخت کې جنرال مشرف د پاکستان په یوه ملي الوتکه کې له (سریلانکا) څخه راتلو. نواز شریف چې د مشرف له غبرګون څخه ډېر په غوسه و نو په پاکستان کې یې د ده د راوړونکې الوتکې د ښکته کېدو مخه ونیوله. د کراچۍ هوایي ډګر ته یې امر وکړ چې د ښکته کېدو څراغونه مړه کړي او د الوتکې د کېناستو ځای ته د اور ښودنې ماشینونه راوړي ترڅو د الوتکې کېناستو ته ځای پاتې نه شي. سره له دې چې الوتکې ۲۰۰ نور مسافر هم لېږدول او په بل هېواد کې یې هم د سون توکي نه لرل. په ټلویزیون کې د مشرف له کودتا یو ساعت وروسته ټانګونه کوڅو ته ووتل، سرتېري، خبریالان او هوایي ډګرونه یې په واک کې ونیول. سیمه ییز قوماندان جنرال افتخار د کراچۍ هوایي ډګر د ساتنې ډله تر یرغل لاندې ونیوه چې د مشرف د الوتکې ښکته کېدو ته لاره برابره کړي.

هغه وخت مشرف واکمن شو او شریف یې د «اټک کلا» په بندیخانه کې بندي کړ. ډېرو خلکو شیریني ووېشله او خوشالي یې وکړه ځکه چې شریف په خلکو کې محبوبیت نه لاره. کله مې چې پلار خبرونه واورېدل له سترګو یې اوښکې وبهېدې. هغه فکر کاوه چې په نظامي زورواکي سره زموږ کار جوړ دی. شریف چې په خیانت تورن و د ملګرو په همکارۍ یې د سعودي په شاهي کورنۍ کې

نجات پیداکړ او هلته وویستل شو.

مشرف زموږ څلورم نظامي حاکم و، د نورو زورواکو په څېر ده هم په ټلویزیون کې ملت ته په خطاب کې وویل:

- زما ګرانو وطنوالو!

د شریف له بد ویلو او نیوکو سره یې خپلې خبرې اوږدې کړې ویې ویل چې د هغه په حکومت کې پاکستان خپل عزت او احترام له لاسه ورکړی و. ژمنه یې وکړه چې فساد به له منځه وړي او هغه جنایت کاران به چې ملي پانګه چور کوي ونیسي. هغه قول ورکړ چې خپله به هم مالیه ورکوي. زیاته یې کړه چې د لنډ مهال له پاره به په هېواد واکمني وکړي خو هېچا یې هم په خبرو باور ونه کړ. جنرال ضیاء هم خلکو ته قول ورکړی و چې یوازې نوي ورځې به واکمن وي خو له یوولسو کلونو ډېر حکومت یې وکړ تر دې چې په یوه هوایي پېښه کې ووژل شو.

پلار مې راته وویل چې دا هماغه پخوانۍ کیسه ده په واقعیت کې حقیقت همدا و. مشرف قول ورکړ چې پخوانی فیوډال نظام به ختموي چې له مخې یې ټول هېواد د څو کورنیو په لاس کې و، ویل یې چې په سیاسي چارو کې به ځوانانو ته برخه ورکړي. په حقیقت کې د ده دولت هم له هماغو پخوانیو څېرو ډک و. د ده په واکمنۍ کې یو ځل بیا هېواد په یوه نړیوال تور پسه بدل شو. امریکایانو یو کال مخکې زموږ د هستوي آزموینو د ترسره کولو له پاره مرستې ځنډولې وې خو اوس یې لږ او ډېر زموږ ټول هېواد تحریم کړ.

د داسې تاریخ له لرلو سره فکر کوی شئ چې ولې د دې سیمې ډېرو خلکو هیله لرله چې سوات دې د پاکستان برخه نه وي. سره له دې چې هر کال به د سوات د اداره کولو لپاره د پاکستان حکومت د دولت یو استازی را لېږه. بشپړ هماغه ډول کار چې انګرېزانو به د استعمار په وخت کې کاوه. زما په نظر به دغه دولتي مامورین زموږ ایالت ته د دې له پاره راتلل چې بدایه شي او بیا به بېرته خپل کور ته تلل. هغوی د سوات له پرمختګ سره هېڅ مینه نه لرله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوړه مالي زموږ د خلکو عادت ګرځېدلی، دوی په والي نیوکه نه کوي. که څوک والي وځوروي، کېدای شي ټوله کورنۍ یې له سوات څخه وشړل شي. نو له همدې امله کله به چې له پاکستان نه حکومتي مامور راغئ هغه به نوی رییس و او هېچا به د پوښتنې حق نه لاره. سپین ږیري او مشران به په پخواني والي پسې خپه و، په زړه تنګی به یې ویل:

- غرونه تر اوسه هم له ونو ډک و. په هغې دوران کې مو په هرو پنځو کیلومترو کې یو ښوونځی لاره او والي به خپله د خلکو د ستونزې د اوارې او پوښتنې له پاره راته.

د سفینې له پېښې وروسته مې له ځانه سره ژمنه وکړه چې له دې وروسته به له هېڅ ملګرې سره بد چلند نه کوم. پلار مې تل وایې چې باید له ملګرو سره سم چلند وشي. پلار مې پوهنتون ته د تلو په وخت کې هېڅ پیسې نه لرلې چې خواړه او یا کتاب پرې واخلي، خو هغه وخت یې ډېرو ملګرو مرسته ورسره کړې وه چې ده یې هم هېڅ کله مرستې هېرې نه کړې.

زه درې نژدې خورلڼې لرم: سفینه چې زموږ په سیمه کې ده، سنبل په کلي او منیبه په ښوونځي کې.

هغه وخت چې له منیبې سره مې په یوه سیمه کې ژوند کاوه، هغه په لومړني ښوونځي کې زما تر ټولو ښه ملګرې شوې وه. هغې ته مې قناعت ورکړی و چې زموږ ښوونځي ته راشي. هغه هوښیاره نجلۍ ده سره له دې چې کله به مو د یوې بلې په سر، سر اېښوده په ځانګړې توګه هغه وخت چې د ښوونځي د لوبو ځای ته تلو. هغه په یوه لویه کورنۍ کې زېږېدلې ده، درې خویندې او څلور ورونه لري. زه ورته د مشرې خور په سترګه ګورم سره له دې چې له ما شپږ میاشتې وړه ده. موږ له یوې بلې هېڅ راز نه پټوو او همدا راز د یوې بلې راز نورو ته نه وایو. د هغې زړه نه غواړي چې زه له نورو نجونو سره خبرې وکړم هغه وایي، موږ باید د بد اخلاقه کسانو چلند ته فکر وي دا هر وخت وایي:

- زه څلور ورونه لرم، که یوه وړه تېروتنه هم وکړم، هغوی به بیا ښوونځي ته د تلو

اجازه رانه کړي.

زما به زړه نه غوښتل چې پلار او مور زما په اړه ناهیلي شي له همدې امله مې له ټولو سره مرسته کوله. یوه ورځ مې یوې ګاونډۍ رانه هیله وکړه چې له بازاره یو څه غنم ورته راوړم. په لاره کې یوه هلک په بایسکل ووهلم، کیڼ ولی مې دومره خوږ شو چې له سترګو مې اوښکې روانې شوې. سره له دې مې هم یو څه غنم واخیستل او ګاونډۍ ته مې یوړل. وروسته خپل کور ته راغلم.

له دې پېښې څه وخت وروسته پوه شوم چې ځان ته څه ډول باید پام وي. ټاکل شوې وه چې په ښوونځي کې د خبرو او وینا کولو یوه عمومي سیالي ترسره شي. ما او منیبې غوښتل ګډون په کې وکړو، هغه وخت مې د پلار کیسه په زړه شوه چې بابا یې څه ډول حیران کړی و ما هم د همداسې کار هیله لرله.

کله مو چې موضوع تر لاسه کړه، زه ډېره حیرانه او ډېره خوشاله وم.

موضوع داسې وه:

«ریښتیا ویل تر ټولو ښه سیاست دی»

تمرین داسې و چې سهار به په لوړ آواز او په ډله ییزه توګه څو شعرونه وایو، له موږ یوې مشرې نجلۍ فاطمې هم په دې سیالۍ کې ګډون وکړ چې یوه ښه وینا کوونکې وه. هغه ښکلې وه او د ژوند په اړه یې خبرې کولې. هغې کولای شول په خپل د نفس باور لرلو په مټ د سلګونو خلکو په مخکې خبرې وکړي او هغوی به هم په ښه ډول ورته غوږ و. ما او منیبې هیله لرله چې د هغې په څېر شو.

زموږ په فرهنګ کې د خبرو متن هر وخت د پلارونو، ترونو او یا هم ښوونکو له خوا لیکل کېږي چې ډېری وخت په انګلیسي او یا اردو ژبه وي او زموږ په خپله سیمه ییزه پښتو ژبه نه لیکل کېږي. ما فکر کاوه چې که په انګلیسي خبرې وکړم هوښیاره به معلومه شم خو سخته تېروتلې وم. دا چې په کومه ژبه خبرې وکړو مهمه نه ده، مهمه دا ده چې څه وایو او کومې کلمې کاروو.

د منیبې د خبرو متن د دې مشر ورور لیکلی و. هغې د علامه اقبال ښکلي شعرونه ویل. پلار مې ما ته د خبرو متن ولیکه. د متن یوه برخه دا ډول وه: «که

(c) ketabton.com: The Digital Library

غواړئ په ناسمه لاره ښه کار ترسره کړئ، نو ناسم کار مو کړی. له بلې خوا، که په سمه لاره ناسم کار ترسره کړئ بیا مو هم ناسم کار کړی.» د لېنکلن په یوه جمله یې دا متن پای ته رسولی و: «که ماتې وخورئ تر هغې ډېره خوښوونکې ده چې په چل او فریب سره بریالي شئ.»

د سیالۍ په ورځ یوازې نهه یا لس کسان حاضر و. منیبې په ښه ډول خبرې وکړې، هغه ډېره آرامه وه، خبرو یې ډېر د شاعري او ښه احساس رنګ او بوی لاره، سره له دې چې زما خبرو خلکو ته ښه پیغام ورکاوه. له خبرو کولو مخکې ډېره غوسه وم له وېرې سر تر پښو رېږدېدم. نیکه مې هم نندارې ته راغلی و پوهېدم چې د هغه زړه زما بریا غواړي، همدې موضوع ډېره غوسه کولم.

هغه وخت را یاد شول چې پلار مې ویل له خبرو کولو مخکې باید اوږده ساه وباسو، وروسته مې فکر شو چې ټولو سترګې ماته نیولې دي نو په بیړه او مینه مې پیل وکړ. په پای کې مې د لېنکلن جمله وویله پلار ته مې پام شو چې په موسکا یې راته کتل.

په پای کې کله یې چې پایلې اعلان کړې، منیبې سیالي ګټلې وه او زه دویمه وم. خو مهمه نه وه. لېنکلین همدا راز په لیک کې د ښوونکي زوی ته لیکلي و:

«هغې ته وواياست کله چې ماته وخوري خپل وقار څه ډول وساتي او له هغې پند واخلي.»

زه هر وخت په ټولګي کې لومړۍ نومره کېدم. خو څه وخت وروسته پوه شوم چې که درې او یا څلور ځله بریالۍ شي نو له هغې وروسته به بریا له هڅې او کوشش پرته ترلاسه نه کړې او همدارنګه کله هم دا ښه وي چې په ځان تکیه ولرئ. له هغې وروسته به مې د خبرو له پاره خپله متن لیکه او د اداء کولو طریقه مې یې هم بدله کړه، د دې په ځای کې د پاڼې له مخې وویل شي ټولې کلمې به مې له زړه کولې.

د کثافاتو غر او ماشومان

کله چې د خوشال ښوونځي د زده کوونکو شمېر ډېر شو، موږ دویم ځلي ښوونځی بل ځای ته یووړ او یو ټلویزیون مو هم واخیست. په ټلویزیون کې مې د خوښې پروګرام «شاکا لاکا بوم بوم»[i] و او د هندي ټلویزیون د ماشومانو یوه خپرونه «سانجو» وه چې یو جادویي پنسل یې لاره. هغه به چې هر څه نقاشي کول، واقعي کېدل به. که به یې کومه سبزي یا پولیس رسامي کړ، سمدلاسه به راڅرګند شو. کله به یې مار رسم کړ چې بېرته به یې پاک کړ ورک به شو. هغې به د خپل پنسل په واسطه له خلکو سره مرسته کوله او آن چې خپله کورنۍ یې له تباه کوونکو وژغورله او ما به په دنیا کې تر هر څه ډېر د هغې پنسل د لرلو هیله کوله.

د شپې په وخت به مې دعا کوله: «خدایه، ماته د سانجو پنسل راکړه، هېچا ته هم نه وایم. یوازې هغه زما په الماری کې راته کېږده. په هغې پنسل به ټول خلک خوشاله کړم.»

همدا چې دعا به مې خلاصه کړه، لاړم الماری به مې وکتله. خو هلته مې هېڅ وخت هم پنسل ونه لید. که مې پنسل تر لاسه کړی وای، پوهېدم چې لومړی به مې کوم کار پرې کاوه. زموږ د نوي کور په سرک یوه تشه نومره ځمکه وه چې خلکو به هلته خپلې خځلې «کثافات» اچول. په سوات کې د خځلو ټولولو کومه اداره نه شته چې هغه ځای ډېر ژر د خځلو په یوه لویه غونډۍ بدل شو. زه به هېڅلکه هم هغې ځای ته نژدې نه ورتلم ځکه چې هلته به ډېر بد بوی لګېده. کله به مو څو موږکان چې یوه خوا بله خوا به ګرځېدل او کښاخان چې زموږ په سر به ګرځېدل، لیدل.

(i) Shaka Laka Boom Boom

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ورځ چې ورونه مې په کور کې نه و، مور مې رانه وغوښتل د کچالو پوستکي او څه نورې خځلې وباسم. ما مې پوزه پټه کړې وه د خځلو ډېران ته ورنږدې شوم، مچان مې له ځان څخه شړل، ځمکې ته مې پام کاوه چې بوټونه مې چټل نه شي. کله مې چې غوښتل خځلې په ډېران وغورځوم، هلته مې یو خوځېدونکی شی ولید، له وېرې سمدلاسه پورته شوم. زما په عمر یوه نجلۍ وه. ګڼوډ وېښتان یې و، مخ یې هم ټول زخم زخم و. زما له نظره هغې چټلې ښځې (شیشکې) ته ورته وه چې مورې ته به یې د دې له پاره کیسه کوله چې حمام ته لاړ شو او ځان ومینځو.

له نجلۍ سره یوه لویه بوجۍ وه چې د خځلو توکي به یې په کې بېلول. کوتي او د بېړیو سرونه یوې خواته او کاغذونه به یې بلې خواته اېښودل. لږ ترې لرې څو هلکان و چې د مقناطیس په واسطه یې چې په یوه طناب یې ورته تړلی و اوسپنې راټولولې. زړه مې غوښتل له هلکانو سره خبرې وکړم خو ډېره وېرېدلې وم.

د هغې ورځې په مازیګر کله چې پلار له ښوونځي کور ته راغئ، د هغې هلکانو په اړه مې چې خځلې یې ټولولې خبرې ورسره وکړې، هیله مې ترې وکړه چې هلته راسره لاړ شي او هغوی له نږدې ووینې. پلار مې هڅه وکړه خبرې ورسره وکړي خو هغوی وتښتېدل. پلار مې کیسه راته وکړه چې دا هلکان خځلې ټولوي او بیا یې په ځینو پلورنځیو په ډېره ارزانه بیه پلوري چې هغه پلورنځی بیا له دې ډېره ګټه اخلي. کله چې بېرته راتلو پلار ته مې پام شو چې ژړل یې.

هغه وخت مې له پلاره هیله وکړه:

- پلاره، هغوی وړیا په ښوونځي کې شامل کړه.

پلار مې وخندل. ما او مور مې تر دې وړاندې هم دې ته اړ کړی و چې یوه اندازه نجونې په وړیا توګه په ښوونځي کې شاملې کړي.

سره له دې چې مور مې زده کړې نه لرلې، خو د عمل ښځه وه په داسې حال کې چې پلار به مې ډېرې خبرې کولې. دې به هر وخت له خلکو سره مرسته

کوله، کله کله به پلار په غوسه کېده، پلار به د غرمنۍ په وخت کې کور ته راتلو او چیغې به یې وهلې:

- تورپېکۍ زه راغلم!

خو مور به بهر وه او ډوډۍ به یې نه وه ورته تیاره کړې. مور به یا د خپل کار له پاره روغتون ته تله او یا به یې له کومې بلې کورنۍ سره مرسته کوله. کله کله به د «چینې بازار» ته د کالیو د اخیستو له پاره هم تله.

په هره سیمه کې به مو چې کور ونیو، مور به کور له مېلمنو ډک کړی و. ما مې خپله کوټه د خپل ماما له لور انیسې سره چې د ښوونځي د زده کړې له پاره له کلي راغلې وه او شهناز چې یو وخت یې مور سلطانې زمونږ په کور کې کار کاوه شریکه کړې وه. شهناز او خور یې د خپل پلار له مړینې وروسته خځلې ټولولې ځکه چې ډېر بې وزله و. یو ورور یې عصبي ناروغي لرله او هر وخت به یې عجیبه کارونه کول، د بېلګې په توګه د دوی کالي به یې سوزول او هغه برقي پکه چې مونږ ورکړې وه پلورلې وه. سلطانه هم ډېره ژر غوسه کېده له همدې امله مې مور نه غوښتل هغه زمونږ په کور کې کار وکړي. خو پلار مې د دوی د مرستې له پاره شهناز او ورور یې ښوونځي ته را وستل. شهناز هېڅ کله هم ښوونځي ته نه وه تللې. سره له دې چې هغه له مانه دوه کاله مشره وه خو بیا هم له ما دوه ټولګي ټیټه شامله شوه. له دې وروسته یې له مونږ سره ژوند کاوه او ما کولای شول مرسته ورسره وکړم.

همدا راز نوریه د «خاور» لور چې له مور سره به یې د مینځلو او کور په پاکولو کې مرسته کوله، آلیشپه د خالدې لور وه. خالدې به له مور سره په پخلي کې مرسته کوله او زمونږ په کور کې یې ژوند کاوه. خالده په یوه بوډا پلورل شوې وه چې هر وخت به یې وهله او ډبوله چې په پای کې خالده له خپلو دریو لورانو سره د خپل خاوند له کوره تښتي. خپلې کورنۍ یې هم کور ته پرې نه ښوده ځکه د دې ځای خلک هغه ښځه چې د خاوند له کوره وتښتي خپل شرم بولي. لورانو یې هم یو څه وخت خځلې ټولولې څو د خپل ورځني ژوند لګښتونه پوره کړي. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی د ژوند کیسې تر هغې ناولونو چې ما به لوستل ډېرې وېرووونکې وې.

ښوونځی ډېر پراخه شوی و، درې ودانۍ یې لرلې. اصلي ودانۍ یې په لنډي کڅ کې وه چې لومړنی ښوونځی و، د نجونو یو منځنی ښوونځی په یحی کوڅه کې و او د بودا له پالنځي سره نژدې د هلکانو د یو لوی انګړ لرونکی منځنی ښوونځی چې تل به له سرو ګلونو ډک و، پروت و.

په ټولیزه توګه زموږ په ښوونځیو کې ۸۰۰ زده کوونکو زده کړه کوله، سره له دې چې ښوونځي مو دومره ډېره ګټه نه لرله خو بیا هم پلار ۱۰۰ کسان وړیا په کې شامل کړي و. د دې کسانو له ډلې یو هم د شرافت علي زوی و چې شرافت علي د پلار د پوهنتون په دوره کې مرسته ورسره کړې وه. شرافت علي او پلار مې د کلي د اوسېدو په وخت کې له یو بل سره کلکه ملګري لرله. شرافت د برېښنا په شرکت کې کار کاوه هر وخت به یې چې وس کېده پلار ته به یې یو څه روپۍ ورکړې. پلار مې له دې امله چې وکولای شي د شرافت علي مینه او مهرباني جبران کړي خوشاله و.

زموږ په ټولګي کې د کوثر په نوم یوه نجلۍ وه چې پلار یې د ګلدوزۍ کار کاوه، هغه کسب چې زموږ په سیمه کې دود دی. کله به چې زموږ د ښوونځي زده کوونکي غرونو ته د سیل له پاره تلل، پوهېدم به چې دا د تلو لګښت نه شي ورکوی نو له همدې امله به مې د دې خرڅه له خپل جېبه ورکوله.

ښوونځي ته د ډېرو بې وزلو کسانو نه راوستل یوازې له دې امله نه و چې پلار به یې میاشتنۍ فیس له لاسه ورکړي. بلکې ځینو بډایه کورنیو به هغه بې وزله هلکان چې د دوی په کورونو کې به یې د پاکۍ کارونه کول ولیدل چې د دوی له اولادونو سره په یوه ټولګي کې ناست دي نو دوی به دا کار د ځان له پاره شرم باله خپل اولادونه به یې زموږ له ښوونځي څخه ویستل. مور به مې ویل د دې بې وزله هلکانو له پاره د درس زده کول چې کافي خواړه نه لري سخت دي. له همدې امله به له دې ډلې ځینې د سهار چای د څښلو له پاره زموږ کور ته راتلل. پلار به مې له ټوکو ویل چې زموږ کور په یوه مېلمستون بدل شوی.

دا چې په کور کې مو کسان ډېر و، په زحمت به مو درس وایه. دا چې خپله کوټه مې لرله ډېره خوشاله وم، د کوټې له پاره مې پلار یو روک لرونکی مېز هم اخیستی و چې کار پرې وکړای شم. خو اوس مې په کوټه کې دوې نورې نجونې هم وې او ما ډېر ځای غوښت. بیا هم زه پوهېدم چې موږ ډېر نېک بخته یو، په خپل دې فکر به مې چې باید کوټه کې مې بل څوک نه وي د ګناه احساس کاوه. هغه وخت مې بیا د خځلو ټولوونکو ماشومانو په اړه فکر وکړ. د هغې نجلۍ فکر مې بیا ذهن ته لاره وکړه، له پلاره مې هیله وکړه چې هغوی هم ښوونځي ته را ولي.

پلار هڅه کوله پوه مې کړي، هغه هلکان خپلې کورنۍ ته ډوډۍ برابروي، نو که چېرې په ښوونځي کې په وړیا توګه هم شامل شي، کورنۍ به یې له لوږې مړې شي. پلار زیاته کړه چې د آزادي خان په نوم یې له یوه بډای غوښتي چې د یوه بروشور په برابرولو سره له دې هلکانو سره مرسته وکړي. په بروشور کې یې ولیکل: «آیا دغه هلکان د زده کړې حق نه لري؟»

پلار مې دا بروشور په زرګونو ګڼې چاپ کړ بیا یې په سیمه ییزو ټولنو او ښار کې توزیع کړ.

له هغې وروسته مې پلار په سوات کې په یوه پېژندل شوې څېره بدل شو. سره له دې چې هغه یو خان او بډای نه و خو بیا یې هم خلکو پیروي کړله. دوی پوهېدل چې پلار مې په سیمینارونو او ورکشاپونو کې هر وخت مهمې خبرې وړاندې کوي او بله دا چې په دولتي مامورینو او آن پوځ به یې چې د هېواد اداره یې په لاس کې وه نیوکه کوله او له دوی به یې هېڅ وېره هم نه لرله. پوځ هم دی په ښه توګه پېژانده، د پلار ملګرو به ویل چې د سیمې قوماندان به دی په ښکاره توګه «خراب کاره» باله. پلار نه پوهېده چې له دې نوم څخه د قوماندانۍ مطلب څه دی خو زموږ په هېواد کې چې پوځ ډېر واک لري ښه نښه نه ده.

هغه له خیالي ښوونځیو ډېر نفرت کاوه. قدرت او نفوذ لرونکو کسانو به په لرې پرتو سیمو کې د ښوونځي د جوړولو له پاره له دولت څخه پیسې اخیستې خو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ښوونځیو کې هېڅ وخت هم کوم شاګرد ونه لیدل شو. دوی به په بدل کې خپل ځان او یا یې حیواناتو ته ودانۍ پرې جوړولې. داسې کسان هم و چې د خپلې معلمۍ معاش به یې اخیست خو یوه ورځ یې هم درس ور نه کړ. پر فساد او ناوړه حکومت سربېره د پلار اندېښنه په هغې ورځو کې د ژوندانه چاپېریال ته وه. مېنګوره په چټکۍ سره پراخه کېده چې لږ او ډېر ۱۷۵۰۰۰ نفوس یې لاره. نو د همدې ډېر نفوس له امله د ډېرو کورونو دودکشونه او نقلیه وسایلو د ښار تازه هوا ډېره چټله کړې وه. د غرونو او غونډیو ښکلې ونې د تختو جوړولو له پاره وهل کېدې. پلار به ویل چې د ښار یوازې نیم نفوس سمې او پاکې اوبه لري. زموږ په څېر ډېرو خلکو د فضله اوبو د خالي کولو ځای نه لاره. نو له همدې امله یې له ملګرو سره د «نړیوالې سولې ټولنه» جوړه کړه چې د نوم پر خلاف یې سیمه ییزې ستونزې او مسئلې په کې اوارېدې. دغه نوم پېغور ډوله و چې ډېری وخت به پلار ورته خندل خو د ټولنې هدف ډېر جدي و: «د سوات د سیمې د ژوندانه د چاپېریال د پاکۍ ساتل او د سیمې د خلکو تر منځ د زده کړې او سولې پراخه کېدل و.»

پلار مې له شعر لیکلو سره ډېره مینه لرله. شعرونه به یې کله کله د مینې په اړه و، خو ډېری وخت به یې د بحث کوونکو موضوعاتو په اړه لیکل، لکه ناموسي وژنې او د ښځو حقوق. یو ځل په یوه مشاعره کې د ګډون له پاره، د افغانستان پلازمینې کابل ته لاړ چې هلته په یوه هوټل کې جوړه شوې وه. په مشاعره کې یې د سولې په اړه شعر ویلی و، د مشاعرې په پای کې یې شعر تر ټولو اغېزمن شعر بلل شوی و. ځینې ګډونوالو ترې غوښتي و چې د شعر ټول بندونه یې دویم ځلي ووایي. نیکه به مې هم هر وخت ویاړ پرې کاوه او هر وخت به یې ویل:

- زویه، ته به په آسمان کې د علم او پوهې ستوری شې.

ما به هم ویاړ پرې کاوه، خو نور مې ډېر نه لیده. موږ ته به هر وخت جامې مور اخیستې او که به ناروغ شوو مور به روغتون ته بېولو. سره له دې چې زموږ په کلیوالي فرهنګ کې یوې ښځې ته لازمه نه ده چې داسې کارونه ترسره کړي. د

پلار یو وراره به مې ورسره تلو. کله به مې چې پلار په کور کې و، د لمر لوېدو په وخت به یې له ملګرو سره په بام کېناست او د سیاست په اړه به یې بحث کاوه. په هغې ورځو کې به یې یوازې یوه موضوع تر خبرو لاندې نیوله چې هغه د سپټمبر یوولسمه وه. دغې پېښې کېدای شوای ټوله نړۍ بدله کړې وای خو موږ د هر څه په مرکز کې واقع کېدو. کله چې په نړیوال سوداګریز مرکز یرغل وشو، د القاعدې مشر اسامه بن لادن په کندهار کې اوسېده. امریکایانو یې د نیولو له پاره افغانستان ته په زرګونو سرتېري لېږلي و څو د طالبانو نظام چې د اسامه ملاتړ یې کاوه را وغورځوي.

تر دې مهاله موږ هم په پاکستان کې تر یوه زورواکي حکومت لاندې و، خو امریکا د ۱۹۸۰ م کال په څېر چې په افغانستان کې یې له روسانو سره د جګړې له پاره موږ ته اړتیا لرله، دویم ځلي بیا موږ ته اړه شوه. په بشپړه توګه هغه ډول چې د روسانو له خوا په افغانستان د یرغل په ترڅ کې یې ضیاء را وپرځاوه. د سپټمبر پېښې هم د جنرال مشرف نړیوالې منفورې څېرې ته بدلون ورکړ. ناڅاپه د جورج بوش له خوا سپینې ماڼۍ او د توني بلېیر له خوا هم ډاونېنګ سټرېټ ته وغوښتل شو. له دې سره یوه لویه ستونزه هم شته وه. په حقیقت کې زموږ اطلاعاتي سازمان (آی اېس آی) طالبان رامنځ ته کړي و. د دې سازمان ډېرو غړو له طالبانو سره نژدې اړیکې لرلې او له کلونو یې هغوی پېژندل. آن دا چې له هغوی سره یې عقیده هم یو ډول وه. د آی اېس آی مشر کرنل امام به د مبالغې په توګه ویل چې نوي زره ۹۰۰۰۰ مبارزو طالبانو ته یې زده کړې ورکړې دي. له همدې امله د طالبانو د رژیم په وخت کې په هرات کې د پاکستان عمومي کونسل شو.

موږ د طالبانو پلوي نه کوله، ځکه اورېدل مو چې دوی د نجونو ښوونځي ړنګ کړي او د بودا ډېرو مجسمو ته یې انفجار ورکړی. موږ د بودا ډېرې مجسمې لرلې او ویاړ مو پرې کاوه. ډېرو پښتنو نه غوښتل چې افغانستان بمبار شي او یا هم پاکستان له امریکا سره مرسته وکړي او آن د پاکستان له هوا څخه هم اجازه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورنه کړي. موږ نه پوهېدو چې جنرال مشرف امریکایانو ته زموږ له هوایي ډګرونو د استفادې اجازه هم ورکوې.

زموږ ځینې مذهبي ډلو خو اسامه بن لادن یو اتل باله. په بازار کې مو يې لوی لوی تصویرونه لیدل چې په یوه سپین آس سپور يې تصویرونه د شیرینیو په ښکلو کارتنونو چاپ شوي و. دغو روحانیونو به ویل چې د سپټمبر د یوولسم پېښه له امریکایانو څخه د مسلمانانو غچ اخیستل و. خو دې حقیقت ته يې پام نه کاوه چې په سوداګریز مرکز کې را ټول کسان بې ګناه و او د امریکا له سیاست سره يې هېڅ اړیکې نه لرلې، ځکه چې سپېڅلی قران عظیم الشان په صریح ډول وايي چې وژل ګناه ده.

زموږ خلک د هرې موضوع تر شا یوه توطیه لټوي، ډېرو به ویل چې دا یرغل د یهودیانو له خوا څخه و، څو امریکا په مسلمانانو د یرغل له پاره یوه پلمه ولري. ځینو ورځپاڼو دا کیسې چې په هغې ورځ په سوداګریز مرکز کې هېڅ یهودي نه و خپرولې خو پلار مې ویل چې دا ټولې کیسې چټیات دي.

مشرف خلکو ته وویل چې له امریکایانو سره يې له مرستې پرته بله چاره نه لرله. هغوی پاکستان ته ویلي و: «یا تروریستان یاست او یا هم زموږ ملاتړي.» ویل يې چې ګواښ يې ورته کړی، که مرسته ورسره ونه کړو زموږ هېواد به بمبار کړي. خو په بشپړه توګه مو مرسته ورسره نه کوله ځکه چې زموږ اطلاعاتي سازمان تر اوسه هم د یو شمېر طالبانو په مجهز کولو لګیا و او دوی ته يې د دوی له رهبرانو سره یو ځای په کوېټه کې د پټېدو ځای ورکاوه. هغوی آن امریکایان په دې باوري کړل، اجازه ورکړي د افغانستان له شمال څخه خپل په سلګونو جنګیالي را وباسي. د آی اېس آی مشر له امریکا د جګړې د درولو غوښتنه وکړه، څو هغه کندهار ته لاړ شي او د طالبانو له مشر ملاعمر څخه غوښتنه وکړي چې بن لادن هغوی ته وسپاري او په بدل کې به يې دوی له طالبانو سره مرسته وکړي.

زموږ په ایالت کې صوفي محمد چې د روسانو په وړاندې يې مبارزه کړې وه د امریکایانو په ضد يې فتوا صادره کړه. ده په ملکنډ کې چې هلته زموږ نیکونه د

انګرېزانو په وړاندې جنګېدلي و یوه لویه غونډه جوړه کړه. د پاکستان دولت يې مخه ونه نیوه. زموږ د ایالت مشر خلکو ته په بیانیه کې وویل چې ټول په خپلواکه توګه کولای شي په افغانستان کې د ناټو په ضد وجنګېږي. له سوات څخه د ۱۲۰۰۰ کسانو په شاوخوا کې د طالبانو مرستې ته ورغلل چې ډېری يې هېڅ کله هم بېرته رانغلل.

د پلار د ملګري ورور او اوښی وحید زمان هم له دې ډلې و چې افغانستان ته لاړل. مېرمنې او اولادونه يې تر اوسه د بېرته راتلو لارې څاري. افغانستان زموږ له درې څخه تر سل میله لرې واټن لري خو افغانستان ته د تلو له پاره باید له باجوړ څخه تېر شو چې د افغانستان او پاکستان د سیمې تر منځ یوه قبایلي سیمه ده. بن لادن او ملګري يې د افغانستان په ختیز کې د سپین غره تورې بوړې ته تښتېدلي وو چې دوی په دې غره کې له روسانو سره د مبارزې په وخت کې یو تونل ویستلی و. هغوی له دې ځایه د تونل له لارې د کورمې سیمې ته چې یوه قبایلي سیمه ده وتښتېدل. یو څه ته چې زموږ پام نه شو دا و چې بن لادن سوات ته راغئ او هلته يې یو کال په یوه غرني کلي کې ژوند وکړ. ده د پښتونولۍ د مېلمه پالنې له قانون څخه بده ګټه اخیستې وه.

ټول پوهېدل چې مشرف لوبه کوي. ده له یوې خوا له جهادیانو یا «ستراتیژیکو پانګو» سره چې آی اېس آی به دوی په همدې نامه یادول مرسته کوله او له بلې خوا يې له امریکا پیسې اخیستې. امریکا ویل چې پاکستان ته يې په بیلیونونو ډالره پیسې ورکړې دي چې له دوی سره د القاعدې په وړاندې عملیاتو کې مرسته وکړي خو خلکو د دې پیسو په سلو کې یوه برخه هم ونه لیدې. مشرف د ځان له پاره د اسلام آباد د راول سېند په غاړه یوه لویه ودانۍ جوړه کړه او یوه ودانۍ يې په لندن کې واخیسته. یوه مهم امریکایي چارواکي هزارګاهي شکایت وکړ چې موږ خپله دنده په سمه توګه نه ترسره کوو چې له دې سره سم یو کس «خالد شیخ محمد» په راولپنډۍ کې د پوځ د مشر له کور څخه یو میل وړاندې په یوه کور کې چې د سپټمبر یوولسم د پېښې تنظیموونکی و، ونیول شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولسمشر بوش له همدې امله بیا هم جنرال مشرف وستایه او دا چې مشرف یې خپل نژدې ملګری وباله امریکا ته یې د ورتلو بلنه ورکړه. پلار او ملګري یې په دې کار پرېشانه شول. دوی ویل چې تل همدا خوښوي چې په پاکستان کې له زورواکو سره اړیکه ولري.

هغه وخت چې عمر مې ډېر لږ و له سیاست سره مې مینه پیداشوه. د پلار په ګونډو به مې سر اېښی و او له ملګرو سره به مې یې خبرو ته غوږ نیوه. خو تر ټولو به مې د کور او کوچنې مسائلو ته ډېر ارزښت ورکاوه. له خپلو ملګرو سره مې د هغو ماشومانو په اړه خبرې وکړې چې خځلې یې ټولولې، که مرسته ورسره وکړای شم. خو هېڅوا هم له دوی سره مرستې ته زړه نه ښه کاوه دوی ویل چې دا هلکان چټل دي او کېدای شي ناروغ هم وي او بله دا چې د دوی کورنۍ نه غواړي ماشومان یې له دوی سره یو ځای ښوونځي ته لاړ شي. همدارنګه به دوی ویل، د دوی د ستونزو اوارول زموږ دنده نه ده خو ما به مخالفت کاوه او ویل به مې:

- موږ کولای شو د هغې ورځې هیله ولرو چې دولت له دوی سره مرسته وکړي. خو دولت به داسې کار ونه کړي. که زه له دوو او یا دریو دا ډول هلکانو سره مرسته وکړم او یوه بله کورنۍ هم د څو کسانو ملاتړ وکړي په پای کې موږ کولای شو له دوی ټولو سره مرسته وکړو.

زه پوهېدم چې له مشرف څخه غوښتنې ګټه نه لرله. که پلار د دا ډول ستونزې د حل کولو توان نه لرلی، نو بیا یوازې یوه لاره پاتې وه. خدای (ج) ته مې لیک لیکه:

«لویه خدایه!

زه پوهېږم چې ته هرڅه وینې، خو ډېر څه شته دي چې کله کله ستاسې له نظره لرې پاتې کېږي، په ځانګړې توګه په افغانستان کې بمباري. خو زه فکر نه کوم چې تاسې به د خځلو ټولوونکو ماشومانو له لیدلو څخه خوشاله شئ.

لویه خدایه!

ماته اتلولي او ځواک راکړه، ما کمال ته ورسوه ځکه چې زړه مې غواړي نړۍ کمال ته ورسوم.

ملاله»

ستونزه یوازې دا وه چې نه پوهېدم دا لیک خدای (ج) ته څنګه ورسوم. فکر مې کاوه چې باید د ځمکې تل ته یې ورسوم، نو له همدې امله مې لومړی د باغچې په ځمکه کې خښ کړ. ناڅاپه مې فکر وکړ چې هلته خو کاغذ ورستېږي، له همدې امله مې هغه په یوه پلاستیکي کڅوړه کې کېښود. خو دې هم ګټه نه کوله. موږ عادت لرو چې سپېڅلي متنونه په پاکو اوبو کې اچوو، نو هغه مې لوله کړ، د رخت په یوه ټوټه کې مې غوټه کړ، بیا مې یې په سر یو ګل کېښود او د سوات په سېند کې مې خوشې کړ. فکر مې کاوه چې دا لیک به خامخا لوی څښتن (ج) ته ورسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مفتي مو د ښوونځي د تړلو هڅه وکړه

د خوشال ښوونځي د سرک مخامخ چې هلته زېږېدلې وم، د «غلام الله» په نوم د لوړ قد لرونکي ملا کور و. ملا ځان مفتي باله چې د اسلامي قوانینو د مامور او اسلامي څېړونکي په معنی دی. سره له دې چې پلار په پرېشانۍ سره وایي چې هر څوک کولای شي د یوې لنګوټې په تړلو سره ځان «مولانا» او «مفتي» وبولي. ښوونځي مو په سمه توګه فعالیت کاوه، پلار هوډ لاره چې د هلکانو په منځني ښوونځي کې یوه معلومات خونه «ریسیپشن» او یوه کړه لاره جوړه کړي. د لومړي ځل له پاره مور وتوانېده ښې جامې واخلي او کله به هم د ډوډۍ خوړلو له پاره بهر ته تلو، همغه ډول چې پخوا یې هیله لرله خو مفتي دا ټول کارونه څارل. ده به هره ورځ نجونې لیدلې چې زموږ ښوونځي ته راځي چې له امله به یې غوسه کېده، په ځانګړې توګه دا چې ځینې نجونې ځوانۍ ته رسېدلې وې. پلار یوه ورځ وویل: «مولانا بد فکر لري.»

پلار یې په مطلب پوه شوی و.

مفتي د ودانۍ د مالک مېرمنې ته ورغئ او ورته یې وویل:

- ضیاءالدین ستاسې په ودانۍ کې یو حرام ښوونځی پیل کړی. چې د سیمې له پاره شرم دی. دغه نجونې باید پټې وي.

زیاته یې کړه:

- له ضیاءالدین مو ودانۍ واخلئ او زما مدرسې ته یې په اجاره راکړئ. که دا کار وکړئ پیسې یې همدا اوس درکوم او په هغې دنیا به یې هم ثواب درکړل شي.

هغې ښځې یې خبره ونه منله او پلار ته مې یې په پټه خپل زوی را ولېږه.

پلار ته یې وویل:

- دغه مولانا غواړي ستاسې په ضد کوم کار وکړي. موږ خپل کور نه ورکوو خو تاسې هم پام کوئ.

پلار چې هغه وخت ډېر په غوسه و ویې ویل:

- هغه ډاکټر چې بشپړه پوهه ونه لري د انسان د ژوند له پاره ګواښ دی او هغه ملا چې زده کړې ونه لري د انسان د ایمان او عقیدې له پاره ګواښ دی.

زه ویاړم چې هېواد مو یو اسلامي ملک دی خو موږ یې تر اوسه په حقیقت نه یو پوه شوي. قرآن موږ ته راښیي چې صبر ولرو خو داسې ښکاري چې د صبر کلمه مو هېره کړې ده. همدارنګه فکر کېږي چې اسلام یعنې چې نارینه جهاد وکړي او ښځې په کورونو کې کښېني او چارډۍ په سر کړي.

زموږ د هېواد بنسټ اېښودونکي جناح غوښتل چې د هند د مسلمانانو حقوق په رسمیت وپېژندل شي، خو د هغې ځای ډېر خلک «هندو مذهب» و. له همدې امله په ۱۹۴۷ م کال ووېشل شو چې یو خپلواک اسلامي ایالت جوړ شو خو دا د وینو د بهېدو یو پیل و. په میلیونونو مسلمانان له هند څخه تېر شول او هندوانو په بله لاره سفر وکړ. لږ او ډېر دوه میلیونه یې له سرحد څخه د اوښتو په وخت کې ووژل شول. ډېری په هغې رېل کې چې ډهلي او لاهور ته روان و په عامه توګه ووژل شول او رېل په وینو لړلو جسدونو ډک شو.

په دې اړو دوړ کې کله مې چې بابا ډهلي ته د زده کړو له پاره روان و، رېل یې د هندوانو له یرغل سره مخ شوی و او نیکه مې مرګ ډېر نژدې په خپلو سترګو لیدلی و. په اوس وخت کې زموږ هېواد یو سل او اتیا میلیونه نفوس لري چې له ۹۶ سلنه ډېر یې مسلمانان دي، له دوه میلیونه ډېر مسیحیان او له دوو میلیونو ډېر احمدیان هم ځان مسلمان بولي خو دولت یې خبره نه مني، دلته ژوند کوي.

جناح د خپلې ځوانۍ په وخت کې لندن کې ژوند کړی او د وکالت درس یې ویلی و. ده د یوه داسې هېواد هیله لرله چې هلته سوله او وروروولي واکمنه وي. زموږ خلک یې مشهورې خبرې چې له خپلواکۍ څو ورځې مخکې یې ویلې وې رانقلوي: «په پاکستان کې خپلواکي لرئ چې مسجد، معبد او هر بل سپېڅلي ځای ته لاړ شئ. تاسې کولای شئ له هر مذهب، هرې طبقې او هرې ډلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځه وئ چې دا مو تر هېواد پورې هېڅ اړه نه لري.»

پلار مې وایي:

- ستونزه یوازې دا وه چې جناح د یوه هېواد نه بلکې د یوې ټوټې ځمکې په اړه خبرې کولې.

د پاکستان له جوړېدو یو کال وروسته، جناح د سل په ناروغۍ د اخته کېدو له امله مړ شو چې تر اوسه جنګ ادامه لري. موږ د هندوستان په ضد درې جګړې کړې دي او په خپل هېواد کې مو هم یو ځل بې کچې وژنې شوې دي.

موږ مسلمانان په دوو ډلو سني او شیعه باندې وېشل کېږو. اصلي عقیدې او قران عظیم الشان په دې دوو ډلو کې ګډ دي او یوازې په دې موضوع کې اختلاف لري چې په اوومه مېلادي پېړۍ کې د رسول الله(ص) له رحلت وروسته څوک د دین رهبر شوی. څوک چې هغه وخت وټاکل شو د حضرت محمد(ص) نژدې ملګری او سلاکار ابوبکر صدیق(رض) و. کله چې حضرت محمد ص د رحلت په بستر پروت و ابوبکر یې د لمونځ کوونکو د لارښوونې له پاره وټاکه. «سني» یو عربي توری دی د پیغمبر(ص) له سنتو څخه د پیروۍ په معنی دی خو یوې بلې ډلې ادعا لرله چې د دین د مشرۍ له پاره باید د رسول الله(ص) له کورنۍ څخه یو کس وټاکل شي. هغوی ویل چې علي(رض) چې د رسول الله(ص) د تره زوی او زوم دی باید وټاکل شي، دغه ډله په «شیعه» مشهوره ده. شیعه د «شیعت علي» یا د علي(رض) د پلویانو په معنی ده.

شیعه مذهبي ډله هر کال د محرم په میاشت کې د رسول الله(ص) د لمسي حسین(رض) د وژلو له امله چې د ۶۸۰ م کال د کربلا په جګړه کې شهید شوی غم (عزاداري) کوي. د پلار یو ملګری مې شیعه دی، هر وخت چې د حسین(رض) د وژلو کیسه کوي له سترګو یې اوښکې بهېږي. هغه دومره اغېزمن کېږي، فکر به وکړې دا پېښه ۱۳۰۰ کاله پخوا نه بلکې تېره شپه پېښه شوې ده.

جناح زموږ د هېواد بنسټ اېښودونکی شیعه مذهبه و. د بې نظیر بوټو مور هم یوه ایرانۍ شیعه مذهبه وه.

زموږ ډېری پاکستانیان یعنې اتیا په سلو کې سني دي خو بیا په څو ډلو وېشل کېږي.

لویه ډله یې برېلوي دي چې نوم یې په نولسمه پېړۍ کې له باریلي مدرسې څخه چې د هندوستان په اوتار پرداش ایالت کې وه اخیستی دی.

ورپسې دېوبندي ډله ده. دا ډله د نولسمې پېړۍ د یوې مدرسې په بنسټ چې د هند په اوتار پرداش کې د دېوبند په کلي کې وه نومول شوې. دغه ډله ډېره محافظه کاره ده او زموږ ډېری مدرسې دېوبندي دي.

همدا راز د اهل حدیث په نوم یوه بله د سلفیانو ډله ده دوی له عربو څخه اغېزمن دي چې له دوو مخکینیو ډلو ډېر محافظه کار دي. هغوی روحانیون او سپېڅلي ځایونه نه مني. ډېری پاکستانیان عرفاني دي د ګډا او عبادت له پاره په معبدونو کې له صوفي څخه راټولېږي. هر یو له دې ډلو نورې څانګې هم لري.

د خوشال په سرک مفتي د تبلیغیانو له ډلې څخه و. یوه دېوبندي ډله ده چې هر کال د لاهور په رېونډ کې چې د دوی پنډغالی بلل کېږي یوه لویه اجتماع جوړوي چې په دې اجتماع کې په میلیونونو کسان ګډون کوي. وروستی زورواکی جنرال ضیاء به هر وخت هلته ګډون کاوه چې د ده د دورې په وخت په ۱۹۸۰ م کال کې تبلیغیانو ډېر واک پیداکړ. د دوی ډېری امامان په پوځ کې په ډلګیو کې د وعظ له پاره په کار وګمارل شول او د پوځ افسران به د ډلې د ماموریت د ټاکلو له پاره راتلل.

یوه شپه وروسته له هغې چې مفتي د کور څښتن له موږ سره د قرارداد په لغوه کولو راضي نه کړای شو نو د سیمې څو نفوذ لرونکي کسان او پیران یې د سیمې د استازو په توګه زموږ کور ته را وستل. دوی اووه کسان و د تبلیغیانو مشران، د مسجد ساتونکی، یو پخوانی مجاهد او یو بوټ ګنډونکی ټول زموږ کور ته راغلل.

پلار مې پرېشانه ښکارېده او موږ یې په بېړه د ننه کور ته ولېږلو خو دا چې کور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مو وړوکی و موږ یې ټولې خبرې اورېدې.

ملا غلام الله د مسلمانانو دوو ډلو ته وویل:

- زه د عالمانو، تبلیغیانو، طالبانو او ټولو مسلمانانو په استازیتوب وایم چې ستاسې د نجونو ښوونځی یو حرام کار او مقدساتو ته سپکاوی دی نو دا ښوونځی باید وتړل شي. نجونې باید ښوونځي ته لاړې نه شي. یوه نجلۍ ډېره سپېڅلې ده باید کور کې په پرده ژوند وکړي. آن چې خدای(ج) په قرآن کې د یوې نجلۍ نوم هم نه دی یاد کړی.

پلار نور مقاومت نه لاره ځواب یې ورکړ:

په قران کریم کې ډېر ځله د مریم نوم راغلی دی. آیا مریم ښځه نه ده؟

ملا وویل:

- نه د مریمې نوم په قران کریم کې یوازې د دې له پاره راغلی چې عیسی(ع) د خدای(ج) زوی نه بلکې د مریم زوی دی.

پلار په ځواب کې ورته وویل:

- کېدای شي، زه هم دا وایم چې د مریمې نوم په قرآن کریم کې راوړل شوی دی.

مفتي غوښتل د خبرو نوبت واخلي خو پلار مې یې خبرې په کافي اندازه اورېدلې وې. نو هغه وخت یې دوی ته په خطاب کې وویل:

- کله چې زه دا ښاغلی په کوڅه کې وینم سلام ورته کوم. خو هغه یوازې سر ښوروي.

ملا په داسې حال کې چې شرمېدلی و ځمکې ته یې کتل ځکه چې په اسلام کې سلام او د بل پوښتنه کول ډېر ارزښت لري.

خو ناڅاپه یې پلار ته وویل:

- تاسې یو حرام کار اداره کوئ. له همدې امله نه غواړم چې تاسې ته سلام وکړم او یا مو سلام ته ارزښت ورکړم.

وروسته د راغلو له ډلې یوه وویل:

- ما اورېدلي و چې تاسې کافر یاست خو ستاسې په کوټه کې خو د قرآن کریم څو سپېڅلي کتابونه وینم.

پلار په داسې حال کې تر اغېزې لاندې و ځواب ورکړ:

- خامخا باید وي ځکه چې موږ مسلمانان یو.

مفتي وویل:

- ښه به دا وي چې د ښوونځي په اړه خبرې وکړو. د ښوونځي د معلومات خونې په برخه کې څو تنه نارینه دي چې نجونې د راتلو په وخت کېویني چې دا ډېره بده ده.

پلار وویل:

- خو ښوونځی د ننوتو له پاره یوه بله لاره هم لري چې نجونې له هغې لارې ننوتی شي.

د ملا له خبرو څرګندېده چې هغه په بشپړه توګه د ښوونځي تړل غواړي. پیران هم له دې کاره خوشاله و او له کوره ووتل.

پلار دې موضوع اندېښمن کړی و. په کوم څه چې موږ پوهېدو او دی نه پوهېد دا و چې د مفتي ورېره هم په پټه زموږ ښوونځي ته راتله. له همدې امله یې څو ورځې وروسته د نجلۍ له پلار او د مفتي له ورور سره خبرې وکړې.

پلار ورته وویل:

- د ورور له لاسه دې په عذاب یو، یو څه وکړه چې له موږ لاس واخلي؟

هغه ځواب ورکړ:

- ضیاءالدینه زما په وس کې څه نشته. موږ په کور کې هم له هغه سره ستونزه لرو. هغه له موږ سره په کور کې ژوند کوي او وایي چې ښځه یې باید له ما څخه ستر ولري او زموږ ښځې هم له ده څخه په پرده کې وي. زموږ ښځې د ده د خویندو په څېر دي او د ده مېرمن هم ماته همداسې ښکاري. خو دې لېوني موږ ته له کوره جهنم جوړ کړی. ښښنه غواړم چې زه له تاسې سره مرسته نه شم کوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلار پوهېده چې مفتي لاس نه اخلي. د ضیاء د واک له وخته چې د اسلام په نوم یې مبارزه کوله ملایان ډېر واکمن شوي و.

جنرال مشرف له جنرال ضیاء سره لږ توپیر لاره. سره له دې چې هغه ډېرې وخت یونیفورم اغوست، کله به یې هم د لویدیزوالو په څېر کمیس او پتلون نه اغوستل او ځان یې د نظامي قوماندان په ځای «اجرایي قوماندان» باله. هغه به سپي ساتل، په داسې حال کې چې مسلمانان سپي ناپاک بولي. هغه «هدایت شوی اعتدال» د ضیاء د اسلام گرایي ځای ناستی کړ. رسنۍ او ټلویزیوني چینلونه یې بېرته را منځ ته کړل او له دې وروسته ښځو هم کولای شول ویاندي وکړي.

دا امر یې هم وکړ چې هر کال دې د خپلواکۍ په ورځ د پاپ موسیقۍ کنسرت جوړ شي او د خلکو ننداري ته دې وړاندې شي. هغه داسې کارونه وکړل چې بل هېڅ بل زورواکي واکمن آن بې نظیر بوټو هم نه و کړي. مشرف هغه قانون چې که یوه ښځه د جنسي تېري ادعا کوي باید د خپلې ادعا له پاره څلور شاهدان ولري، هم له منځه یووړ.

هغه د لومړي ځل له پاره د ایالتي بانگ د مسولیت له پاره یوه ښځه وټاکله او د ده په دوران کې د لومړي ځل له پاره ښځې ساحلي ساتونکې او پیلوټانې وټاکل شوې. اعلان یې وکړ چې په کراچۍ کې به د جناح د مقبرې د ساتلو له پاره هم ښځې وگماري.

له دې سره سره پښتنو زموږ په هېواد کې چې د شمال لویدیز په سرحدي ایالت کې اوسېدل، ژوند یې له دوی سره په خورا توپیر کې و. مشرف په ۲۰۰۲ م کال کې د «مهار شوي ولسواکۍ » له پاره ټاکنې وکړې. ټاکنې ډېرې عجیبه وې ځکه چې د حزب اصلي رهبران بې نظیر بوټو او نواز شریف تر اوسه هم په تبعید کې و. زموږ په ایالت کې هماغه ډول چې موږ وایو «د ملایانو دولت» یې واک ته ورساوه. «متحده مجلس عمل» هغه ډله وه چې پنځه مذهبي ډلې په کې شاملې وې، د مسلمانو علماوو جمعیت چې دیني مدرسې او د طالبانو د زده کړې

ځایونه یې اداره کول. خلکو به له ټوکو دې ډلې ته د «ملایانو د یوځ اتحاد» وایه او ویل به یې چې دوی د مشرف د ملاتړ له پاره را پورته شوي دي. خو ډېرو خلکو یې پیروي کوله ځکه چې مذهبي پښتانه د امریکا د یرغل او له واکه د طالبانو د لرې کولو له امله ډېر په غوسه و.

زموږ سیمه د پاکستان د نورو سیمو په نسبت ډېره محافظه کاره وه. د افغانستان د جهاد په وخت کې ډېرې دیني مدرسې جوړې شوې وې چې سعودي عربستان د ډېرو مالي ملاتړ کاوه. ډېرو ځوانو کسانو زده کړې په کې وکړې ځکه چې وړیا وې. هماغه ډول چې پلار به ویل دا د پاکستان د عربي کولو پیل و.

وروسته د سپټمبر یوولسمې پېښې د خلکو په وجود کې د جگړې حس ځواکمن کړ. کله به چې له اصلي سرک څخه تېرېدو ومو لیدل چې د ودانۍ په دېوال لیکل شوي و: «د جهاد د زده کړې له پاره له موږ سره په اړیکه کې شئ.» د دې جملې تر څنگ یوه د اړیکې شمېره هم لیکل شوې وه.په هغې ورځو کې جهادي ډلې آزادې گرځېدې هر کار یې چې زړه غوښت کاوه یې. تاسې په سترگو لیدی شوای چې دوی به په ښکاره توگه مرسته ټولوله او تازه ځواک به یې اخیست. آن په شنگله کې یو مدیر و چې په ویاړ به یې ویل چې د ده ډېر لوی افتخار دا دی چې کشمیر ته یې د جهاد له پاره له نهم ټولگي څخه لس کسان لېږلي دي.

د متحده عمل مجلس، دولت د فلم او موسیقي پلورنځي بند کړل او تصمیم یې لاره چې د افغانستان د طالبانو په څېر امر بالمعروف او نهي عني المنکر له پاره هم کسان وگماري. په داسې توگه چې وکولای شي یوه ښځه او نارینه ودروي او پرې ثابت کړي چې سره خپل دي او کنه؟ له نېکه مرغه چې د هېواد سترې محکمې دا خبره ونه منله. وروسته د متحده عمل ډله په سینماوو ورغله، په فلمونو یې د نجونو د تبلیغاتو تصویرونه ځیرې کړل او یا یې هم په تور رنگ ولړل. دوی د ښځو د څېرو په څېر جوړې نانځکې چې په دوکانونو کې جامې ور اغوندي چور کړې. په هغو نارینه وو یې چې جامې یې لویدیزوالو ته ورته وې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حملې کولې او د کمیس پرتوګ اغوستو ته یې اړ کول. دوی ښځې اړ ویستې چې سرونه پټ کړي. د دوی له کارونو داسې ښکارېده چې له ژوند څخه د ښځو ټولې نښې وباسي.

زموږ خوشال ښوونځی په ۲۰۰۳ م کال پرانیستل شو. په لومړیو کلونو کې نجونو او هلکانو یو ځای درس وایه خو په ۲۰۰۴ م کال کې شرایط بدل شول، دا مو ښه وبلله چې نجونې او هلکان په بېلو ټولګیو کې درس ووایي. د شرایطو له بدلون سره سره بیا هم غلام الله ستونزې جوړولې، د ښوونځي یوه کارکوونکي پلار ته وویل :

- مفتي اوس هم ښوونځي ته راځي او پوښتنه کوي چې ښوونځي ته ولې د نجونو د ننوتو لاره بدله نه شوه.

هغه ویل یوه ورځ چې یو نارینه کارکوونکی له یوې ښوونکې سره تر اصلي سرک پورې تلو چې هغه په رېکشا کې پورته شي مولانا ترې وپوښتل:

- دا کس ولې تر سرک پورې ورسره لاړ؟ آیا ورور یې دی؟

د ښوونځي کارکوونکی ځواب ورکوي:

- نه هغه یې همکار دی.

مولانا وایي:

- دا کار باید ونه کړي دا یوه تېروتنه ده.

پلار ورته وویل که دې بیا مولانا ولید ماته غږ وکړه. کله چې د هغه د راتلو خبر راغئ، پلار او د اسلامي مطالعې ښوونکی ورغلل.

پلار وویل:

- مولانا ولې له ما لاس نه اخلې؟

ته څوک یې؟

لېونیه! ته باید یو ځل ځان ډاکټر ته وښیې. ته فکر کوې چې زه ښوونځي ته ځم او جامې مې وباسم؟ ته چې کله یوه نجلۍ او هلک وینې یوازې رسوا او شرمول دې ذهن ته راځي. هغوی یوازې د ښوونځي زده کوونکي دي او بس! زه فکر

کوم ته باید حیدر علي ډاکټر ته ورشې.

حیدر علي ډاکټر په سیمه کې د اعصابو یو مشهور ډاکټر و.

پلار زیاته کړه:

- غواړې چې ډاکټر حیدرعلي ته دې ورولم؟ آیا لېونی یې، عقل دې له لاسه ورکړی؟

مفتي هېڅ نه ویل. هغه خپله لونګۍ له سره پورته کړه او د پلار په خوا یې وار کړه. لونګۍ د پښتنو د ځوانۍ او غیرت سمبول دی او لونګۍ له لاسه ورکول د سپکوالي په معنی دي.

خبرې یې پیل کړې:

- ما ستاسې کارکوونکي ته هېڅ کله هم دا خبرې نه دي کړې. هغه دروغ وایي.

پلار مې چې ډېر په غوسه و چیغې یې کړې:

- له دې ځایه لاړ شه. ورک شه!

مفتي زموږ ښوونځی بند نه کړای شوای خو لاسوهنې یې د دې حکایت کاوه چې زموږ هېواد څه ډول چپه کېده. پلار اندېښنه لرله. هغه او نورو فعالانو به ډېرې غونډې جوړولې. دغه غونډې له دې وروسته یوازې د غرونو د ونو د وهلو له پاره نه وې، بلکې د زده کړې او ولسواکۍ په اړه هم وې.

په ۲۰۰۴ م کال کې د واشنګټن له دوه نیم کلن فشار وروسته، جنرال مشرف د افغانستان له سرحد سره په قبیله یي فدرالي سیمو کې چې دولت هلته ډېر لږ ځارنه لري د پوځ اووه نمایندګۍ ولېږلې. امریکایانو ادعا کړله، د القاعده ملېشې چې له افغانستان څخه تښتېدلې وې، له دې ځای څخه یې د امن د سیمې په توګه ګټه اخیستې ده او د پښتنو له مېلمه پالنې هم بده ګټه اخلي. هغوی له هغې ځایه د زده کړې د کنډکونو په واسطه د ناټو په سرحدي سرتېرو حملې اداره کولې. باجوړ، له سوات سره نژدې یوه نمایندګي ده. په قبایلو کې اوسېدونکي خلک زموږ د یوسفزیو په څېر ټول پښتانه دي چې د سرحد په دواړو خواوو کې ژوند کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوه قلمرو په توګه قبيلوي استازي چې د افغانستان او هند تر منځ دي د انګرېزانو په وخت کې رامنځ ته شوي چې تر اوسه هماغه ډول ادامه لري چې د قبيلې د مشرانو او يا هم د ملک له خوا اداره کېږي. له بده مرغه چې ملکانو ته قبيله ارزښت نه لري او په حقيقت کې په قبايلي سيمو هېڅوک هم حکومت نه کوي. دغه سيمې غرونو او لويو ډېرو په دره کې هېرې شوې سيمې دي چې هلته خلک قاچاقي کارونه کړي. په دې سيمو کې ډېر لږ روغتونونه او ښوونځي په ځانګړې توګه د نجونو ښوونځي شته دي او سياست پوهانو په اوس وختونو کې هلته د ورتلو حق پيداکړی دی.

ډېر لږ ليدل کېږي چې د دې سيمې کومې ښځې دې يوازې د ليک لوستل زده وي. که د انګرېزانو له راپورونو يو ولولئ، پوه به شئ چې د دې ځای خلک په غوسې او خپلواکۍ شهرت لري.

زموږ پوځ هېڅ کله هم په قبايلي سيمو کې متحد نه و. د انګرېزانو په څېر يې د پوځ په ځای له سرحدي پښتنو سرتېرو ګټه اخيسته. په دې سيمه يې خپله غيرمستقيمه څارنه جاري وساتله. هغې سيمې ته د پوځي کسانو لېږل ستونزمن کار و. نه يوازې دا چې زموږ پوځ او آی اېس آی له دې ملېشو سره پخوانۍ اړيکې لري بلکې زموږ سرتېرو له خپلو پښتنو ورونو سره جګړه کوله. «جنوبي وزيرستان» لومړۍ قبايلي سيمه وه چې د ۲۰۰۴ م کال په مارچ کې هلته پوځ لاړ. هماغه ډول چې وړاندوېينه کېدله، سيمه ييزو خلکو د خطر احساس وکړ، هلته ټول کسان وسله لري نو کله چې سيمه ييزو خلکو خوځښت وکړ په سلګونو سرتېري ووژل شول.

پوځ وېربېدلی و. ځينو ونه منله چې په دې جګړه کې برخه واخلي، دوی نه غوښتل له خپلو ورونو سره جګړه وکړي. هغوی له دوولسو ورځو وروسته په شاتګ وکړ او د ملېشو له مشرانو لکه نيک محمد سره يې په سوله هوکړه وکړه. په دې هوکړه کې پوځ دوی ته رشوت ورکاوه چې ټول يرغلونه ودروي او بهرني جنګيالي وباسي. ملېشو په دې پيسو سره نورې وسلې او تجهيزات واخيستل او خپل

اقدامات يې له سره پيل کړل. څو مياشتې وروسته د امريکا يوې بې پيلوټه الوتکې په پاکستان لومړۍ حمله وکړه.

د ۲۰۰۴ م کال د جون په ۱۷ مه بې پيلوټه الوتکې د جنوبي وزيرستان مشر نيک محمد چې له يوه ټيليفون څخه يې خبرې کولې ووېشت. دی او د ده په څنګ کې ټول کسان ووژل شول. تر هغې وخته موږ نه پوهېدو چې امريکا به په داسې کارونو هم لاس پورې کوي. زموږ او امريکا د هېوادونو تر منځ جګړه نه وه خو کله يې چې زموږ د هېواد ځمکه وويشته ووېرېدو. د قبايلو ټول اوسېدونکي په وېره کې و. ډېری يې له ملېشو سره يو ځای شول او څو ډلې يې جوړې کړې.

امريکا څو ځلې نورې حملې هم وکړې. امريکايانو ويل چې د اسامه بن لادن مرستيال ايمن الظواهري په باجوړ کې پټ شوی او هلته يې واده کړی دی. د ۲۰۰۶ م کال په جنوري مياشت کې يوې بې پيلوټه الوتکې د دامادولا کلی بمبار کړ چې د دوی هدف ايمن الظواهري و. په دې حمله کې درې کورونه ويجاړ شول او د سيمې ۱۸ کسان په کې ووژل شول. امريکايانو ويل چې هغه نه دی وژل شوی او تښتېدلی دی. د همغې کال د اکتوبر په ۳۰ مه يوې بلې امريکايي الوتکې د خار ښار ته نژدې يوه مدرسه وويشته چې ۸۲ کسان په کې ووژل شول چې ډېری يې د مدرسې کم عمره زده کوونکي و. امريکا ويل چې دوی هلته د القاعدې د زده کړې مرکز په وېډيوګانو کې کتلی و چې تر مدرسې لاندې يې تونل تېر کړی و او هلته يې وسلې په کې ساتلې. له دې حملې څو ساعته وروسته، د «فقير محمد» په نوم د سيمې يو نفوذ لرونکی روحاني چې د مدرسې مدير و څرګنده کړه چې د وژل شوو زده کوونکو غچ به د پاکستان له اردو څخه د ځانمرګيو په واسطه واخلي.

پلار او ملګري يې پرېشانه و د سيمې پيران او رهبران يې د سولې د خبرو له پاره را ټول کړل. په دې غونډه کې چې د جنوري د مياشتې په يوه ډېره سړه شپه کې جوړه شوه ۱۵۰ کسانو ګډون وکړ.

پلار دوی ته وويل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دلته هم ډېر ژر راځي. جګړه درې ته نژدې شوې ده. راځئ مخکې له دې چې دلته را ورسېږي د دې اور لمبې مړې کړو.

خو هېچا هم غوږ نه ورته نیوه. آن ځینو کسانو د ملنډو په څېر ورته خندل.

پلار یوه سیمه ییز رهبر ته وویل:

- ښاغلیه خانه، تاسې پوهېږئ چې د افغانستان په خلکو څه بلا راغله. دوی له خپل هېواد څخه تښتېدلي دي او له موږ سره ژوند کوي. همدا پېښه باجوړ او موږ ته هم پېښېږي. پوه شئ چې هغه وخت به موږ هېڅ د پناه ځای ونه لرو.

خو مشر په له ملنډو ډکو الفاظو ورته وویل:

- زه یو خان یم. څوک مې له دې سیمې ویستلی شي؟

پلار په پرېشانه توګه خان ته ور وګرځېد او له ځان سره یې وویل: «زه یو ښوونځی لرم، نه کوم خان یم او نه هم سیاسي رهبر او هېڅ ځای هم نه لرم.»

د مني زلزله

د اکتوبر په میاشت کې یوه ورځ کله په ښوونځي کې وم چې ناڅاپه مې د ټولګي د مېزونو لړزه حس کړه. ټولګي مو تر اوسه هم ګډ و، نجونو او هلکانو چیغې وهلې:

- زلزله!

همغه ډول چې را ښودل شوي و په بېړه مو بهر ته منډه کړل. د چرګوړو غوندې چې د مور تر وزرونو لاندې پټېږي ټول شاګردان تر ښوونکو چاپېر شول.

سوات په داسې یوه کربنه پروت دی چې ډېری وخت زلزله په کې کېږي خو دې زلزلې له پخوانیو زلزلو سره توپیر لاره. شاوخوا ټولې ودانۍ لړزېدې او غږونو یې دوام کاوه. موږ ټولو ژړل او ښوونکو مو دعاوې ویلې. زموږ یوې ډېرې ګرانې ښوونکې مېرمن روبي ماته وویل چې نور ونه ژاړم او آرامه و اوسم. ویل یې ژر به هرڅه سم شي.

همدا چې لړزه ودرېده، ټول زده کوونکي یې کورونو ته ولېږلو، مور مې په یوه چوکۍ ناسته وه او په لاس کې یې سپېڅلی کتاب قرآن نیولی و او پرلپسې یې تلاوت کاوه. هر وخت چې خلک له ستونزو سره مخ شي نو پرلپسې دعا وايي. کله یې چې په ما سترګې ولګېدې، یو څه د آرامۍ احساس یې وکړ، زه یې په غېږ کې ونیولم او له سترګو یې اوښکې روانې شوې. خو د زلزلې لړزې تر ماسپښین پورې ادامه لرله او موږ ډېرې وېرېدلې و.

موږ دویم ځلي کډه کړې وه، تر دیارلس کلنۍ مو اووه ځله کور بدل شو، یوه اپارتمان ته تللي وو. دوه منزله ودانۍ وه چې په سر یې یوه د اوبو ذخیره هم لرله او په مېنګوره کې دا ودانۍ ډېره لوړه ښکارېده. مور مې له دې وېرېده نه چې ودانۍ را باندې ولوېږي، له همدې امله له کوره بهر کېناستو. پلار ډېر ناوخته کور ته راغئ ځکه چې ټوله ورځ د نورو ښوونځیو د ودانیو په کتلو بوخت و.

د شپې هم لړزې حس کېدې، مور مې ډېره وېرېده. هر ځل به چې ځمکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړزېده فکر به مو کاوه چې قیامت را نژدې شوی دی. دې به چیغې وهلې:

- مور به په خپلو بسترو کې ځانونه پټ کړل.

ټینګار یې کاوه له دې ځایه لاړ شو، خو پلار ستړی و او مور مسلمانان باور لرو چې برخلیک مو خدای(ج) ټاکي. له همدې امله پلار، زه او وروڼه مې په ځایونو کې ځملاستو.

هغه وخت مې پلار مور او د تره لور ته وویل:

- تاسې که هر ځای ځئ تلی شئ. زه همدلته پاتې کېږم. که تاسې هم په الله(ج) باور لرئ همدلته پاتې شئ.

هر وخت چې یوه وحشتناکه پېښه کېږي او یا مو هم ځان له ګواښ سره مخ کېږي، خپل ګناهونه مو را په یادوو چې له خدای(ج) سره به څه ډول مخامخ کېږو او آیا هغه به موږ وبښي. خو خدای(ج) همدا راز موږ ته د هېرې ځواک راکړی دی. له همدې امله کله چې فاجعه ختمېږي موږ بېرته خپل پرلپسې ژوند ته راګرځو. زه مې د پلار په ایمان باور لرم، خو زه او مور ځینې ګډې اندېښنې لرو.

د ۲۰۰۵ م کال د اکتوبر د ۸ زلزله په تاریخ کې یوه بې خونده او بده پېښه وه. دغه زلزله چې د ریښتر په کچه ۷/٦ وه چې آن په کابل او دهلي کې هم حس شوه. زموږ په ښار مېنګوره کې یوازې څو ودانۍ ړنګې شوې خو زموږ په ګاونډ کې کشمیر او د پاکستان د شمال څنډې ډېرې ویجاړې شوې وې. ان په اسلام آباد کې هم ودانیو ضرر لیدلی و. دا چې موږ د دې فاجعې په شدت پوه شوو یو څه وخت یې ونیو، کله چې ټلویزیون د زلزلې ویجاړۍ خپرولې، پوه شوو چې کلي له خاورو سره خاورې شوي دي. هغو کلیو ته چې ټول ویجاړ شوي د غرونو د ښوییدو له امله ورتلل ناشوني وو. د برېښنا او ټلیفون لینونه هم وران شوي وو. دغې زلزلې د امریکا د کونېکټیکیوټ[i] ایالت په کچه د ۳۰ زرو کیلومتره مربع ځمکې په شاوخوا کې ویجاړه کړې وه، شمېره یې د باور وړ نه وه. له ۷۳۰۰۰ ډېر کسان وژل شوي او له ۱۲۸۰۰۰ کسانو ډېر ټپي شوي و.

[i] Connecticut

د درې میلیونه او پنځه لکه کسانو په شاوخوا کې خلکو خپل کورونه له لاسه ورکړل. سرکونه، پلونه اوبه او برېښنا له منځه لاړل او د بالاکوټ په څېر سیمې په عمومي توګه ویجاړې شوې وې. د زلزلې په سهار ډېر وژل شوي کسان د ښوونځیو زده کوونکي و. ٦۴۰۰ ښوونځې ویجاړ شول او ۱۸۰۰۰ زده کوونکي په کې ووژل شول. په هغې سهار موږ ډېر وېرېدلي و او په ښوونځي کې مو زیانمنو ته پیسې ټولولې. ټولو له خپلې وسې سره سم مرسته وکړه. پلار د خوراکي توکو، کالیو او پیسو له پاره خپلو ټولو ملګرو ته ورغئ او ما مې له مور سره مرسته کوله چې لرګي راغونډ کړي. پلار د سوات د خصوصي ښوونځیو له ټولنې او نړیوالې سولې له ټولنې یوه اندازه پیسې ټولې کړې، هغه یې له هغو پیسو سره چې په ښوونځي کې مو ټولې کړې وې یو ځای کړې. ټولې پیسې یو میلیون شوې. په لاهور کې یو خپرندوی ارګان چې ښوونځیو ته یې کتابونه تیارول، پنځه لارۍ یې له خوراکي توکو او نورو د اړتیا وړ توکو ډکې ور ولېږلې.

موږ په شنګله کې خپلې کورنۍ ته ډېر په فکر کې وو. دوی د غرونو تر منځ یوه وړوکي چاپېریال کې بند پاتې وو. په پای کې مو د تره زوی موږ ته خبر راووړ چې د پلار په واړه کلي کې مې آته کسه وژل شوي او ډېر کورونه وران شوي وو. یو هم د سیمې د یوه روحاني مولانا خدیم کور و چې څلور ښکلې لونې یې تر کور لاندې شوې وې. زړه مې غوښتل له پلار سره په لاریو کې شنګلې ته لاړه شم خو پلار نه منله ویل یې چې دا کار ډېر خطرناک دی.

کله چې هغه له څو ورځو وروسته بېرته را وګرځېد، د پوست رنګ یې خاورو ته ورته شوی و. هغه ویل چې د سفر وروستۍ شېبې یې ډېرې ستړې کوونکې وې. ډېر سرکونه سېندونو کې ښوییدلي و او لویو ډبرو لارې بندې کړې وې. پلار ته مې خپلوانو ویلي و دوی فکر کاوه چې نړۍ نور پای ته رسېدلې. هغوی څرګنده کړې وه چې له غرونو څخه د ډبرو لویې ټوټې راښوییدلې او ټولو د قرآن کریم د آیتونو په تکرارولو سره بهر منډې وهلې. کله به چې د کورونو بامونه رالوېدل د خلکو چیغې او حیواناتو رمباړې به هر ځای اوربدل کېدې. زلزلې ادامه لرله او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی ټوله شپه له کوره بهر تېره کړې او د تودېدو له پاره له یو بل سره نژدې ناست و سره له دې چې د غرونو هوا ډېره سړه وه.

د ساتنې یوازې څو مامورين شته و چې د بهرنيو مرستو له سازمانونو څخه و. څو داوطلبان د «محمدي شريعت د نفاذ تحريک» او «د اسلامي قوانينو د ترسره کولو خوځښت » مامورين هم هلته و. دغه ډله د صوفي محمد له خوا جوړه شوې وه چې خلک به يې افغانستان ته د جهاد له پاره لېږل.

صوفي محمد له ۲۰۰۲ م کال را په دې خوا هغه وخت چې مشرف د ملېشو يو څه مشران د امريکا له فشار وروسته ونيول او تر اوسه په زندان کې دی. خو دې سازمان تر اوسه هم خپل کار ته ادامه ورکوله او د صوفي د زوم مولانا فضل الله په مشرۍ اداره کېده. د شنګلې په څېر ځينو سيمو ته لاسرسی سخت و ځکه چې سړکونه او پلونه يې بيخي ړنګ شوي و او سيمه ييز دولت هم په ټوله سيمه کې بې درکه و. په ټلويزيون کې د ملګرو ملتونو يوه مامور څرګنده کړه چې دغه فاجعه له هغو بدترينو پېښو څخه ده چې تر اوسه ملګري ملتونه نه و ورسره مخ شوي.

جنرال مشرف ورته د «ملت آزموينه» نوم ورکړ او اعلان يې وکړ چې پوځ د «ساتنې عمليات» برابر کړي دي، زموږ پوځ د هر عمليات له پاره يو نوم غوره کوي. په ورځپاڼو، خوړو او په جامو د بار هليکوپترو ډېر انځورونه ليدل کېدل، خو هليکوپترې په ډېرو تنګو ځايونو کې کېناستی نه شوای او کوم کارتنونه به يې چې لاندې غورځول په سيند کې به لوېدل. په ځينو سيمو کې به چې الوتکو خواړه غورځول خلکو به حملې پرې کولې چې په سمه توګه نه وېشل کېدل.

خو ځينې مرستې په ښه توګه د ټولو لاسونو ته ورسېدې. د امريکايانو د عمل چټکوالی ډېر زيات و، ځکه چې هغوی په افغانستان کې په زرګونو سرتېري او هليکوپترې لرلې، نو له همدې امله يې په آسانۍ سره کولای شول چې هغه راپورته کړي او په دې کار سره يې ښودله چې د ستونزو په وخت کې له موږ سره مرسته کوي. سره له دې چې د حملو له وېرې يې د ځينو هليکوپترو امريکايي نښې پټې کړې وې. د لرې سيمو ډېريو کسانو د لومړي ځل له پاره بهرنيان ليدل.

د ډېرو سازمانونو او يا اسلامي خيريه ټولنو داوطلبه کسان او د ملېشو ځينې ډلې راغلې وې. لکه جماعت الدعوه او د طيبه لښکر مرستندوی ځواک و.

طيبه لښکر له آی اېس آی سره نژدې اړيکې لرلې او د کشمير د خپلواکۍ له پاره رامنځ ته شوی و. موږ باور لرو چې کشمير بايد له هند نه بېل او د پاکستان برخه شي ځکه چې ډېری خلک يې مسلمانان دي. د طيبه لښکر مشر د حافظ سعيد په نوم يو تندخويه استاد د لاهور اوسېدونکی دی چې ډېری وخت په ټلويزيون کې خلک پر هندوستان حملې ته پاروي.

له زلزلې وروسته مو چې دولت له خلکو سره په کافي اندازه مرسته ونه کړه، جماعت الدعوه د مرستې څو ډلې برابرې کړې چې په کلاشينکوف او مخابرو سمبال کسانو يې ساتنه کوله. ټول پوه و چې دا د طيبه لښکر کسان دي او ډېر ژر يې د غرونو په څوکو او درو کې تور او سپين بيرغونه له تورو سره په حرکت راغلل.

جماعت الدعوه د آزاد کشمير په مظفر آباد سيمه کې يو لوی روغتون چې د اېکس وړانګو په دستګاوو، عمليات خونه، د غاښونو څانګه، درملتون او د داخلې په خونې سره سمبال و جوړ کړ. ډاکټرانو او جراحانو د زرګونو داوطلب ځوانانو په لرلو سره خدمتونه کاوه.

زلزله ځپلو، هغه فعاليت کوونکي چې لرې پرتو سيمو ته يې د درمل او مرستو د رسولو لپاره ستړيا په ځان ګاللې وه وستايل. د دوی په مرسته کلي بېرته جوړ شول او جسدونه يې هم خاورو ته وسپارل. آن چې اوس هم هلته بهرني مرستندويان ځي د سړکونو په غاړه ړنګې ودانۍ ليدل کېږي او خلک دولت ته انتظار کوي چې نوي کورونه ورته جوړ کړي.

د جماعت الدعوه او نورو مرسته کوونکو بيرغونه تر اوسه هلته رپېږي. د تره زوی مې چې په انګلېستان کې يې زده کړې کولې ويې ويل چې دوی هم يوه اندازه پيسې په لندن کې له مېشتو پاکستانيانو ټولې کړې. وروسته خلکو ويل چې د دې پيسو يوه اندازه د انګرېزانو په مسافرتي الوتکو کې چې امريکا ته تلې د بمونو اېښودو له پاره ولګېدې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې زلزله کې ډېر شمېر کسانو ووژل شول او له امله یې ډېری ماشومان یعنی د ۱۱۰۰۰ کسانو په کچه یتیمان شوي و. زموږ په فرهنګ کې د کور مشران د وړو یتیمانو سرپرستي کوي خو زلزلې دومره ویجاړې کړې وه چې آن ډېرې کورنۍ په بشپړه توګه له منځه تللې وې. نو له همدې امله هېڅ کورنۍ د یتیمانو د ساتنې شرایط نه لرل. دولت ژمنه وکړه چې د دوی ټولو ساتنه به وکړي، خو دا هم د دولت د نورو ژمنو په څېر وه. پلار اورېدلي و چې ډېری یتیمان له جماعت الدعوه سره یو ځای شوي دي او د دوی په مدرسو کې اوسېږي.
په پاکستان کې دا ډول مدرسې یو ډول هوسا نظام دی، ځکه چې هلته زده کوونکو ته ډوډۍ او ځای په وړیا توګه ورکول کېږي خو تدریسي سېستم یې یو ډول ناپېژانده دی. هلکان قرآن عظیم الشان حفظ کوي. هغوی زده کول چې د علم، پوهې او یا ادبیاتو په نوم کوم څه نه شته، ډایناسورونه هېڅ کله هم نه شته دي او بشر هېڅ کله هم سپوږمۍ ته نه دی ختلی.
له زلزلې وروسته هم د ډېر وخت له پاره خلک په وېره کې و. تر دې وړاندې له نظامي زورواکو او سیاست پوهانو سره نښتي و او اوس په دې طبیعي بلا واوښتو. د محمدي شریعت د نفاذ تحریک به په خپلو بیانیو کې ویل چې زلزله د خدای(ج) له لوري یوه خبرتیا ده. که موږ د شریعت او اسلامي قوانینو به بنسټ ژوند نه کولای، هغوی به د برېښنا او لوړ آواز چیغې وهلې چې زموږ په وړاندې طاقت نه راوړونکې جزاوې شته دي.

دویم څپرکی

د مرګ دره

رباب منګیه وخت دې تېر شو
د کلي خوا ته طالبان راغلي دينه

ملا راډیو

کله چې طالبان زموږ درې ته راغلل، زه لس کلنه وم. ما او منیبې د «مېښې او لېوه» کتابونه لوستل او هیله مو لرله چې وینې څښونکې شو. زموږ په نظر طالبان زموږ درې ته په بشپړه توګه د وینو څښونکو په څېر په شپه کې را ننه وتل. دوی وسله وال و، کلاشینکوفونه او چاړې ورسره وې. په سوات کې د لوړې ځل له پاره د ماتې څوکې په سر را ښکاره شول.
هغوی په لوړیو کې ځانونه طالبان معرفي نه کړل او د افغانستان له طالبانو سره چې لونګۍ یې په سر کولې او د سترګو شاوخوا به یې تور کړي وو، لوی لوی وېښتان لرل، ورته والی نه لاره.
په واقعیت کې یې عجیبه څرنګوالی لاره، ږیرې او وېښتان یې ډېر اوږده او نامنظم و. یو کمیس یې اغوست چې اوږدوالی یې تر ګونډو پورې و او کمیس یې په پتلون کې پټېده. ورزشي بوټونه او یا یې هم پلاستیکي څپلکې په پښو کولې او دوه سورې لرونکې جورابې به یې په سر کشولې، پوزه به یې په ډېرې بې نزاکتۍ سره د لونګۍ په شمله پاکوله. دوی به د «شریعت یا شهادت» په معنی تور نښانونه لرل او ډېری وخت به یې تورې لونګۍ په سر کولې. سره له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې خلکو به د «تورې لونګۍ تشکیلات» ورته ویل او دومره به چټل و چې د پلار ملګري به مې د دوی په اړه داسې ویل:

- دوی له حمام او سلمانۍ څخه بې برخې شوي دي.

مشر یې مولانا فضل الله ۲۸ کلن و چې د سوات له سېند څخه د تېرېدو له پاره یې کرکره یي طناب جوړ کړ او ښۍ پښه یې د ماشومانو د فلج له امله په ماشومتوب کې له لاسه ورکړې وه او معیوب شوی و. هغه خپلې زده کړې د صوفي محمد په مدرسه کې چې د محمدي شریعت د نفاذ د تحریک بنسټ ایښودونکی و کړې وې او د صوفي محمد له لور سره یې واده کړی و. کله چې صوفي محمد په ۲۰۰۲ م کال کې د ملېشو د رهبرانو د نیولو په ماموریت کې ونیول او بندي شو، فضل الله یې ځای ناستی شو. له زلزلې څخه لړ مخکې د سوات د سېند په بله غاړه په امام دره کې چې یو وړوکی کلی دی او له مېنګورې څخه څو میله واټن لري، را څرګند شو او خپله غیر قانوني راډیو یې جوړه کړه.

زموږ په دره کې ډېری پېښې د راډیو له لارې د خلکو تر غوږونو رسېږي ځکه چې ډېری یې ټلویزیون نه لري یا بې سواده دي. ډېر ژر ټولو خلکو د همدې راډیو په اړه خبرې کولې او هغه د «ملا راډیو» په نوم وپېژندل شوه. هره ورځ به یې د سهار له اوو څخه تر نهو او د شپې له خوا به یې له اتو تر لسو پورې خپرونې لرلې.

په لومړیو کې فضل الله ډېر هوښیار ښکارېده. ځان یې د یوه اسلامي اصلاح غوښتونکي او د قرآن د مفسر په توګه خلکو ته وپېژانده. مور مې چې ډېره مذهبي ده د فضل الله له خبرو سره یې مینه پیداشوه. هغه له راډیو څخه د امر بالمعروف او نهی عنی المنکر له پاره کار واخیست. ویل به یې چې نارینه باید ږیرې اوږدې کړي، سګرېټ ونه څکوي خو په چلم کې تنباکو څکوی شي. خلک باید هیرویین او چرس ونه څکوي. خلکو ته یې د لمانځه له پاره د اوداسه کولو سمه لاره وښوده آن ورته شرح یې کړل چې څه ډول باید خپل خصوصي غړي ومینځي.

کله به یې خبرې د منلو وړ وې، په داسې ډول چې ویل به یې، کله چې لویان په زور پر تاسې یو کار کوي او ستاسې هغه کار خوښ نه وي نو دا تاوتریخوالی او وحشتناک عمل دی. ډېری وخت به یې چې د اسلام په اړه خبرې کولې ژړل به یې. هغه به څو دقیقې خبرې کولې بیا به یې ځای ناستي شاه دوران، هغه کس چې په خپله درې ټایره کراچۍ کې به یې په بازار کې سودا پلورله ادامه ورکوله چې نور موسیقۍ ته غوږ ونه نیسئ، فلم او ګډا ونه ګورئ.

فضل الله ویل چې همدغه په ګناه ککړ اعمال د زلزلو لامل شوي دي نو که چېرې خلک د دوی امر ونه مني، دویم ځلي به پرې د خدای(ج) قهر راشي. ملایانو به آیاتونه او حدیثونه په سمه توګه نه تفسیرول. دا چې ډېر لږ خلک په عربي پوهېدل، ملایانو به دوی ته قرآن او حدیث ورښودل او فضل الله به له دې ناپوهۍ او جهل نه سوء استفاده کوله.

ما مې له پلاره وپوښتل:

- پلاره، آیا هغه په سمه روان دی؟

هغه ځواب راکړ:

- نه جانې. هغه یوازې خلک تېر باسي.

په هغې وخت کې زموږ ښوونځي لږ او ډېر اویا ښوونکي چې ۴۰ نارینه او ۳۰ ښځینه و لرل. ډېری ښوونکي د فضل الله سخت مخالف و خو ډېری یې سخت پلوي و. خلکو فکر کاوه چې هغه قرآن په سمه توګه وایي، د هغه روحاني جذبه به یې ستایله. هغوی یې د اسلامي قوانینو د دویم ځلي پلي کولو ملاتړ کاوه، ځکه چې خلک د پاکستان له قضایي نظام څخه ناهیلي شوي و. د ځمکې په سر د خلکو شخړې ډېرې ژر حل کېدې خو په محکمه کې به په کلونو پاتې وې. د خلکو زړه غوښتل چې د درې له فاسدو دولتي مامورینو مخ واړوي، دوی فکر کاوه چې فضل الله به د وخت د والي په څېر عزتمند دولت جوړ کړي.

له شپږو میاشتو وروسته یې د ټولو خلکو ټلویزیونونه ټول کړل. د فضل الله ملګرو ټلویزیونونه راټول او په سرک یې وسوزول چې پورته فضا یې له تورو لوخړو ډکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړه. د فلمونو او موسیقۍ په سلګونو دوکانونه په داوطلبانه توګه وتړل شول او طالبانو ته يې جريمه ورکړه. زه او وروڼه مې د خپل ټلويزيون په اندېښنه کې و خو پلار مو ډاډ را کاوه چې هېڅ کله به يې بهر ونه غورځوي.

ټلويزيون مو په يوه الماري کې پټ کېښود او پروګرامونه به مو ډېر په ورو آواز کتل. طالبانو به د خلکو کورونو ته پټ غوږ نيوه او بيا به په زور کور ته ننوتل، ټلويزيون به يې بهر راغورځاوه او ټوټه ټوټه به يې کړ. فضل الله د باليووډ له فلمونو چې مونږ ډېره مينه ورسره لرله ډېر نفرت کاوه، هغه يې غير اسلامي بلل. يوازې راډيو روا وه او موسيقي د طالبانو له ترانو پرته نوره حرامه اعلان شوې وه.

يوه ورځ مې پلار روغتون ته د خپل يوه ناروغ ملګري پوښتنې ته ورغئ، هلته يې ليدلي و چې ټول ناروغان د فضل الله خبرو ته غوږ ږدي.

خلکو هغه ته ويلي و:

- تاسې بايد مولانا فضل الله ووينئ. هغه يو لوی عالم دی.

پلار مې د دوی په ځواب کې ويلي و.

- په حقيقت کې هغه تحصيل په نيمه کې پرېښی او بې سواده دی. آن دا چې واقعي نوم يې فضل الله نه دی.

خو هغوی خبرو ته غوږ نه نيوه. پلار مې له دې حالته ډېر پرېشان شوی و، ځکه چې خلکو د ملا فضل الله خبرې او خيال پلوونه منلي و.

پلار وويل:

- ډېره د خندا وړ ده. دغه په ښکاره عالم سړی خلک ناپوهۍ ته دعوت کوي.

فضل الله په لرې پرتو سيمو کې ډېر شهرت پيداکړی و، ځکه چې د هغو سيمو د خلکو په ياد و چې د زلزلې په وخت کې د محمدي شريعت د نفاذ تحريک څه ډول له دوی سره مرسته کړې وه په داسې حال کې چې دولتي ځواکونه هلته نه و. په ځينو مسجدونو کې يې له راډيو سره پيوسته لاوډسپيکرونه ولګول څو د هغې خبرې په هره سيمه غره او سمه کې خلک واوري. د دې خبرو مهمه برخه به د سهار په وخت کې خپرېده چې په هغې کې به د خلکو نومونه يادېدل چې

پلاني او پلاني به چرس څکول خو اوس يې ځکه پرېښي دي چې دا ګناه ده. يا هم ښاغلي پلاني اوس ږيره اوږده کړې ده چې موږ يې ستاينه کوو.

ده به هغوی ته ويل چې د خپلو اعمالو ثواب به په آخرت کې ويني. خلک له دې امله چې خپل نوم به يې په راډيو کې اورېده خوشاله و، هغوی همدا شان غوښتل پوه شي چې کوم يو ګاونډی يې ګناهګار دی چې د هغې په اړه هلته خبرې وکړي.

ملا راډيو به د پوځ په اړه ټوکې ويلې. فضل الله د پاکستان دولت کافر اعلان کړ زياته يې کړه چې هغوی د شرعي قوانينو د پلي کولو مخالف دي. هغه ويل چې دوی به د شريعت پلي کولو ته اړ باسي. د ده د علاقې يوه ډېره مهمه موضوع د خانانو د فيوډال نظام بې عدالتي وه. بې وزله خلک له دې امله چې خانانو ته جزا ورکول کېږي ډېر خوشاله وو. هغوی فضل الله ته د رابين هوډ په نظر کتل او باور يې لاره چې که فضل الله قدرت ته ورسېږي د خانانو ځمکې به په بې وزلو ووېشي. ځينې خانان وتښتېدل. پلار مې د خانانو د واکمنۍ مخالف و خو ويل يې چې طالبان به شرايط تر دې هم خراب کړي.

د پلار ملګری مې هدايت الله په پېښور کې دولتي مامور شوی و او موږ ته يې خبر راکړ:

- ملېشې هوډ لري. د دې له پاره چې د خلکو په ذهن او زړه کې ځای پيدا کړي، په لومړي سر کې ټولنيزې ستونزې پيداکوي او د حل کولو هڅه يې کوي. له همدې امله د ډېرو چوپو خلکو ملاتړ تر لاسه کوي. په بشپړه توګه هغه کار چې په وزيرستان کې ترسره شوی و. په شوکمارو او انسان تښتوونکو پسې لاړل او کله چې واک ته ورسېد، د هغو مجرمانو په څېر دي چې خپله يې ځان بندي کړی وي.

د فضل الله د ډېرو خبرو مقابل لوری به ښځې وې. هغه پوهېده چې زموږ ډېری نارينه له کورونو څخه لرې دي او د جنوب د ډېرو سکرو په کانونو او د خليج په ساختمانونو کې کار کوي، کله به يې ويل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- اوس دې نارینه بهر ته ووزي. زه له ښځو سره خبرې کوم. ښځې باید هغه مسولیتونه چې په کور کې یې لري ترسره کړي. که چېرې ښځه اړتیا ولري کولای شي بهر ووزي خو کله چې وزي باید چې حجاب ولري. کله به یې ملګرو خلکو ته ښځینه جامې ښودې او ویل به یې چې دا یې له فاسدو او بې حجابه ښځو څخه ویستلې دي چې وشرمېږي.

ملګرو مې په ښوونځي کې ویل چې میندې یې ملا راډیو ته غوږ ږدي سره له دې چې زموږ مدیرې مېرمن مریم به دوی دې راډیو ته له غوږ نیولو څخه منعه کول.

موږ په کور کې یوه پخوانۍ ماته راډیو لرله چې د نیکه مو وه خو د مور ملګرو به راډیو ته غوږ نیوه څه به یې چې واورېدل مور ته مې یې ویل. هغوی به د فضل الله ستاینه کړله د هغه د لویو وېښتانو او په آس د سپرلي په اړه به یې خبرې کولې. د دوی په نظر هغه د پیغمبر(ص) په څېر چلند کاوه. ښځو به خپلې هیلې ورته ویلې او ده به دعا ورته کوله. مور مې له دې پېښو سره مینه پیداکړې وه خو پلار به د وېرې احساس کاوه.

ما هم وروسته له هغې چې د فضل الله خبرې مې واورېدې د ځان ورکې احساس مې وکړ. په قرآن عظیم الشان کې لیکل شوي دي چې یوازې نارینه کولای شي بهر ووزي او ښځې باید چې ټوله ورځ په کور کې د ننه وي او کار وکړي. په ښوونځي کې مې هر وخت په درس کې د اسلامي مطالعو په برخه کې د پیغمبر(ص) د ژوند په اړه مقالې لیکلې. ما اورېدلي و چې د محمد(ص) لومړۍ مېرمن خدیجه سوداګره وه. هغه څلوېښت کلنه وه چې له محمد(ص) څخه پنځه لس کاله مشره وه او تر دې وړاندې یې هم یو ځل واده کړی و، چې بیا محمد(ص) واده ورسره وکړ. همغه ډول چې پوهېدو پښتنې مېرمنې ډېرې پیاوړې دي. کله مې چې نیکه په یوه ټکر کې ټپي کېږي او له امله یې آته کاله په بستره کې پرېوزي، نو نیا مې په یوازې ځان د خپلو آتو اولادونو پالنه کوي.

یو نارینه د کار له پاره بهر وزي، خپل امتیازات اخلي، کور ته راځي، ډوډۍ

خوري او ویده کېږي. دا هغه کارونه دي چې یو نارینه یې ترسره کوي. زموږ نارینه فکر کوي چې که پیسې تر لاسه کړي، امر وکړي نو قدرت لري. خو فکر نه کوي چې قدرت د هغې ښځې په لاس کې دی چې ټوله ورځ د هر څه ساتنه او پالنه کړي او اولاد زېږوي. مور مې د کور ټول کارونه اداره کول، ځکه چې پلار تل له ډېرو کارونو سره مخ و. مور مې سهار وختي له خوبه پورته کېده، زموږ د ښوونځي جامې یې اوتو کولې، د سهار چای یې تیاراوه، موږ ته به یې په ټولنه کې له خکو سره د چلند ډول را ښوده، بازار ته به په سودا پسې تله او پخلی به یې کاوه. هغې به دا ټول کارونه په یوازې ځان کول.

په لومړي کال کله چې طالبان زموږ درې ته راغلل زه دوه ځلې عملیات شوم. یو ځل اپنډکس او دویم ځل یې زما تانسل ویستلی و. خوشال یې هم د اپنډکس له امله عملیات کړ. هغه وخت هم روغتون ته مور بوتلو، پلار مې یوازې د لیدو له پاره راغئ او موږ ته یې مېوه راوړه.

سره له دې مې هم مور باور لاره چې په قرآن کریم کې ویل شوي چې ښځې نه باید له کورونو څخه ووزي او له خپلوانو پرته له نورو سره د خبرو کولو حق هم نه لري. پلار مې مور ته ویل:

- تورپېکۍ پاک لمنې یوازې په حجاب کې نه ده بلکې د انسان په زړه کې ده.

ډېرو ښځو چې مېړونو یې له هېواده بهر کار کاوه فضل الله ته به یې پیسې او سره زر ورکول. دوی به د سرو زرو لاسبندونه او غاړکۍ ورکولو ته په صف کې ولاړې وې او یا به یې زامن ورلېږل، فضل الله د دې توکو له پاره میزونه تیار اېښي و.

ځینو به د خپل ژوند ټوله پانګه په دې باور ورکوله چې دا کار د خدای(ج) د خوښۍ له پاره کوي. هغه د پخو خښتو یو لوی قرارداد وکړ چې په امام دره کې یې یو لوی مسجد او مدرسه پرې جوړه کړل او د سوات د سېند له ډېرو او شګو یې د هغې ودانۍ د ساتلو په موخه انګړ ترې چاپېر کړ.

هېڅوک نه پوهېدل چې سیم او ګاډر له کومه کوي خو کار یې د سیمې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو کاوه. نارینه و به هره ورځ په خپل نوبت د مدرسې په جوړولو کې کار کاوه.

یوه ورځ د اردو ژبې ښوونکي نواب علي پلار ته وویل:

- زه سبا ښوونځي ته نه راځم.

کله چې پلار دلیل ترې وپوښت، ویې ویل چې سبا له فضل الله سره د کار نوبت د دوی د کلي دی.

پلار مې ځواب ورته وویل:

- ستا تر ټولو ارزښت لرونکې دنده داده چې زده کوونکو ته درس ورکړې.

نواب علي وویل:

- نه، زه باید سبا کار ته لاړ شم.

پلار مې چې په غوسه یې خبرې کولې کور ته راغئ.

له ځان سره یې ویل:

- که څوک د خدای(ج) د رضا له پاره په خپله خوښه سرکونه جوړ کړي د سېند خځلې پاکې کړي، پاکستان به په یوه کال کې جنت شي. دوی یوازې له مدرسو او مسجدونو سره مرسته د خیر کار بولي خو نورو کارونو ته د خیر د کار په سترګه نه ګوري.

څو اونۍ وروسته هماغه ښوونکي پلار ته وویل چې نور نجونو ته درس نه شي ورکوی ځکه چې مولانا دا کار منعه کړی دی.

پلار هڅه کوله چې د هغه نظر واړوي ورته یې وویل:

- سمه ده چې ښځې ښوونکې باید نجونو ته درس ورکړي نو لومړی خو باید نجونې یو څه زده کړي چې ښوونکې شي.

یوه ورځ صوفي محمد له زندان څخه اعلان وکړ چې نجونې آن په دیني مدرسو کې هم د زده کړې حق نه لري.

هغه ویل:

- تاسې په تاریخ کې پیدا کړئ چې اسلام د نجونو مدرسه روا کړې وي.

په هغې وخت کې د ملا راډیو پام ښوونځیو ته واوښت. هغوی به د ښوونځیو له

مدیرانو سره خبرې کولې او د هغو نجونو نومونه به یې یادول چې ښوونځی یې پرېښی دی او هغوی به یې هڅولې. هغوی به زموږ په څېر نجونې چې لا هم ښوونځیو ته تلې د غواوو او مېږو په نوم یادولې.

زه او ملګرې نجونې مې نه پوهېدو چې د نجونو په زده کړه کې ستونزه څه ده؟

له پلاره مې وپوښتل:

- ولې ښوونځي ته د نجونو د تلو مخنیوی کوي؟

هغه ځواب راکړ:

- هغوی له قلم څخه وېرېږي.

یو بل ښوونکی چې د ریاضي درس یې ورکاوه او اوږده وېښتان یې لرل هم نجونو ته له درس ورکولو ډډه وکړه. پلار هغه له ښوونځي وویست خو څو ښوونکو اندېښنه وښوده او خپل استازی یې د ښوونځي ادارې ته را ولېږه.

استازي یې وویل:

- ښاغلیه! هغه له ښوونځي مه وباسئ. په بدو ورځو کې ګیر یو، پرې یې ږدئ چې کار وکړي. موږ به د هغه په ځای درس ورکړو.

هره ورځ یوه نوې فتوا صادرېده. فضل الله د ښکلا سالونونه وتړل او د ږیرې خرېیل یې هم منع کړل. له همدې امله سلمانیو هېڅ کار نه درلود چې ویې کړي. پلار مې چې ږیره یې خرېیله او یوازې برېتونه یې لرل وویل چې هېڅ کله به هم د طالبانو په خاطر ږیره اوږده نه کړي. طالبانو ښځو ته ویل چې نه باید د سودا له پاره بازار ته لاړې شي. زما د چیني له بازار سره جوړه نه وه او سودا کړل مې هم نه خوښېدل، خو مور مې له ښکلو جامو سره مینه لرله، سره له دې چې موږ ډېرې پیسې نه لرلې.

مور به مې هر وخت راته ویل:

- مخ دې پټوه چې خلک درته ګوري.

مابه ځواب ورکاوه:

- مهمه نه ده. زه هم دوی ته ګورم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا به مور ډېره په غوسه کېده.

مور او ملګرې یې چې نور یې نه شوای کولای د سودا اخیستو له پاره بازار ته لاړې شي ډېرې پرېشانه وې. په ځانګړې توګه له اختر څو ورځې مخکې چې موږ ځانونو ته ښایسته جامې او ګڼې اخلو. ښایسته غرفو ته ځو او هلته لاسبندونه او نکریزې اخلو.

دا ټول منعه شول.

که ښځې بازار ته تللی هېڅ کله هم تر حملې لاندې نه راتلې، خو که په کور کې کښېني هلته بیا د طالبانو د ګواښ وېره شته. یو طالب د یوه بشپړ کلي له پاره ګواښ کېدای شوای.

هلکان هم ډېر عصباني و، بازار ته نوي فلمونه راغلي و خو فضل الله د فلمونو او موسیقۍ دوکانونه تړلي و.

مور مې هم نور د فضل الله له فتواوو تر پوزې راغلې وه، په ځانګړې توګه هغه وخت چې د ښوونځیو په ضد یې وینا وکړه او دا خبره یې په ټینګاره کوله، هغه کسان چې ښوونځي ته ځي دوزخ ته به ولېږل شي.

وروسته فضل الله په خپل څنګ کې د یوې سیمه ییزې محکمې په څېر یوه شورا جوړه کړه. خلک دې سیمه ییزې محکمې ته ډېر خوشاله و ځکه چې د دولت په محکمو کې د خلکو پرېکړې په کلونو نه کېدې او د ژر پرېکړې لپاره به یې رشوت ورکاوه. خلک به د خپلو سوداګریزو او شخصي دعوو له پاره فضل الله ته ورتلل.

یو کس پلار ته وویل:

- دېرش کاله په یوه ستونزه کې ګیر وم، خو فضل الله ته په یو ځل ورتلو اواره شوه. فضل الله به مجرمین په عام محضر کې په درو وهل چې تر دې وړاندې زموږ په سیمه کې داسې څه نه و لیدل شوي.

د پلار یوه ملګري مې ورته وویل، په خپلو سترګو یې درې هغه ځوانان ولیدل، چې دوه ښځې یې تښتولې وې او د عامو خلکو په وړاندې په درو ووهل شول.

د فضل الله استوګنځي ته نژدې یې یو ستیج جوړ کړ چې د جمعې ورځې له وعظونو وروسته به هلته په سلګونو کسان د مجرمینو د سزا د لیدلو له پاره ورتلل چې د هرې درې په وهلو سره به یې په چیغه ویل:

- الله اکبر!

کله به فضل الله په یوه څلور نعل لرونکي تور آس سپور د خلکو منځ ته ورغئ.

ملګرو به یې روغتیایي کسانو ته اجازه نه ورکوله چې د فلج درمل خلکو ته ورکړي. دوی ویل واکسین ورکول امریکایي نقشه ده چې مسلمانې ښځې شنډې کړي. نو په دې سره به د سوات د خلکو نسل هم له منځه لاړ شي.

فضل الله په راډیو کې وویل:

- د ناروغۍ له خپرېدو مخکې تداوي د اسلامي شریعت له قوانینو سره مخالفت دی. د سوات په هېڅ سیمه کې به دې یو ماشوم هم نه و لیدلی چې یو څاڅکی واکسین یې دې خوړلي وي.

د فضل الله کسان په بشپړه توګه د افغانستان د امر بالمعروف او نهی عنی المنکر پولیسو ته ورته وو، په لارو او کوڅو کې به په مخالفینو پسې ګرځېدل. دوی «د شاهین ځانګړي ځواک» په نوم د پولیسو یوه داوطلبه ډله جوړه کړه. دا ډله به وسله په لاس په ګاډیو کې ناست او په سیمه کې ګرځېدل.

ځینې خلک خوشاله و. یوه ورځ مې له پلار سره د بانګ مدیر ته تللې وم، هغه مې پلار ته وویل:

- د فضل الله یو له ښو کارونو دا و چې نجونې او ښځې یې بازار ته له سودا څخه منعه کړې. اوس موږ نارینه پیسې ذخیره کوی شو.

پلار په پرېشانۍ سره ویل چې ډېرې کسان زموږ د سیمې د سلمان په څېر دي هغه ورځ یې ویل چې د بې کارۍ له لاسه د کور چلولو له پاره یوازې اتیا روپۍ لري خو همدې سلمان د دوی د کار تر بندېدو یوه ورځ مخکې یوه خبریال ته ویلي و چې طالبان ډېر ښه، زړه سواندي او مهربانه خلک دي.

د ملا راډیو له خپرېدو څخه یو کال وړاندې، د فضل الله تاوتریخوالی او واکمني

(c) ketabton.com: The Digital Library

پراخه شوې وه. ورور یې مولانا لیاقت له خپلو دریو زامنو سره د هغو وژل شوو کسانو له ډلې و چې په ۲۰۰٦ م کال د اکتوبر د میاشتې په پای کې په بوجار مدرسه امریکایي بې پیلوټه الوتکو بمبار وکړ. په دې حمله کې د سوات د درې اتیا کسانو چې ډېری یې نوي ځوانان او د دوولسو کلونو په شاوخوا ماشومان وو ژوند له لاسه ورکړ. له دې حملې وروسته ټول وېرېدلي وو او خلکو قسم خوړلی وو چې غچ به یې اخلي. لس ورځې وروسته یو ځانمرگي برید کوونکي د اسلام آباد او سوات په لاره په دره گۍ کې د پوځ په یوه پوسته حمله وکړه چې په پایله کې یې د پوستې ۴۲ کسه سرتېري ووژل. هغه وخت په پاکستان کې ځانمرگي بریدونه ډېر پېښېدل خو په هغې کال په ټولیزه توگه شپږ چاودنې وشوې او دا تر ټولو لویه حمله وه چې د پاکستاني پوځیانو په ضد شوې وه.

په اختر کې موږ پسونه او نور حیوانات قرباني کوو. خو فضل الله وویل:

- په دې اختر کې به دوه پښې لرونکي حیوانات قرباني شي.

ډېر ژر مې یې د خبرو معنی ته پام شو. پیروانو یې خانان، سیاست پوهان، د ملي حزبونو او سېکولر غړي په ځانگړې توگه «د خلکو ملي گوند»[i] او نورو څخه ډېر کسان ووژل.

د ۲۰۰۷ م کال په جنوري کې مې د پلار یو ملگری چې ملک بخت بیدار نومېده په خپل کلي کې د اتیا کسانو له خوا چې مخونه یې پټ کړي و وتښتول شو. هغه د خلکو د ملي گوند مشر، خان او پانگه وال و. وروسته یې جسد د ده د کورنۍ د نیکونو په هدیره کې پیداشو چې لاسونه او پښې یې پرې مات کړي و. دا په سوات کې لومړی هدفي وژنه وه. خلکو ویل هغه له دې امله ووژل شو چې د طالبانو په ضد یې له پوځ سره مرسته کړې وه.

دولتي چارواکو ټولې پېښې له پامه غورځولې وې. زموږ ایالتي حکومت تر اوسه هم له هغو ملایانو څخه جوړ شوی و، چې د اسلام له پاره په مبارزه کړلو یې هېڅوک نه ملامتول. په لومړیو کې مو فکر کاوه چې د سوات تر ټولو لوی ښار

[i] په پاکستان کې یو سیاسي چپي حزب دی.

مېنگوره زموږ له پاره خوندي دی. خو د ملا فضل الله پنډغالی زموږ د اوسېدو له ځایه په څو میله کې پروت و. سره له دې چې کور ته نژدې مو طالبان نه و خو په کوڅو، بازارونو او غونډیو کې گرځېدل.

موږ ته هم ورځ په ورځ گواښ نژدې کېده.

په اختر کې خپل کلي ته لاړو. زه او مور مې د تره د زوی په گاډي کې شاتني سېټ کې ناستې وو، گاډی د سېند په غاړه روان و چې د طالبانو له یوه پاټک سره ودرېدو. د تره زوی مو ډېر ژر د موسیقۍ کسټونه موږ ته راکړل چې په بکسونو کې مو یې پټ کړو. طالبانو تورې جامې اغوستې وې او کلاشینکوفونه یې په لاسونو کې و.

موږ ته یې وویل:

- خویندو په دې ډول جامو کې تاسې د شرم وړ یاست، باید چې چادرۍ په سر کړئ.

کله چې له رخصتیو وروسته بېرته ښوونځي ته راغلو، د دروازې په سر مو یو لیک ښکارېده چې په کې لیکل شوي و:

«ښاغلیه! ستاسې ښوونځی د لویدیزوالو او کفارو په څېر دی. تاسې نجونو ته زده کړه ورکوئ او هغوی چې کومې جامې اغوندي د شریعت خلاف دي. ښوونځی مو وتړئ کنه له ستونزو سره به مخ شئ او اولادونه به مو په غم کېني.

«د اسلام فدایان»

پلار هوډ وکړ چې له دې وروسته هلکان خپلې سیمه ییزې جامې او نجونې هم له سپین ټکري سره شین رنگه جامې واغوندي. موږ ته یې سپارښتنه وکړه، ښوونځي ته د تلو او راتلو په وخت کې مخ پټ کړو.

هدایت الله له پلار نه غوښتنه وکړه چې پیاوړی او ثابت قدمه و اوسي. زیاته یې کړه:

- ضیاءالدینه ته نفوذ لرونکی شخصیت یې کولای شې د دوی په ضد بیانیه ورکړې. ژوند یوازې نفس ویستل او نفس اخیستل نه دي. ته کولای شې همدلته

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاتې شي، د طالبانو ټول امرونه ومنې او يا هم د دوی په وړاندې ودرېږې.
پلار د هدايت الله خبرې مور ته تشريح کړې. وروسته يې د ډيلي آزادۍ سيمه ييزې ورځپاڼې ته يو ليک وليکه:
«د اسلام فدايانو ته!
دغه د اسلامي احکامو د پلي کولو سمه لاره نه ده. له تاسې هيله کوو زموږ اولادونو ته ضرر مه رسوئ، ځکه په کوم خدای(ج) چې تاسې باور لرئ، همدغه ماشومان هره ورځ همغه خدای(ج) ته سجده کوي. تاسې کولای شئ زما ژوند واخلئ خو هيله کوم د دې ښوونځي ماشومان ونه وژنئ.»
کله چې پلار ورځپاڼه وليده ډېر وارخطا شو. ليک د منځ په پاڼه کې چاپ شوی و او د پلار نوم او د ښوونځي پته هم په کې ليکل شوي و. پلار ته ډېرو خلکو مبارکي ورکوله او نور يې هم وهڅاوه.
ځينو کسانو پلار ته وويل:
- تاسې په ګړنديو اوبو کې لومړۍ ډبره اېښې اوس موږ هم بايد د خبرو کولو شهامت ولرو.

د نبات اوبه، د ټېنېس توپ
او د سوات بودا

طالبانو لومړی موسيقي، وروسته د بوداګانو مجسمې او ورپسې يې زموږ تاريخ له منځه يووړ. زموږ يو له په زړه پورې فعاليتونو څخه د ښوونځي له خوا د مېلې سفر و. دا چې موږ د سوات په څېر جنتي سيمه کې ژوند کاوه ډېر خوشاله و. سوات ډېر په زړه پورې ميله يي ځايونه لرل لکه آبشار، سېند، د سکي لوبه، د والي ماڼۍ، د بودا مجسمې او د سوات د آخند مقبره.
ډېرې اونۍ پخوا به مو د مېلې د سفر په اړه خبرې کولې تر دې چې هغه شپه هم را ورسېده چې تر ټولو ښکلي جامې به مو اغوستې، له سرو کړو چرګانو او وريجو ډکو لوښيو سره به بس ته پورته شوو. ځينو زده کوونکو به د عکاسۍ کامرې لرلې او په مېله کې به مو عکسونه هم اخيستل. د ورځې په پای کې به پلار غوښتل چې ټول په يوه ليکه کې ودرېږو او هر کس به په نوبت په يوه لويه ډبره درېده او د نن ورځې د ننداری په اړه به مو خبرې کولې. کله چې فضل الله راغئ له هغې وروسته مو ښوونځي هېڅ مېله يي سفر نه لاره، ځکه چې نجونې نه بايد بهر ليدل شوې وای.
طالبانو د بودا مجسمې او ګونبذې چې زموږ د لوبو ځای و ورانې کړې. دغه مجسمې په زرګونه کلونه پخوا د کوشانيانو[i] د پاچاهانو د زمانې له تاريخ څخه را پاتې وې. طالبانو باور لاره چې هر ډول نقاشي کړل او مجسمه جوړول حرام دي او بايد چې مخنيوی يې وشي. يوه ورځ يې د جهان آباد بودا چې مېنګورې ته نژدې په يوه غره کې توږل شوی و او شپږ متره اوږدوالی يې لاره والوزاوه.

[i] د کوشانيانو امپراتوري چې له ٦٠ څخه تر ۳۵۷ م کلونو پورې يې په منځنۍ آسيا او دهند په شمال واکمني کوله او بودايي دين په کې رواج و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخواني آثار پېژندونکي وايي چې دې بودا د افغانستان د باميانو[ii] د بودا په څېر چې د افغانستان طالبانو ويجاړ کړ ارزښت درلود.

د دې مجسمې د ويجاړېدو له پاره يې دوه عملياته وکړل. لومړی يې د ډبرو په ټوټو کې سوري وکړل او له باروتو يې ډک کړل، خو په زړه پورې پايله يې ترلاسه نه کړه. څو اونۍ وروسته د ۲۰۰۷م کال د اکتوبر په آتم يې هغه ځايونو ته انفجار ورکړ، دا ځل يې هغه بودا چې د اوومې پېړۍ راهيسې يې د درې څارنه کړه له منځه یووړ.

طالبان زموږ د ښکلو هنرونو، فرهنگ او تاريخ دوښمنان شول. د سوات موزيم يې له دوی څخه د ساتنې له پاره بل ځای ته ولېږداوه. دوی د زمرودو او نورو کانونو غرونه تر خپلې ولکې لاندې راوستل او د هغه ځای ښکلې ډبرې يې د وسلو د اخيستو له پاره پلورلې. چا به چې زموږ ارزښت لرونکې ونې د تختو جوړولو له پاره وهلې له طالبانو به يې اجازه اخيسته چې په ونو ډکو گاډو ته يې د تلو اجازه ورکړي.

د دوی د راډيو خپرونې په ټوله دره او په گاونډيو سيمو کې اورېدل کېدې. سره له دې چې موږ تر اوسه هم خپل ټلويزيون ساتلی و، هغوی کېبلي چينلونه پرې کړل. ما او منيبې نور نه شوای کولای چې د «شرارت» په څېر د خپلې خوښې باليووډي خپرونې وگورو. داسې ښکارېده چې طالبان غواړي موږ هېڅ کار ونه کړو. هغوی د کاروم په نوم زموږ د خوښې وږ د تختې لوبه چې په تخته به مو نښو ته حرکت ورکاوه هم منعه اعلان کړه. داسې اوازې مو اورېدلې وې چې که طالبان په کورونو کې د ماشومانو د خندا آواز واوري په زور کور ته ننوزي او تخته ورته ماتوي. طالبانو موږ د نانځکو په څېر تر خپلې ولکې لاندې راوستي و، خلکو ته به يې امر کاوه چې څه ډول کالي واغوندي او څه کار وکړي. ما به فکر کاوه چې که

[ii] د بودا لويې مجسمې وې چې د افغانستان د باميانو ولايت د يوه غره په زړه کې توږل شوې وې. دغه مجسمې چې د يوې لوړوالی ۵۳ او د بلې هم ۳۵ متره و، د نورو تاريخي ځايونو سره په دې سيمه کې د اوږده وخت له پاره په افغانستان کې د سيلانيانو د ليدلو اصلي آثار و.

خدای(ج) غوښتي موږ هم همداسې وای نو ټول انسانان به يې يو ډول پيداکړي و.

يوه ورځ مې پام شو چې ښوونکې حميده په سلگيو ژاړي. خاوند يې په متته واړه ښار کې پوليس و، د فضل الله کسانو په هغې ښار حمله کړې وه، د ښوونکې حميدې د خاوند په گډون يې څو کسه پوليس وژلي و. د درې په پوليسو يې دا لومړی بريد و. دوی ډېر ژر ډېر کليوال تر خپلې ولکې لاندې راوستل. د شريعت د نفاذ سپين او تور بيرغونه ډېر ژر د پوليسو په پوستو کې ورپېدل. د دوی ملېشې به له لوډسپيکرونو سره کليو ته ننوتې او پوليس به ترې تښتېدل. په لږ وخت کې يې ۵۹ کلي تر ولکې لاندې راوستل. پوليس له وژل کېدو څخه ډېر وېرېدلي و. نو له همدې امله يې په ورځپاڼو کې خبرتيا خپره کړه چې دوی له واک څخه لاس اخيستی.

دا ټولې پېښې وشوې خو څوک يې په مخه کې ونه درېدل، داسې چې ته به وايې ټول پړموښی وړي دي. پلار مې ويل چې فضل الله خلک لار ورکي کړي و. ځينو له دې امله چې ښه ژوند به ولري ورسره يو ځای شوي و. سره له دې چې سخته وه، خو بيا هم پلار هڅه وکړه چې د دوی له تبليغاتو سره مقابله وکړي.

هغه به په خندا سره ويل:

- زه نه ملېشه یم او نه هم راډيو لرم.

هغه آن يوه ورځ په يوه ښوونځي کې د خبرو له پاره په ډېرې اتلولۍ سره د راډيو ملا کلي ته ورغئ. دی له يوه سپند څخه د کرکره يي پل په واسطه تېرېده، وراندې يې پام شو چې ټول آسمان دود نيولی، په ژوند کې يې چې کوم دودونه ليدلي و تر ټولو ډېر تور دود و. لومړی يې له ځان سره فکر کړی و چې دا به د خښتو د بټيو دود وي، خو کله چې ور نژدې شوي و، گوري چې څو لونگۍ او لويو ږيرو واله کسان ولاړ دي ټلويزيونونه او کمپيوټرونه اور ته اچوي.

پلار مې په ښوونځي کې خلکو ته وويل:

- کليوال مې وليدل چې ټلويزيونونه او کمپيوټرونه يې په اور سوزول. پوهېږئ څوک چې له دې کار څخه گټه اخلي چاپاني شرکتونه دي چې نور سامانونه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړ کړي.

یو کس ستبج ته راغئ د پلار په غوږ کې یې وویل نور ادامه مه ورکوه چې له خطر سره مخ کېږې.

ډېرو دولتي مامورینو او آن خلکو د دې ډول کارونو په وړاندې غبرګون نه ښوده. داسې ښکارېده چې د ټول هېواد خلکو خپل عقل له لاسه ورکړی وي. طالبانو د ملت زړه اسلام آباد هم تر ولکې لاندې راوستی و. په ورځپاڼو کې مې تصویرونه لیدل چې ښځو او نجونو د چادري په څېر جامو کې د موسیقۍ او فلمونو په بازار یرغل کړی و.

دغه ښځې د نجونو د لویې دیني مدرسې «جامعه حفصې» او «لال مسجد» څخه وې. دغه مسجد په ۱۹۶۵ م کال کې جوړ شو او لال نوم یې د دېوالونو د سرو رنګونو له امله دی. لال مسجد چې دولتي مامورینو به هلته لمونځونه کول، د شورا له مجلس، د آی اېس آی له مرکز او نورو ډېرو دولتي ادارو سره ډېر لږ واټن لري. ودانۍ یې د نجونو او هلکانو دوې مدرسې لري چې په کلونو په کشمیر او افغانستان کې د مبارزې له پاره کارول شوې دي. دغه ودانۍ د عبدالعزیز او عبدالرشید په نومونو د دوو ورونو له خوا اداره کېده او هغه وخت د بن لادن د تبلیغاتو په مرکز بدل شو چې عبدالرشید له ملاعمر سره د کتنې په وخت کې اسامه هم لیدلی و.

دغه دوه وروڼه د خپلو اور ژبو بیانیو له امله پېژندل شوي و او ډېر کسان یې په ځانګړې توګه د سپټمبر له یوولسم وروسته په ځان رامات کړل. کله چې ولسمشر مشرف د «تروریزم» په وړاندې جګړه کې له امریکایانو سره د مرستې هوکړه وکړه، مسجد له پوځ سره خپلې اړیکې پرې کړې او په دولت د نیوکې په مرکز بدل شو. آن عبدالرشید په ۲۰۰۳ م کال په ډسمبر کې د مشرف په کاروان چې راولپنډۍ ته روان و د انفجار په توطیه تورن شو. څارنوالان وایي چې د دې حملې له پاره یې چاودېدونکي توکي په لال مسجد کې پټ کړي و خو هغه له دې تور څخه څو میاشتې وروسته له بنده خلاص شو.

کله چې مشرف په ۲۰۰۴ م کال کې قبایلي سیمو وزیرستان ته خپل سرتېري ولېږل، دوو ورونو د دولت په ضد د یوې مبارزې رهبري په غاړه اخیستې وه او د پوځ اقدام یې غیر اسلامي اعلان کړ. هغوی یوه وېبپاڼه او د فضل الله د راډیو په څېر یوه ناقانونه راډیویي دستګاه لرله چې له لارې یې خلکو ته اطلاعات رسول.

په همغه وخت کې چې په سوات کې طالبان راڅرګندېدل، د لال مسجد د مدرسې نجونو په اسلام آباد کې خلک ګواښل. هغوی په هغو کورونو چې فکر کېده د پیغام رسولو مرکزونه دي په ناڅاپي توګه حمله کړله. کومې ښځې به چې د دوی په فکر بې لارې وې په درو به وهل کېدې. د فلم او موسیقۍ پلورنځي یې تړلي و او د پلورنځیو ټولو وسایلو ته یې اور ورته کړی و. کله چې ښځې د طالبانو په ګټه وې، بیا یې د دوی به نظر لیدل او غږ اورېدل ناروا نه دي. د «ام حسن» مدرسې مدیره د عبدالعزیز د مشر ورور ښځه وه چې په ویاړ سره به یې ویل چې ډېرو نجونو ته یې د ځانمرګي برید له پاره روزنه ورکړې. آن په مسجد کې یې محکمې خلاصې کړې چې اسلامي عدالت ترسره کړي. ملېشو به پولیس په درو وهل او دولتي ودانۍ به یې چور کولې.

د مشرف دولت نه پوهېده چې څه ډول غبرګون وښیي. کېدای شي له دې امله به و چې پوځ له مسجد سره نژدې و. خو د ۲۰۰۷ م کال په منځنیو میاشتو کې شرایط نور هم خراب شول او خلک له دې وېرېدل چې د طالبانو ملېشو پلازمېنه تر واک لاندې راوسته. اسلام آباد هر وخت یوه آرامه او منظمه سیمه ده چې د هېواد له نورو سیمو سره ډېر توپیر لري. په پای کې د جولای د دریېیم ماښام په وخت ټانګونه او نظامي ګاډي تر مسجد چاپېر شول. دوی د هغې سیمې برېښنا پرې کړه، کله چې تیاره شوه، ډزې او چاودنې پیل شوې. سرتېریو د دېوال په سوریو کې چاودنې وکړې او د پټنځای په لور یې توپونه وویشتل، په داسې حال کې چې جنګي هلیکوپټرې یې په آسمان ګرځېدې، دولتي ځواکونو د مدرسې نجونو ته په لوډسپیکرو کې چیغې وهلې چې تسلیم شي.

د مسجد ډېرو ملېشو د کشمیر او افغانستان په جګړو کې هم برخه اخیستې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی د ځان له پاره څو سنګرونه جوړ کړي و. دوی د مدرسې نجونې ډېرینو ځمکتلو کوټو ته له زېرو سره ولېږلې. د نجونو کورنۍ له مسجد بهر پرېشانه ولاړې وې او له خپلو لوېو سره يې په مبايل خبرې کولې او هيله يې ترې کوله چې را ووزي. ځينو نجونو نه منله ويل يې له ښوونکو يې زده کړي چې د دوی له پاره شهادت کاميابي ده.

د سبا ورځې په ماښام لږ شمېر نجونې را ووتې. عبدالعزيز يې له لور سره چې چادري يې په سر کړې وه په پټه را ووت. د ده مېرمن او وړوکی ورور يې له ډېرو نورو زده کوونکو سره د ننه پرېښودل او هره ورځ به پوځ او ملېشو پر يو بل ډزې کړلې. ملېشې په راکټو او له بټريو جوړو بمونو سمبال وې. دغه محاصره د جولای تر نهم پورې، هغه وخت چې د مسجد له منارې څخه يې د ځانګړو ځواکونو يو قوماندان وويشت ادامه لرله. په پای کې د پوځ زغم پای ته ورسېد او په پټنځای يې حمله وکړه.

دولت دې ته د «خاموش عمليات» نوم ورکړی و سره له دې چې چيغو يې د غوږو پردې شکولې. تر دې وړاندې مو په پلازمېنه کې داسې جګړه نه وه ليدل شوې. کماندوېيانو په ساعتونو کوټه په کوټه مبارزه وکړه، تر دې چې عبدالعزيز او پيروان يې تر ځمکتلې پورې تعقيب او ووژل. د جولای په لسمه کله چې محاصره پای ته ورسېده، د سرتېرو او ماشومانو په ګډون په سلګونو خلک ووژل شول. خبرونو ټکان ورکوونکي عکسونه چې هر ځای وينې ښکارېدې، هر ځای هنداري ماتې او بې روحه جسدونه پراته و، ښودل. موږ ټولو دا تصويرونه کتل چې ډېر يې وېرېدلي و. د دواړو مدرسو ډېر زده کوونکي د سوات اوسېدونکي و. په پلازمېنه هغه هم په يوه مسجد کې څه ډول داسې پېښه رامنځ ته کېږي؟ مسجد زموږ له پاره يو سپېڅلی ځای دی.

د لال مسجد له محاصرې وروسته د سوات طالبان ورک شول. د جولای دوولسمه مې د زېږېدو ورځ ده له دې امله مې د دې ورځې پېښې نه هېرېږي. فضل الله خلکو ته د يوې راډيو شپې ورکړې چې له پخوانيو شپو سره يې توپير

لاره. هغه په ډېرې غوسې او پرېشانۍ سره د لال مسجد د حملې په اړه خبرې کولې او ژمنه يې وکړه چې د عبدالعزيز د مرګ غچ به اخلي. بيا يې د پاکستان د حکومت په ضد د جګړې اعلان وکړ.

دغه شخړې د يوې واقعې نيونې پيل و. اوس فضل الله خپل ګواښونه کوی شوای چې د لال مسجد په نوم خلک د طالبانو ملاتړې ته وهڅوي. څو ورځې وروسته يې د سوات په لاره په يوه دولتي ډله حمله وکړه او ديارلس سرتېري يې ووژل. دغه ستونزه يوازې د سوات نه وه، د باجوړ د قبيلو له خوا هم د اعتراض چيغې پورته شوې او د ځانمرګو بمونو غږ په ټول هېواد کې واورېدل شو.

تر اوسه هم د هيلو يوه وړانګه شته وه، ځکه چې بې نظير بوټو بېرته راتله.

امريکايان ډېر په وېره کې و، ځکه چې له ده سره تړون کوونکي جنرال مشرف په پاکستان کې محبوبيت نه لاره چې د طالبانو په وړاندې اغېز ولري، له همدې امله يې له خپل مامور سره مرسته وکړه چې په يوه معامله کې خپل واک ووېشي. نقشه داسې وه چې مشرف له واک څخه څنګ ته کړي او د بې نظير بوټو د حزب تر ملاتړ لاندې يو ملکي کس ولسمشر وټاکي. ټولو پاکستانيانو مې د پلار په څېر مې فکر نه کاوه چې دا معامله دې اغېز ولري ځکه چې مشرف او بې نظيرې له يو بل څخه بد راتلل.

زما د دوه کلنۍ له وخته بې نظيرې له هېواده بهر په تبعيد کې ژوند کاوه. خو پلار مې يې په اړه ډېرې خبرې کړې وې او دا چې دويم ځلي راتله او يوه ښځه رهبر به مو لرله ډېره حيرانه وم. بې نظير بوټو زما په څېر ډېرو نجونو ته د خبرو کولو زړه ورکړی و چې خبرې او سياست وکړو. هغه زموږ له پاره بېلګه وه. بې نظير بوټو د زورواکۍ د له منځه وړلو، د ولسواکۍ پيل او ټولې نړۍ ته د قدرت او هيلو پيغام راوړونکې وه. هغه زموږ يوازينۍ مشره وه چې د ملېشو په ضد به يې خبرې کولې او آن امريکا ته يې وړانديز وکړ چې د پاکستان په پولو کې بن لادن پيدا او ويې نيسي.

خو د ټولو خلکو د استقبال وړ ونه ګرځېده. د ۲۰۰۷ م کال د اکتوبر په ۱۸ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کراچۍ کې له الوتکې راښکته شوه چې موږ ټول یې د لیدو له پاره ټلویزیون ته څک و، اوښکې یې تویولې ځکه چې له نهه کاله تبعید وروسته یې د پاکستان په خاوره کې پښه ایښې وه. کله یې چې کاروان په سرک په حرکت کې و او دا په یوه سرخلاصي بس کې وه. په سلګونو زره خلک یې ښه راغلاست ته راغلي و. هغوی له ټول هېواد څخه راغلي و چې ډېرو یې ماشومان هم ورسره را وستي و. ډېرو یې سپینې کوترې والوزولې چې یوه یې د بې نظیرې په بکس کېناسته. خلک دومره ډېر و چې بس ډېر ورو حرکت کاوه. موږ یې نور نندارو نه شوای کوی ځکه چې ډېر وخت یې نیوه.

کله چې په نیمه شپه کې ملېشو حمله وکړه، زه مې په بستره کې پرته وم. د بې نظیرې بس د نارنجي وړانګو په څپو کې الوتی و. سهار چې کله له خوبه ویښه شوم، پلار مې خبره کړم. هغه او ملګري یې دومره وېرېدلي او پرېشانه و چې ټوله شپه یې سترګې نه وې پټې کړې. له نېکه مرغه چې بې نظیرې ته زیان نه و رسېدلی ځکه چې هغه تر انفجار مخکې لاندې پوړ ته تللې وه څو په یوه فولادي کوټه کې آرام وکړي خو په دې پېښه کې ۱۵۰ کسه وژل شوي و، زموږ په هېواد کې د بم چاودنې دا پېښه تر ټولو لویه وه. ډېری جسدونه د زده کوونکو و چې تر بس یې کړۍ جوړه کړې وه او ځانونه د بې نظیرې فدایان بلل. په هغې ورځ په ښوونځي کې ټول زده کوونکي آن د بې نظیرې مخالفین هم غلي و. موږ خدای[ج] ته شکر ویست چې بې نظیره جوړه ده.

یوه اونۍ وروسته پوځ د جیپونو او هلي کوپترو په آوازونو سره سوات ته راغئ. موږ په ښوونځي کې و چې هلیکوپترې راغلې، غږ یې ډېرې ووېرولو. په منډه منډه بهر ووتو، د نبات اوبه او د ټېټېس توپونه یې چې موږ ته را اچول په چټکۍ سره مو نیول. هلیکوپترې د سوات په یوه لرې پرته سیمه کې وې، خو دا چې زموږ کور د سیمه ییز پوځ له اډې سره نژدې و زموږ په سر به یې هم پروازونه کول. موږ د نبات د اوبو د ټولولو له پاره له یو بل سره سیالي کوله چې څوک به ډېر ټول کړي.

یوه ورځ یو کس د سرک له بلې غاړې راغئ ویې ویل، مسجدونو اعلان وکړ چې

سبا به نظامي حکومت جوړ شي. موږ نه پوهېدو چې نظامي حکومت څه معنی لري. له همدې امله وارخطا و. د خپل ګاونډې د کور په دېوال کې د اړیکو ساتلو له پاره چې هلته سفینه اوسېده یو سوری و. زه لاړم دېوال مې په زوره زوره وواهه، دوی د دېوال سوري ته راغلل، ترې ومې پوښتل:

- دا نظامي حکومت یې لا څه دی؟

کله چې هغوی راته تشریح کړ، وروسته آن له کوټو مو هم را ونه وتو فکر مو کاوه چې کومه بده پېښه کېږي.

په راډیو کې مو واورېدل چې مشرف درې ته ۳ زره سرتېري لېږلي چې له طالبانو سره مقابله وکړي. هغوی ټولې خصوصي او دولتي ودانۍ چې فکر کېده ستراتیژیک اهمیت لري ونیوې. تر هغې وخته فکر کېده چې پاکستان د سوات پېښو ته فکر نه کوي. یوه ورځ وروسته یوه ځانمرګي د پوځ یو ګاډی والوزاوه چې ۱۷ سرتېري او ۱۳ ملکي وګړي په کې ووژل شول. وروسته ټوله شپه له غرونو څخه د توپ او ټوپکو آوازونه راتلل، له دې غږونو سره مو نه شوای کولای سترګې پټې کړو.

په بله ورځ مې په ټلویزیون کې واورېدل چې په غرونو کې جګړه د شمال لور ته هم وړل شوې ده. ښوونځی رخصت شوی و او موږ په کور کې پاتې و، هڅه مو کوله په پېښه پوه شو. سره له دې چې جګړه له مېنګورې بهر وه خو موږ د مرمیو غږونه اورېدل. پوځ ویل چې د سلو په شاوخوا ملېشې وژل شوې دي، خو د نوومبر په لومړۍ ورځ لږ او ډېر اوه سوه طالبانو په خوازه خېله کې د پوځ په یوه پوسته برید وکړ. له دوی څخه پنځوس تنه سرحدي پوځیان وتښتېدل او اته څلوېښت کسه نور یې ونیول. د فضل الله کسانو د دې له پاره چې دوی سپک کړي او ملنډې پرې ووهي، وسلې او یونیفورم یې ترې اخیستي وو او بیا یې هر یوه ته پنځه سوه روپۍ ورکړې چې له هماغه لارې بېرته لاړ شي. وروسته طالبانو په خوازه خېله کې دوې پوستې تر خپل واک لاندې راوستې او مدین[i] ته لاړل چې هلته پولیسو خپله وسلې ورکړې. طالبانو په ډېرې چټکۍ سره د مېنګورې

[i] Madyan

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاوخوا سیمې تر واک لاندې کړې.

مشرف د نوومبر په دولسمه لس زره سرتېري او څو جنګي هلیکوپټرې هم زموږ درې ته را ولېږلې. په هر ځای کې پوځ ښکارېده. هغوی آن د ګلف د لوبو په ډګر کې هم پوسته واچوله او خپلې لوېې وسلې یې د غره په لمنه کې ودرولې. وروسته یې د فضل الله په ضد عملیات پیل کړل چې د سوات د لومړۍ جګړې په نوم یاده شوه. دا لومړی ځل و چې دولت د خپلو خلکو په وړاندې له قبایلي سیمې بهر عملیات کوي. لومړی پولیسو هڅه وکړه چې فضل الله په داسې حال کې چې یوه ټولي ته یې خبرې کولې ونیسي خو یو طوفان وشو چې هغه په تېښته بریالی شو، دغې پېښې د ده معنوي ارزښت ډېر کړ.

ملېشې په آسانۍ سره تسلیم نه شوې. د دوی په ځای یې د ختیځ لور ته پرمختګ وکړ، د نوومبر په ۱٦مه یې د الپورې ښار چې د شنګلې له اصلي ښارونو څخه یو دی ونیو. سیمه ییز پولیس دویم ځلي له جګړې پرته وتښتېدل. د هغې ځای خلکو ویل چې د مبارزه کوونکو په منځ کې چیچنیایي او ازبک هم وو. موږ په شنګله کې خپلې کورنۍ ته په اندېښنه کې وو، سره له دې چې پلار ویل کلی یې د طالبانو له سیمې ډېر لرې دی چې دوی ته مزاحمت نه شي کوی او د سیمې خلک به له دوی سره مرسته وکړي. د پاکستان پوځ ډېر سرتېري او وسلې لرلې، له همدې امله یې دویم ځلي هوډ وکړ چې دره په ټولیزه توګه تر کنټرول لاندې ونیسي. هغوی د فضل الله مرکز امام دره ونیوه. ملېشې ځنګل ته وتښتېدې او د ډېسمبر په لومړیو کې پوځ وویل چې ټولې سیمې پاکې شوې دي. فضل الله د غرونو په لور شا تګ کړی و.

خو دوی طالبان له هغې ځایه لرې نه کړل.

پلار وویل:

- دا د شخړې پای نه دی.

یوازې د فضل الله ډله د ویجاړۍ لامل نه وه. د پاکستان په ټول شمال لویدیز کې د قبایلو په رهبرۍ د ملېشو بېلابېلې ډلې را پیداشوې وې. د سوات له

جګړې یوه اونۍ وروسته د طالبانو ۴۰ رهبرانو زموږ د ایالت له لارې په جنوبي وزیرستان کې سره کتلي و او د پاکستان د دولت په ضد یې جګړه اعلان کړې وه. دوی هوکړه کړې وه د «پاکستان د طالبانو د تحریک» په نوم او بیرغ سره به یوه، متحده ډله جوړه کړي او دعوه یې وکړه چې په خپله ډله کې د پاکستان په ضد جګړې له پاره ۴۰ زره کسان لري. دوی د بیت الله مسعود په نوم یو کس چې په افغانستان کې هم جنګېدلی و او لږ او ډېر د څلوېښت کلونو و، د خپل رهبر په توګه وټاکه. فضل الله هم د سوات د عملیاتو قوماندان وټاکل شو.

کله چې پوځ را ورسېد، موږ فکر کاوه چې جګړه به ژر پای ته ورسېږي خو سخته تېروتنه مو کړې وه. تر اوسه ډېرې شخړې شته وې. طالبانو نه یوازې دا چې په پولیسو او پوځ یې حملې کړلې، بلکې کومو ښځو چې حجاب نه لاره، چا چې اوږده ږیره نه لرله او چا چې کمیس پرتوګ نه اغوستل هم یې حملې پرې کولې.

د ډېسمبر په اووه ویشتم بې نظیر بوټو د راولپنډۍ د پارکي په لیاقت باغ کې چې هلته زموږ د هېواد لومړی وزیر لیاقت علي ترور شوی و، ټاکنې ترسره کړې.

بې نظیر بوټو د چیغو او خوشالیو په غړونو کې څرګنده کړه:

- موږ به افراط کوونکو او ملېشو ته د خلکو په قدرت سره ماته ورکړو. د دې وړونکی ګاډی یو ټویوټا ډوله د مرمۍ ضد لندکروزر و، کله چې له باغه ووته، د ګاډي په چوکۍ ودرېده او د ګاډي له لوڅ سر څخه یې سر ویوست چې خلکو ته د خدای په آمانۍ له پاره لاس وښوروي. ناڅاپه د ډزو او چاودنو غږونه واورېدل شول، ځکه چې یوه ځانمرګي برید کوونکي ځان د دې د ګاډي په څنګ کې الوزولی و. بې نظیره ورو لاندې ورغړېده. د مشرف دولت وروسته څرګنده کړه چې د بې نظیرې سر له یوه سخت ځای سره لګېدلی و خو خلکو ویل چې هغه په ډزو سره ووژل شوه.

د ټلوېزیون ننداري ته ناست و چې ناڅاپه خبرونه پیل شول. نیا مې ویل:

- بې نظیره به شهیده شي.

په دې معنی چې د ویاړ وړ مرګ به ولري.

زموږ ټولو له سترګو څخه اوښکې روانې وې او دعا مو ورته کوله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله مو چې د هغې د مړینې خبر واورېد، زما نننې آواز راته وویل: «ته ولې د ښځو د حقوقو له پاره مبارزه نه کړې؟»

مور د ولسواکۍ په لټه کې و او خلکو ویل:

- بېنظیره چې مړه شوه، هېڅوک به هم امنیت ونهویني.

داسې ښکارېده چې هېواد مو ټولې هیلې له لاسه ورکړې وې.

مشرف د پاکستان د طالبانو رهبر بیت الله مسعود د بې نظیرې د مرگ مسول باله. دوی د بیت الله مسعود او د دوی د ملېشو تر منځ دیوې ټلیفوني مکالمې متن خپور کړ چې د حملې په اړه یې خبرې کړې وې . خو مسعود اعلان وکړ چې بوټو دوی نه ده ترور کړې.

د اسلامي مطالعې ښوونکی قاري صیب به له مور کره راته چې ما او د سیمې نورو ماشومانو ته قرآن را زده کړي. کله چې طالبان زمور سیمې ته راغلل، د ټول قرآن تلاوت کول مې تر ډېره د بابا د خوشالولو له پاره ختم کړی و. مور قرآن کریم په عربي ژبه له مخه وایو، چې ډېر خلک په سمه توگه نه پوهېږي چې د آیتونو معنی یې څه ده، خو ما به یې معنی هم زده کوله، په داسې حال کې چې زه وېرېدلې وم او قاري صیب هڅه کوله چې د بې نظیرې مرگ توجیه کړي ویل یې:

- ډېر ښه وشول چې هغه یې ووژله. کله چې ژوندۍ وه وجود یې هېڅ گټه نه لرله. هغې له اسلام څخه په سمه توگه پیروي نه کوله او که چېرې ژوندۍ وای، بې نظمي او گډوډي رامنځ ته کېده.

زه سخته وېرېدلې وم او دا موضوع مې له پلاره سره شریکه کړه.

هغه وویل:

- بله هېڅ لاره نشته. مور دې ملایانو ته د قرآن د زده کړې له پاره اړتیا لرو. خو ته یوازې د له مخه ویلو له پاره له هغې مرسته غواړې، نو د هغه توضیحاتو او تفسیر ته پام مه کوه. یوازې هغه څه زده کړه چې خدای(ج) ویلي دي. د هغه خبرې الهي پیغامونه دي چې ته کولای شې هغه په آزادانه توگه تفسیر کړې.

لایق ټولګی

ښوونځي توان را کاوه چې په هغې تیارو ورځو کې درس وویلای شم. کله به چې په لاره روانه وم فکر مې کاوه چې تر څنگ به مې هر تېرېدونکی کس طالب وي. مور به د ښوونځي بکس او کتابونه تر ټکري لاندې پټول. پلار به هر وخت ویل د کلي تر ټولو ښه سهار هغه دی چې یو ماشوم د ښوونځي په جامو کې ووینم، خو اوس له دې ډول جامو څخه وېرېدو.

نوې منځنۍ ښوونځي ته راغلې وم او مېرمن مریمې ویل چې هېڅا نه غوښتل زمور ټولگي ته درس ورکړي ځکه چې مور ډېرې پوښتنې کولې. په واقعیت کې مو زړه غوښتل چې ځیرکې زده کوونکې و. کله به مو چې په ودونو کې په لاسونو نکریزې اېښودې د گلونو په ځای به مو د کېمیا فارمولونه او انتیگرالونه جوړول.

له ملکه نور سره مې سیالي روانه وه خو وروسته له هغې چې هغه لومړۍ زده کوونکې شوه، ما ډېره هڅه وکړه چې په ښوونځي کې مې بېرته خپل ځای ونیسم. پخوا به هر وخت دا دویمه او منیبه درېیمه کېدې. ښوونکو به مور ته ویل، آزموینه اخیستونکي لومړۍ گوري چې څومره مو لیکلي، وروسته یې بیا مفهوم ارزوي. منیبې ښکلی لیک لاره، خو ما به هر وخت هغې ته ویل چې په ځان کافي باور نه لري. دې ډېره هڅه کوله ځکه له دې وېرېده نه چې لږې نومرې وړل یې کورنۍ ته پلمه شي او له ښوونځي یې منعه کړي.

زه په ریاضي کې کمزورې وم آن چې په یوه آزموینه کې مې صفر وړی و، خو بیا مې هم ډېر کوښښ کاوه. زمور د کیمیا استاد ښاغلي عبدالله به ویل، «مور به ټولو ښوونکو ته (ښاغلی یا مېرمن ویل)» زه نرۍ ته سیاست پوه راغلی یم ځکه چې د شفاهي آزموینو په وخت کې به مې تل ویل:

- ښاغلیه تاسې زمور تر ټولو بهتره ښوونکی یاست او ستاسې له مضمون سره ډېره مینه لرم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو شمېر کورنیو شکایت لاره چې پر ما ډېر فکر کېږي، ځکه چې پلار مې د ښوونځي مالک دی.ډېری خلک به دې ته هم حیران کېدل چې موږ له دومره سیالۍ سره سره بیا هم ډېرې سره نژدې یو او په یو بل بخیلي نه کوو. موږ به همدا راز د نمونه شاګرد له پاره هم سیالي کوله. په دې سیالۍ کې د سیمې د خصوصي ښوونځیو تر ټولو تکړه زده کوونکي ټاکل کېدل، یو کال زما او ملکې نومرې یو ډول شوې. ما یو ځل بیا هم په ښوونځي کې آزموینه ورکړه چې د ډالۍ مستحق معلوم شي چې دویم ځلي مو هم یو ډول نمرې واخیستې. د دې له پاره چې نور خلک فکر ونه کړي چې په ښوونځي کې ماته ډېر پام کېږي یا ډېره نازول کېږم. پلار مې بله آزموینه د خپل ملګري په ښوونځي کې واخیسته، بیا هم یو برابر شوو نو له همدې امله مو ډالۍ سره ووېشله.

ما له ډرامې او تمثیل سره ډېره مینه لرله. په همدې بنسټ مې د فساد په اړه د رومیو او ژولیت په اساس ډرامه ولیکله. لومړی داوطلب یوه ښایسته نجلۍ وي او هغه له نجلۍ ډېرې آسانه پوښتنې کوي: «یو بایسکل څو ټایرونه لري؟»

نو کله چې هغه ځواب ورکوي: «دوه»

ورپسې داوطلب یو نارینه دی نو رومیو له هغې سختې پوښتنې کوي: «پرته له دې چې له چوکۍ مو پورته شئ، زموږ د کوټې په سر کوټه کې کوم ډول پکه ده؟»

هغه ځواب ورکوي: «زه به څنګه پوه شم؟»

رومیو ځواب ورکوي: «تاسې خو وایاست چې د دوکتورا په کچه زده کړې لرئ... ولې نه پوهېږئ؟!»

له همدې امله رومیو هوډ کوي چې کار نجلۍ ته ورکړي.

منیبې د نجلۍ رول لوباوه، یوې بلې نجلۍ عطیې زما د سکرترۍ رول لاره چې په خپلو ټوکو سره به یې ډرامې یا تمثیل ته ښکلا او شور ورکاوه. ټولو په زوره زوره خندل. زما خوښېږي چې د خلکو د چلند او خبرو پېښې وکړم، په تفریح کې به زده کوونکو زارۍ راته کولې چې زموږ د ښوونکي ښاغلي عبدالله پېښې وکړم. د بدو پېښو له پېښېدو سره سره مو په هغې ورځو کې یوې وړې پلمې ته لاره

اواروله چې له شونډو مو مسکا لرې نه شي.

د ۲۰۰۷ م کال په پای کې د پوځ عملیاتو ونه کړای شوای چې د تل له پاره هېواد له طالبانو خلاص کړي. پوځ لا تر اوسه د سوات په ځینو سرکونو لیدل کېده، له دې سره سره ملا فضل الله هره ورځ په راډیو کې خبرې کولې، د ۲۰۰۸ م کال حملې او چاودنې یې تر دې کال وېروونکې بللې.

په هغې ورځو کې زموږ د خبرو اترو موضوع پوځ او طالبان و. عطیې به هر وخت سر زما په سر اېښود او ویل به یې:

- طالبان ښه دي که پوځ؟

او ما به ځواب ورکاوه:

- که یو زمری او مار حمله دربانديې وکړي وایې به چې کوم یو ښه دی؟

مار که زمری؟

زموږ ښوونځی له وېرې او وحشت څخه بهر وه، زموږ د ټولګي هرې نجلۍ غوښتل چې ډاکټره شي، خو ما غوښتل چې د طالبانو په ضد یو ماشین جوړ کړم چې دوی را وباسي او وسلې یې ویجاړې کړي. ویلای شم چې په ښوونځي کې هم ګواښل کېدو، یو شمېر ملګرو مې زده کړې پرېښودې. فضل الله به تل له راډیو څخه خبرتیا خپروله چې نجونې باید په کورونو کې کېنېني او ملګري به یې ښوونځي والوزوي، چې دا چاودنې به هر وخت د نظامي حکومت په وخت کې د شپې له خوا کېدې چې هغه وخت به زده کوونکي په ښوونځیو کې نه و.

لومړی ښوونځی چې والوزول شو په متته کې د «شاور زنګی » په نوم د نجونو دولتي لومړنی ښوونځی و، د داسې جنایت کول د باور وړ نه و. له هغې وروسته یې هم هره ورځ ډېرې ودانۍ والوزولې. آن په مېنګوره کې هم څو چاودنې وشوې. یوه ورځ په پخلنځي کې وم، دوه بمونه وچاودېدل چې ټول کور ورسره ولړزېد او د کور له چت نه پکه لاندې را وغورځېده. زه دومره وېرېدلې وم چې یوه او بله خوا مې منډې وهلې.

د ۲۰۰۸ م کال د فبروري د میاشتې په وروستیو ورځو کې مې یوه ورځ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخلنځي کې کوم څه پخول چې د لویې چاودنې غږ مو واورېد. دا غږ ډېر وېروونکی غږ و. د تل په څېر مو یو بل ته غږ کړل چې د ټولو په روغتیا مو باور وشي او له حاله یې خبر شو. وروسته مو د مېنګورې د امبولانسونو غږونه واورېدل چې یو پر بل پسې زموږ له کور څخه تېر شول. یوه ځانمرګي برید کوونکي د حاجي بابا د لیسې د باسکټبال په میدان برید کړی و. هلته د اقبال جاوېد په نوم د یوه سیمه ییز پېژندل شوي پولیس د جنازې مراسم و چې له طالبانو څخه د تېښتې په وخت کې په یوه لرې پرته سیمه کې په ځانمرګي برید کې وژل شوی و. هغه د مېنګورې و. جسد یې د نظامي درنښت له پاره خپلې سیمې ته راوړی و چې طالبانو یې د جنازې د لمانځه په مراسمو کې چاودنه وکړه. د اقبال د وړوکي زوی په ګډون د سیمې پنځه پنځوس کسان چې ډېری یې ما پېژندل ووژل شول. هلته د منیبې د کورنۍ لس کسان هم وو چې ټول یې یا وژل شوي او یا هم ټپي شوي و. منیبه ډېره غمجنه وه او ټول ښار په وېره کې و. په ټولو مسجدونو کې فاتحې واخیستل شوې.

له پلاره مې وپوښتل:

- پلاره وېرېدلی یې؟

ځواب یې راکړ:

- په شپه کې د انسان وجود ته وېره راځي خو کله چې سهار شي بېرته ارې اتل جوړېږي.

په رښتیا هم موږ وېرېدلي و، خو اتلولۍ مو په وېرې غلبه وکړه.

پلار وویل:

- موږ باید دره د طالبانو له نښو پاکه کړو. چې بیا به هېڅوک هم په زړه کې وېره ونه لري.

موږ پښتانه د کړکېچ په وخت کې بېرته له خپلو پخوانیو لارو سره تړل کېدو، نو له همدې امله په ۲۰۰۸ م کال کې د سوات پیرانو له فضل الله سره د مقابلې له پاره د «قومي جرګې» په نوم یوه ټولنه جوړه کړه. د خورشید کاکاجي، مختار

خان یوسفزي او زاهد خان په نومونو د سیمې درې مشران دېره په دېره د پیرانو د قناعت لپاره ګرځېدل چې له دوی سره یو ځای شي. د دوی مشر پیر د عبدالخان خالق په نوم یو څلور اویا کلن سپین ږیری و. کله چې ملکه سوات ته له والي سره د خبرو له پاره راځي، دی یې د ځانګړې ساتونکي په توګه ټاکل کېږي. سره له دې چې پلار مې کوم پیر یا خان نه و خو د خبرو کولو له پاره وټاکل شو. هغه په پښتو، اردو او انګلیسي ښې خبرې کړلې. له همدې امله دی په سوات کې د ننه او بهر یو اغېز لرونکی کس و.

هغه هره ورځ د سوات د پیرانو د ټولنې له خوا په سیمینارونو او رسنیو کې شته و او خبرې به یې کولې، ده به ویل:

- ستاسې هدف څه دی؟ تاسې د خلکو ژوند او فرهنګ لوټلی دی.

پلار مې راته وویل:

- زه له هر هغه سازمان سره چې د سولې له پاره کار کوي یو ځای کېږم. که غواړې له یوې شخړې او ستونزې خلاص شې، نو لومړی کار چې باید ترسره یې کړې دا دی، چې حقیقت ووایې. که ستا سر درد کوي او ډاکټر ته ووایې چې زړه مې درد کوي، هغه به له تاسې سره څه ډول مرسته وکړي؟ ته باید حقیقت ووایې. حقیقت او رښتینولي وېره له منځه وړي.

کله به چې هغه خپلو ملګرو احمدشاه، محمد فروغ او زاهد خان چې ټول سیاست پوهان و سره یو ځال کېدل.زه به هم دوی ته ورتلم. احمدشاه یو ښوونځی لاره چې محمد فروغ هم کار ورسره کاوه. زاهد خان یو لوی مېلمستون او یو هوټل لاره. کله چې زموږ کور ته راغلل، ما به چای ورته راووړ، په آرامه به د دوی په څنګ کې د خبرو د اورېدو له پاره کېناستم.

دوی ویل:

- ملاله یوازې د ضیاءالدین لور نه بلکې زموږ ټولو لور ده.

دوی به د اسلام آباد او پېښور تر منځ تلل راتلل او له راډیو سره یې ډېرې مرکې لرلې. په ځانګړې توګه له امریکا غږ او بي بي سي سره چې له دوی سره به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نوبت مرکې کړلې، د مرکو له پاره به له دوی څخه یو کس خامخا حاضر و. دوی به خلکو ته ویل څه چې په سوات کې روان دي تر اسلام پورې تړاو نه لري. پلار مې ویل، په سوات کې د حکومت او پوځ له ملاتړ پرته د طالبانو شته والی شونی نه و.

دولت باید د خپلو هېوادوالو له حقوقو دفاع وکړي خو هغه وخت چې ونه شئ کړی د دولت او غیردولت تر منځ توپیر وښیئ او همدارنگه که چېرې په دولت ډاډ ونه لرئ چې د غیردولت په وړاندې به ستاسې ساتنه وکړي، وضعیت به ډېر سخت شي.

زموږ اطلاعاتي سازمان او پوځ ډېر پیاوړي دي او ډېری کسان نه غواړي چې په ښکاره توگه دا ډول خبرې وکړي. خو پلار او ملگرو یې هېڅ وېره نه لرله هغه ویل:

- ستاسې اقدامات زموږ د خلکو او پاکستان په وړاندې دي. د طالبانو ملاتړ مه کوئ، هغوی انساني خوی نه لري. ټول څرگندوي چې سوات د پاکستان له پاره قرباني کېږي خو هېڅوک او هېڅ شی نه باید د دولت له پاره قرباني شي. دولت د مور په څېر دی او یوه مور هېڅ کله هم خپل اولادونه نه پرېږدي او بله دا چې هغوی نه تېر باسي.

دا چې ډېری خلک حقیقت نه وایي، هغه ډېر زیات پرېشانه و. پلار مې د مارتین نیمولر[i] شعر چې آلماني نازي[ii] شاعر و، په خپل جېب کې ساته:

«لومړی ځل په کمونیستانو پسې تلو»

زه غلی وم ځکه چې کمونست نه وم.

وروسته په سوسیالستانو پسې راغلل.

بل ځل غلی شوم ځکه چې سوسیالست نه وم.

هغه وخت په یهودیانو پسې راغلل.

---

[i] مارتین نیمولر «۱۸۹۲- ۱۹۸۴» د نازیانو ضد د پروتستانو کشیش دی چې د هټلر په وړاندې د مقاومت او لنډو شعرونو د ویلو له امله یې نړیوال شهرت پیداکړ.

[ii] نازي آلمان له ۱۹۳۳ څخه بیا تر ۱۹۴۵ کال د د آلمان حکومت ته ویل کېږي چې په دې هېواد کې د ادولف هېټلر دولت تر ۱۹۴۵ کال پورې حکومت وکړ.

ما هېڅ ونه ویل ځکه چې یهودي نه وم.

په پای کې خپله په ما پسې راغلل.

خو نور د نیوکې او اعتراض له پاره څوک پاتې نه و.»

زه پوهېدم چې هغه په حقه و. که خلک غلي وي او چوپتیا اختیار کړي، هېڅ به هم بدل نه شي.

په ښوونځي کې مې پلار د سولې له پاره یوه تگلاره جوړه کړه او موږ یې وهڅولو چې د پېښو په اړه سپینې خبرې او حقیقت ووایو.

منیبه په ښه ډول پرې توانېدلې وه. «موږ پښتانه دینداره خلک یو. د طالبانو د کارونو له امله مو ټوله نړۍ تروریستان بولي. خو دا حقیقت نه لري. موږ سوله خوښي یو. غرونه، ونې، گلونه او زموږ د درې هر څه د سولې رنگ او بوی لري.»

زموږ د زده کوونکو له ډلې څینو له یوازیني خصوصي پښتو ټلویزیون خیبر سره د جگړې له امله د نجونو د زده کړو د پرېښودو په اړه مرکې وکړې. مخکې تر مخکې به له موږ سره ښوونکو مرسته کوله چې پوښتنو ته څه ډول ځواب ووایو. هغه وخت چې شاوخوا یوولس، دوولس کلنې وو له یو بل سره به مو کار کاوه. خو کله مو چې پښې په دیارلس او څوارلس کلنۍ کېښودې، پلار یا به یې ورونو دوی ته اجازه نه ورکوله، ځکه چې د بلوغ سن ته رسېدلې وې نو باید چې حجاب یې مراعات کړی وای.

یوه ورځ زه د هېواد لوی خبري ټلویزیون جیو ته لاړم. د دوی په دفتر کې د ننداړو یا تمثیلي ټوټو څو پاڼې په سکرین ښکارېدې. له ځان سره مې فکر وکړ: «رسنۍ مرکې ته اړتیا لري. هغوی غواړي له یوې نجلۍ یا هلک سره مرکه وکړي خو ټولې نجونې له دې کاره وېرېږي او یا به یې کورنۍ اجازه ور نه کړي. زما پلار اتل دی او تر څنگ به مې وي. هغه ویل ته یو هلک یې او دا ستا حق دی چې خبرې وکړې.»

هر څومره به مې چې مرکې ډېرېدې، د پیاوړتیا احساس مې کاوه او نورو به مې هم تر ډېره ملاتړ کاوه. زه یوولس کلنه وم خو لویه ښکارېدم او رسنۍ هم له یوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواني نجلۍ سره مرکې ته مينه والې شوې. يوه خبريال داسې وستايلم: «تکړه نجلۍ يعنې هغه نجلۍ چې د پرمختګ په حال کې ده» نورو به «پخه نجلۍ» راته ويله، د دوی په اند زه له خپل عمر نه ډېره پوهېدم.

ما باور لاره چې خدای(ج) به مې ساتنه کوي. که ما د نجونو د حقوقو په اړه خبرې کړلې، کومه تېروتنه مې نه کوله.

قرآنکريم وايي: «باطل به له منځه ځي او حق به بريالی شي.»

ما له ځانه سره فکر کاوه: «که د فضل الله په څېر يو کس کولای شي هر څه وران کړي، د څه له پاره يوه نجلۍ نه شي کولای هر څه بدل کړي؟»

ما به هره شپه له خدای(ج) سره راز او نياز کاوه چې ځواک راکړي.

د سوات رسنۍ تر فشار لاندې وې، هڅه يې کوله چې د طالبانو څېره مثبته وښيي. خو ډېرو سيمه ييزو خبريالانو د درې په تېربدونکو پېښو پرېشانې ښوده او له ما سره به يې مرکه کړله، ځکه چې ما به هغه خبرې کولې چې دوی به يې د کولو زړه نه لاره.

پلار ګاډی نه لاره نو له همدې امله به هر ځای ته په رېکشا کې تلو. د پلار يوه ملګري به د مرکې ځای ته رسولم. يوه ورځ زه او پلار د بي بي سي د اردو څانګې د يوه پروګرام له پاره چې د وتلي ليکوال واسط الله له خوا ترسره کېدو، پېښور ته ورسېدو. زه د پلار له ملګري او لور سره يې چې دوه پلاره او دوې لوڼې و هلته لاړم. مسلم خان د طالبانو استازی و چې په سټوډيو کې نه و. زه يو څه وارخطا وم خو سره له دې پوهېدم چې پروګرام ډېر ارزښت لرونکی دی او په ټول هېواد کې به يې خلک واوري. نو هلته مې وويل:

- طالبان څه ډول زړه کړي چې زما لومړی حق چې زده کړه ده له ما څخه واخلي او له زده کړو مې منعه کړي؟

مسلم خان هېڅ ځواب ور نه کړ، ځکه چې د هغه ټليفوني خبرې مخکې تر مخکې ثبت شوې وې. آخېر يو ثبت شوی غږ څنګه کولای شي ژوندي غږ ته ځواب ورکړي؟

له دې مرکې وروسته خلکو ماته مبارکي راکړه. پلار مې وخندل او ويې ويل چې زه بايد سياست پوهه شم. هغه سر زما په سر کېښود او ويې ويل:

- سره له دې چې ماشومه يې. خو بيا دې هم د يوه سياست پوه په څېر خبرې وکړې.

خو ما هېڅ کله هم خپلې مرکې نه اورېدې، ځکه پوهېدم چې دا ډېر لومړني قدمونه دي.

باد به زما خبرې د خزان د سرو ګلونو د پاڼو په څېر الوزولې او وړلې. د ښوونځيو ړنګولو ادامه لرله. د ۲۰۰۸م کال د اکتوبر په اوومه شپه مو له لرې د څو چاودنو غږونه واورېدل. چې د شپې مهال پټ مخو ملېشو د علم په دوو مرکزونو سانګوتا صومعه (خانقاه) او د هلکانو په اکسلسيورکالج حمله کړې وه او اور يې ور اچولی و.

ښوونکي د دوی تر راتګ مخکې له ښوونځي وتلي و، ځکه چې هر وخت به ګوابنل کېدل. دغه ښوونځي ډېر مشهور و، په ځانګړې توګه سانګوتا چې د وروستي والي په وخت کې جوړه شوه. او د ښه علميت له امله ډېره پېژندل شوې وه او همدارنګه ډېره لويه هم وه د اکسلسيور ښوونځي دوه زره زده کوونکي او سانګوتا زر کسه زده کوونکي لرل. له چاودنو وروسته پلار هلته په ورتلو سره ليدلي و چې ټوله ودانۍ له خاورو سره خاورې شوې وه. هغه د ماتو خښتو او سوزول شوو کتابونو په منځ کې له خبريالانو سره مرکه کړې وه، وروسته ستړی او وېرېدلی کور ته راغئ.

هغه وويل:

- ټوله ودانۍ له منځه تللې او ټوټه ټوټه شوې وه.

سره له دې هم د پلار زړه د هيلو ورانګې خورولې او باور يې لاره چې يوه ورځ به دا ويجاړې پای ومومي. هغه څه چې پلار ډېر پرېشانه کاوه دا و چې د سيمې خلکو به له چاودنې او ويجاړې وروسته د ښوونځي وسايل لکه کتابونه، لرګي او نور له سوزېدو پاتې وسايل چور کول. کله چې پلار دا خبر واورېد چېغې يې کړې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دا خلک د هغو ځناورو په څېر دي چې په جنازو حمله کوي.

بله ورځ پلار د امریکا غږ په ژوندۍ خپرونه کې ګډون وکړ او دا ډول کارونه یې په شدت سره وغندل. د طالبانو ویاند مسلم خان هم د ټیلیفون په کرښه و.

پلار پوښتنه وکړه:

- د دې دوو ښوونځیو ستونزه څه وه چې تاسې هغه والوزولې؟

مسلم خان ویلي و چې د سانګوتا په خانقاه کې عیسویت تدریس کېده او د اکسلسیور په کالج کې هم نجونو او هلکانو یو ځای درس وایه.

پلار ځواب ورکوي:

- تېروتنه کوې. د سانګوتا ښوونځی چې په ۱۹۶۰ م کال کې جوړ شوی دی تر اوسه یې یو زده کوونکی هم نه دی مسیحي کړی. په اصل کې هلته مسیحیان هم مسلمانان شول او اکسلسیور یوازې په لومړنۍ دوره کې ګډ دی او بس.

مسلم خان ځواب ورنه کړ.

له پلار څخه مې پوښتنه وکړه:

- نو د دوی خپلې نجونې څنګه کوي؟ هغوی نه غواړي چې درس ووایي؟

زموږ مدیره مېرمن مریم له سانګوتا څخه فارغه شوې وه، وره خور یې عایشه هم د سانګوتا زده کوونکې وه. له همدې امله هغه او د سانګوتا نورې نجونې زموږ ښوونځي ته راغلې. د ښوونځي میاشتنۍ فیس کفایت نه کاوه پلار اړ و چې زیاتې پیسې واخلي خو دا کار یې نه خوښېده. پلار د دواړو ښوونځیو د بېرته جوړولو له پاره هر ځای ته لاړ. ده په یوه لویه غونډه کې خبرې وکړې، هغه وخت یې له یوه مجلس څخه یوه نجلۍ را پورته کړې وه ویلي یې و:

- دغه نجلۍ زموږ راتلونکې ده. آیا غواړئ چې ناپوهه او بې سواده لویه شي؟

ګډون کوونکي ورسره موافق و، ټولو ویل چې ځان به د خپلو نجونو د زده کړې له پاره قرباني کړي. نوو راغلو زده کوونکو به وېروونکې کیسې کولې. عایشې به موږ ته ویل یوه ورځ چې له کوره د سانګوتا ښوونځي په لور روانه وه ویې لیدل چې یو طالب د یوه وژل شوي پولیس جسد له وښنو کشوي او له غاړې یې وینې روانې

دي.

د سانګوتا ښوونځي نجونې ډېرې ځیرکې وې، له همدې امله سیالۍ پرمختګ کاوه. د دې نجونو له ډلې یوه هم ریده وه چې ډېره ښه وینانده وه. هغه زما او منیبې ښه ملګرې شوه. منیبې به هر وخت ښوونځي ته خواره راوړل خو یوازې یوه اضافي قاشوقه به یې ورسره راوړله. ما ترې وپوښتل:

- ته زما ملګرې یې یا د ریدې؟

هغې په خندا ځواب راکړ:

- موږ درې واړه ښې ملګرې یو.

د ۲۰۰۸ م کال په اوږدو کې د طالبانو له خوا د ۴۰۰ په شاوخوا کې ښوونځي ویجاړ شول. نوی حکومت د بې نظیرې د خاوند آصف زرداري په واک کې و خو سوات ته یې هېڅ پام نه کاوه. خلکو ته مې وویل که چېرې د زرداري لونې د سوات په ښوونځیو کې وای حالات به داسې نه و. د ځانمرګو بریدونو خبرونه په ټول هېواد کې خپرېدل، آن چې په اسلام آباد کې یې د ماریوت هوټل هم والوزاوه.

د سوات ښار امنیت نظر نورو سیمو ته یو څه ښه و، له کلي څخه مو کورنۍ زموږ کور ته راغلې. کور مو وړوکی و، د تره له لورانو سره چې مخکې یې ژوند را سره کاوه ډېره ګڼه ګوڼه شوه. ډېر کار نه و چې کړی مو وای. نور مو د پخوا په څېر نه شو کولای په کوڅه او یا هم په بام کرکټ لوبه وکړو. نو له همدې امله به مو په انګړ کې د ټېله کولو لوبه کوله. زه او خوشال ورور مې هېڅ کله له یو بل سره جوړ نه و، هغه به هر وخت په ژړا مور ته منډه کړه، هېڅ وخت چا نه دي لیدلي چې ملاله او خوشال سره ملګري وي.

خوښېدل مې وېښتان رنګارنګ جوړ کړم، له همدې امله به د حمام هندارې ته په ساعتونو درېدم او هغه څه به مې آزمویل چې په فلمونو کې به مې لیدلي و. تر آته او نهه کلنۍ به مې مور وېښتان د هلکانو په څېر لنډول چې له سپږو په امن وي او آسانه ږمنځ او پاک شي، ځکه چې وېښتان مې تر ټکري لاندې ګډوډ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدل. خو په پای کې مې اجازه ترې واخیسته چې وېښتان مې تر اوږو پورې اوږده کړم. زما پر خلاف د منیبې وېښتان صاف و او زما وېښتانو ځپې لرلې. زړه مې غوښتل وېښتان مې کړې کړې تاو کړم او یا یې و اوبم.

خو مور به مې چیغې وهلې:

- پشی څه کوې؟ مېلمانه حمام ته ځي، ټول تاته انتظار دي.

د ۲۰۰۸م کال روژه تر ټولو سخته میاشت وه. طالبانو د برېښنا پایې او ګاز پیپونه والوزول. نو له همدې امله مو نور نه ګاز او نه هم برېښنا لرله. د ګاز د ډبو بیې یو په دوه شوې، نو مور مې باید په اور خواړه پاخه کړي وای، په دې کار سره یې هېڅ شکایت ونه کړ. داسې کورنۍ هم وې چې د ژوند شرایط یې له موږ هم خراب و. موږ پاکې او تصفیه شوې اوبه نه لرلې، ډېر خلک د وبا له لاسه مړه کېدل. روغتون به د ټولو ناروغانو درملنه نه شوای کولای، نو باید چې د خلکو د درملنې له پاره یې لویې کېږدۍ درولې وای.

سره له دې چې په کور کې مو جنراتور نه لاره خو پلار د ښوونځي له پاره واخیست. خوږې اوبه به له پیپ څخه په فشار راوتې، ټول ماشومان به د اوبو وړلو له پاره هلته راتلل. هره ورځ به د خلکو کتارونه لیدل کېدل چې له سطلونو، بوشکو او کوزو سره به د اوبو وړلو ته ولاړ و، یو ګاونډي چې ډېر وېرېدلی و ویې ویل:

- تاسې څه کوئ؟ که طالبان پوه شي چې تاسې د روژې په میاشت کې خلکو ته اوبه ورکوئ پر موږ به حمله وکړي.

پلار ځواب ورکړ:

څه توپیر لري چې خلک د تندې او یا حملې له لاسه ووژل شي.

له ښوونځي څخه په مېله یې سفر تلل اوس زموږ له پاره داسې و لکه خوب چې وینو. خلک به د مازیګر له لمر لوېدو وروسته له کوره نه راوتل. ملېشو د سکي لوبو د وړونکو ګاډي او په «مالم جبه» کې هوټل هم الوزولي و. نو له همدې امله د رخصتیو جنت په جهنم بدل شوی و.

وروسته په ۲۰۰۸ م کال کې د فضل الله ځای ناستي شاه دوران په راډیو کې اعلان وکړ چې د نجونو ټول ښوونځي به رخصت کړل شي. ګواښ یې وکړ چې د جنوري له ۱۵ وروسته نجونې ښوونځیو ته د تلو اجازه نه لري. په لومړیو کې مو یې په خبرو باور ونه کړ، فکر مې کاوه چې ټوکې دي.

خورلښو ته مې وویل:

- څنګه به مو ښوونځیو ته له تلو منعه کړي؟ هغوی وایي غرونه به رنګ کړي خو نه شي کولای آن سرک په واک کې ولري. هوکې د دې کار قدرت نه لري.

نورې زده کوونکې راسره په یو نظر نه وې دوی وپوښتل:

- څوک به یې په مخ کې ودرېږي؟ په سلګونو ښوونځي یې وران کړل خو چا هېڅ هم ونه ویل.

پلار مې هر وخت ویل، سوات او ښوونکي تر وروستي ټولګي، وروستي ښوونکي او وروستي زده کوونکي چې ژوندي پاتې شي زده کړو ته به ادامه ورکوي. کورنۍ مې هېڅ کله آن یو ځل هم د ښوونځي د پرېښودو راته ونه ویل.

سره له دې چې موږ په ښوونځي او درس مین یو، خو تر هغې مو د زده کړو ارزښت ته پام نه و کړی چې طالبانو ښوونځي بند کړل. ښوونځی، د درسونو زده کړه او تکلیفونه تېرول یوازې د ساعت تېرۍ له پاره نه و بلکې زموږ راتلونکی و.

د هغې کال په ژمي کې واوره وشوه او موږ په ډېرې خوښۍ سره د واورې سړی جوړ کړ. د ژمي په موسم کې طالبان په غرونو کې ورک شول خو پوهېدو چې بېرته راځي. موږ باور لاره چې ښوونځي به بېرته پرانیستل شي. طالبان به کولای شي له موږ څخه قلم او پنسل واخلي خو نه شي کولای چې ذهن مو له فکر کولو را وګرځوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په سرو وینو لړلی واټ

د شپې په وخت به یې د مړیو جسدونه په واټ کې پرېښودل چې سبا سهار یې خلک وویني. له هر جسد سره به یې یو یادښت لکه «دا د پوځ د مامور عاقبت دی» یا هم «تر یوولسو بجو په دې جسد کار ونه لرئ کنه په دې پسې کس به تاسې یاست» پرېښود. ځینې شپې به له وژلو سره سم زلزلې هم کېدې چې خلک به ډېر وېرېدل ځکه چې موږ هره طبیعي بلا له یوې انساني فاجعې سره پرتله کوو.

طالبانو د ۲۰۰۹ م کال د جنوري په یوه سړه شپه کې «شعبانه» ووژله. شعبانې د مېنګورې ښار د بنر بازار په یوه تنګه کوڅه کې چې هلته نڅا کوونکي او پېژندل شوي سندرغاړي اوسېږي، ژوند کاوه. د شعبانې پلار ویل چې څو کسان یې دروازه ټکوي چې شعبانه ورته ونځېږي. شعبانه هم ځي چې د نڅا جامې یې واغوندي خو کله چې دوی ته راځي چې نڅا ته ورسره لاړه شي دوی خپل ټوپکونه پرې را اړوي او د شپې د نهو بجو په چوپتیا کې ژوند ترې اخلي. خلکو د شعبانې چیغې اورېدلې وې چې دوی ته یې زاری کولې: «قول درکوم چې بیا نڅا نه کوم او سندرې نه وایم، د خدای له پاره مې پرېږدئ. زه یوه ښځه یم، یوه مسلمانه یم. مه مې وژنئ!»

وروسته په پرلپسې توګه د ډزو غږ اورېدل کېږي.

په مرمیو سوری سوری جسد یې «شنه واټ» ته ولېږدول شو. په دې واټ کې ډېر جسدونه غورځول شوي و او خلکو هغه واټ «په سرو وینو لړلی واټ» په نوم یاداوه.

د شعبانې وژنه مو سبا سهار واورېده. فضل الله په راډیو ملا کې وویل، شعبانه د فاسد شخصیت لرلو له امله د مرګ په جزا ورسېده او د بنر په بازار کې چې هره نجلۍ ولیدل شي وبه وژل شي. موږ د سوات په هنر او موسیقۍ ویاړ کاوه خو په دې وخت کې ډېری سندرغاړې او نڅاګر دوبۍ او لاهور ته تښتېدلي و. د موسیقۍ د وسایلو غږوونکو په ورځپاڼو کې اعلان وکړ چې نور به هېڅ ډول ساز

ونه کړي او همدارنګه یې ژمنه وکړه چې له دې وروسته به د دینداره کسانو په توګه ژوند کوي. دا ټول یې د دې له پاره ویل چې د طالبانو غوسه را کمه کړي.

خلکو د شبانې د بدو کارونو په اړه خبرې کولې، سره له دې چې زموږ نارینه وو هم د دې د نڅا د لیدو هیله لرله او هم یې دا د نڅاګرۍ له امله بده ګڼله. د یوه خان اولاد د یوه سلمان له اولاد سره هېڅ کله هم واده نه شي کوی. موږ پښتانه بوټونه خوښوو خو بوټ ګنډونکی نه، موږ د ټکریو او پټوګانو مینه وال یو خو ګنډونکو ته یې ارزښت نه ورکوو. کارکوونکي زموږ له ټولنې سره لویه مرسته کوي خو څوک یې پېژني هم نه، له همدې امله ده چې له طالبانو سره یو ځای کېږي څو یوه قدرت او مقام ته ورسېږي.

خلک د شعبانې د نڅا مینه وال و خو دې ته یې درناوی نه لاره او کله چې ووژل شوه، خلکو هېڅ ډول غبرګون ونه ښود. ډېر خلک یې په وژلو خوشاله شول دوی به ویل: «شعبانه یوه کافره او فاسده ښځه وه. باید چې وژل شوې وای.»

زه نشم ویلای چې هغه یوه تر ټولو بده ورځ وه، ځکه چې په همغه وخت کې د شعبانې وژنه هره ورځ او هره لحظه بده څرګندېدله. هر ځای بد خبرونه اورېدل کېدل. د خلکو د کورونو ړنګول، په ښوونځیو حملې، او په عام محضر کې خلک په دورو وهل.

دې کیسو پای نه لاره. د شعبانې له وژلو دوه اونۍ وروسته په متته کې یو ښوونکی ووژل شو. ښوونکي نه وه منلې چې پایڅې د طالبانو په ډول پورته کړي او له طالبانو سره یې دلیل ویلی و، له همدې امله یې په دار ځړولی و او وروسته یې پلار هم په ډزو ورته وژلی و.

زه نه پوهېدم چې له دا ډول حملو او کارونو څخه د طالبانو قصد څه دی او په یوه مرکه کې مې وویل: «که زه ستاسې په سر ټوپک ونیسم او ووایم چې اسلام د نړۍ یوازینی حقیقي دین دی، تاسې به یې څه ډول منئ؟ که هغوی غواړي چې د دنیا ټول خلک مسلمانان شي، ولې لومړی دوی خپله واقعي مسلمانان نه کېږي؟»

پلار به هر وخت په داسې حال کې چې ټول بدن به یې رېږدېده کور ته راتلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه چې بهر به یې وېروونکې پېښې لیدلې او یا به یې د پولیسو په اړه ډېر بد خبرونه اورېدلي و د بېلګې په توګه، طالبان په ښار کې د پولیسو سرونه د خلکو ننداري ته وړاندې کوي. آن هغه کسان چې په لومړیو کې یې باور لاره چې طالبان رښتیني مسلمانان دي او د فضل الله ملاتړ به یې کاوه، هغه ته به یې خپل سره زر او پیسې ورکولې اوس یې مخالف و.

پلار د یوې ښځې کیسه راته وکړه چې سره زر او پیسې به یې طالبانو ته ورکول او خاوند یې له هېواد بهر په بل هېواد کې کار کاوه. کله یې چې خاوند کور ته راځي او خبرېږي چې مېرمنې یې سره زر او پیسې طالبانو ته ورکړې دي ډېر غوسه کېږي. یوه ورځ د دوی په کلي کې یوه وړه چاودنه کېږي چې له امله یې ښځه له وېرې چیغې وهي او ژاړي. خاوند یې ورته وایي. ژاړه مه دا ستا د سرو زرو د لښتیو آواز دی. اوس دې د غاړکۍ او لاسبند آواز ته غوږ ونیسه.»

بیا هم ډېرو لږو خلکو نیوکه کوله. په سیاسي ټولنه کې د پلار پخوانی سیال احسان الحق حقاني د اسلام آباد په یوه ورځپاڼه کې کار کاوه او د سوات د وضعیت په اړه یې یوه بیانیه ولیکله، له سوات څخه د بیانیې له پاره رابلل شوي کسان لکه وکیل، فرهنګي کسان او یا بل څوک حاضر نه شول. یوازې څو خبریالانو او پلار مې په کې ګډون وکړ.

داسې ښکارېده چې خلک باور لري چې طالبان به سوات خوشې نه کړي او باید چې دوی له طالبانو سره توافق ته ورسېږي. خلکو به ویل: «که طالبان شو، بشپړ امنیت به ولرو.»

له همدې امله ځوانان د طالبانو غړي کېدل. طالبان به د خلکو کورونو ته راتلل او د وسلو د اخیستو له پاره به یې له خلکو پیسې غوښتې او یا به یې ویل چې زامن یې د جګړې له پاره دوی ته وسپاري.پانګه وال وتښتېدل خو بې وزلو خلکو هملته له ژوند کولو پرته بله لاره نه لرله دوی له هر امکانه د ځان ساتلو هڅه کوله. له همدې امله مو ډېرو ځوانانو کورونه پرېښودل څوک د کار له پاره د جنوب کانونو او څوک هم خلیجي هېوادونو ته لاړل، نو ځکه د تللو کسانو

اولادونه دوی ته تر ټولو ښه خواړه و.

ګوابښونه کور ته را نژدې کېدل. یوه ورځ احمدشاه د ناپېژاندو کسانو له خوا په مرګ ګواښل شوی و. له همدې امله هغه د یو څه وخت له پاره سوات پرېښود او اسلام آباد ته لاړ چې د دې سیمې په اړه سم اطلاعات تر لاسه کړي.

یوه له ډېرو بدو ورځو څخه چې په هغې ورځو کې پېښه شوه دا وه چې خلکو به یو پر بل شک کاوه. زموږ تر منځ باور له منځه تللی و. د ټولو پام زما پلار ته و. خلکو به ویل: «خلک یو په بل پسې وژل کېږي، خو ضیاءالدین یې له ټولو خبرو سره سره ژوندی دی. کېدای شي له استخباراتو سره وي.!» په حقیقت کې پلار هم ګواښل شوی و خو کیسه به یې له چا سره نه شریکوله. هغه په پېښور کې په یوه مطبوعاتي مرکه کې له پوځ څخه غوښتي و چې د طالبانو په ضد عملیات وکړي او رهبران یې ونیسي. وروسته هغه ته خلکو وویل چې نوم یې په راډیو ملا کې اورېدلی دی او شاه دوران پلار ګواښلی و.

پلار به د دې ګواښونو په کیسه کې نه و خو زه به وېرېدم. هغه په ډلو، غونډو او جلسو کې ډېر ګډون کاوه او نیمه شپه به کور ته راتلو. په هغې شپو کې مو پلار زموږ د ساتنې له پاره په شپو شپو د خپل یوه ملګري په کور کې اوسېده، ځکه چې طالبان ورپسې راتلل. پلار مو توان نه لاره چې زموږ د سترګو په وړاندې ووژل شي. ماته به تر هغې چې پلار نه و راغلی او دروازه به مو ترلې نه وه خوب نه راته. کله به چې پلار په کور کې و، مور به مې په انګړ کې دېوال ته د پلار د تېښتې له پاره یوه زینه دروله. پلار په خندا سره ویل.

- کېدای شي یوازې زموږ وړوکی اتل مورک پرې وتښتېدای شي. خو زه دا کار نه شم کولای.

مور به مې هر وخت د طالبانو د راتلو له ګواښ څخه د ځان ساتنې له پاره په ذهن کې نقشې جوړولې. دې به فکر کاوه چې د ویده کېدو په وخت کې تر خپل بالښت لاندې یو چاقو ورسره ولري. ما ورته ویل که چېرې هغه راشي زه په پټه تشناب ته ځم او پولیسو ته زنګ وهم. زه او وروڼه مې په دې فکر کې وو چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو تونل وکاږو. تل به مو دعا کوله چې خدای(ج) موږ ته یو جادويي قلم راکړي چې په وسیله یې طالبان له منځه یوسو.

یوه ورځ مې خپل وړوکی ورور اټل په باغ کې ولید چې په ډېرې پرېشانۍ سره په ځمکه کې ځای ژوروي. ترې ومې پوښتل:

- څه کوې؟

ویې ویل:

- غواړم قبر ژور کړم.

خبرونه له وژنو ډک و، سره له دې طبیعي وه چې اټل د قبر او تابوت په اړه فکر وکړي. ماشومانو اوس د خپلو نورو لوبو پر ځای د پوځ او طالبانو لوبه کوله. دوی به د ونو له ښاخونو کلاشینکوپ او له جنډو به یې موشک جوړاوه، همدا د دوی د تېښتونې وسیلې وې.

زموږ د ملاتړ هېڅوک هم نه و. زموږ د استازي مرستیال سیدجاوېد، د طالبانو په غونډو کې ګډون کاوه او د هغوی په مسجدونو کې یې لمونځ کاوه او همدا راز د دوی غونډې یې هم رهبري کولې. هغه په بشپړه توګه طالب شوی و. د طالبانو موخه نادولتي سازمانونه و چې دوی به ویل چې د اسلام دوښمنان دي. کله چې دې سازمانونو ته د طالبانو ګواښونکي لیکونه ورسېدل او له سیدجاوېد څخه د مرستې غوښتنې ته لاړل، جاوېد آن غوږ هم ورته ونه نیو. یو ځل مې پلار په یوه غونډه کې نیوکه پرې کوي او هغه ته وایي:

- تاسې د چا اوامر ترسره کوئ؟ فضل الله یا دولت؟

یو عربي متل دی وایي: «خلک له خپل پادشاه څخه پیروي کړي.»

کله چې د سیمې تر ټولو لوړ مقام له طالبانو سره یو ځای شي، طالبان کېدل طبیعي کار ښکاري.

ځینو باور لاره چې دولتي چارواکي طالبان هڅوي. دوی ویل دا د پوځ تصمیم و چې طالبان په سوات کې شته وي، ځکه چې امریکایانو غوښتل په سوات کې له یوې هوایي اډې څخه ګټه واخلي، څو خپلې بې پیلوټه الوتکې په کار واچوي. له

طالبانو سره سره امریکایانو ته دولت هم ویلای شوای چې موږ مرسته نه شو کولای ځکه چې په کافي اندازه ستونزې لرو. همدارنګه د امریکایانو د نیوکو د ځواب له پاره یوه لاره وه او اوس زموږ دولت کولای شوای ووایي:

«ستاسې نظر دا دی چې موږ ستاسې پیسې اخلو او تروریستانو ته یې ورښو؟ که ستاسې نظر همدا وي نو بیا ولې دوی هم په موږ حمله کوي؟

پلار مې ویل:

- معلومه ده چې یو پټ ځواک د طالبانو ملاتړ کوي. خو دا آسانه نه ده. که خبره پوه واضح کوو نوره هم پېچلې کېږي.

د محمدي شریعت د نفاذ تحریک مشر صوفي محمد هم په ۲۰۰۸ م کال کې له زندان څخه خوشې کړای شو. خلکو ویل چې هغه یې نظر زوم فضل الله ته منځلاری او آرام دی، او هیله کېده چې هغه به له دولت سره د سولې خبرې پیل کړي، څو په سوات کې شرعي احکام پلي او موږ د طالبانو له تاوتریخوالي نجات ومومو. پلار مې له دې موضوع سره موافق و. موږ پوهېدو چې دا به د شخړې پای نه وي خو پلار ویل چې که شرعي احکام په سمه توګه پلي شي طالبان نور د جګړې له پاره کومه پلمه نه لري. په دې صورت کې باید چې دوی خپلې وسلې په ځمکه کېږدي او د عادي خلکو په څېر ژوند وکړي. که نه خامخا به یې اصلي څېره بربنډه شي.

تر اوسه هم د مېنګورې په غرونو کې د پوځ سرتېري ځای پر ځای و. کله چې به د شپې له خوا په بستره کې پرېوتو، ټوله شپه به د دوی د وسلو د بوم بوم غږونه اورېدل کېدل. دغه غږونه به لس یا پنځه لس دقیقې وروسته غلي شول او وروسته به مو چې څنګه بیا سترګو ته خوب راغئ دوی به بیا پیل وکړ. کله به مو خپل غوږونه پټول او یا به مو خپل سر تر بالښت لاندې کاوه، خو د ډزو غږونه دومره نژدې و چې په هر حال کې به اورېدل کېدل. په سبا ورځ به مو له ټلویزیون څخه د طالبانو د وژل کېدو خبرونه اورېدل، له ځانه سره به مو فکر کاوه چې پوځ د شپې د توپونو او راکټو په دومره ځوږ او چیغو څه کوي چې آن نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي توانېدلي چې د راډيو ملا خپرونې بندې کړي.
پوځ او طالبان دواړه ځواکمن و. کله به د دې دواړو ځواکونو د سيمې د څارنې ډلو په اصلي سړکونو له يو بل څخه له يو کيلو متر لږ واټن لاره. د دوی ډله به يې دروله او داسې به ښکارېده چې د يو بل له بدن څخه دي. هېڅوک نه پوهېدل چې ولې د خلکو ساتنه نه کېږي. ځينو به ويل چې هغوی د يوې سکې دوه مخونه دي. پلار مې ويل موږ عادي خلک د غنمو د هغو دانو په څېر يو چې د ژرندې د دوو ډبلو پلونو تر منځ بند پاتې وي. دا چې دوی له هېڅه نه وېرېدل او ويل يې موږ بايد خپلې لارې ته ادامه ورکړو.
زه هم يو انسان يم کله به مې چې د مرميو آواز اورېد زړه به مې په شدت ټوپونه وهل. کله به مې ټول وجود وېرې واخيست خو هېڅ به مې نه ويل، دا په دې معنی نه وه چې زده کړې به پرېږدم. خو وېره ډېره پياوړې وي په پای کې همدا وېره لامل شوه چې خلک د شعبانې په ضد شي. ترور خلک بې زړه سوي کړل. طالبانو د اسلام او پښتونولۍ دواړو ارزښتونه گواښل.
هڅه مې وکړه چې د «وخت تاريخچې» په نوم د اثر په مطالعه چې سټېون هاوکېنگ[i] ليکلی و ځان بوخت کړم. دغه کتاب د دې ډول پوښتنو ځوابونه ورکول چې نړۍ څه ډول رامنځ ته شوه او پخوانۍ زمانې ته تلل و . هغه وخت زه يوولس کلنه وم او هيله مې کوله چې داسې يو امکان شته وي چې پخوا ته لاړ شو.
د پښتنو په منځ کې غچ اخيستل هېڅ کله هم نه هېرېږي او کله چې له تېروتنې سره مخ شي، جزا به وينې او ما به هر وخت له ځانه پوښتل: «دغه غچ به کله اخيستل کېږي؟»

(i) سټيون ويليام هاوکينک فزيک پوه نظري، ستوری پېژندونکی او برېتانوی ليکوال و او د کمبريج په پوهنتون کې د نظري ستور پېژندنې او څېړنو د مرکز مدير دی.

د گل مکۍ يادونه

په همغې زړه خوړينو ورځو کې و چې د عبدالحی کاکړ په نوم د پلار يوه ملگري له پېښور څخه چې د بي بي سي راډيو خبريال و له پلاره سره اړيکه ونيوه. هغه د يوې ښوونکې يا زده کوونکې په لټه کې و چې د طالبانو تر ولکې لاندې سيمه کې د خپل ژوند يادونه ورته وليکي. هغه غوښتل خلکو ته په سوات کې د انساني فاجعې اړخونه وښيي. لومړی د مېرمن مريم کشرې خور عايشې ومنله خو کله يې چې خبره له خپل پلار سره شريکه کړه، مخالفت يې ورسره وکړ ورته ويل يې چې دا کار ډېر خطرناک دی.
زه چې پوه شوم پلار د دې موضوع په اړه خبرې کوي له ځانه سره مې وويل: «زه ولې دا کار ونه کړم؟»
ما غوښتل چې خلک له ټولو پېښو خبر شي. زده کړه زموږ حق دی. اسلام دا حق موږ ته راکړی دی. اسلام وايي چې ټولې نجونې او هلکان بايد ښوونځي ته لاړ شي. قرآن کريم وايي چې موږ بايد د پوهې په لټه کې و، ډېره مطالعه وکړو او د نړۍ په رازونو پوه شو.
تر دې وړاندې مې هېڅ کله هم يادښتونه نه و ليکلي او نه پوهېدم چې څه ډول يې پيل کړم. سره له دې چې موږ يو کمپيوټر هم لاره، خو هر وخت به برېښنا پرې کېده او لږ ځايونه و چې انټرنيټ ته يې لاسرسی لاره. له همدې امله به هره ورځ په سهار کې کاکړ زما له مور سره اړيکه نيوله. هغه به زموږ د محافظت له پاره د خپلې مېرمنې له ټيليفون خبرې کولې، ځکه چې د ده خپل مبايل به د آی اېس آی له خوا څارل کېده. هغه به ماته لارښوونه کوله او د تېرو ورځو په اړه به

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې پوښتنې کولې. ما به د خپلو ارمانونو په اړه خبرې کولې او هغه پېښې چې ليدلې او يا مې اورېدلې وې ورته ويلې به مې. ما به تقريباً شل او يا پنځه ويشت دقيقې په اردو ژبه خبرې کولې، سره له دې چې زموږ دواړو ژبه پښتو وه خو وېبلاګ په اردو ژبه ليکل کېده. وروسته به هغه زما خبرې ليکلې او په اونۍ کې به يې يو ځل د بي بي سي په اردو وېبپاڼه کې خپرولې.

هغه د آن فرانک ژوند راته تشريح کړ. يوه ديارلس کلنه يهودي نجلۍ چې د جګړو په اوږدو کې يې له نازيانو څخه له خپلې کورنۍ سره د تېښتې په موخه په امستردام کې ځان پټ کړی و او هلته يې خپل ټول يادښتونه وليکل.

د آن فرانک ليکنې د دې ورځنۍ ژوند او احساسات بيانول. خو ډېر دردوونکي دي چې په پای کې د کورنۍ د پټنځای د خيانت له امله رسوا او ونيول شول. آن فرانک چې پنځه لس کلنه وه په يوه نظامي جبهه کې ناروغه او مړه شوه وروسته يې يادښتونه چاپ او خپاره شول او يو ډېر پلورل کېدونکی کتاب شمېرل کېده.

عبدالحی کاکړ ويل چې زما د نوم خپرول کېدای شي ډېر خطرناک وي، نو له همدې امله يې د «ګل مکۍ» نوم چې د غنم د ګل او همدا راز په پښتو پخوانيو کيسو کې د يوې اتلې مېرمنې نوم دی، وټاکه. د کيسې موضوع د روميو او ژوليت په څېر وه چې په هغې کې ګل مکۍ او موسی خان په ښوونځي کې يو بل ويني او يو په بل مين کېږي. خو دوی دواړه له دوو بېلابېلو ټبرونو څخه دي چې د دوی مينه د جګړې لامل کېږي. سره له دې د شکسپير د ننداري پر خلاف د دوی د کيسې پای دردوونکی نه وي.ګل مکۍ له قرآن کريم څخه په استفادې د قبيلې پيرانو او مشرانو ته وايي چې جګړه د حل لاره نه ده چې په پای کې هغوی له جګړې او شخړې لاس اخلي او دې دوو مينانو ته د واده کولو اجازه ورکوي.

زما لومړی يادښت د ۲۰۰۹ م کال په جنوري کې د «زه وېرېږم» تر عنوان لاندې خپور شو:

«تېره شپه مې وېروونکی خوب وليد. د طالبانو ځواکونه او د پوځ هليکوپټرې په ټول سوات کې ليدل کېدې. په سوات کې د پوځ د عملياتو له پيل څخه بيا تر اوسه همداسې خوبونه راته را روان دي.» همدارنګه مې په دې يادښت کې تشريح کړل چې د طالبانو د حکم له مخې نور ښوونځي ته له تللو وېره لرم.

«د يوه کس غږ مې واورېد چې په ما پسې راځي او وايي تا به وژنم. هغه وخت مې قدمونه چټک کړل، له څو قدمونو وروسته مې شاته وکتل چې شته دی کنه. ومې ليد چې په ټيليفون له کوم چا سره خبرې کوي او په ټيليفون کې هغه کس ګواښي.»

دا چې خپل يادښتونه به مې په وېبپاڼه کې ليدل، په لومړيو کې يو څه وېرېدلې وم خو وروسته به چې کاکړ صيب راته تشريح کړل چې د کومو موضوعاتو په اړه خبرې وکړم په خپل نفس مې باور ډېر شو. هغه په شخصي احساساتو هماغه ډول چې خپله يې ويل «زما کنايه ډوله جملې» د کورني ورځني ژوند د جوړښت او د طالبانو د ترور له پېښو سره يې مينه لرله.

زموږ د ژوند د تر ټولو ارزښت لرونکې برخې ښوونځي، په اړه مې ډېر مطلبونه وليکل. زه د ښوونځي په شين رنګه يونيفورم مينه وم. خو موږ ته سپارښتنه شوې وه چې د هغې په ځای ساده جامې واغوندو او کتابونه مو هم تر ټکريو لاندې پټ کړو. د يادښتونو يو عنوان د «رنګه جامې منعه دي» و. په دې مطلب کې مې وليکل: «يوه ورځ ښوونځي ته د تلو له پاره تيارېدم او غوښتل مې يونيفورم واغوندم، خو هغه وخت مې د خپل مدير سپارښتنه په ياد شوه او تصميم مې ونيو چې خپل خړ رنګه جامې چې ډېرې مې خوښې دي واغوندم.»

په دې يادښتونو کې مې د چادري په اړه هم خبرې وکړې. کله چې واړه و له چادري سره مو جوړه وي، ځکه چې ډېره ښايسته ښکاري. خوکله يې چې اغوستو ته اړ کېږو، دغه احساس مو ګډوډ کېږي. همدارنګه له دې جامو سره پلی تګ هم ډېر سخت دی.

د يوې ورځې يادښتونه د هغې ورځې په اړه و چې زه، مور او د تره لور مو د چينې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بازار ته د سودا اخیستو له پاره لاړو. هلته خلکو ویل یوه ورځ یوه ښځه د بازار په منځ کې په چادري کې ولوېده. کله چې یو کس غواړي مرسته ورسره وکړي، هغه ښځه ورته وایي: «وروره، له ما سره مرسته مه کوه. په دې کار سره فضل الله خوشاله کوې.» کله چې زموږ د خوښې وړ مغازې ته راغلو، پلورونکي په خندا سره وویل، له ځان سره یې فکر کاوه چې موږ ځانمرګي بمونه یو، وېربدلی و ځکه چې موږ چادرۍ اغوستې وې.

په ښوونځي کې ټولو د همدې یادښتونو په اړه خبرې کولې، آن چې یوې نجلۍ چاپ کړي او ښوونځي ته یې راوړي وو چې پلار ته مې یې ور وښیي.

هغه په موسکو شونډو وویل:

ډېره ښه ده.

زړه مې غوښتل خلکو ته ووایم چې دا یادښتونه ما لیکلي، خو د بي بي سي خبریال ماته دا اجازه نه راکوله ځکه چې کېدای شوای له خطر سره مخ شوې وای. زه یې په دلیل نه پوهېدم ځکه چې یوه ماشومه وم او چا کولای شوای چې په ماشومانو حمله وکړي؟ خو ځینو ملګرو مې په دې یادښتونو کې ځو نښې لیدلې وې او خپله مې هم په یوه یادښت کې خپل هویت څرګندکړی و: «د مور مې زما مستعار نوم ډېر خوښېږي او په ټوکو مې یې پلار ته ویل چې باید نوم مې بدل کړم. زما هم ګل مکۍ ډېره خوښېږي ځکه چې خپل نوم مې د «دردمنې» په معنی دی.»

د ګل مکۍیادښتونو د ټولو پام را واړاوه. ځینو ورځپاڼو د دې یادښتونو خلاصه خپره کړه. آن بي بي سي د یوې بلې نجلۍ په آواز کې دا یادښتونه ثبت کړل. زما پام شو په هغې پنسل چې دا کلمات لیکل کېږي کولای شي له راکټ، ټانګ او یا هم هلیکوپتر څخه پیاوړی وي. په دې ترتیب سره مو د مبارزې لارې زده کولې او زده مو کړل هغه وخت به پیاوړي و چې خبرې وکړو.

یو شمېر ښوونکو ښوونځی پرېښود. یوه ویل فضل الله ویلي چې له ده سره مرسته وکړو چې په امام دره کې پټنځای ورته جوړ کړو. بل ویل چې په لاره کې یې بې

سره جسد لیدلی دی چې له همدې امله نور نه شي کولای ځان له ګواښ سره مخ کړي او درس ورکړي. خلک وېربدلي و. ګاونډیانو مو ویل، طالبانو له خلکو غوښتي، څوک چې ځوانې مجردې لوڼې ولري، مسجد ته دې خبر ورکړي او بیا به هغه له طالبانو سره په نکاح کړي.

د ۲۰۰۹ م کال د جنوري لومړۍ ورځې وې چې هغه مهال په ټولګي کې یوازې لس نجونې حاضرې وې. سره له دې چې له دې وړاندې په ټولګي کې ۲۹ نجونې وې. ډېرو ملګرو مې دره پرېښوده چې په پېښور کې زده کړې وکړي. خو پلار ټینګار وکړ چې موږ دره نه پرېږدو. هغه ویل:

- سوات موږ ته ډېر ارزښت لرونکي توکي راکړل. په دې سختو ورځو کې باید د درې له پاره پیاوړي و.

یوه شپه موږ د شپې ډوډۍ له پاره د پلار د ملګري ډاکټر افضل کور ته چې د یوه روغتون مدیر و لاړو. له ډوډۍ خوړلو وروسته، ډاکټر موږ په خپل ګاډي کې د کور په لور وړلو، د سرک په سر مو نقاب لرونکي وسله وال ولیدل. وېربدلي و. د ډاکټر افضل روغتون د طالبانو تر ولکې لاندې سیمه کې و. پرلپسې ډزې او د ناامنیو له امله د شپې چوپتیا د دې لامل شول چې روغتون په سمه توګه کار ونه کړای شي له همدې امله یې هغه بریکوټ ته ولېرداوه. مسلم خان ډاکټر افضل ته زنګ وهلی و او ترې غوښتي یې و چې روغتون بېرته په خپل پخواني ځای کې فعال کړي. ډاکټر مې له پلار سره په دې اړه مشوره کړې وه.

پلار ورته وویل: «د بدو خلکو په خوله ښه کارونه هم مه کړه.»

کوم روغتون چې د طالبانو له خوا وساتل شي، ښې پایلې نه لري، له همدې امله یې سرغړونه کړې وه.

ډاکټر افضل زموږ له کور سره په لږ واټن کې اوسېده، له همدې امله څنګه چې کور ته ورسېدو پلار ټینګار وکړ چې ورسره لاړ شي، ځکه چې دی مخکې تر دې هم طالبانو ګواښلی و. کله چې هغه او پلار مې بېرته ګرځېدل، ډاکټر په داسې حال کې چې وارخطا او غوسه و پلار ته مې یې وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- که موږ ودروي څه ورته ووایو چې نومونه مو څه دي؟

پلار ځواب ورکوي:

- ستاسې نوم افضل دی او زما هم ضیاءالدین یوسفزی موږ هېڅ کومه تېروتنه نه ده کړې. نومونه د څه له پاره بدل کړو؟ نومونه خو مجرمین بدلوي.

له نېکه مرغه طالبان له هغه ځایه تللي و. کله مې چې پلار اړیکه راسره ونیوله او د ستونزې د نه پېښېدو یې راته وویل ټول خوشاله شوو او د آرامۍ احساس مو وکړ.

زه په هېڅ ډول نه تسلیمېدم. خو د طالبانو له خوا نجونو ته ورکړل شوی مهال د پای ته رسېدو په حال کې و. څه ډول یې کولای شوای چې په یوویشتمه پېړۍ کې له پنځوسو زرو ډېرې نجونې له زده کړو بې برخې کړي؟ زه تر اوسه هم هیله منه وم چې کوندې یوه مثبته پېښه وشي او ښوونځي ونه تړل شي. خو زموږ نوبت هم را ورسېد. موږ هوډ لاره چې خوشال وروستی ښوونځی وي چې د زنګ غږ یې غلی شي.

مېرمن مریم په سوات کې د پاتې کېدو له امله واده هم وکړ ځکه چې نورې کورنۍ یې کراچۍ ته کډه کړې وه څو له شخړو او جنجالونو په امن وي نو دا د یوې ښځې په توګه په یوازې ژوند کولو نه توانېده.

د جنوري په څلورمه د چهارشنبې په ورځ زموږ ښوونځی هم وتړل شو، کله چې د هغې ورځې په سهار له خوبه پاڅېدم په خپله کوټه کې مې د ټلویزیون کامرې ولیدې. د عرفان اشرف په نوم یوه پاکستاني خبریال آن د مسواک وهلو او لمونځ کولو په وخت کې هم څارلم.

پلار مې په ناسمو شرایطو کې ژوند کاوه. یوه ملګري یې ورته ویلي و چې د نیویارک ټایمز د ویبپاڼې له پاره د یوه مستند په جوړولو کې ګډون وکړه، کومې پېښې چې په سوات کې کېږي نړیوالو ته یې بیان کړه. څو ورځې وړاندې مې له پلار سره په پېښور کې له امریکایي خبریال آدم الیک سره لیدلي و. هغه مې له پلار سره اوږده مرکه وکړه او ما هېڅ خبرې نه کولې. وروسته یې وپوښتل چې کولای شي له ما سره خبرې وکړي؟ ده د خپل ژباړن عرفان په مرسته له ما

پوښتنې کولې. له لسو دقیقو خبرو وروسته زما په څېره پوه شو چې په خبرو یې ښه پوهېږم. هغه وخت یې راځخه وپوښتل:

- تاسې انګلیسي خبرې کوی شئ؟

ما ځواب ورکړ:

- هوکې، ما یو ډول د وېرې احساس کاوه.

آدم الیک چې حیران شوی و پلار او عرفان ته یې وویل:

هغه چې له تاسې ښې انګلیسي خبرې کوي، تاسې یې ماته ژباړئ!

د دې خبرې په کولو ټولو وخندل.

د مستند اصلي موخه دا وه چې پلار مې د ښوونځي په وروستۍ ورځ تعقیب کړي، د جلسې په پای کې عرفان پوښتنه رانه وکړه:

- که یوه ورځ ونه شې کولای ښوونځي او درې ته لاړه شې څه احساس به ولرې؟

ما وویل چې داسې پېښه به هېڅ کله ونه شي. هغه بیا خپله پوښتنه تکرار کړه په دې وخت کې مې له سترګو اوښکې راغلې. فکر کوم هماغه لحظه آدم الیک زه د خپل مستند له پاره وټاکلم.

آدم الیک نه شوای کولای سوات ته راشي ځکه چې هغه سیمه د بهرنیانو له پاره ډېره خطرناکه وه. کله چې عرفان له یوه کمره مین سره مېنګورې ته راغئ، تره مې چې له موږ سره ژوند کاوه وویل چې کور ته د دې ډول کامرو را وستل ډېر خطرناک دي. پلار هم ورته وویل چې کامرې یې پټې کړي. خو دوی له لرې ځایه راتلل او موږ پښتنو ته بده ده چې په کور کې مېلمنو ته هرکلی ونه وایو. له دې ټولو ور اخوا پلار پوهېده چې دا کامره به زموږ ستونزې ټولې نړۍ ته ورسوي.

ما له ټلویزیونونو سره ډېرې مرکې کړې وې خو په دې ډول پروګرام کې مې هېڅ کله هم برخه نه وه اخیستې. عرفان راته وویل:

- ارامه اوسه او طبیعي خبرې وکړه.

خو د یوې کامرې تر مخ چې آن د مسواک وهلو په وخت کې به یې هم تعقیبولم آسانه کار نه و. خپل هغه یونیفورم چې د اغوستو اجازه مې یې نه لرله دوی ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

وښود، تل مې له دې وېره لرله چې طالبان مې ښوونځي ته د تلو په وخت کې وويني او تېزاب را باندې وپاشي، څه ډول يې چې په افغانستان کې وکړل.

د ښوونځي د وروستۍ ورځې په سهار په ښوونځي کې يوه ځانګړې غونډه وشوه خو زموږ په سر د ګرځېدونکو هليکوپترو له لاسه مو د يو بل خبرې په سختۍ اورېدې. د ښوونځي زنګ يې د وروستي ځل له پاره وکړنګاوه له دې سره مېرمن مريم اعلان وکړ چې د ښوونځي د بندېدو ورځ راغلې ده. خو د نورو کلونو په خلاف يې د نيم نور درسي کال له پاره هېڅ نېټه ونه ټاکله. سره له دې هم ځينو ښوونکو موږ ته کورنۍ دنده راکړه. په انګړ کې مو ټولو خورلېنو ته غېږه ورکړه. هغه وخت مې د وياړونو تختې ته وکتل، له ځان سره مې وويل چې بيا به مې هم هلته نوم وليکل شي کنه؟

آزموينې مو په مارچ کې پيل کېدې خو څه ډول؟

کله چې بيا ونه کړای شو زده کړو ته ادامه ورکړو، که اول نومره هم شم ارزښت به يې څه وي؟

کله چې يو څوک ستاسې له لاسه قلم واخلي، هغه وخت پوهېدای شئ چې زده کړه څومره ارزښت لري.

مخکې تر دې چې د ښوونځي دروازه وتړو، يو ځل بيا مې ورته وکتل، داسې لکه د تل له پاره چې ښوونځی پرېږدو.

دغه صحنه د مستند وروستۍ برخه وه.

په واقعيت کې بېرته ښوونځي ته راغلو، زما او خورلېنو مې زړه نه غوښتل ورځ پای ومومي، له همدې امله مو هوډ وکړ چې په دې ورځ تر ډېره په ښوونځي کې پاتې شو. وروسته د لومړني ښوونځي انګړ ته لاړو ځکه چې د غلو او پوليسو د لوبې له پاره يې ډېره ساحه لرله. هلته مو د مانګو لوبه وکړه، په دې لوبه کې يوه کړۍ جوړوو او آواز وايو، کله چې آواز بند شي ټول بايد سمدلاسه ودرېږي. هر څوک چې وخاندي او يا حرکت وکړي له لوبې ويستل کېږي.

هغه ورځ کور ته له نورو ورځو ناوخته راغلو. هر وخت به د ماسپښين په يوه بجه

کور ته راتلو خو په دې ورځ په دريو بجو کور ته ورسېدو. د ښوونځي له تړلو مخکې ما او منيبې له يو بل سره بحث وکړ، زموږ د بحث دليل احمقانه و چې نه شم کولای تاسې ته يې ياد کړم. آن زموږ نورو خورلېنو هم باور نه کاوه.

مستند جوړوونکو ته مې وويل: «دوی نه شي کولای له کوم څه مې بې برخې کړي. زه په ښوونځي، کور او يا بل هر ځای کې درس ويلای شم. له نړيوالو څخه مې يوازينۍ هيله دا ده چې د سوات او پاکستان ښوونځيو ته نجات ورکړي.»

کله چې کور ته ورسېدم ژړل مې. زړه مې غوښتل بيا هم ښوونځي ته لاړه شم. زه يوولس کلنه وم، فکر مې کاوه چې ټول ژوند مې له لاسه ورکړی. په ټولګي کې مې ټولو ته ويلي و چې طالبان نه شي کولای زموږ په وړاندې څه وکړي: «دوی د سياست پوهانو په څېر دي، يوازې خبرې کوي، خو هېڅ کله هم عمل نه کوي.» خو وروسته طالبانو پرمختګ وکړ، زموږ ښوونځي ته نژدې شول هغه وخت شرمېدلې وم.

په کور کې به مې هر وخت اوښکې تويولې، د خپلو احساساتو مخه مې نه شوای نيوی. مور مې هم ژړل، خو پلار مې ويل:

- ته به بيا هم خامخا ښوونځي ته لاړه شې.

د ښوونځي په تړل کېدو سره مې پلار هم کسب او کار له لاسه ورکاوه. د هلکانو ښوونځی د ژمي له رخصتۍ وروسته پرانيستل کېده خو د نجونو د ښوونځي تړل کېدو ډېر تاوان وکړ دا کار د پلار د عوايدو د کمېدو لامل شو. د ښوونځي ډېری لګښتونه نه و ورکړل شوي، پلار مې په وروستۍ ورځ د ښوونځي اجاره، د ښوونکو حقوق او نور حسابونه خلاص کړل.

د شپې ټوله هوا د توپونو له اوره ډکه وه چې درې ځله له خوبه پرې راويښ شوو. په سبا سهار هر څه بدل شوي و، له ځانه سره مې فکر کاوه چې پېښور او يا له هېواده بهر کډه وکړو او يا دا چې ښوونکو ته ووايم چې په کوم کور کې پټ ښوونځی جوړ کړي، هغه ډول کار چې افغانانو د طالبانو د حکومت په وخت کې کړی و. له هغې وروسته مې له ډېرو ټلويزيونونو او راډيو ګانو سره مرکې وکړې. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه مرکه کې مې وویل: «هغوی کولای شي زموږ ښوونځي وتړي، خو دا نه شي کولای چې موږ له زده کړې او یادولو منعه کړي.»

په پوره هیله مندۍ سره مې خبرې کولې خو په اصل کې سخته پرېشانه وم. زه او پلار مې پېښور ته لاړو ډېر ځایونه مو ولیدل چې خلک له دې حالاتو خبر کړو. د طالبانو د پېغورونو او ملنډو په اړه مې چې خلکو ته یې ورکول ډېرې خبرې وکړې. دوی غوښتل چې نجونو ته باید ښځې درس ورکړي او د ښځو درملنه هم باید چې ښځې ډاکټرانې وکړي. د دوی له دې نظریې سره سره یې د نجونو ښوونځي وتړل، نجونې یې له ښوونځي منعه کړې، پرې یې نه ښودې چې ښوونکې او ډاکټرانې شي.

یو ځل مسلم خان ویلي و چې نجونې نه باید چې ښوونځي ته لاړې شي او لویدیز مېتودونه زده کړي. دا د هغې کس خبره ده چې ډېرۍ عمر یې په امریکا کې تېر کړی دی. هغه به هر وخت ویل چې د ده له طبعې سره سم درسي نظام به ترسره کړي. او پلار به مې ویل:

مسلم خان به د طبي غوږۍ او تبې کتلو پرته نور څه وکاروي؟ آیا د طبي درملنې له پاره له دې پرته بله کومه شرقي آله شته چې ویې کاروي؟ د طالبانو له نظره کله چې ماشوم کتاب لولي، یا هم انګلیسي ژبه او علم زده کوي، غربي کېږي له همدې امله دوی له زده کړو سره مخالف دي.

خو ما به ویل: «زده کړه زده کړه ده. موږ باید په لومړي سر کې هر څه زده کړو، وروسته کولای شو د خپل ژوند لاره وټاکو.»

زده کړه او تحصیل نه غربي دی نه شرقي، بلکې تر ټولو انسانانو پورې اړه لري.

مور مې ویل کله چې له رسنیو سره مرکه کوم باید چې مخ مې پټ کړم، ځکه چې په دې عمر کې باید په پرده کې وم. هغه به ماته ډېره په اندېښنه کې وه. خو هېڅ کله یې هم له کوم کاره نه منعه کولم. په هغې وخت کې د خلکو په زړونو کې وېرې او وحشت ځای نیولی و. دوی به هر وخت ویل چې طالبان به مې پلار ووژني او ماته به څه ونه وایي. دوی به ویل:

«ملاله یوه نجلۍ ده او طالبان نجونې نه وژني.»

خو نیا مې داسې فکر نه کاوه. هغې به چې کله به ټلویزیونونو کې د مرکې او یا له کوره د وتلو په مهال لیدلم، دعا به یې کوله: «خدایه ملاله د بې نظیربوټو په څېر کړې خو چې ژوند یې د بې نظیرې د ژوند په څېر لنډ نه وي.»

وروسته له دې چې ښوونځی وتړل شو، بیا مې هم د وېبلاګ له پاره یادښتونه لیکل. د نجونو د ښوونځیو له تړل کېدو څلور ورځې وروسته پنځه نور ښوونځي هم ویجاړ شول. په یوه مطلب کې مې ولیکل: «عجیبه ده دا ښوونځي خو تړل شوي و، نو ویجاړولو ته یې څه اړتیا وه؟ د طالبانو له وروستي ورکړل شوي وخت وروسته ټول ښوونځي وتړل شول. پوځ د دې پېښو په اړه هېڅ غبرګون نه ښیي. دوی په خپلو کنډکونو کې د غرونو په ډېرو کې پراته دي، پسونه حلالوي او غوښې یې په خوند خوري.» همدا راز مې د طالبانو د کېبل وهلو په اړه ولیکل: خلکو به هغه کسان چې خلک به یې په درو وهل لیدل خو پولیس به هېڅ ځای نه لیدل کېدل.

یوه ورځ د امریکا له سټنفورډ[i] پوهنتون څخه د شازیه شهید[ii] په نوم د اسلام آباد اوسېدونکې یوې محصلې اړیکه راسره ونیوله. هغې د نیویارک ټایمز مستند چې د سوات د ښوونځیو د تړلو په اړه و ټول کتلی و. له دې څخه ماته د رسنیو ځواک څرګند شو او هغه زما یوه اصلي ملاتړې شوه. پلار مې په مستند کې زما په حضور ویاړ کاوه او آدم الیک ته یې ویل:

- لور ته مې وګوره هغه په ځمکه نه ده پیداشوې له آسمانه راغلې.

آدم الیک موږ اسلام آباد ته بوتلو، په اسلام آباد کې مې د لومړي ځل له پاره قدم کېښود. اسلام آباد ډېر ښکلی و، ښکلې سپینې ودانۍ او سورور(پلن) سرکونه یې لرل. سره له دې چې د سوات هېڅ طبیعي ښکلا هلته نه وه. موږ لال مسجد او هغه سورور سرک چې د ولسمشر د واک مېنې په لور چې زرداري اوس هم

---

[i] Stanford

[ii] Shiza Shahid

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلته ژوند کاوه تللی و ولید. هغه وخت جنرال مشرف لندن ته تبعید شوی و.

وروسته پلورنځیو ته لاړو هلته مو د ښوونځي کتابونه واخیستل. آدم الیک د امریکا ټلویزیوني خپرونې لکه «بدرنگه بیټي» هم راته واخیستل. دغه د یوې لوی زړې نجلۍ کمیډي وه. ما له دې پروګرام سره ډېره مینه لرله، زړه مې غوښتل یوه ورځ نیویارک ته لاړه شم او د دې په څېر په دفتر کې کار وکړم.

موږ د «لوک ویرسه» موزیم ولید او دا چې دویم ځلي مو خپل ملي میراثونه ولیدل ډېره خوشاله وم. په سوات کې زموږ خپل موزیم تړل شوی و. لاندې په زینو کې یوه سپین ږیري بابا ډاډه شوي جوار خرڅول. هغه هم زموږ په څېر پښتون و، کله مې چې پلار ترې وپوښتل، د اسلام آباد اوسېدونکی یې؟ هغه ځواب ورکړ: «فکر کوې چې اسلام آباد دې تر مونږ پښتنو پورې اړه ولري؟» ویل یې چې د مومندو دی چې د قبایلو یوه سیمه ده، خو د نظامي عملیاتو له امله تېښتې ته اړ شوی. د مور او پلار په سترګو کې مې اوښکې ښکاره شوې.

ډېرې ودانۍ د بلوکو په واسطه محاصره شوې وې او د نقلیه وسایلو د کتلو له پاره یې د تلاشۍ څو دروازې جوړې کړې وې چې د بم او چاودېدونکو توکو مخنیوی وکړي. کله چې د بېرته راتلو په وخت بس په یوه کنده کې ولوېد خوشال ورور مې را ویښ شو او پوښتنه یې وکړه: «بم وچاودېد؟» وېره او ډار تل را سره ملګري و، په داسې توګه چې فکر مو کاوه هره وړوکې فتنه او غږ کېدای شي د چاودنې او ډزو وي.

په دې وړوکي سفر کې مو د سوات ستونزې هېرې کړې. خو کله چې بېرته درې ته راغلو، خطر او ګواښونه راپسې وو. دا چې سوات زموږ کور و له همدې امله مو نه شوای پرېښودی.

کله چې بېرته مېنګورې ته ورسېدو او د کوټې ور مې کش کړ، د ښوونځي بکس او یونیفورم مې ولیدل. هغه وخت مې ټول بدن غمونو ګیر کړ. اسلام آباد ته سفر ډېر خوندور او هوسا کوونکی و خو اوس دا کور او د سوات واقعیتونه زما ژوند دی.

سوله که ملنډې

کله مې چې د وروښو ښوونځي له ژمنۍ رخصتۍ وروسته پرانستل شول، خوشال راته ویل چې د ده په څېر به ښوونځي ته لاړه نه شم. زه چې ډېره غوسه شوې وم ومې ویل: «ته پوهېږې چې څومره نېکمرغه یې؟» په کور کې مو یو ټلویزیون هم نه لاره، موږ چې اسلام آباد ته تللي و چا پټ کړی و.

یو کس د «کیمیاګر» په نوم د پائلو کوئلو[i] یو اثر راکړ، د شپانه د زوی په اړه یوه کیسه چې د خزانې د پیداکولو په لټه درې ګونو اهرامونو ته سفر کړي په داسې حال کې چې هغه ګنج په خپله له ده سره دی. له دې کتاب سره مې ډېره مینه پیداکړه او څو ځله مې مطالعه کړ. په دې کتاب کې لیکل شوي دي: «کله چې کوم څه غواړې، ټوله نړۍ ستاسې د مرستې له پاره لاس د یو بل په لاس ورکوي چې هغه تر لاسه کړې.» زه فکر نه کوم چې پائلو کوئلو به تر اوسه زموږ درې ته راغلی او زموږ بې کفایته سیاست پوهان به یې لیدلي وي.

زه نه پوهېدم چې عبدالحی کاکړ په پټه توګه له فضل الله او د ده له قوماندانانو سره اړیکې نیسي. کاکړ په مرکو کې له هغوی سره پېژندلي و، هغوی یې هڅول چې د نجونو د ښوونځیو په اړه له سره فکر وکړي.

---

[i] Marriott

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه فضل الله ته وویل:

- مولانا غوږ ونیسئ. تاسې د خلکو روح واخیست، په عامه توګه مو خلک ووژل، سرونه مو یې پرې کړل، ښوونځي مو ونړول او سره له دې هم په ټول پاکستان کې ستاسې په ضد هېڅ نیوکه وانه ورېدل شوه. خو کله مو چې نجونې له زده کړو بې برخې کړې، د خلکو چیغې پورته شوې او آن د پاکستان رسنیو ستاسې په ضد خپله غوسه وښوده.

له ټول هېواده فشار وښودل شو او فضل الله اعلان وکړ چې نجونې تر لس کلنۍ یا څلورم ټولګي پورې زده کړو ته تلای شي. زه په پنځم ټولګي کې وم، خو موږ تر خپل عمر ورې ښکارېدو، هغه وخت مو کتابونه تر ټکریو لاندې پټول او دویم ځلي ښوونځیو ته لاړو. دا کار خطرناک ښکارېدو خو په هغې ورځو کې مې دا یوازینۍ هیله وه. موږ ډېر خوشاله و ځکه چې مېرمن مریم له ټولو ګواښونو سره سره خپله دنده پرې نه ښوده او تر اوسه یې هم موږ ته درس راکاوه. هغه چې لس کلنه وه زما پلار یې پېژانده او یو پر بل یې باور لاره.

هغې موږ ته ویل:

- دغه پټ ښوونځی زموږ پټ اعتراض دی.

خو ما د دې حالت په اړه په خپلو یادښتونو کې هېڅ هم نه لیکل. که موږ یې نیولي وای، کېدای شوای چې په کیبلونو یې وهلې وای او یا به یې هم د شعبانې په څېر وژلې وای. ځینې خلک له اروااو، غنېو (عنکبوت) او مارانو وېرېږي خو موږ په هغې ورځو کې له خپلو انسانانو څخه وېرېدو.

د ښوونځي په لاره به مو کله کله طالبان له پکولونو او لویو اوږدو او ککړو وېښتانو سره لیدل. ډېری وخت به یې مخونه پټ کړي و چې ډېر بد او وحشتاک به و.

د مېنګورې په سړکونو کې ډېره آرامي وه ځکه چې د هغې سیمې یو پر درې خلک له سیمې کډه شوي و. اوس د پوځ دوولس زره پوځیان چې د طالبانو د اټکل شوي شمېر څلور برابره و له ډېرو ټانګونو، پرمختللیو وسلو او هلیکوپټرو سره په سیمه کې شته و. سره له دې هم اتیا په سلو کې سوات د طالبانو تر واک

لاندې و.

ښوونځي ته له بېرته راتلو څخه یوه اونۍ وروسته د ۲۰۰۹ م کال د فبروري په شپاړسمه شپه د ډزو په غږونو له خوبه پورته شوو. زموږ د خلکو یو دود دا و چې د ماشوم د پیداکېدو او واده د مراسمو په وخت به یې ډزې کړلې. سره له دې چې دا دود اوس ورک شوی و. نو لومړی مو فکر کاوه چې له خطر سره مخ یو. وروسته خبر شوو چې ډزې د واده له پاره وې. د ایالتي دولت چې اوس یې واک د خلکو له ملي حزب سره و او طالبانو تر منځ د سولې تړون شوی و.

دولت هوکړه کړې وه چې شرعي احکام به په ټول سوات کې پلي کوي او په مقابل کې به یې ملېشې خپله په وینو ککړه مبارزه دروي. طالبانو له لس ورځني اوربند سره چې یو سوله ییز حرکت بلل کېده هوکړه کړې وه او یو چینایي انجنیر چې شپږ میاشتې مخکې یې نیولی و هم خوشې کړ.

موږ ډېر خوشاله و ما او پلار به مې هر وخت د سولې د قرارداد په اړه خبرې کولې. موږ به ویل چې څه ډول به عمل پرې وکړي. خلکو هیله لرله چې طالبان به نور دا جګړه حل او فصل کړي او بېرته به یې خپلو کورونو ته لاړ شي او د سوله خوښوونکو په څېر به ژوند وکړي. دوی په دې باور لاره چې د سوات شرعي قوانین به د افغانستان له شرعي قوانینو سره توپیر ولري. د نجونو ښوونځي به پر ځای وي، د امربالمعروف او نهی عنی المنکر ډله به نه وي. سوات به همغه سوات وي خو په یوه بل قضایي نظام سره، زما زړه غوښتل چې په دې ټولو باور وکړم خو ډېره پرېشانه وم. له ځانه سره مې فکر کاوه: «آیا خامخا به د نظام د کړنو څرنګوالی په طالبانو د خلکو څارنه وي..»

خو تر لسو زرو ډېر پولیس او عادي خلک وژل شوي و. ښځې له حجاب پرته بهر نه راوتې، ښوونځي او پلونه یې نړولي و، خلکو یې کسب او کار پرېښی و. موږ له عمومي وحشیانه او له تاوتریخوالي د ډک عدالت له محکمو ډېر ځورېدلي و او تل به مو په وېره او ډار کې ژوند کاوه خو اوس دا ټول آرام شوي و.

د سهار د چای په وخت کې مې وروڼو ته وړاندیز وکړ چې نور د جګړې په ځای د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سولې په اړه خبرې وکړئ. هغوی به د تل په څېر ماته پام نه کاوه او خپلو جګړه ییزو لوبو ته یې ادامه ورکوله. خوشال یوه هلیکوپتر او اتل یو کاغذي اووه مرمۍ ویشتونکی لاره.

هغه وخت د ښوونځي د یونیفورم په لور لاړم او ډېره خوشاله وم ځکه چې ډېر ژر مې کولای شول چې بېرته یې واغوندم. له بلې خوا مېرمن مریم پیغام را ولېږه چې آزموینې د مارچ په لومړۍ اونۍ کې پیلېږي. نو باید چې نور په خپلو کتابونو پسې تللې وای.

خو دا ځوږ او خوشالي ډېره لنډه وه. دوه ورځې وروسته د تاج محل د هوټل په بام پېژندل شوي خبریال حامد میر د سولې د تړون په اړه مرکه راسره کوله چې د بل خبریال له وژلو خبر شوو. موږ هغه پېژانده، موسی خان خېل نومېده او آته ویشت کلن و، ډېری وخت به مې یې له پلار سره مرکه کوله. په هغې ورځ د صوفي محمد په مشرۍ یو د سولې لاریون کېده. په اصل کې هغه یو لاریون نه بلکې یو شمېر خپلسري په آرامۍ سره ګرځېدل. وروسته په همغه ځای کې د موسی خان مړی هم پیداشوی و. ډېرې مرمۍ ویشتل شوی و او د ستوني یوه برخه یې پرې شوې وه. مور مې چې په دې پېښه خبره شوه، بسترې ته یې لاړه بیا یې ډېرې اوښکې تویې کړې.

د استازي مرستیال سیدجاوید، څو ورځې وروسته د فبروري په ۲۲ مه د سوات په مطبوعاتو کې د ټولې مېنګورې له پاره یو «دایمې اوربند» اعلان کړ. ده د سوات له ټولو اوسېدونکو څخه وغوښتل چې خپلو کورونو ته راشي. د طالبانو ویاند مسلم خان هم دغه نامحدود اوربند تایید کړ . ولسمشر زرداري هم دغه تړون په رسمي توګه په قانون کې ثبت کړ. همدا راز دولت اعلان وکړ چې د قربانیانو کورنیو ته به تاوان ورکړي.

د سوات خلک ډېر خوشاله و خو زه تر نورو ټولو ډېره خوشاله وم ځکه چې ښوونځی مو دویم ځلي پرانیستل کېده. طالبانو ویل چې د سولې له تړون وروسته نجونې ښوونځیو ته تلای شي خو باید چې ځانونه پټ کړي او حجاب

ولري.

په اصل کې زموږ امریکایي دوستان په دې تړون خوشاله نه شول. د امریکا د بهرنیو چارو وزیرې هیلري کلېنټن څرګنده کړه:

«زه فکر کوم د پاکستان دولت په دې تړون سره په بنسټیزه توګه قدرت طالبانو او سخت دریځو ته په واک کې ورکوي.» امریکایان په اندېښنه کې و چې دا تړون د تسلیم کېدو په معنی دی. پاکستان «ډاون» ورځپاڼې په یوه سرمقاله کې ولیکل:

«د سولې تړون په څنګ کې یوه خطرناکه نښه ورسره لرله: له نظامي دولت سره مبارزه وکړئ په پایله کې چې له دولت څخه هر څه وغواړئ تر لاسه کوی یې شئ، او جزا به نه درکول کېږي.»

خو هېڅ یوه یې هم باید دلته ژوند نه وای کړی. موږ آرامۍ او سولې ته اړتیا لرله په دې اړه د صوفي محمد په نوم یوه سپین ږیري طالب رهبري کوله. هغه به «دیر» کې یو د سولې پنډغالی (کمپ) جوړ کړ او زموږ په یوه پېژندل شوي مسجد «د تبلیغ مرکز» کې به د حاکم په څېر کښېناسته. هغه باوري شوی و چې طالبان باید خپل ټوپکونه کېږدي او سوله په ټوله دره واکمنه کړي. خلکو به ورسره لیدل او د هغه لاسونه به یې مچي کول، ځکه چې نور له جګړې او وینو تویېولو سترې شوي و.

د مارچ په میاشت کې مې وېبلاګ ته یو یادښت ولیکه ځکه چې عبدالحی کاکړ ویل بله موضوع نشته چې خلکو ته یې بیان کړم. خو د سیمې ناوړه پېښو بدلون ونه کړ. د طالبانو تاوتریخوالی تر پخوا ډېر شو. اوس دوی حکومتي تروریستان و. زه ډېره ناهیلې وم. د سولې تړون یوازې یو خوب و. یوه ورځ زموږ له کوڅې سره نژدې یې د بیرغ رسمي تګ وکړ، دوی د یو پوځ په څېر په سرک له خپلو وسلو سره منظم لیکې لیکې په حرکت کې و.

دوی تر اوسه هم د چینې په بازار کې ګرځېدل. یوه ورځ مې مور او د تره لور چې په نژدې ورځو کې یې واده و، د سودا له پاره بازار ته ځي. یو طالب دوی ته نژدې ورځې ورته وایي: «که یو ځل بیا مې ولیدئ چې د چادري په ځای مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټکري په سر دي په کوتک به مو ووهم.» خو مور مې نه ترې وېرېږي او خپل حواس آرام ساتي. مور مې ورته وايي: «سمه ده له دې وروسته به چادري په سر کړو.» مور به مې هر وخت سر پټاوه خو د پښتنو په آدابو او دودونو کې چادري نشته.

ما واورېدل چې طالبانو د سيمساري په يوه پلورنځي له دې امله حمله کړې وه چې يوې ښځې په يوازې توگه په پلورنځي کې د ښکلا وسايلو ته کتل. طالبانو د پلورنځي مالک ته ويلي و: «که کومه ښځه د خپلې کورنۍ له نارينه پرته ستاسې پلورنځي ته راشي، د راتلو اجازه مه ورکوئ او که نه بيا مو په پلورنځي حمله کوو.» د پلورنځي مالک يې بې اندازې وهلی و چې هېچا يې هم ملاتړ نه و کړی.

يوه ورځ مې پلار او د هغه ملگري د ده په مبايل کې د يوې وېډيو د ليدلو په حال کې وليدل. يوه ټکان ورکوونکې صحنه وه. يوه ځوانه نجلۍ چې توره چادري او سور پرتوگ يې اغوستی و، پړمخې په ځمکه څملول شوې وه او يوه د اوږدې ږيرې او لنگوټې لرونکي کس په درو وهله. نجلۍ چې چيغې يې وهلې او له سترگو يې اوښکې روانې وې په پښتو ژبه يې زارۍ کولې: «خير دئ مه مې وهئ! » خو طالبانو چيغې وهلې چې «وېې نيسئ هغه په ځمکه څملوئ.» کله يې چې هغه په درو وهله، چادري يې له مخه لرې شوه، بيا يې يوه دقيقه پرېښوده چې چادري په سر کړي خو بېرته يې ادامه ورکړه. نجلۍ يې ۳۴ درې ووهله. هلته ډېر خلک راټول شوي و خو هېڅ يې هم نه ويل. د نجلۍيوه خپلوان خو آن مرسته وکړه چې نجلۍ په ځمکه ټينگه ونيسي.

څو ورځې وروسته دا وېډيو په ټولو خلکو کې خپره شوه، دغه وېډيو په اسلام آباد کې يوې فلم جوړوونکې ښځې ته ورسېده او بيا څو ځله د پاکستان په ټلويزيونو او ټوله نړۍ کې خپره شوه. خلک ډېر په غوسه شول، خو دغه غبرگون ماته عجيبه ښکارېده ځکه چې دوی نه پوهېدل چې زموږ په دره کې څه پېښې او وحشتونه پېښېږي. هيله مې کوله چې د دوی غوسې د طالبانو له خوا د نجونو د ښوونځيو د بندولو په اړه هم وای. لومړي وزير يوسف رضا گيلاني په يوه بيانيه

کې اعلان وکړ چې د يوې نجلۍ په درو وهل د اسلامي شريعت خلاف کار دی، هغه زياته کړه: «اسلام موږ ته رابښيي چې له ښځو سره له ادب ډک چلند وکړئ.» يو شمېر خلکو دعوه کړله چې دغه وېډيو مستنده نه وه او ځينو ويل چې په دورو وهل د جنوري له مياشتې او سولې له تړون مخکې شوي دي او اوس د يوې خراب کارۍ له پاره خپاره شوي دي. خو مسلم خان ومنله چې دا صحنه مستنده وه. هغه ويل: «هغه له يوه نارينه سره چې خاوند يې نه و بهر را وتلې وه.»

په همغې ورځو کې چې د اپرېل لومړۍ ورځې وې د زاهد حسين په نوم يو پېژندل شوی خبريال سوات ته راغئ. هغه د استازي له مرستيال سره د ليدو له پاره د هغه د اوسېدو رسمي ځای ته ورغلی او ويني چې هلته د طالبانو د واکمنۍ جشن جوړ دی. د طالبانو څو تنه لوړ پوړو چارواکو له خپلو وسله والو ساتونکو سره لکه د سوات د طالبانو وياند مسلم خان، د باجوړ د طالبانو مشر فقير محمد چې له پوځ سره يې يوه ويني بهوونکې جگړه لرله په دې مېلمستيا کې گډون کړی و. د فقير محمد د سر له پاره دوه لکه ډالره ډالۍ ټاکلې وه خو هغه د يوه دولتي مامور په کور کې ناست او په خوند سره ډوډۍ خوري. همدارنگه وامې ورېدل چې د پوځ يوه جگړن په هغه لمانځه کې چې امام يې فضل الله و گډون کړی و.

مسول څوک دی، د پلار له ملگرو مې يوه وويل: «هماغه ډول چې دوه هنډوانې په يوه لاس کې نه نيول کېږي، دوه پاچاهان هم په يوه هېواد کې حکومت نه شي کوی. يا فضل الله يا دولت؟

موږ تر اوسه هم هيله لرله چې په سيمه کې سوله دايمي شي. ټول خلک د اپرېل د شلم لويې غونډې ته سترگې په لاره و چې په هغې ورځ صوفي محمد د سوات له خلکو سره خبرې کولې.

د هغې ورځې په سهار ټول په کورونو کې و او ورونه مې هم په کور کې ولاړ و. يوه ډله طالبان چې په مبايلونو کې يې د بريا سندرې غږېدې تېر شول. خوشال

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووېل:

- پلاره وګوره، که مې یو کلاشینکوف لرلای ټول مې همدلته ویشتل.

د پسرلي یوه زړه وړونکې ورځ وه. ټول خلک وارخطا و، ټولو هیله لرله چې صوفي محمد د سولې اعلان وکړي او له ټولو طالبانو وغواړي چې ټوپکونه یې نور کېږدي. پلار مې په دې غونډه کې برخه وانه خیسته. دوی د «سروش اکاډمۍ» له بام څخه چې هر مازیګر به مې پلار او ملګرو یې هلته بحث کاوه غونډه ننداره کوله. د ښوونځي بام د خبرو کولو په ځای لوړ و، نو له همدې امله ډېرو فلم اخیستونکو خپلې کامرې هلته اېښې وې.

ډېر خلک لیدل کېدل. د دریو یا څلور زرو کسانو په شمېر لونګۍ په سر ناست و، د طالبانو جهادي ترانې ویل کېدې. پلار مې ویل: «ترانې په بشپړه توګه طالبي وې.»

صوفي محمد په صحنه کې ناست و، یو اوږد کتار خلکو دې ته انتظار کاوه چې درناوی یې وکړي. غونډه د قرآن کریم په څو آیتونو سره پیل شوه. وروسته د پنځو سیمو « ملکنډ، کوهستان، شنګله، لوړ دیر او ښکته دیر» مشرانو خبرې وکړې. دوی هر یو د دې ډېر مینه وال و چې د سیمې مشر شي. ځکه چې کولای شي شریعت پلی کړي. وروسته دا مشران یا زنداني شول او یا هم ووژل شول خو د غونډې تر وخته یې د قدرت فکر کاوه. له همدې امله ټولو په قدرت خبرې وکړې او داسې یې انګېرله لکه محمد(ص) چې مکه فتحه کړې وي او جشن یې نیولی وي. سره له دې چې د محمد(ص) بریا یوه بې رحمانه بریا نه وه.

وروسته د صوفي محمد نوبت را ورسېد. هغه ښه وینا نه شوای کولای. د یوه ناروغه بوډا په څېر ښکارېده. پنځه څلوېښت دقیقې یې پوچه وینا وکړه. موږ له ده څخه د دې ډول خبرو د اورېدو هیله نه لرله، داسې ښکارېده لکه د بل له خولې چې خبرې کړي. هغه د پاکستان محکمې غیر اسلامي وبللې ویې ویل: «لویدیزه ولسواکي داسې یو نظام دی چې د کفارو له خوا پر موږ تپل شوی دی. اسلام ولسواکي او ټاکنې روا نه بولي.»

صوفي محمد د زده کړو په اړه خبرې ونه کړې. هغه آن دا چې له ملېشو یې ونه غوښتل چې وسلې مو کېږدئ او حجرې خوشې کړئ. نوموړي ملت وګواښه او چیغې یې کړې: «انتظار وباسئ موږ به اسلام آباد ته هم راشو.»

موږ له وېرې سره مخ شوي و. داسې وه لکه په تېز اور چې اوبه واچوي او ناڅاپه یې شغلې مړې شي. خلک ډېر ناهیلي و او هغه ته یې ښکنځلې کولې: «دغې شیطان څه ووېل؟ او مور مې ویل: «هغه سوله نه غواړي، د خلکو د روح د اخیستلو هوډ لري. هغه دا موکه لرله چې د تاریخ اتل شي خو دا عزت یې خپله له لاسه ورکړ.» احساسات مو کور ته د تلو په وخت د سهار یا له کوره د وتلو د وخت په خلاف و.

په هغې شپه مې پلار د جیو په ټلویزیوني چینل کې مرکه لرله او کامران خان ته یې ووېل چې خلکو ډېرې هیلې لرلې خو اوس په سیمه کې سولې ته هېڅ هیله نه لري. څه ته چې اړتیا وه صوفي محمد ونه کړل. ده باید په هغه غونډه کې د سولې تړون تایید کړی وای او تاوتریخوالي ته یې پای ورکړی وای.

خلکو د پېښو شوو کارونو په اړه ډول ډول څرګندونې لرلې، ځینو ویل صوفي محمد خپل عقل له لاسه ورکړی او لېونی شوی دی. ځینو فکر کاوه چې هغه ته امر شوی چې دا ډول خبرې وکړي او یا یې ګواښلی دی: «څلور او یا پنځه ځانمرګي بمب الوزوونکي په غونډه کې و او ورته ویلي یې و که دا ډول خبرې ونه کړې ټول کسان به ووژل شي.

خلکو ویل هغه له خبرو کولو مخکې وارخطا ښکارېده. هغوی د یوه پټ ځواک په اړه چې په دې پېښو کې لاس لري له یو بل سره خبرې کولې. خو ما له ځان سره فکر کاوه: « څه توپیر لري؟ تر ټولو مهم ټکی دا دی چې موږ د طالبانو د دولت تر واک لاندې یو.»

پلار بیا هم بوخت و او په څو سیمینارونو کې یې د طالبانو او سیمې د ستونزو په اړه خبرې کولې. په یوه سیمینار کې د ایالت د اطلاعاتو وزیر ته ووېل چې طالبانیزه کېدل د هېواد د سیاست پایله ده چې ملېشو ته به یې افغانستان ته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لېږلو له پاره لومړی له روسانو سره او بیا هم له امریکایانو سره د جګړې په مهال زده کړې ورکولې. هغه ویل: «که مونږ د بهرنیانو په امر د دیني مدرسو زده کوونکو ته وسلې په لاس کې نه وای ورکړې، د سوات او قبایلو په سیمو کې داسې عامه وژنې نه کېدې.»

ډېر ژر څرګنده شوه چې امریکایانو دغه تړون په ښه توګه ارزولی دی. طالبان باوري و چې د پاکستان دولت تسلیم شوی دی او هر څه یې چې زړه وغواړي کوی یې شي. دوی د بانر لور ته چې د سوات جنوب ختیزه سیمه ده او له اسلام آباد سره پنځه شپېته کیلو متره واټن لري حرکت وکړ. د بانر خلک به هر وخت د طالبانو په وړاندې درېدل خو سیمه یېزو چارواکو امر ورته کړی و چې جګړه ونه کړي. کله چې ملېشې له خپلو راکټو او نورو وسلو سره هلته ورسېدل، پولیس له پوستو وتښتېدل او خلک هم له مخې وتښتېدل. طالبانو په هره سیمه کې د شریعت محکمې جوړې کړې، وروسته یې له مسجدونو څخه بیانیې خپرې کړې او سیمه ییز ځوانان یې را وغوښتل چې له دوی سره یو ځای شي.

دوی د سوات په څېر هلته هم ټلویزیونونه، فلمونه او کسټې وسوزولې. همدارنګه یې د «پیر بابا» پېژندل شوی زیارت چې یو صوفي و تر خپل واک لاندې ونیو. خلک به هلته د خپلو روحي ستونزو، د ناروغیو درملنې او همدارنګه د زامنو د ودونو په اړه هلته تلل او له خدای(ج) به یې دعا غوښتنه خو دا زیارت له دې وروسته وتړل شو.

د پاکستان د ټیټو سیمو خلک ډېر پرېشانه و ځکه چې طالبان پلازمېنې ته نژدې کېدل. داسې ښکارېده چې خلکو د هغې نجلۍ وېډیو چې توره چادري یې په سر کړې وه او طالبانو په درو وهله لیدلې وه. دوی پوښتنه لرله: «آیا څه چې مونږ یې له پاکستان څخه هیله لرله همدا دي؟» طالبانو بې نظیره ووژله د هېواد تر ټولو ښه هوټل یې والوزاوه، طالبانو په ځانمرګو بریدونو کې په زرګونو کسان ووژل او د ډېرو کسانو سرونه یې پرې کړل، دوی همدا راز څو ښوونځي ړنګ کړل. نور به څه کېږي چې دولت او پوځ له هغې سره مخالفت وکړي؟

په واشنګټن کې ولسمشر اوباما اعلان کړی و چې د افغانستان د طالبانو په ضد به ۲۱ زره نور پوځیان ولېږي. خو اوس داسې ښکارېده چې دوی په بشپړه توګه پاکستان ته په اندېښنه کې و. دغه د خطر احساس زما او زما د ښوونځي د نجونو له پاره نه و. زمونږ هېواد له ۲۰۰ ډېرې هستوي بټۍ لري چې دوی یې د څارنې له پاره په اندېښنه کې و چې څوک به یې کوي. دوی اعلان وکړ چې نور په بیلیونونو ډالره مرسته نه کوي بلکې په ځای یې خپل سرتېري رالېږي.

د مې د میاشتې په لومړیو کې پوځ له سوات څخه د طالبانو د ویستلو له پاره د «حقیقت د لارې» عملیات پیل کړل. وامو ورېدل چې په سلګونو خلاص سري جیپونه او هلیکوپټرې د شمال غرونو ته راښکته شول. په مېنګوره کې حاضر سرتېري هم ډېر شول. هغوی دا ځل هوډ لاره چې ښار له طالبانو پاک کړي، څو ځله یې د لوډسپیکرو په واسطه اعلان وکړ چې ټول هېوادوال باید له سیمې کډه شي.

پلار مې ویل، مونږ ښار نه پرېږدو. خو ډېرې شپې به مو د ډزو له امله خوب نه لاره. ټول ډېر پرېشانه و. یوه شپه په چیغو له خوبه ویښه شوم. مونږ په کور کې څو حیوانات ساتل، درې چرګې یوه د خوشال سپینه سویه چې یوه ملګري یې ورکړې وه. سویه به په کور کې آزاده ګرځېده. هغه وخت اتل پنځه کلن و او له سویې سره یې ډېره مینه وه، له همدې امله به هر وخت د مور او پلار د خوب په کټ ویده کېده. خو دا چې هر ځای به یې چټل کاوه، نو په هغې شپه مو بهر پرېښې وه. په نیمه شپه کې یې یوې پیشۍ بهر ویستله مونږ یې دردناکې چیغې اورېدې. اتل په ژړا کې ویل: «سهار به خامخا دا پیشۍ وژنم.» د هغې سویې مرګ مونږ ته بد ښادګون ښکاره شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درې پرېښودل

ماته د درې پرېښودل ډېر سخت و. هغه ټپه چې تل به مې نیا ویله په یاد راغله:

«پښتون وطن پرېښودی نه شي
یا ډېر غریب شي یا د یار له غمه ځینه»

اوس موږ د دریېم دلیل له امله چې طالبان و او شاعر به یې هېڅ فکر هم نه و کړی، وطن پرېښود.
د کور د پرېښودو په وخت کې مو احساس کاوه چې زړه مې ټوټه ټوټه کېږي. په بام ودرېدم، د الوم په غرونو مې سترګې خښې کړې چې په سپینو واورو پوښلي و. هغه وخت مې له پاڼو ډکو ونو ته وکتل، د زردالو د ونې مېوې په ډېر احتمال سره چا خوړلې وې.
په ټوله سیمه وژونکې چوپتیا خوره وه. د سمندر او باد هېڅ غږ نه لګېده، آن د مرغانو چڼ چڼ هم نه اورېدل کېده.
زړه مې غوښتل وژاړم، داسې احساس مې کاوه چې نور به مې هېڅ کله هم کور ونه وینم. مستند جوړوونکو رانه پوښتلي و چې که یوه ورځ سوات د تل له پاره پرېږدم څه احساس به ولرم. هغه وخت مې فکر کاوه چې دا څه احمقانه پوښتنه ده، خو اوس هغه څه پېښېدل چې فکر مې یې هم نه شوای کولای. په هغو

ورځو کې مې فکر نه کاوه زموږ ښوونځی دې وتړل شي خو داسې هم وشول. هغه وخت مې فکر کاوه هېڅ کله به هم د تل له پاره سوات پرېښږدم خو اوس له دې ځایه په خپلو پښو تللو. تر دې وړاندې مې فکر کاوه چې سوات به د طالبانو له منګولو نجات پیداکړي. اوس مې پام شو چې د داسې وړاندوېینې کړل ناشونې دي. ناڅاپه مې له سترګو اوښکې روانې شوې. داسې ښکارېده چې ټول یو بل ته انتظار وباسي، وروسته ټولو له یو بل سره وژړل، خو مور مې ډېره آرامه وه.
ټول کتابونه او کتابچې مې د ښوونځې په بکس کې کېښودل، هغه وخت مې کالي په یوه بل بکس کې ځای په ځای کړل. حواس مې پر ځای نه و. د ښوونځي هېڅ ډالۍ، عکسونه او شخصي وسایل مې را سره یو نه وړل، ځکه چې د بل چا په شخصي ګاډي کې مو سفر کاوه چې هلته د کالیو ځای لږ و. ما هېڅ قېمتي توکي لکه لپټاپ او یا هم ګڼې نه لرل زموږ ارزښت لرونکي وسایل یوازې یخچال، د جامو مینځلو ماشین او ټلویزیون و. په حقیقت کې مو پرمختللی ژوند نه لاره، موږ پښتانه مېز ته تر کښېناستو چېرکټ او یا ځمکې ته ډېر ارزښت ورکوو. زموږ د کور په دېوالونو کې ډېر سوري لیدل کېږي، ټولو پیالو او قابونو چاکونه کړي و.
پلار مې ټینګار وکړ تر هغې چې امکان ولري دره نه پرېږدو. د مور او پلار له خپلوانو مې د خپلې کورنۍ غړي په ډزو کې له لاسه ورکړي و، له همدې امله دوی د هغوی کور ته د تسلیت له پاره لاړل، سره له دې چې هېچا له کوره د بهر کېدو زړه نه لاره. کله مې چې مور د هغوی درد او غم ولید تصمیم یې ونیو چې له دې ځایه لاړ شو. پلار ته یې وویل: «اړتیا نشته چې ته هم راشې، خو زه ځم. اولادونه هم له ځانه سره شنګلې ته بیایم.» مور پوهېده چې پلار یې یوازې نه پرېږدي. هغه نور له ډزو او هر ډول شخړو سترې شوې وه، له همدې امله یې له ډاکټر افضل سره اړیکه ونیوه، هیله یې ترې وکړه له پلار سره مې خبرې وکړي. دوی یې هم بار او بستره تړلې و له موږ یې هیله وکړه چې له دوی سره یو ځای

(c) ketabton.com: The Digital Library

له درې وروزو. سفينه او کورنۍ يې هم د کور پرېښودو په حال کې و، له همدې امله مو هوډ وکړ چې يو شمېر کسان د دوی په ګاډي او يو شمېر له افضل سره لاړ شو.

د ۲۰۰۹ م کال د مې د مياشتې په پنځمه بې کوره شوو چې دا کار د يوې ناروغۍ په ډول ښکارېده.

پر مور سربېره د تره زوی، د هغه مېرمن او نيا مو هم بې کوره شوي و. ورونو مې غوښتل چرګانې يې هم ورسره يوسي. زما چرګه مړه شوې وه ځکه چې د ژمي په يوه سړه ورځ مې په سړو اوبو وينځلې وه، هغه مې بېرته د بوټو په يوه کارتن کې پټه کړه چې توده شي او له ټولو ګاونډيانو مې وغوښتل چې د ژوندي پاتې کېدو له پاره يې دعا وکړي خو بيا هم ژوندۍ نه شوه. مور مې اجازه رانه کړه چې چرګان راسره يوسو، ويل يې ګاډی چټلوي. په پای کې مو چرګې له ډېرو اوبو او خوړو سره هملته پرېښودې. مور رانه وغوښتل چې د ښوونځي بکس مې هم په کور کې پرېږدم ځکه چې ګاډی تنګ و. زه ډېره وارخطا وم، د کتابونو خواته ورغلم، په دې وخت کې مې قرآني آيتونه تلاوت کول چې خدای(ج) يې ساتنه وکړي.

په پای کې ټول تيار و. مور، پلار، نيا، د تره د زوی مېرمن، اولادونه يې او ورونه مې د ډاکټر افضل له مېرمنې سره د دوی په ګاډي کې کېناستو. خو يو لړ شمېر کسان د سفينې د کورنۍ په ګاډي کې ناست و چې زه هم ورسره وم او دا چې خپل کتابونه مې رانه وړای شوای ډېره غمجنه وم.

د خپل ښوونځي او کورونو د ساتنې له پاره مو څو آيتونه ولوستل. وروسته د سفينې پلار حرکت وکړ او موږ خپل د ښوونځي، کور او کوڅې څخه د يوه ناپېژانده سيمې په لور حرکت وکړ او نه پوهېدو چې آيا بيا به هم خپل ښار ووينو کنه.

تر دې وړاندې مې د باجوړ تصويرونه ليدلي و، هلته پوځ د طالبانو په ضد په يوه عمليات کې هرڅه له منځه وړي و، په دې ترتيب سره مې فکر کاوه هر څه مې

چې پېژندل له منځه تللي و.

په کوڅو کې ډېره ګڼه ګوڼه وه. ګاډي، ريکشې، لاسي کراچۍ او لويې کراچۍ چې په څو تنو به يې کشولې ټول سرکونه نيولي و. آن چې موټرسايکلونه ليدل کېدل چې ټوله کورنۍ به پرې ناسته وه. په زرګونو کسانو يوازې له خپلو کاليو سره کور او کلی پرېښودل. داسې ښکارېده چې ټوله دره په حرکت کې ده. ځينې باور کوي چې د پښتنو نيکونه د اسرايلو ورکه قبيله ده او پلار به مې ويل: «د اسراييلو په څېر يو چې مصر يې پرېښودپه دې توپير سره چې موږ حضرت موسی نه لرو چې لارښوونه مو وکړي.» ډېری خلک نه پوهېدل چې چېرته ځي، هغوی يوازې پوهېدل چې بايد له درې څخه ځان وباسي. دا د پښتنو په تاريخ کې تر ټولو لويه کډوالي وه.

له مېنګورې بهر ډېرې لارې دي خو طالبانو ډېرې لويې ونې وهلې وې او سرکونه يې پرې بند کړي و، له همدې امله ټول خلک په يوه سرک تلل. هلته ډېر خلک ليدل کېدل. طالبانو له وسلو سره د سرک ساتنه کوله او ځينو يې د ودانيو څارنه کوله. دوی به په سرکونو ګاډي درول، موږ به په ټوکو ويل:

- طالبي ټرافيک!

د طالبانو او پوځ له تلاشۍ څخه په مشخصو فاصلو سره تېر شوو. يو ځل بيا پوځ د طالبانو له شته والي خبر نه و.

موږ چې خندل ومو ويل:

- کېدای شي سترګې مو کمزورې وي او هغوی به نه شي ليدی.

په سرک ډېره ګڼه ګوڼه وه او دا سفر دومره اوږد شو چې په ټولو خولې را ماتې وې. دا ډول سفرونه به تل موږ هلکانو او نجونو ته يو ډول سيل او مېله و ځکه چې له کوره به لږ وتلو. خو دې سفر توپير لاره ټول پرېشانه و.

د ډاکټر افضل په ون ګاډي کې مې پلار له رسنيو سره مرکه کوله او د دې ډله ييزې کډوالۍ راپور يې ورکاوه. مور مې پرلپسې ورته ويل چې ورو خبرې وکړي نه چې طالبان يې غږ واوري. د پلار غږ مې دومره صاف او لوړ دی چې مور مې هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت ورته وایي چې اړتیا نشته په ټلیفون کې خبرې وکړې یوازې چیغه چې وکړي مقابل لوری یې اوري. په پای کې د ملکنډ غرنۍ لاره پای ته ورسېده او له سواته بهر شوو. د لمر لوېدو په وخت د مردان ګرم او له ګڼې ګوڼې ډک ښار ته ورسېدو.

پلار به مې ټولو ته ویل:

- ځو ورځې وروسته بېرته راځو. وضعیت به ژر سم شي.

خو موږ پوهېدو چې شونې نه ده.

په مردان کې د ملګرو ملتونو د پناه ورکولو د آژانس له خوا په پېښور کې د افغان کډوالو د پنډغالو په څېر د سپینو کېږدیو لوی پنډغالي جوړ شوي و. موږ هوډ نه لاره چې په پنډغالو کې ځای په ځای شو ځکه چې د ژوند له پاره وړ ځای نه و. له سوات څخه لږ تر لږه دوه میلیونه کسان تښتېدلي و او په دې پنډغالو کې د اوسېدو لپاره کافي چاپیریال نه و. که چېرې زموږ له پاره یوه کېږدۍ هم پیدا شوې وای، په منځ کې ډېره ګرمه وه. هلته د وبا په څېر ناروغي خپره شوې وه. له بلې خوا پلار اورېدلي و چې په پنډغالو کې طالبان پټ شوي دي او په ښځو حمله کوي.

هغه کسان چې قدرت یې لاره د سیمې په کورونو او یا هم د خپلوانو په کورونو کې ځای په ځای شول. د کډوالو له ډلې درې په څلوره کسانو د خلکو په کورونو کې پناه واخیسته. د مردان خلکو کورونه، ښوونځي او مسجدونه ټول د خلکو په خدمت کې ورکړي و. زموږ په فرهنګ کې هغه ښځې او نارینه چې کومه خپلوي نه سره لري په یوه کوټه کې نه کښېني. له همدې امله کوربه نارینه په شپو شپو د پردې او مېلمنو د عزت له پاره له کوره بهر ویده کېدل. دا د پښتنو د مېلمه پالنې یوه حیرانوونکې بېلګه ده. زه باور لرم که چېرې د دې کډوالو د تللو او لګښتونو مسولیت دولت په غاړه اخیستی وای ډېر به له لوږې او تندې مړه شوي و.

موږ په مردان کې هېڅ خپلوان نه لرل هوډ مو وکړ چې شنګلې ته خپل کلي ته

لاړ شو، تر اوسه موږ په مخالف لور په حرکت کې و خو بله چاره مو نه لرله او دا یوازینۍ وسیله وه چې موږ یې له سواته ویستلو.

لومړۍ شپه مو د ډاکټر افضل په کور کې تېره کړه. وروسته پلار د اسلام آباد او پېښور په لور لاړ څو هلته خلک له دې پېښو خبر کړي. موږ ته یې قول راکړ چې په شنګله کې به را سره ویني. مور هڅه وکړه هغه اړ کړي چې له موږ سره لاړ شي خو پلار ونه منله. پلار هوډ لاره چې د کډوالو د ژوند خراب شرایط په پېښور او اسلام آباد کې خلکو ته تشریح کړي او خلکو ته څرګنده کړي چې پوځ د دې ستونزو په اواري کې هېڅ ډول مرسته نه ده کړې. موږ له پلار سره خدای په اماني وکړه سره له دې چې ډېر سخت پرېشانه وو، دا فکر مو کېدای شي بیا یې ونه وینو.

بله ورځ مو د ماما کور ته چې په ابېټ آباد کې و لاړو. هلته مې د ماما له زوی خانجي سره چې هغه هم شمال لور ته روان و ولیدل. هغه په سوات کې د هلکانو د یوه پوهنځي مدیر و او اوس یې په رېکشه کې اووه آته هلکان غره ته وړل. هغه بېشام ته روان و او موږ له هغه ځایه یوې بلې وسیلې ته اړتیا لرله چې شنګلې ته مو ورسوي.

شپه مهال بېشام ته ورسېدو، دا چې ډېری سرکونه تړل شوي و. شپه مو په یوه ارزانه او چټل هوټل کې تېره کړه، د ماما زوی مو د ون ګاډي د پیداکولو په هڅه کې و چې شنګلې ته په کې لاړ شو. د ګاډو په اډه کې یو کس مې مور ته ور نژدې شو خو هغې په بوټ وواهه چې ډېر ژر له هغه ځایه وتښتېد. داسې یې وهلی و چې د بوټ تلی پرې مات شوی و. زه هر وخت پوهېدم چې مور مې پیاوړې ښځه ده.

د دې له پاره چې له بېشام څخه مو کلي ته لاړ شو باید چې پنځه ویشت کیلومتره مو پلی تګ کړی وای. په یو ځای کې پوځ ودرولو او ویې ویل چې له دې نور وړاندې تلای نه شو او باید چې بېرته را وګرځو. له دوی مو هیله وکړه ورته ومې ویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- کور مو په شنګله کې دی نو چېرته لاړ شو؟

نیا مې اوښکې تویولې او ویل یې هېڅ په ژوند کې دومره نه وه بې زغمه شوې. په پای کې پوځ د تلو اجازه راکړه. په وسله سنبال پوځ هره خوا لیدل کېده. د تلاشۍ د پوستو او چوپتیا له امله ټولو نقلیه وسایلو تر پوځ پورې اړه لرله. له دې وېرېدو، داسې نه چې پوځ مو وپېژني، ټول به همدلته ووژني. کله چې کلي ته ورسېدو کورنۍ مو په لیدو حیران شول. ټولو باور لاره چې طالبان به بیا هم شنګلې ته راشي، نو له همدې امله دوی نه پوهېدل چې موږ ولې په شنګله کې نه یو پاتې شوي.

موږ په کرشت کې د خپل ماما فایز محمد کور ته لاړو او اړ و چې له خپلوانو مو جامې واخلو ځکه چې له ځانه سره مو نورې جامې نه لرلې. زه مې د ماما لور سنبل ته ډېره خوشاله وم. هغه له ما یو کال مشره وه. همدا چې هلته ځای په ځای شوو له هغې سره ښوونځي ته لاړم. زه په شپږم ټولګي کې وم، خو دلته مې د دې له پاره چې له سنبل سره یو ځای وم ښوونځی له اووم ټولګي پیل کړ. په ټولګي کې یوازې درې نجونې وې، ځکه چې ډېرې کلیوالې نجونې په دې عمر کې ښوونځي ته نه ځي، نو ځکه له هلکانو سره په یوه ټولګي کې کېناستې، دوی په کافي اندازه ښوونکي نه لرل او نه یې شوای کولای چې دریو نجونو ته په ځانګړې توګه درس ورکړي. ما له نورو نجونو سره توپیر لاره ځکه چې مخ مې نه پټاوه، تل به مې له ښوونکو سره خبرې کولې او ډېرې پوښتنې به مې کولې. خو ډېره هڅه مې کوله چې خبرو ته غوږ ونیسم او باادبه وم او تل به مې د ښوونکي په ځواب کې ویل: «هوکې ښاغلیه»

ښوونځي ته به تر نیم ساعت ډېر په پښو تلو، دا چې سهار ژر له خوبه نه شم پورته کېدی په دویمه ورځ ښوونځي ته ناوخته ورسېدم. کله چې ښوونکي زما د بیدارولو له پاره په لښته ووهلم لومړی ډېره ووېرېدم خو بیا وروسته متوجه شوم چې د هغوی د یوې زده کوونکې په سترګه راته ګوري.

ماما به مې آن جېب خرخ هم را کاوه چې په ښوونځي کې د خوړلو لپاره کوم څه

پرې واخلم. په دې ښوونځي کې د مېنګورې د ښوونځي خلاف خوراکونه پلورل کېدل، مېنګوره کې به چېپس او د نبات اوبه پلورل کېدې خو دلته هندوانه او بادرنګ پلورل کېدل.

کله چې د (مور او پلار) او د وی ته د ډالۍ ورکولو ورځ را ورسېده، ټول هلکان وهڅېدل چې بیانیه ورکړي. ځینو نجونو هم برخه په کې واخیسته خو نجونو باید په عامه فضا کې خبرې نه وای کړې. نجونو به په ټولګي کې په مایکروفون خبرې کولې او غږ به یې په عمومي تالار کې اورېدل کېده. خو ما په عام محضر کې د خبرو کولو عادت لاره نو له همدې امله بهر را ووتم او د هلکانو په مخکې ودرېدم، لومړی مې یو نعت شریف ووایه وروسته مې له ښوونکي اجازه واخیسته چې آیا خبرو ته مې ادامه ورکوی شم. بیا مې یو شعر ووایه:

«بې زحمته راحت نه شته زما وروره
که راحت غواړې زحمت درلره بویه»

که زحمت تېر نه کړو راحت هم نه شو تر لاسه کوی. «یو الماس باید په ځلونو مات کړل شي، تر څو په یو کوچني جواهر بدل شي.» هغه وخت مې د خپلې هم نومې ملالۍ میوندۍ په اړه خبرې وکړې چې د سلګونو او زرګونو اتلو کسانو په اندازه پیاوړې وه ځکه چې د هغې یوه لنډۍ هر څه بدلوي او انګرېزان له ماتې سره مخ کېږي.

زده کوونکو حیران راته کتل، له ځان سره مې ویل، دوی به فکر کوي ځان ښودنه کړم او یا به له ځانه پوښتي چې ولې مخ نه پېچم.

زړه مې په خپلو کتابونو پسې تنګ شوی و تل مې د ښوونځي په بکس، د الیور تویست، زومیو او ژولیت په کتابونو او د بد شکله بتې په سریال پسې فکر کاوه. خو اوس مې د خپل ژوند تمثیلي ټوټه ترسره کوله. تر دې مخکې ډېره خوشاله وم چې ناڅاپه بده پېښه وشوه او په اوس وخت کې د دې پېښې پای ته سترګې په لاره یو. ما به چې د کتابونو په اړه فکر کاوه وروښو به مې خپلې چرګې یادولې.

په راډیو کې مې واورېدل چې پوځ په مېنګوره کې هم د جګړې عملیات پیل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي وو. د پوځ سرتېري د نجات له چتر سره په مېنگوره کې راښکته شوي وو او په سرکونو یې مخامخ جگړه پیل کړې وه. طالبانو له دولتي ودانیو او هوټلونو څخه د پټنځای په توگه کار اخیست. له څلورو ورځو وروسته پوځ درې واټونه چې شین واټ هم په کې شامل و او هلته به طالبانو د خلکو مړي غورځول ونیول. وروسته یې هوایي ډگر په لاس کې واخیست او د یوې اونۍ په درشل کې یې ټول ښار دویم ځلي په خپل واک کې را ووست.

موږ په پلار پسې ناکراره و. په شنگله کې گرځنده (مبایل) ډېر لږ کار کاوه، باید چې د خبرو له پاره په یوه دښته کې یوې لوړې غونډۍ ته تللي وای، له همدې امله مو ډېرې خبرې نه شوای ورسره کولای. په شنگله کې تر شپږو اونیو ژوند کولو وروسته مې پلار راغئ ویې ویل چې کولای شو پېښور ته ورسره لاړ شو. په پېښور کې یې له دریو کسو ملگرو سره په یوه کوټه کې ژوند کاوه.

کله مې چې هغه ولید بې کچې خوشاله شوم. د کور ټول غړي یو ځل بیا د یو بل په څنگ کې و. وروسته موږ د اسلام آباد په لور چې مېرمن شیذې له فرانکپورټ څخه له موږ سره اړیکه نیولې وه حرکت وکړ. د هغې په کور کې مو واورېدل چې د افغانستان او پاکستان له پاره د امریکا ځانگړي استازي ریچارډ هولبروک په سیرینا هوټل کې د سیمې د اړو دوړ په اړه یوه غونډه جوړه کړې. ما او پلار مې هوډ وکړ چې غونډې ته ورشو.

څه ناځه مو هغه غونډه له لاسه ورکړې وه ځکه چې د ساعت زنگ مو سم نه و تنظیم کړی له همدې امله مې پلار ډېر راته غوسه شو. هولبروک د لوړ قد، غوسه ناکې او سور رنگه څېرې لرونکی و خو خلکو به ویل چې هغه په بوسنیا کې د سولې بنسټ اېښودونکی دی. زه یې تر څنگ کېناستم هغه رانه وپوښتل چې څو کلنه یم.

ځواب مې ورکړ: «دوولس کلنه یم. ښاغلی سفیر له تاسې هیله لرم له موږ نجونو سره مرسته وکړئ چې خپلو زده کړو ته ادامه ورکړو.»

هغه په داسې حال کې چې خندل یې ځواب راکړ: «تاسې ډېرې ستونزې لرئ.

موږ ستاسې له هېواد سره په بیلیونونو ډالره مالي مرسته کړې او همدا اوس ستاسې له دولت سره د داسې اقداماتو په ترسره کولو بوخت یم چې خلکو ته برېښنا، گاز او نورې لومړۍ مرستې برابرې کړي. خو بیا هم ستاسې هېواد له ډېرو ستونزو سره مخ دی.»

ما له یوه راډیویي چینل «قدرت ۹۹» سره مرکه وکړه. هغوی مې مرکه ډېره خوښه کړه، دوی ویل، په ایبټ آباد کې یو مېلمستون لري چې موږ کولای شو هلته و اوسېږو. وروسته خبر شوو چې منیبه، زموږ یوه ښوونکې او یو بل دوست مو هم په ایبټ آباد کې دي ډېر خوشاله شوو. ما او منیبې د وروستۍ ورځې له شخړې وروسته له یوې بلې سره خبرې نه وې کړې. په یوه پارک کې مو د لیدو ژمنه وکړه، ما هغې ته پیپسي او بیسکېټ واخیستل، دې وویل:

- ته ملامته وې.

ما یې خبره ومنله چې زه ملامته وم. ځکه چې ماته نور دې موضوع ارزښت نه لاره، یوازې مې غوښتل چې تل د یوې بلې ملگرې و.

د څومره وخت لپاره یې چې په مېلمستون کې د اوسېدو راته ویلي و پای ته ورسېد. هریپور ته مو د عمه کور ته لاړو. دا څلورم ښار و چې په دوو میاشتو کې ورتلو. زه پوهېدم چې زموږ شرایط له هغو کسانو څخه چې په پنډغالو کې یې ژوند کاوه او د اوبو او خوړو له پاره به سره لمر ته په ساعتونو درېدل، ډېر ښه و. خو په دره پسې ډېره خپه وم. هملته وم چې دوولسمه کلیزه مې ولمانځله. دا ورځ د هېچا په یاد نه وه، آن پلار مې هم هېره کړې وه. هغه دومره بوخت و چې نه یې شوای کولای د درې په اړه فکر وکړي. زه دردمنه وم او په یاد مې و چې یوولسمه کلیزه مې څومره بل ډول وه. د تېر کال په کلیزه کې مې له خپلو ملگرو سره کیک ووېشه، ډېر بالونونه مو لرل او هماغه وخت مې د دوولس کلنۍ هیله لرله خو دا ځل نه کیک او نه هم شمعې وې. دا ځل مې یوازې دا هیله وکړه چې په سیمه کې مو آرامي او سوله راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېیم څپرکی

درې نجونې، درې مرمۍ

سر دې په لوړه تیره کېږده
پردی وطن دی پکې نشته بالښتونه

د غمونو دره

دا ټول وختونه د یوه خوب په څېر تېر شول، د دریو میاشتو په شاوخوا له درې لرې و خو اوس بېرته د خپل ښار او درې په لور روان و.
د پخوانیو آثارو د کنډوالو له لیدو وروسته مو د بودا لویه ګونبذه او غر او همدا راز د سوات پراخه سېند مو ولید چې له سترګو مې اوښکې ورته وبهیدې. داسې ښکارېده چې سوات په بشپړه توګه د پوځ تر ولکې لاندې و. آن هغه ګاډی چې موږ په کې سواره و باید چې د منفجره مواد د تالاشۍ له یوې پوستې تېر شوی وای، څو د ملکنډ په لاره مخکې ولاړ شو. کله چې هغې خواته ورسېدو او د درې په لور مو حرک وکړ، هر ځای د تلاشۍ پوستې پرتې وې او په ډېرو ځایونو کې یې د بامونو په سر جوړ کړي مورچلونه لیدل کېدل. همدا راز په کلیو کې وراندې تلو، ړنګې شوې ودانۍ او سوزول شوي نقلیه وسایل مو لیدل. دغې صحنو به زه د جنګي فلمونو یادونو ته بوولم. کله چې مېنګورې ته ورسېدو سخت وارخطا شوو.
پوځ او طالبانو په ټولو سړکونو جګړه کړې وه، په ډېرو دېوالونو د مرمیو آثار ښکارېدل. د طالبانو د اوسېدو د ودانۍ ړنګېدل، بې شمېره کنډوالې، د اوسپنو

ټوټې او ماتې شوې لوحې هر ځای لیدل کېدې. ډېرو پلورنځیو فلزي کټارې لرلې او نور پلورنځي چور شوي و. ښار غلی و، هېڅ ګڼه ګوڼه نه وه. لکه ښار چې له طاعون سره مخ شوی وي. د بسونو اډه د یوې بلې عجیبه صحنې په څېر ښکارېده. هلته به ډېرې رېکشې او بسونه ښکارېدل خو اوس یې اډه په ټولیزه توګه تشه شوې وه. آن په پلیو لارو بوټي را شنه شوي و. هېڅ کله مو خپل ښار په دې ډول نه و لیدلی.
د طالبانو هېڅ نښې نه ښکارېدې.
د ۲۰۰۹ م کال د جولای په ۲۴ مه لومړي وزیر اعلان وکړ چې د ټول سوات سیمه یې له طالبانو پاکه کړې په دې سیمه کې نور هېڅ طالب نشته. ژمنه یې وکړه چې د ګاز خدمتونه به بېرته پیل او بانګونه به په کار پیل وکړي. همدا راز یې د سوات له خلکو وغوښتل چې بېرته خپلو کورونو ته لاړ شي. په دې وختونو کې د سوات د ۱،۸ میلیونه نفوس څخه نیم نفوس کډوال شوي و. خو ځینو یې باور نه لاره چې سیمه به د اوسېدو وړ وي له همدې امله بېرته رانه غلل.
کور ته د نژدې کېدو په وخت کې آن اتل چې ډېرې خبرې به یې کولې هم غلی و. کور مو د پوځ پوستې ته نژدې و. دې ته هم په اندېښنه کې و چې په جګړه کې ړنګ شوی نه وي. دا مو هم اورېدلي و چې ډېری کورونه چور شوي دي. پلار چې د کور په قلف کې کلي ګرځوله سا مو په سینو کې بنده شوې وه. لومړی څه مو چې ولیدل باغچه وه چې د دریو میاشتو په اوږدو کې په یوه ځنګل بدله شوې وه.
وروڼه مې په بیړه د خپلو چرګو په لور لاړل خو بېرته چې راغلل اوښکې یې په مخ روانې وې. د چرګو د واړه بدن یوازې څو هډوکي او څو بڼکې پاتې وې. بېچاره چرګې د وږې له لاسه مړې شوې وې.
وروڼو ته مې ډېره خپه شوم. زه باید لومړی په خپل بکس پسې تللې وای. ښه و بکس مې په خپل ځای و او کتابونه مې هم په کې و. د خدای(ج) شکر مې و ویست چې کتابونه مې تر اوسه هم په بکس کې شته دي. ټول مې دانه دانه را

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویستل، رياضي، فزيک، اردو، انګرېزي، پښتو، کېميا، د ژوندانه چاپېريال، اسلاميات او د پاکستان مطالعه اوس مې کولای شول چې پرته له کومې وېرې ښوونځي ته لاړه شم.

وروسته مې د خوب په کټ ناسته په خيالونو کې ډوبه شوم.

دې ته ډېر خوشاله و چې کور مو نه و ړنګ شوی. زموږ په کوڅه کې څلور پنځه کورونه چور شوي و، ټلويزيونونه او طلاوې يې ترې وړې وې. د سفينې مور خپل سر زر په بانګ کې امانت اېښې و آن هلته هم چور شوي وو.

پلار مې ډېر پرېشانه و زه هم ښوونځي ته ورسره لاړم. ومو ليدل چې د نجونو په ښوونځي يو توپ لګېدلی و. له پلار سره په شته کليانو دروازه خلاصه نه شوه، په لار له يوه تېرېدونکي هلک مو هيله وکړه له دېوال واوړي او له هغې خوا دروازه راته پرانيزي. په زينو د پورته کېدو په وخت کې مو د کومې پېښې انتظار کاوه.

کله چې تالار ته ننوتو پلار وويل:

- دلته څوک اوسېدلي دي.

په ځمکه د سګرېټو ډبلې او د خوړو تش پاکټونه پراته وو، مېزونه پړمخې (چپه) شوي وو. پلار مې د خوشال ښوونځي لوحه را پورته کړه په زوره مې چيغې کړې.

ترې لاندې د پسه څو خوسا شوي سرونه و چې د تېر ماښام ښکارېدل.

وروسته ټولګيو ته لاړو. په ټولو دېوالونو د طالبانو ضد شعارونه ليکل شوي و. آن په يوه تخته په داسې مارکر چې رنګ يې نه پاکېږي «ژوندی دې وي پوځ» ليکل شوي و.

اوس پوهېدو چې په ښوونځي کې چا ژوند کړی. يوه سرتېري زموږ د يوې ټولګيوالې د يادښت په کتابچه کې يو بې خونده او تکراري عاشقانه شعر ليکلی و. په ځمکه هرې خوا ته تش کارتوس پراته و. پوځ د انګړ په دېوال کې يو سوری کړی و چې ټول ښار ترې ښکارېدو. کېدای شي له دې سوري به يې په خلکو ډزې کړلې. زه ډېره پرېشانه وم چې زموږ ارزښت لرونکی ښوونځی د جګړې په ډګر بدل شوی و.

شاوخوا مې کتل چې له لاندې لور نه په زوره زوره د دروازې د ټکېدو آواز راغئ.

ناڅاپه مې پلار وويل:

- مه يې خلاصوه ملالې.

هغه په خپل دفتر کې د پوځ يو ليک موندلی و په ليک کې يې زموږ په څېر ښاريان چې د دوی په نظر يې طالبانو ته اجازه ورکړې وه چې ښار ته راشي، سپک کړي وو. وروسته پلار ليک ولوست: «ستاسې د بې پروايئ له لاسه موږ د خپلو ډېرو اتلو سرتېرو ژوند له لاسه ورکړ. ژوندی د وي پاک پوځ!»

پلار وويل:

- طالبانو په لومړيو کې د سوات خلک تېر ويستل، وروسته د دوی له خوا ووژل شوو او اوس د طالبانو له پاره موږ سپک کېږو. تېرويستنه، وژنه، او سپکاوی!

پوځ له څو خواوو ملېشو ته ورته و. زموږ يوه ګاونډي کيسه وکړه چې پوځ به د طالبانو مړي د خلکو د ليدو له پاره په عام محضر کې غورځول. اوس د دوی هليکوپټرې د تورو حشرو په څېر په هوا کې زموږ په سر ګرځېدې، کله به چې د کور په لور تلو د دېوالونو په څنګ کې به مو تګ کاوه چې دوی مو ونه ويني.

د آټه کلنو په ګډون په زرګونو داسې هلکان چې طالبانو يې د ځانمرګي بريدونو له پاره مغزونه ور مينځلي وو ونيول شول. پوځ به هغوی د جهاديانو له پاره ځانګړې پوستې ته لېږل. د نيول شوو کسانو له ډلې يو هم زموږ د اردو ژبې د زده کړې ښوونکی و چې نجونو ته د درس نه ورکولو له امله يې ښوونځی پرېښود او د فضل الله مرستې ته يې ور ودانګل.

خو فضل الله تر اوسه آزاد ګرځېده. په امام دره کې يې پوځ پوستې ور ړنګې کړې وې، وروسته پوځ څرګنده کړه چې هغه يې د پيوچار په غرونو کې محاصره کړی دی. پوځ وويل چې فضل الله سخت ټپي شوی دی او د ده وياند مسلم خان هم نيول شوی دی خو وروسته کيسه بدله شوه، دوی راپور ورکړ چې فضل الله افغانستان ته تښتېدلی او په کونړ کې دی. ځينو خلکو ويل فضل الله نيول شوی و خو پوځ او آی اېس آی هوکړې ته نه رسېدل چې له هغه سره څه وکړي. پوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتل بندي یې کړي خو آی ایس آی هغه باجوړ ته یووړ چې افغانستان ته وتښتېدی شي.

داسې ښکارېده چې مسلم خان او د محمود په نوم د طالبانو یو بل قوماندان نیول شوي دي او نور کسان تر اوسه آزاد ګرځي. تر هغې چې فضل الله زموږ په ځنګ کې ګرځېده وېرېدم به، نه چې طالبان بیا واک ته ورسېږي. آن کله به مې خوب لیده خو لږ تر لږه دومره ښه و چې راډیو یې بنده شوې وه.

د پلار یوه ملګري احمد شاه به هغه «دایمي سوله نه بلکې لنډمهاله سوله» بلله. ورو ورو درې ته خلک راغلل، ځکه چې سوات ډېر ښکلی دی او موږ نه شو کولای ډېر وخت لرې ترې پاتې شو.

د ښوونځي زنګ مو د اګست په لومړۍ یو ځل بیا وکړنګېد. کله مو چې بیا دغه غږ واورېد عجیب احساس مو کاوه په بېړه په زینو کې پورته وختو. خپلې پخوانۍ خورلنې مې یو ځل بیا ولیدې او ډېره خوشاله وم. ما مې د بې کورۍ ډېرې کیسې لرلې. موږ ډېر وخت د خپلوانو او د کلي په خپله کورنۍ کې تېر کړ خو ډېرو بیا په پنډغالو کې ژوند کړی و. زه پوهېدم چې موږ د بې کورۍ په وخت کې تر نورو ډېر نېک بخته وو. د ډېرو ټولګیو زده کوونکو باید تر کېږدیو لاندې درس ویلی وای ځکه چې ډېر ټولګي په جګړه کې وران شوي و. د سندس په نوم یوې ملګرې مو خپل پلار په یوه چاودنه کې له لاسه ورکړی و.

اوس ټولې پوهېدې چې د بي بي سي یادښتونه ما لیکل. ځینو ویل چې هر څه مې پلار راته لیکل خو زموږ مدیرې مېرمن مریم دوی ته وویل:

- نه ملاله سربېره پر دې چې ښه ویانده ده ښه لیکواله هم ده.

په هغې دوبي د خبرو له پاره یوازې یوه موضوع شته وه. زما د اسلام آباد ملګرې شیذه شهید چې له سټنفورډ پوهنتون څخه فارغه شوې وه. د خوشال ښوونځي ۲۷ نجونې یې اسلام آباد ته د مېلې له پاره وغوښتې چې په اسلام آباد کې یې وګرځوي او د طالبانو په وخت کې چې کومه روحي ستړیا ورته پیداشوې رفعه یې کړي. هغه نجونې چې زموږ له ټولګي څخه په دې سفر کې راسره وې:

زه، منیبه، ملکه نور، ریده، کرېشمه، او سندس وې. پر موږ د پاملرنې له پاره مېرمن مریم او مور مې هم راسره لاړې.

موږ د اګست په څوارلسمه چې د هېواد د خپلواکۍ له ورځې سره برابره ده، پلازمېنې اسلام آباد ته په داسې حال کې ورسېدو چې ساعت په ساعت هیجاني کېدو. ډېرې نجونې هغه وخت له درې راوتې وې چې بې کوره شوي وې خو دې سفر له هغې سره توپیر لاره، دا د هغو رخصتیو په څېر و چې په ناولونو کې به مو لوستل. موږ په یوه مېلمستون کې ځای په ځای شوو، وروسته مو تمرین کاوه چې خلکو ته څه ډول کیسې وړاندې کړو څو یوه شي چې په دره کې څه تېرېږي او له موږ سره مرسته وکړي. شیذه زموږ له همدې لومړۍ جلسې څخه دا چې موږ دومره پیاوړې اراده لرو ډېره اغېزمنه شوې وه. دې مې پلار ته زموږ کوټې ته په اشاره وویل:

- له ملالو ډکه کوټه!

موږ همدا راز د تفریح له پاره په پارک کې ګرځېدو، سندرې مو اورېدې، چې ډېرو خلکو ته دا کار عادي ښکارېدو خو په سوات کې سیاسي نیوکې شوې وې او موږ د منظرو لیدو ته لاړو. له فیصل مسجد څخه د مرګلې د غره لمنې ته چې سعودي عربستان په کې په میلیونونو ډالره پانګونه کړې وه لاړو چې هلته «ټام، دېک او هري» یوه انګلیسي تمثیلي ټوټه وګورو، همدا راز هلته مو هنري ټولګي لرل. موږ په هوټل کې ډوډۍ خوړله او د لومړي ځل له پاره مې مک دونالډ هوټل ولید. په چیني هوټل کې مې یو ځانښت ډوډۍ له لاسه ورکړه ځکه چې د «پلازمېنې خبرې اترې» ټلویزیوني پروګرام، سره مې مرکه لرله. تر هغې وخته مې هېڅ کله هم «ډوک پنکېک» نه و خوړلی.

اسلام آباد په ټولیزه توګه له سوات سره توپیر لاره. توپیر یې موږ ته د اسلام آباد او نیویارک په څېر و. شیذې داسې مېرمنې لکه ډاکټرې، سیاستوالې او همدا راز وکیلې موږ ته را وپېژندې. دې موږ ته وښودل چې ښځې کولای شي مهمې بوختیاوې ولري او په عین حال کې خپل دودونه او فرهنګ هم وساتي. موږ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوڅو او سرکونو کې ښځې لیدې چې له حجاب پرته گرځېدې او سرونه یې هم لوڅ و.

وروسته په ځینو غونډو کې ما هم ټکری له سره لرې کړ په دې فکر چې د ورځې نجلۍ رانه جوړه شي. خو وروسته مې پام شو چې په ټکري لرې کولو سره د نن ورځې نجلۍ نه شم کېدای.

هلته مو یوه اونۍ تېره کړه او هماغه ډول مو چې وړاندوېینه کړې وه ما او منیبې بیا بحثونه پیل کړي و. هغې زه له یو کال مشرو نجونو سره په خبرو ولیدم راته ویې ویل:

- ته له رشام سره یې او زه له ریدې سره.

شیذې هڅه کوله له نفوذ لرونکو کسانو سره مو معرفي کړي. معلومه وه چې زموږ په هېواد کې نفوذ او ځواک له پوځ سره و. زموږ یوه غونډه له اطهر عباس سره وه چې د پوځ ویاند او د عمومي اړیکو رییس و. موږ له هغه سره د لیدنې له پاره د اسلام آباد گاونډي ښار راولپنډۍ ته حرکت وکړ. د پوځ استوگنځی له نور ښار څخه ډېر منظم و. چاپېریال یې په داسې چمنونو او زړه وړونکو گلونو ښایسته کړی و چې سترگې مو یې له کاسې ورته بهر کېدې. آن چې ونې یې ټولې یو ډول وې چې نیمې تنې ته یې سپین رنگ ورکړی و، خو په دلیل یې نه پوهېدو. په د ننه یوه کوټه کې یې ټول ټلویزیوني چینلونه لگولي و چې څو کسانو ټول چینلونه ارزول، یوه بل افسر د ورځپاڼو یو غورچاڼ پلار ته ورکړ چې د نن ورځې ټول هغه راپورونه و چې پوځ ته اشاره په کې شوې وه. پلار مې حیران و داسې ښکارېده چې د هېواد تر سیاستوالو پوځ ډېر نفوذ لري.

موږ یې یوه تالار ته بوتلو چې هلته د سرلښکر انتظار وکړو. د پوځ د ټولو قوماندانانو او هېواد د ټولو واکمنو د مشرف او ضیاء په څېر زورواکو په گډون د ټولو تصویرونه په دېوالونو ځړول شوي و. یوې خدمتگارې چې لاسونو ته یې سپین لاس پوښونه ور اغوستي و موږ ته چای، بیسکېټ او د غوښې وړې سمبوسې چې په خوله کې مو اوبه کېدې راوړې. کله چې د پوځ ویاند عباس

راغئ ټول له ځایه پورته شوو.

عباس په سوات کې د پوځ په عملیاتو خبرې وکړې چې د یوې بریا په سترگه یې ورته کتل. هغه وویل په دې عملیاتو کې ۱۲۸ سرتېري او ۱۶۰۰ طالبان ووژل شول.

وروسته له دې چې د هغه خبرې پای ته ورسېدې موږ کولای شول پوښتنې ترې وکړو. موږ ته ویل شوي و چې پوښتنې مو مخکې تر مخکې تیارې کړو چې ما په یوه پاڼه کې اووه آته پوښتنې لیکلې وې. شیذې په خندا راته وویل چې هغه به ټولو پوښتنو ته ځواب درنه کړای شي. زه په کتار کې مخامخ ورته کېناستم او په کتار کې لومړۍ وم چې باید خبرې مې کړې وای. ترې ومې پوښتل:

- تاسې دوه درې میاشتې مخکې اعلان وکړ چې فضل الله او ځای ناستی یې په ډزو کې ټپیان شوي دي او وروسته مو وویل چې هغه په سوات او یا افغانستان کې دي. که چېرې تاسې ډېر معلومات لرئ نو ولې هغه نیولای نه شئ.

د هغه ځواب له لسو تر پنځه لسو دقیقو وخت ونیو چې زه یې په ځواب هېڅ پوهه نه شوم چې څه یې وویل. وروسته مې د بیارغونې په اړه ترې وپوښتل:

- پوځ باید د سوات د بیارغونې له پاره لاس په کار شي، نه یوازې دا چې ټول فکر یې نظامي عملیاتو ته وي.

منیبې هم پوښتنه وکړه:

- ړنگ ښوونځي او ودانۍ به څوک جوړ کړي؟

هغه په نظامي طریقه ځواب ورکړ:

- له عملیاتو وروسته به لومړی بیارغونه تکېږي او وروستی کړنې بیا تر ملکي چارواکو پورې تړاو لري.

سوله زموږ د ټولو نجونو یو ارمان نوه او هیله مو لرله چې طالبان سوله وکړي خو بیا مو هم ډېره هیله نه لرله.

وروسته اطهر عباس خپل ملاقات کارډونه موږ ته راکړل که چېرې اړتیا شي اړیکه ورسره ونیسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مور بايد په وروستی ورځ د اسلام آباد په ټولنه کې د طالبانو تر ولکې لاندې ورځو په اړه خپلې تجربې وړاندې کړې وای. کله چې منيبې خبرې کولې د خپلو اوښکو مخنيوی يې ونه کړای شوای. چې ټولو ورسره وژړل. مور په اسلام آباد کې له يوې ښې تجربې او بل ډول ژوند سره مخ شوي و. ما په خپلو خبرو کې وويل، کله مې چې د انګليسي ننداره وليده هېڅ کله مې فکر نه کاوه چې پاکستان تر دې انډوله استعداد لرونکي کسان لري، وروسته مې په ټوکو سره وويل:

- اوس پوه شوم چې نور د هندي فلمونو کتلو ته اړتيا نه لرو.

مور په زړه پورې وخت تېر کړ، کله چې سوات ته بېرته راغلو، راتلونکي ته دومره هيله من شوي وو چې له امله مې يې په انګړ کې د ام يوه دانه وکرله ځکه چې ام د روژې په مياشت کې د روژه ماتي له پاره تر ټولو ښه مېوه ده.

خو پلار مې له لويې ستونزې سره مخ و. کله چې مور بې کوره شوو ښوونځي څو مياشتې تړل شوي و او پلار مې هم هېڅ عايد نه لاره. ټول خصوصي ښوونځي له ورته ستونزې سره مخ و. يوازې يوه ښوونځي يې د ښوونکو د يوې مياشتې حقوق ورکړل خو د نورو ښوونځيو په وس پوره نه وه. د خوشال ښوونځي ښوونکو هم خپل حقوق وغوښتل. دوی هم پيسو ته اړتيا لرله، د دوی له ډلې ښوونکې (هېرا) وه چې بايد واده يې کړی وای او واده کړلو ته يې پيسو ته اړتيا لرله.

پلار له ستونزو سره مخ و. هغه وخت د پوځ د مشر عباس وېزېټ کارډ را په ياد شو. د دې ټولو ستونزو لامل د طالبانو د وتلو له پاره د پوځ عمليات و. له همدې امله ما او مېرمن مريم اطهر عباس ته يو ليک ولېږه چې خپله وضعه مو په کې تشريح کړې وه. هغه ډېر سخي و مور ته يې يوولس سوه زره (۱۱ لکه) روپۍ راولېږلې. پلار له دې پيسو د ښوونکو د تېرو دريو مياشتو حقوق ورکړل.

ښوونکي ډېر خوشاله ښکارېدل، ډېرو يې په يو ځل دومره پيسې نه وې اخيستې. مېرمن هېرا چې اوښکې يې په مخ روانې وې له پلار مې يې مننه وکړه ځکه چې واده يې له پروګرام سره سم وشو.

خو دا له پوځ څخه د مور د خوښۍ په معنی نه و دا چې پوځ د طالبانو د مشر په نيولو نه و توانېدلی ډېر خپه و. په دې وختونو کې ما او پلار له ډېرو نورو پروګرامونو سره مرکې وکړې. ډېری وخت به مې د پلار ملګری زاهد خان چې د سوات د قومي جرګې غړی و هم راسره و. هغه همدا راز د سوات د هوټلونو د ټولنې مشر هم و. له همدې امله يې ډېره هيله لرله چې وضعيت بېرته عادي حالت ته وګرځي، ترڅو سيلانيان بېرته سوات ته په راتلو وتوانېږي. هغه مې هم د پلار په څېر ډېر صادق انسان و، دی هم ډېر ځله ګواښل شوی و. د ۲۰۰۹ م کال د نوومبر مياشتې په يوه شپه يې د خطر زنګ تر غوږو تېر شو.

په هغه شپه زاهد خان د پوځ په پنډغالي کې له يوې جلسې څخه وروسته د کور په لور روان و چې حمله پرې وشوه. د ده د کورنۍ ډېر غړي په يوه سيمه کې اوسېږي په دې وخت کې يې د کورنۍ غړي په حمله کوونکو ډزې کوي او هغوی هم په تېښته اړ کېږي.

وروسته د ۲۰۰۹ م کال د ډسمبر په لومړۍ نېټه د خيبر پښتونخوا د ټولنې په يوه غړي شمشېر علي خان چې د خلکو د ملي ګوند پېژندل شوی سياستوال دی حمله وشوه. هغه په خپله حجره کې چې له امام درې، د فضل الله د اوسېدو له ځای سره يو ميل واټن لري په داسې حال کې چې شمشېر علي خان د خپلې ټولنې له نورو غړو او ملګرو سره د اختر مبارکي کوله چاودنه پرې وشوه. ډاکټر شمشېر علي خان يو له هغو ويناوالو څخه و چې طالبان به يې غندل. هغه ځای په ځای ووژل شو او نهه کسه نور هم ټپيان شول. خلکو ويل چې ځانمرګی آته لس کلن و او پوليسو يې يوازې پښې او د بدن ځينې نور غړي موندلي و.

دوه اونۍ وروسته زمور له ښوونځي غوښتنه وشوه چې د سوات د سيمې د ماشومانو په ټولنه کې چې د يونيسف د اداري او «زمور کور» د بنسټ له خوا جوړېږي ګډون وکړو. له ټول سوات څخه ٦٠ زده کوونکي د ټولنې د غړو په توګه ټاکل شوي و. ډېری يې هلکان و سره له دې چې زمور له ښوونځي يوولس

(c) ketabton.com: The Digital Library

نجونې تللې وې. لومړی جلسه په یوه تالار کې چې ډېرو سیاستوالو ګډون لاره وشوه. موږ د ویناوالو د ټاکنې له پاره یوه سیالي وکړه چې ما وګټله.
کله چې هلته ولاړه وم او خلکو د «ویناوالې مېرمن» چیغې راته وهلې عجیبه احساس مې کاوه خو په دې خوشاله وم چې بالاخره زموږ غږ واورېدل شو. ټولنه د یو کال له پاره وه چې موږ لږ تر لږه په میاشت کې یو ځل سره لیدل. د دې ستونزې د حل له پاره مو چې کارکوونکي، ځځلې ټولوونکي او نور بې وزله ماشومان له دې وروسته کار ونه کړي او ښوونځي ته راشي نهه لارې تصویب کړې او همدارنګه هغه ښوونځي چې طالبانو ړنګ کړي و بېرته ورغول شي. کله چې دغه تصمیمونه ونیول شول، چارواکو ته یې ولېږل چې ډېر لږ یې ترسره شول.
منیبه، عایشه او ما د «سولې او جګړې» په نوم د یوې برېتانیایی ادارې چې د «روڼ اندي پاکستان» په نوم یې یوه پروژه پر مخ وړله د ورځپاڼه لیکنې په زده کولو مو پیل وکړ. کله مو چې د موضوعاتو راپور ورکول زده کول ډېرې خوشاله و. وروسته له هغې چې پام مې شو زما خبرې څومره کولای شي وضعیت بدل کړي او د بدرنګې بټې له ننداره څخه چې د یوې امریکایي ورځپاڼې په دفتر کې یې د ژوند په اړه لیکلې وه. زما هم له ورځپاڼه لیکنې سره مینه پیداشوه. دغې چارې لږ توپیر لاره کله مو چې تصمیم لاره، د داسې موضوعاتو په اړه ولیکو چې زموږ زړونو ته ډېر نژدې وي چې عنوانونه جامې او د وېښتانو د جوړولو ډول و، نه و. بلکې د طالبانو، او سخت دریځ په اړه مو مقالې لیکلې.
ډېر ژر د آزموینو میاشت را ورسېده. زه دویم ځل له ملکه نور څخه مخکې او لومړی نومره شوم. مېرمن مدیرې هڅه کړې وه هغې ته ووایي چې په ښوونځي کې له زده کړو پرته نور فعالیتونه هم ولري خو هغې ویلي و چې نور کارونه نه شي کولای ځکه چې کېدای شي له زده کړو پاتې شي. مېرمن مریم ویل:
- ته باید د ملالې په څېر فعاله وې. په ښوونځي کې فعالیت ستا له پاره د زده کړو په څېر ارزښت لري.

زه هغه ملامتوی نه شم ځکه چې ملکه نور غوښتل کورنۍ او په ځانګړې توګه مور یې ترې خوشاله وي.
سوات د پخوا په څېر نه و او ورو ورو بېرته خپل طبیعي حالت ته روان و. ځکه چې د بنر بازار ځینو نڅاګرو خپلې لوحې بېرته ځړولې وې. وروسته مو په ساز، آواز او اتڼ سره د سولې څو لمانځنې ولیدې. چې داسې څه مو هېڅ کله هم د طالبانو په وخت کې نه و لیدلي. پلار مې په مرغزار کې یوه لمانځغونډه جوړه کړه، په دې لمانځغونډه کې یې د مننې له پاره هغه کسان راغوښتي و چې په ښکته سیمو کې یې له بې وزلو سره مرسته کړې وه. ټوله شپه مو له سندرو خوند واخیست.
ډېرې پېښې به زما له کلیزې سره برابرېدې. د ۲۰۱۰ م کال په جولای کې چې هغه وخت ۱۳ کلنه وم باران وشو. په سوات کې باران ډېر لږ کېږي. موږ لومړی ډېر خوشاله و، فکر مو کاوه چې باران به ډېر ښه حاصل راکړي. خو دومره دروند او بې رحمه و چې آن زموږ په مخکې دربدلی کس مو نه لیده. د بشري سرچینو ساتونکو خبر ورکړی و چې غرونه د طالبانو او قاچاق وړونکو په واسطه لغړ شوي او ټولې ونې یې وهلې دي. له همدې امله سېلاب ډېر ژر درې ته راغئ او هر څه یې ورسره یوړل.
د سېلاب د پیل په وخت په ښوونځي کې و، له همدې امله یې کورونو ته ولېږلو. اوبه دومره ډېرې وې چې پل یې په پوره توګه لاندې کړی و، په بل پل هم اوبې اوښتې خو دومره ډېرې نه وې موږ وکولای شول پرې تېر شو. بد بوی یې لګېده. کله چې کور ته ورسېدو سر تر پښو لانده او ککړ شوي وو.
بله ورځ خبر شوو چې ښوونځي ته اوبه ننوتلې چې وچېدو یې څو ورځې ونیوې. کله چې ښوونځي ته لاړو په دېوالونو د اوبو د څپو کرښې ښکارېدې. ټول ځایونه خټو نیولي و. آن زموږ په چوکیو او مېزونو هم خټې پرتې وې. د سېلاب د اوبو بد بوی ټول ښوونځی په سر اخیستی و. ډېر تاوان یې پېښ کړی و، پلار مې د ښوونځي د جوړولو له پاره نوي زره روپۍ چې د نوي زده کوونکو د یوې میاشتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

له فیس سره برابرې وې ولګولې.

ټول پاکستان اوبو په سر اخیستی و. د سیند سیمې لوی سېند چې د همالیا له غرونو څخه سرچینه اخلي، بیا د خیبر پښتونخوا، پنجاب، کراچۍ او عرب سمندرګي په لور ځي په څپې لرونکي سېلاب بدل شوی و او څنډې یې هم ګډې وډې شوې وې. سرکونه، محصولات او ټول کلي ړنګ شوي وو. د دوه زرو کسانو په ګډون ډوب شوي او څوارلس میلیونه خلکو ته هم زیان رسېدلی و. ډېرو خلکو کورونه له لاسه ورکړي وو او اووه زره ښوونځي ړنګ شوي وو.

په واقعیت کې زموږ په ژوند کې تر ټولو بد سېلاب و. د ملګرو ملتونو سرمنشي بان کي مون دغه سېلاب «آرامه سونامي» وبلله. وروسته مې پام شو چې د دې سېلاب تاوانونه له آسیایي سونامي، د پاکستان د ۲۰۰۵ م کال له زلزلې، د کاترینا طوفان او هایټي له زلزلې څخه ډېر و.

تر نورو سیمو سوات ته ډېر زیان رسېدلی و. زموږ د ۴۲ پلونو له ډلې ۳۲ مات شوي و چې د درې ډېره برخه یې ویجاړه کړې وه. د برېښنا پایې ړنګې شوې وې چې له امله یې برېښنا هم پرې شوې وه. زموږ کوڅه د غره په ډډې کې پرته ده چې له سرکښه سېند څخه لږ څنډې ته وو. خو کله مې یې چې غږ واورېد سر تر پښو ولړزېدم. یو غوسه ناک ښامار و هر څه چې په مخه ورتلل تر ستوني یې تېرول. د سېند په غاړه د سیلانیانو له پاره هوټل چې هلته به یې تر ټولو خوندور (قزل آلا) کبان نوشي جان کول او له خوندورو منظرو به یې خوند اخیست له یوې مخې اوبو وړي و. د سوات توریستي سیمو ته په بشپړه توګه زیان اوښتی و. د توریستي سیمو ویجاړېدو سوات ته ډېر زیان اړولی و. مالم جبه، مدین او بحرین له هوټلونو او بازارونو سره ویجاړ شوي وو.

ډېر ژر خبر شوو چې شنګلې ته هم بې بېلګې تاوانونه اوښتي. د آلپورې، د شنګلې مرکز او زموږ کلی تر اوبو لاندې شوي وو، ټول کلي له اوبو څخه ډک وو. په کرشت، شاپور، بارکانه او ډېرو نورو کلیو کې ډېر کورونه واورو ښوېیدنو لاندې کړي و. د فایز محمد ماما کور مې تر اوسه په ځای و خو تر څنګ روان سرک یې

په بشپړه توګه له منځه تللی و.

خلکو په ناهیلۍ سره شته وسایل او خواړه ساتلي وو او ټول حیوانات یې لوړو سیمو ته خېژولي وو، همدا راز سېلاب د دوی لو شوي غنم او د مېوو باغونه له منځه وړي وو. ډېرې مېښې هم په اوبو کې ډوبې وې. کلیوال بې وزله شوي وو خو هېڅوک نه و چې مرسته ورسره وکړي.

دوی هېڅ وس نه درلود، د دوی د برېښنا لنډمهاله او وړې اوبیزې کمپنۍ له منځه تللې وې. د څښلو له پاره یې هم پاکې اوبه نه لرلې ځکه چې د سېند اوبه ټولې خړې شوې وې. د اوبو ځواک دومره ډېر و چې آن له ډبرو جوړ کورونه هم څه ناڅه تاواني شوي و.

ښوونځی، روغتون، او په اصلي سرک د برېښنا برج په ټولیزه توګه له خاورو سره خاورې شوي وو.

هېڅوک نه پوهېدل چې سېلاب څه ډول راغئ. د سوات خلکو درې زره کاله د سېند په غاړه ژوند کړی و، دا سېند به مو تل د ګواښ په څېر نه بلکې د ژوند د لارې په توګه پېژانده او دره مو هم له بهر نړۍ څخه زموږ د ساتنې په توګه پېژنده. لکه څنګه مې چې د تره زوی سلطان رم ویل اوس دا دره په بشپړه توګه د غم په دره بدله شوې وه. لومړی زلزله، ورپسې طالبان او د پوځ عملیات او اوس چې د بیارغونې په حال کې وه، ویجاوړوونکی سېلاب راغئ چې زموږ ټولې هڅې یې ورسره یوړې. خلک ډېر پرېشانه وو، نه چې طالبان د خلکو له دې بېوسۍ څخه ګټه واخلي او درې ته بیا راشي.

پلار مې په هغو پیسو چې د ملګرو او خصوصي ښوونځیو په واسطه یې ټولې کړې وې، یو څه خوراکي توکي او نورې مرستې شنګلې ته ولېږلې. شیذه ملګرې او څو تنه نور فعالان چې په اسلام آباد کې مو اړیکې ورسره لرلې مېنګورې ته راغلل او یو څه پیسې یې پر خلکو ووېشلې. خو بیا هم د زلزلې د وخت په څېر ډېری مرسته کوونکي اسلامي ډلې وې چې تر ټولو مخکې به یې ځانونه لرې پاتې سیمو ته رسول. ډېری خلکو باور لاره چې سېلاب د دې سندرو او جشنونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

له امله د خدای(ج) عذاب دی. دا ځل زموږ تسلې دا وه چې طالبانو کومه راډیو نه لرله چې دا پیغام خلکو ته ورسوي.

په داسې حال کې چې زموږ ټول خلک بې کوره شوي او له ډول ډول ستونزو سره مخ وو، کور، ژوند او خپلوان یې له لاسه ورکړي وو، د هېواد ولسمشر آصف زرداري خپله رخصتي د فرانسې په یوه ماڼۍ کې تېروله.

پلار ته مې وویل:

- پلاره، زه خو ګنګس شوې یم، ولې زموږ سیاستوال خپلې دندې په سمه توګه نه ترسره کوي؟ ولې دوی نه غواړي چې خلک مو له خوړو او برېښنا سره په امن ژوند ولري؟

د اسلامي ډلو له مرستې وروسته د پوځ له خوا خلکو ته اصلي مرسته ورسېده. نه یوازې پوځ بلکې امریکایانو هم خپلې هلیکوپترې را ولېږلې چې همدا موضوع د خلکو د بدګمانۍ لامل شوه. ځینو به فکر کاوه چې دا ویجاړۍ او سېلابونه د امریکایانو له خوا وو. خلکو همدا راز ویل چې دوی د هارپ تکنالوژۍ «د یونوسفر څېړنیز پروګرام په لوړه فریکونسي فعال شوی دی» په کارولو سره چې تر اقیانوس لاندې لویې څپې را منځ ته کوي، زموږ ځمکې ته سېلاب را ووست. وروسته یې د مرستې په پلمه کولای شول په قانوني توګه پاکستان ته راشي او په هېواد کې خپل معلومات ټول کړي.

کله چې باران ودرېد بیا هم ژوند د پخوا په څېر له ستونزو ډک و. نه مو پاکې اوبه او نه مو هم برېښنا لرله. د اګست په میاشت کې په مېنګوره کې د کولرا یا وبا ناروغي خپره شوه چې ډېر ژر یې د ناروغانو د ډېرېدو له امله له روغتون بهر یوه کېږدۍ ورته ودروله. دا چې زموږ د خوراک راوړنې سرکونه تول ویجاړ شوي وو نو لږ پیداکېدونکي خواړه هم ډېر په لوړه بیه وو.

د پیازو او شفتالیو فصل و، بزګرانو په ډېر زحمت سره خپل محصولات ذخیره کول. دوی به ډېر خطرونه منل، د دې له پاره چې خپل محصولات بازار ته راوړي د هغو کښتیو په واسطه یې له غوسه ناک سیند نه راتېرول چې د ټایر له ټوپونو

یې جوړې کړې وې. کله مې چې په بازار کې د پلورلو شفتالو ولیدل ډېره ورته خوشاله شوم.

بهرنۍ مرستې تر بل هر وخت لږې وې. لویدیز بډای هېوادونه له اقتصادي کړکېچ سره مخ شوي و، ټولې اروپا ته د آصف زرداري سفر د دې لامل شو چې هغوی زموږ له هېواد سره لږه همدردي وښيي. نورو دولتونو وښوده چې زموږ ډېری سیاستوال د عایداتو مالیه نه ورکوي، نو له همدې امله له مالیه ورکوونکو څخه د مرستې غوښتنه کوي چې دوی په خپلو هېوادونو کې تر فشار لاندې وو ډېره سخته وه. وروسته له دې چې د طالبانو ویاند د پاکستان له دولت غوښتنه وکړه چې د یهودو او مسیحیانو مرستې دې نه اخلي، بهرنۍ مرستندویې ادارې د خپلو کارکوونکو امنیت ته اندېښمن شول. دوی له شک پرته وېرېدلي و. د تېر کال په اکتوبر کې د خوراک نړیواله اداره په اسلام آباد کې والوزول شوه چې پنځه مرسته کوونکي یې ووژل شول.

په سوات کې بیا هم د طالبانو نښې لیدل کېدې. په دوو ښوونځیو کې یې بمونه والوزول. دوی همدارنګه درې بهرني مرسته کوونکي چې د یوې مسیحي ډلې غړي وو او په مېنګوره کې یې خپل استوګنځي ته د تلو په وخت کې وتښتول او ویې وژل. موږ نور ټکان ورکوونکي خبرونه هم واورېدل. د سوات د پوهنتون مرستیال او د پلار مې ملګری ډاکټر محمد فاروق د دوو وسله والو له خوا چې په زور یې دفتر ته ننوتي و ووژل شو. ډاکټر فاروق یو اسلامي عالم چې د جماعت اسلامي د ډلې له پخوانیو غړو څخه و او د طالبانو سرسخته مخالف و. ده همدا راز د ځانمرګو په ضد یوه فتوا هم صادره کړه.

ټول بدن مو یو ځل بیا وېرې او وحشت ونیو. کله چې بې کوره وو د دې په اړه مې ډېر فکر کړی و چې په راتلونکي کې یوه سیاستواله شم او اوس پوهېدم چې یوه ښه ټاکنه وه. هېواد مو له سیاسي کړکېچ سره مخ و خو له دې کړکېچونو سره موږ ښتیني رهبران نه لرل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپل قد د لوړېدو دعا مې کوله

کله چې ۱۳ کلنه شوم نور مې بدن وده نه کوله. تل به له خپل عمر نه لويه ښکارېدم خو ناڅاپه مې د ټولو همزولو قدونه له ما لوړ شول. زه په ټولګې کې يوه له درېو لنډ قدو نجونو څخه وم. کله به مې چې د خورلنيو څنګ کې درېدم شرمېدم به. هر وخت مې له خدای[ج] څخه غوښتل چې قد مې لوړ شي. د يوه خط کش او پنسل په واسطه مې د خپلې کوټې په دېوال خپل قد اندازه کاوه او هر سهار به ورته درېدم چې نوره وده مې کړې که نه. خو د پنسل اندازه هېڅ کله هم له ۱۵۲ څخه نه لوړېده. له خدای[ج] سره مې ژمنه کړې وه چې که لږ نوره هم لوړه شم سل رکعته نفل لمونځ به کوم.

ما به په ډېرو پېښو کې وينا کوله خو د قد د ټيټوالي له امله به مې نه شوای کولای په ټولو حاضرينو واکمنه وم. کله به مې په سختۍ سره کولای شول چې د تربيون بله خوا ووينم. د لوړو پوندو بوټونه مې نه خوښېدل خو له دې وروسته يې په خوښېدو اړه شوې وم.

هغه کال زموږ ټولګې ته يوه نجلۍ بېرته رانغله. هغه چې څنګه بالغه شوه واده يې وکړ سره له دې چې له خپل عمر نه لويه ښکارېده خو بيا هم هغه يوولس کلنه وه. څه وخت وروسته مې واورېدل چې د دوو اولادونو مور ده. د کېميا په ټولګې کې مو چې د هايدروکاربن فورمول ياداوه، ما د دې په اړه فکر کاوه چې که داسې وخت راشي چې اړه شم ښوونځی پرېږدم او د يوه خاوند پالنه وکړم.

ما پر طالبانو سربېره په نورو موضوعاتو هم فکر کاوه، خو طالبان مې په پوره توګه نه شوای هېرولای. زموږ پوځ په دې وختونو کې د ډاډه شوو جوارو او کرلو له پاره يې د کوډ جوړولو فابريکې عجيبې سوداګرۍ او همدارنګه ټلويزيوني ډرامې پيل کړې وې. د پاکستان د ټولو خلکو پام د «دندې له غږ وړاندې» په نوم يوې

ټلويزيوني ډرامې ور اړولې و. دغه پروګرام په سوات کې د ملېشو په وړاندې پوځ د سرتېرو واقعي پېښې وې.

په نظامي عملياتو کې تر سلو ډېرو سرتېرو خپل ژوند له لاسه ورکړ او نهه سوه کسان هم ټپي شوي و، دوی غوښتل چې ځانونه اتلان وښيي. سره له دې موږ د قانون د حاکميت په انتظار و. ډېرې وخت به چې له ښوونځي کور ته لاړم په کور کې به مې ښځې ليدې چې اوښکې تويوي. په عملياتو کې په سلګونو کسان ورک شوي و ټولو فکر کاوه چې هغوی پوځ او يا آی اېس آی نيولي دي خو دوی دواړو پوځ او استخباراتو هېڅ هم نه ويل. ښځو نه شوای کولای له کوم ځای او يا هم له کوم چا نه خبر واخلي او په دې هم نه پوهېدې چې زامن او خاوندان يې ژوندي دي که نه. ځينې يې ډېرې ناهيلې شوې وې او له ځانه يې د ملاتړ هېڅ لاره نه لرله. يوه ښځه يوازې هغه وخت دويم ځلي واده کولای شي چې خاوند يې مړ وبلل شي نه دا چې ورک شوی وي.

مور مې دوی ته ډوډۍ او چای ورکول خو د دوی د راتلو دليل ډوډۍ او چای نه و. هغوی مې له پلاره مرسته غوښته. دا چې هغه د سوات د قومي جرګې وياند و، نو د خلکو او پوځ تر منځ يې د استازي په توګه فعاليت کاوه.

يوه ښځه مې وليده چې هيله يې کوله:

- زه يوازې دومره هيله لرم پوه شم خاوند مې ژوندی دی که نه. که چېرې هغه وژل شوی وي نو اولادونه مې دارالايتام ته بيايم خو په دې نه پوهېږم چې زه کونډه يم که نه.

بلې مېرمنې راته وويل چې زوی يې ورک شوی دی. ښځو ويل چې ورک شوو نارينه و له طالبانو سره مرسته نه کوله کېدای شي طالبانو ته يې کومه پياله اوبه او يا کومه مړۍ ډوډۍ ورکړې وي. دغه کسان بې ګناه نيول شوي و په داسې حال کې چې د طالبانو مشران آزادانه ژوند کوي.

زموږ د ښوونځي يو ښوونکی چې زموږ له کوره يې د لسو دقيقو په واټن ژوند کاوه. پوځ يې ورور نيولی او شکنجه کړی و، وروسته يې په يوه يخچال کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرگ تر حالته پورې اچوي.

هغه له طالبانو سره هېڅ اړیکې نه لرلې یوازې یو ساده دوکاندار و. وروسته پوځ له هغې ښوونکې ښښه غوښتې وه دا چې دوی پوه شوي نه و او د ورته نوم له امله یې هغه نیولی و.

یوازې دا ډول ښځې مو کور ته نه راتلې. یوه ورځ د فارس خلیج په مسقط کې یو بډای سوداگر کور ته راغئ. هغه مې پلار ته وویل چې ورور او شپږ زامن یې ورک شوي دي، غواړي پوه شي چې وژل شوي او که ژوندي دي. ځکه که وژل شوي وي غوښتل یې ښځې یې واده کړي. له دې ډلې یو هم یو مولانا و پلار مې غوښتل د آزادۍ له پاره یې یو څه وکړي.

دا پېښې یوازې تر سوات پورې نه وې تړلې، اورېدل مو چې په ټول پاکستان کې په زرگونو کسان ورک شوي دي. په پاکستان کې «مقدساتو ته د سپکاوي قانون» په نوم یو څه لرو چې له سپېڅلي قرآن کریم څخه د سپکاوي ساتنه کړي. د جنرال ضیاء د اسلامي مبارزې په وخت کې دې قانون نور هم زور واخیست، نو که چېرې څوک سپېڅلي پیغمبر[ص] ته سپکاوی وکړي نو جزا به یې مرگ او یا دایمي بند وي.

د ۲۰۱۰ م کال د نوومبر میاشتې په خبرونو کې مې د آسیې بي بي په نوم یوې مسیحي مېرمنې خبر واورېد چې په اعدام محکومه شوې وه. هغه یوه بې وزله مېرمن چې د پنځو اولادونو مور وه او د ژوند چلولو له پاره یې د پنجاب په یوه وروسته پاتې کلي کې مېوې بسته بندي کولې. د دوبي په یوه گرمه ورځ کې نورو کارکوونکو ته اوبه راوړې، خو هغوی یې اوبه نه څښې، ناپاکې یې بولې ځکه چې دا یوه مسیحۍ ده. دوی باور لاره چې د یوه مسلمان په توگه که چېرې د هغې له لاسه اوبه وڅښي دوی به هم ناولي شي. له دوی څخه یو چې د دې مسیحۍ مېرمنې گاونډۍ و ویل یې چې د آسیې بي بي وزې د دوی د اوبو څښلو ځای ړنگ کړی دی نو له دې امله ډېر ورته غوسه دی.

دوی هڅه کوي چې آسیه بي بي مسلمانه شي. خو دا ځواب ورکوي چې مسیح

د مسیحیانو د گناهونو له پاره خپل ځان قربانوي. بیا له کارکوونکو پوښتې چې حضرت محمد[ص] د مسلمانانو له پاره څه کړي دي. د مېوې له بسته کوونکو څخه یو کس د کلي امام ته د دې ښځې راپور ورکوي، هغه هم پولیس خبروي، په مېرمن په زندان کې له یو کال تېرېدلو وروسته د اعدام حکم صادرېږي.

له هغې وخته چې مشرف د سپوږمکۍ ټلویزیون ته اجازه ورکړه اوس د ننداړې له پاره څو چینله لرو. ناڅاپه به مو په ټلویزیون کې دا ډول پېښې لیدې. د ټولې نړۍ خلک په غوسه و او ټولو ټلویزیوني خپرونو په همدې اړه خبرې کولې. په پاکستان کې چې یوازې یوه چاراکي د آسیې بي بي په ملاتړ خبرې کولې هغه پنجاب ایالت والي سلمان تاثیر و.

هغه هم په پخوا وخت کې یو سیاسي زنداني او د بې نظیرې له ملگرو څخه و. په وروستیو کې هغه په رسنیز ډگر کې لوی پانگه وبلل شو. هغه د آسیې بي بي د لیدو له پاره زندان ته لاړ، هلته یې وویل چې ولسمشر زرداري باید دې ته ښښنه وکړي. سلمان مقدساتو ته د سپکاوي قانون یو «تور قانون» وباله. هغه اصطلاح چې له ځینو ټلویزیوني چینلونو څخه په ځلونو اورېدل شوې وه ترڅو ټول په احساساتو راولي. بیا د جمعې په لمانځه کې د ډېرو مسجدونو امامانو په والي نیوکې وکړې او محکوم یې کړ.

څو ورځې وروسته د ۲۰۱۱ م کال د جنورۍ په څلورمه سلمان تاثیر په هوټل کې د غرمې د ډوډۍ خوړلو په وخت د خپل یوه ساتونکي په واسطه په ډزو وویشل شو. ساتونکي یې هغه شپږویشت مرمۍ ویشتلې و. وروسته یې اقرار وکړ چې د جمعې د لمانځه د امامانو له وعظونو وروسته یې د الله[ج] د رضا له پاره دې کار ته قصد وکړ. ډېرو خلکو یې په قاتل آفرین ویل او موږ دې حالت په بشپړه توگه حیران کړي و. کله چې هغه په محکمه کې حاضر شو، آن وکیلانو یې هم لاره په سرو گلونو ورته پوښلې وه. د دې تر څنگ د مسجد امام هم د والي جنازه ونه کړه او ولسمشر یې هم په جنازه کې گډون ونه کړ.

هېواد مو لېونتوب په مخه کړی و. وژونکي یې څه ډول ستایل؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه وخت وروسته یې بیا زما پلار وګواښه. ده د حاجي بابا د لومړني ښوونځي د الوزونې په درېیمه کلېزه کې ویلي وو:

- فضل الله د شیطانانو رهبر دی. ولې د هغه په نیولو ونه توانېدل؟

وروسته خلکو ورته وویل چې له ځان سره پام وکړي. د پلار له خبرو وروسته د رالېږونکي له نوم پرته زموږ کور ته داسې یو لیک راولېږل شو:

«السلام علیکم،

تاسې د یوه روحاني زوی یاست خو یو واقعي مسلمان نه یاست. هر ځای چې لاړ شئ مجاهدین مو پیداکوی شي.»

کله چې پلار لیک ولوست تر دوو اونیو پورې پرېشانه ښکارېده، خو سره له دې یې هم خپلو فعالیتونو ته ادامه ورکړه چې ډېر ژر په نورو موضوعاتو بوخت شو.

***

په هغې ورځو کې داسې ښکارېده چې ټولو د امریکا په اړه خبرې کولې. په داسې حال کې چې هر وخت به یې خپل پخوانی دوښمن هندوستان د دې ټولو کارونو په اړه ملامت باله، خو اوس وخت کې د خلکو د بحث موضوع امریکا وه.

ټولو خلکو د امریکا د بې پیلوټه الوتکو په اړه چې هره اونۍ به یې قبایلي سیمې بمبارولې شکایت کاوه. اورېدلي مو و چې ډېر بې ګناه خلک په کې وژل شوي وو. وروسته د سي آی اې یوه مامور «ریمونډ ډېوېس» په لاهور کې دوه کسان په ډزو ووژل. ځکه چې په عمومي سرک د هغې کسانو موټرسایکل د ده د ګاډي خواته نژدې شوی و. ډېوېس ویل چې هغوی دواړو د ده د تښتولو هڅه کوله. امریکایانو ویل چې هغه د سي آی اې مامور نه دی بلکې یوازې یو معمولي دیپلومات دی چې دې موضوع ټول بدګمانه کړل. آن موږ کم عمره زده کوونکې هم پوهېدو چې معمولي دیپلوماتان هم له نښې پرته ګاډو کې نه ګرځي او ګلاک تپانچه نه ورسره ګرځوي.

زموږ رسنیو شکایت وکړ چې ډېوېډ د یوه پټ پوځ غړی و چې سي آی اې پاکستان ته رالېږلی و. دا ځکه چې دوی زموږ په اطلاعاتي اداره باور نه لري. ویل کېږي چې نوموړي په لاهور کې د طیبه لښکر په نوم د طالبانو یوې ډلې ته چې د زلزلې او سېلاب په وخت کې یې له خلکو سره مرسته کوله جاسوسي کوله او فکر یې کاوه چې دوی د مومبیې د ۲۰۰۸ م کال په عامه وژنه کې لاس لاره. د طیبه لښکر ډلې اصلي موخه د هندوستان له حکومت څخه د کشمیر د مسلمانانو آزادول و، خو دوی په دې وخت کې په افغانستان کې هم نوی فعالیت پیل کړی و. ځینو خلکو ویل چې ډېوېډ په اصل کې زموږ د هېواد د اټومي بټیو په اړه معلومات ټولول.

ریمونډ ډېوېډ په پاکستان کې ډېر ژر په یوه مشهور امریکایي وپېژندل شو. ټولو هېوادوالو شکایت کاوه. خلکو فکر کاوه چې زموږ ښارونه د ډیمونډ په څېر له خلکو څخه ډک دي او له آی اېس آی یې هیله کوله چې هغه بېرته امریکا ته ولېږي. وروسته د ډېوېډ له خوا له وژل شوو کسانو څخه د یوه کس مېرمنې د عدالت د ناهیلۍ له امله د موږک د درملو په خوړلو سره ځان وژنه وکړه.

د همدې پېښې په اړه د واشنګټن او اسلام آباد یا راولپنډۍ تر منځ په اونیو بحثونه او خبرې روانې وې چې په پای کې موضوع حل شوه. دوی زموږ د دودیزو جرګو په څېر پرېکړه وکړه.

امریکا دوه میلیونه او درې سوه زره د وینې بیه ورکړه او ډېوېډ هم ډېر ژر له هېواد څخه وویستل شو. وروسته پاکستان له امریکا وغوښتل چې ډېری ټرون کوونکي یې خپل هېواد ته ور وغواړي او د وېزې له منلو یې انکار وکړ. دې ټولو پېښو له ځان سره یو ډول خپګان لاره، په ځانګړې توګه دا چې د ډېوېډ د آزادېدو له پېښې یوه ورځ وروسته یې په شمالي وزیرستان کې حمله وکړه چې په پایله کې یې د ۴۰ کسانو په شاوخوا کې ووژل شول. دغه حمله د سي آی اې له خوا یو پیغام و په دې معنی چې زموږ په هېواد کې له خپلې خوښې سره سم هر څه کولای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دوشنبې په ورځ هغه وخت چې د دېوال له نښې سره مې ځان اندازه کاوه ځو ووینم که چېرې د شپې کومه معجزه شوې وي او قد مې لوړ شوی وي. د څنګ په کوټه کې مې غږ واورېد. د پلار ملګری موږ کور ته له نوو خبرو سره راغلی و. چې د باور وړ راته نه ښکارېدې.

د شپې په اوږدو کې د امریکا ځانګړو سمندري ځواکونو په ایبټ آباد کې هلته چې موږ په سوات کې د پوځ له خوا د عملیاتو په وخت کې اوسېدلي و، اسامه بن لادن له پیداکولو وروسته وژلی دی.

هغه د لوړو دېوالونو په یوه لویه کلا کې چې د پولیسو له اکاډمۍ سره یې یو میل واټن لاره ژوند کاوه. موږ باور نه شوای کوی چې پوځ دې د اسامه بن لادن له اوسېدو خبر نه وي. ورځپاڼې لیکلي و چې نظامې محصلینو آن د ده د کور په شاوخوا کې زده کړې کولې. د نوموړي کلا دېوالونه ۳۶۵ متره لوړ وو چې له پاسه یې اغزن سیم پرې تړلی و. بن لادن په لوړ پوړ کې د امل په نوم له خپلې ځوانې یمنۍ مېرمنې سره ژوند کاوه. د ده دوه نورې مېرمنې او یوولس اولادونه په لاندې پوړ کې اوسېدل.

په واقعیت کې په ډېرو پښتنو سیمو کې د کور د پردې د په ځای کولو له پاره لوړې کلاوې جوړېږي. له همدې امله د ده کور په سیمه کې غیرعادي نه ښکارېده. عجیبه یوازې دا وه چې د کور اوسېدونکي هېڅ کله هم بهر نه وو را وتلي، کلا له هېڅ ډول ټلیفون او انټرنېټ سره وصل نه وه. خواړه یې هم د دوو کسانو له خوا چې له خپلو کورنیو سره همدلته اوسېدل برابرېدل. هغوی د بن لادن د قاصدانو په توګه و. آن چې د یوه مېرمن د سوات وه.

ځواکونو په سر ویشتلی و او جنازه یې د هلیکوپټر په واسطه وړل شوې وه. د اسامه دوه ورونه او یو یې مشر زوی هم وژل شوي وو، خو د بن لادن مېرمنې او نور اولادونه یې ژوندي پاتې شوي و چې اوس یې پاکستان ساتي. امریکایانو د اسامه جسد دریاب ته وغورځاوه. ولسمشر اوباما ډېر خوشاله و او هغه لویې مېلې چې له سپینې ماڼۍ بهر کېدې موږ له ټلویزیون څخه ننداره کولې.

لومړی مو فکر کاوه چې په دې عملیاتو کې زموږ دولت هم ورسره دی. خو ژر پوه شو چې په دې عملیاتو کې یوازې امریکایان دي. له دې کاره مو خلک خوشاله نه و. له موږ څخه هیله کېده چې له دوی سره یو ځای وای. موږ د ترور په وړاندې جګړه کې له دوی سره په مرسته کې ډېر سرتېري له لاسه ورکړي و.

دوی د شپې مهال په داسې حال کې چې د خپلو ځانګړو هلیکوپټرو په وسیله چې ډېرې ټیټې الوتلې هېواد ته راغلي وو او د هېواد رادار یې د الکترونیکي لاسوهنې په مټ بند کړی و. دوی له خپلو عملیاتو وروسته یوازې ولسمشر زرداري او د پوځ مشر اشفاق کیاني ته خبر ورکړی و. له دې پېښې څخه د پوځ ډېری قوماندانان د ټلویزیون له لارې خبر شول.

امریکایانو ویل چې بله لاره یې نه لرله، ځکه چې هېڅوک هم نه پوهېدل چې آی اېس آی څه تصمیم لري او مخکې تر دې چې دوی بن لادن پیداکړي کوم چا په پټه توګه مرسته ورسره کړې وه.

د سي آی اې د ادارې مشر وویل: «پاکستان یا په دې پېښو کې لاس نه لري او یا ډېر بې کفایته دی. په دواړو حالاتو کې به د ژوند له پاره وړ هېواد نه وي.»

پلار مې ویل:

- ډېره د شرم وړ وه. ناشونې ده چې په پاکستان کې دې یو تروریست پټ او په کلونو یې دې نه وي پیداکړی؟

نورو خلکو هم دا پوښتنه لرله.

تاسې پوهېدای شوای چې ولې ټولو خلکو دا فکر کاوه چې زموږ اطلاعاتي اداره د اسامه له اوسېدو خبره وه. د پاکستان اطلاعاتي اداره پیاوړې اداره ده، داسې مامورین لري چې په هر ځای کې شته دي. هغه ډېره موده له پلازمینې سره نژدې په ۶۰ کیلومترۍ کې څه ډول ژوند کاوه؟

ده د ۲۰۰۵ م کال له زلزلې راهیسې هلته ژوند کړی و. آن چې دوه زامن یې د ایبټ آباد په روغتون کې پیداشوي وو او له نهو کلونو راهیسې یې په پاکستان کې ژوند کاوه. تر ایبټ آباد مخکې په هریپور او تر هغې مخکې زموږ په دره کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسېدلی و چې هلته يې له خالد شيخ سره چې د سپټمبر د يوولسمې پېښې ترتيب کوونکی و ليدلي وو.

په کومه لاره يې چې اسامه پيداکړ د خوشال د خوښې وړ جاسوسي فلمونو په ډول وه. دوی د دې له پاره چې څوک يې پيدانه کړي د ايميل او ټليفون په ځای له انسانانو د قاصد په توګه کار اخيست. خو امريکايان د دوی يو قاصد پيداکوي او د ګاډي د پلېټ د شمېرې په واسطه يې له پېښور څخه تر ابېټ آباد پورې تعقيب کړی و. وروسته له دې چې د يوې لويې بې پيلوټه الوتکې په واسطه چې د ايکس وړانګو د ليدو وړتيا يې لرله، دوی ځای، له الوتکې څخه يو د لوړ قد او اوږدې ږيرې خاوند چې په انګړ کې ګرځي په نښه کوي.

هره ورځ د دې پېښې نوې خبرې اورېدل کېدې. خلک د امريکا د حملې له امله په غوسه وو خو دې ته يې پام نه و چې د نړۍ لوی تروريست زموږ په هېواد کې ژوند کاوه. ځينو ورځپاڼو ويل چې امريکايانو کلونه وړاندې اسامه وژلی او جسد يې په يخچال کې ساتلی و. کيسه داسې وه چې دوی جسد ابېټ آباد ته راوړی او هلته يوه بې ځايه حمله کوي ترڅو په دې کار سره پاکستان بدنام او وشرموي. موږ څو ليکلي پيغامونه ترلاسه کړي وو، له موږ يې غوښتي و د پوځ په ملاتړ لاريون وکړو. په يوه پيغام کې له هندوستان سره زموږ دريو جګړو ته اشاره شوې وه: «موږ ۱۹۴۸، ۱۹۶۵ او ۱۹۷۱ کلونو کې ستاسې له پاره هلته په جګړه بوخت وو اوس چې له شانه په توره وهل کېږو ملاتړ مو وکړئ.»

داسې پيغامونه هم راتلل چې په پوځ به يې ملنډې وهلې. خلکو به ويل چې پوځ په کال کې څه ډول شپږ بيليون ډالره لګوي. دوی زموږ د ښوونې اووه چنده بوديجه لګوي په داسې حال کې چې زموږ له رادار څخه څلور امريکايي الوتکې په پټه تېرېدای شي؟ که امريکا دا کار کوی شي نو بيا دوی ولې له هنديانو سره مبارزه کوله؟

په يوه پيغام کې ليکل شوي وو: «هارن ونه کړئ، چې پوځ ويده دی.» يو بل پيغام داسې و: «د پاکستان دويم لاس د پلورلو له پاره. امريکايي الوتکې نه شي

پيداکوی خو ټلويزيوني چينلونه په آسانۍ سره پېژني.»

د پوځ مشران جنرال کياني او جنرال احمد پاشا پارلمان ته استيضاح شوي وو چې د دې پېښې په اړه چې تر اوسه هېڅ کله هم نه وه پېښه شوې معلومات ورکړي. موږ غوښتل پوه شو چې د څه له پاره زموږ هېواد تر دې اندازې پورې سپک شوی و.

همدارنګه امريکايي سياستوال هم له دې امله چې دوی فکر کاوه چې اسامه ټول وخت په کوم غار کې پټ دی خو زموږ د پلازمېنې په څو کيلومترۍ کې ومونډل شو. دوی له دې امله شکايت کاوه چې موږ ته يې په دې اتو کلونو کې شل بيليونه ډالره راکړي و چې له دوی سره مرسته وکړو. اوس دوی ته دا پوښتنه پيدا شوې وه چې زموږ دولت د چا ملاتړی دی.کله به داسې ښکارېده چې دا هر څه د پيسو له پاره وو. چې ډېرې پيسې يې پوځ ته رسېدلې او عادي خلکو ته څه پاتې نه و.

***

له دې پېښې څو مياشتې وروسته د ۲۰۱۱ م کال د اکتوبر په مياشت کې مې پلار راته وويل، يو برېښناليک يې تر لاسه کړی چې په کې ليکل شوي و، زه په مسترډام کې د ماشومانو د مدافعينو د يوې ډلې له خوا د ماشومانو د حقوقو د نړيوالې ډالۍ له پنځو نوماندو څخه يم. نوم مې د جنوبي افريقا د عيسوي راهبانو مشر (دژموند توتو) له خوا ليکل شوی و. هغه د اپارتايد[1] په وړاندې مبارزه کې مې د پلار له پاره اتل و. دا ډالۍ مې چې ونه ګټله، پلار مې ناهيلی شو خو ور ياده مې کړه چې هلته مې يوازې وينا کړې وه، موږ د عملي کارونو له پاره کومه اداره لکه د ډاليو ګټونکي نه لرله.

له لنډې مودې وروسته د پنجاب والي شهباز شريف زه د فارغينو يوه تلين ته د

---

[1] اپارتايد يوه افريقايي کلمه ده چې د تور او سپين نژدا تر منځ د بېلتون په معنی ده. اپارتايد تور نژاد دې ته اړ باسي چې په يوه ځانګړې سيمه کې ژوند وکړي چې له هر ډول حقوقو، سياسي، زده کړه او پرمختګ څخه بې برخې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وینا له پاره وغوښتم. هغه د «دانش ښوونځي» په نوم د ښوونځیو یوه نوې شبکه جوړه کړه او زده کوونکو ته یې وړیا لپټاپ کمپیوټرونه واخیستل، کله چې دوی خپل لپټاپونه چالان کړل په پاڼه یې د ده تصویر لګېدلی و. د دې له پاره چې په ټول ایالت کې د زده کوونکو روحیه لوړه شي، هغو نجونو او هلکانو ته چې لوړې نومرې یې وړلې نغدې پیسې یې هم ورکولې. ما هم د نجونو د حقوقو د دفاع په خاطر د ۴۵۰۰ ډالرو یو چک تر لاسه کړ.

ما په دې تلین کې خړې جامې اغوستې وې او د لومړي ځل له پاره مې په عام محضر کې دا چې له طالبانو سره مې مبارزه کړې وه او په پټه ښوونځي ته تللې وم خبرې وکړې.

په دې وینا کې مې وویل:

- زه د زده کړې او تحصیل په ارزښت په ښه ډول پوهېږم، دوی زموږ قلمونه او کتابونه په زور را نه اخیستل. خو د سوات نجونې له چا نه وېرېږي او موږ اوس هم زده کړه کوو.

یوه ورځ په ټولګي کې وم چې ټولګیوالو مې وویل:

- تا د ۵۰۰ زره لویه ډالۍ ګټلې!

پلار مې هم ویل چې دولت د پاکستان د ملي سولې لومړۍ ډالۍ ماته راکړې، د باور وړ نه وه. په هغې ورځ ښوونځي ته څو خبریالان راغلل داسې چې ښوونځی په یوه سټوډیو بدل شوی و.

دغه مراسم د ۲۰۱۱ م کال د ډسمبر په شلمه د لومړي وزیر په رسمي استوګنځي کې چې د اساسي قانون د غره په لمنه کې یوه له ډېرو لوړو سپینو ودانیو څخه ده او موږ اسلام آباد ته د سفر په وخت لیدلې وه جوړ شول. زه له سیاستوالو سره په کتنو عادت شوې وم له همدې امله وارخطا نه وم. سره له دې چې پلار مې راته ویل چې لومړی وزیر مو ګیلاني له یوې روحاني کورنۍ څخه دی هڅه یې کوله چې په دې خبرو مې ووېروي. وروسته له دې چې لومړي وزیر ډالۍ او چک راکړل، ما هم د خپلو هیلو ډېر اوږد لړلیک ورته وړاندې کړ. ورته

ومې ویل چې موږ غواړو ښوونځي مو له سره ورغول شي او په سوات کې د نجونو له پاره یو پوهنتون جوړ شي.

زه پوهېدم چې غوښتنو ته به مې دومره ارزښت ورنه کړي له ځانه سره مې فکر کاوه: «یوه ورځ سیاست واله کېږم او دا کارونه ټول ترسره کوم.»

بیا تصمیم ونیول شو چې دا ډالۍ هر کال تر اتلسو ټیټ عمر ماشومانو ته ورکړي چې زما په ویاړ یې «ملاله ډالۍ» نوم پرې کېښود. زما چې پام شو پلار مې ډېر خوشاله نه و. د نورو پښتنو په څېر هغه هم یو څه خرافاتي دی. د پاکستان په فرهنګ کې د ژوندیو په نوم څه نه نوموي. له همدې امله مې پلار ته ښه نه ښکارېده.

زه پوهېدم چې د مور مې له دې ډالیو سره مینه نه وه، ځکه هغه وېرېده که چېرې زه وتلې څېره شم نه چې حمله را باندې وشي. مور مې چاته اجازه نه ورکوله چې عکس یې واخلي، هغه په خپل دود کلکه ولاړه ده چې دا یو سل کلن فرهنګ دی. که یې دا دود مات کړی وای نارینه او ښځینه او په ځانګړې توګه خپلوانو به یې په ضد خبرې کولې. هغې هېڅ کله هم زما او پلار په کارونو کې مخالفت نه و کړی خو کله یې چې ماته ډالۍ راکړه ویې ویل:

- ډالۍ زما د لور ځای نه شي نیوی، زه ډالۍ نه بلکې لور مې غواړم. د دې یو تار وېښته په ټوله نړۍ نه ورکوم.

پلار مې ویل یوازې د یوه ښوونځي د جوړولو نیت مې لاره چې ماشومان زده کړه په کې وکړای شي. موږ په سیاست او د زده کړو له پاره مبارزه کې له ګډون پرته بله لاره نه لرله.

پلار زیاته کړه:

- زما یوازینۍ موخه دا ده تر خپلې وسې به له خپلو ماشومانو او خلکو سره مرسته وکړو چې زده کړه وکړي. خو دا چې ستاسې نیمایي مشران دروغ وایي او نیم نور یې له طالبانو سره په خبرو اخته دي، بله لاره نه ده پاتې باید چې یو څوک خبرې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څنګه چې کور ته ورسېدم خبره شوم چې په ښوونځي کې یوه ډله خبریالان غواړي مرکه راسره وکړي. له همدې امله مې باید ور جامې اغوستې وای. لومړی مې فکر وکړ چې باید ښکلې جامې واغوندم خو وروسته مې بیا تصمیم ونیو چې د مرکې له پاره معمولي جامې مناسب دي. ځکه غوښتل مې چې خلک مې تر ډېره پیغام ته پام وکړي نه دا چې زما ظاهري څېره د دوی ذهن واړوي.

کله چې ښوونځي ته ننوتم ټولو خورلڼو مې چیغې کړل:

- حیرانوونکې ده!

دوی یو څه پیسې ټولې کړې وې او ماته یې مېلمستیا پرې جوړه کړې وه.

یو لوی سپین کېک یې هم اخیستی و چې په خوږو یې پرې لیکلي و «تل بریالۍ اوسې.»

دا ډېره په زړه پورې وه چې دوستانو مې غوښتل د دې بریا خوښي راسره ووېشي. زه پوهېدم چې که زموږ له هرې ټولګیوالې سره یې کورنۍ مرسته کړې وای، دوی هم په دې اندازه بریالۍ کېدې.

د کیک له خوړلو وروسته مېرمن مریم وویل:

- نور باید درسونه ووایئ ځکه چې د مارچ په میاشت کې آزموینې پیل کېږي.

خو دا کال په یوه دردوونکي یادښت سره پای ته ورسېد. د ډالۍ له اخیستو څخه پنځه ورځې وروسته مې ترور (خاله) ناڅاپه په حق ورسېده. هغه تر اوسه پنځوسو کلونو ته هم نه وه رسېدلې خو د شکر له ناروغۍ سره مخ شوې وه. ترور مې د ټلویزیون په پرده په لاهور کې د یوه ډاکټر تبلیغات ویني، وروسته یې خپل خاوند اړ باسي چې هلته یې بوزي. موږ نه پوهېږو چې ډاکټر مې ترور ته د څه پیچکاري ورکړې وه خو سمدلاسه بېهوښه کېږي او له ژوند سره خدای په آماني کړي. پلار مې ویل هغه ډاکټر طبي زده کړې نه لرلې یوازې خلک یې تېرویستل نو له همدې امله ده چې موږ باید د بې سوادۍ په وړاندې مبارزه وکړو.

د هغې کال تر پایه مو ډېرې پیسې ټولې کړې وې. د پنځو سوو زرو روپیو په اندازه مو د لومړي وزیر، د پنجاب والي، د خیبر پښتونخوا والي، د سېند د

دولت، سرلښکر غلام قمر، سیمه ییزو پنځو قوماندانو هم د یوه لابراتورا او یوه کتابتون له پاره سل زره روپۍ راکړې. خو دا زما د مبارزې پای نه و. اوس مې هغه درسونه چې له تاریخ څخه زده کړي و په یاد راوړل، دا چې پوځ له بریا وروسته د خلکو له چور څخه خوند اخلي. ما هم نسبت خپلو ډالیو ته همداسې احساس لاره. هغه واړه جواهرات و چې هېڅ معنی یې نه لرله. ما باید د دې بریا له پاره ډېر فکر کړی وای.

پلار مې د ډالیو په پیسو زما د کوټې له پاره یو د خوب تخت او یوه الماری واخیسته، څه یې د مور د غاښونو په اېښودو ولګولې او په شنګله کې یې یوه نومره ځمکه هم پرې واخیسته. هوډ مو وکړ چې پاتې پیسې په اړو خلکو ووېشو.

زړه مې غوښتل د زده کړو له پاره یو بنسټ جوړ کړم. هماغه وخت مې چې ماشومان د خځلو په ټولولو ولیدل دا تصمیم مې ونیو. تر اوسه مې هم هغه موږک چې په خځلو کې ګرځېدل او هغه نجلۍ چې ککړ او جړ شوي وېښتان یې وو له یاده نه دي وتلي. هغه وخت مو د یوویشت نجونو یوه ټولنه جوړه کړه. لومړیتوب مو د سوات نجونې، په کار بوخت او خځلې ټولوونکي ماشومان و.

همدارنګه کله چې له ملکنډ څخه تېرېدو یوه نجلۍ مو ولیده چې مالټې یې خرڅولې. په یوه سپین کاغذ یې په قلم کوم څه نښه کول ترڅو پلورل شوې مالټې حساب کړي، سره له دې چې لیک او لوست یې زده نه و. عکس مې یې واخیست او له ځان سره مې ژمنه وکړه څومره مې چې له وس کېږي د نجونو د زده کړې له پاره به کار کوم. همدا زما مبارزه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځه او سپند

د نجمې ترور اوښکې روانې وې. دې تر دې وړاندې سمندر نه و لیدلی. موږ او کورنۍ مو په لویو ډبرو کېناستو. په داسې حال کې چې د عرب سمندرګي د مالګې تند بوی مو حس کاوه اوبو ته مو پام شو، یو لوی سمندرګی چې هېڅوک نه پوهېدل پای یې چېرته دی. په هغې وخت کې زه ډېره خوشاله وم. وروسته مې وویل:

- غواړم یوه ورځ له دې سمندر څخه واوړم.

ترور وپوښتل:

- دا څه وایې؟

دا خبر یې داسې وکړه لکه د کوم ناشوني کار په اړه مې چې څه ویلي وي.

د دې حقیقت د پیداکولو هڅه مې کوله چې ترور دېرش کاله د کراچۍ په ساحلي ښار کې ژوند کړی خو تر اوسه یې هېڅ کله هم اقیانوس په سترګو نه و لیدلی. خاوند یې هغه ساحل ته نه بووله، آن که ترور بهر وتلې وای هم به په لوحو نه پوهېده ځکه چې لیک لوست یې زده نه و.

په ډبرو ناسته وم او پورې غاړې ځمکو ته مې پام کاوه چې هلته ښځو آزاد ژوند کاوه. په پاکستان کې مو یوه لومړۍ وزیره لرله او په اسلام آباد کې مې هم له ښځو سره لیدلي و چې ډېر زحمت یې ویست، دلته حقیقت دا و چې زموږ په

هېواد کې ډېرې ښځې تر نارینه و پورې تړلې دي. د بېلګې په توګه مېرمن مریم یوه پوهه او پیاوړې ښځه ده خو دې ته ناشونې ده چې زموږ په ټولنه کې یوازې ژوند وکړي او کار ته لاړه شي. دا باید له پلار، ورور او یا خاوند سره ژوند وکړي.

په پاکستان کې که ښځې وغواړو خپلواکې شو، خلک فکر کوي چې موږ له پلارونو، وروڼو او یا خاوند څخه سرغړونه کوو. خو په حقیقت کې داسې نه ده. موږ یوازې غواړو د خپل ژوند د مهمو مسائلو له پاره په خپله تصمیم ونیسو، ښوونځي ته لاړې شو څو وکولای شو کار وکړو. د قرآن کریم په هېڅ ځای کې نه دي راغلي چې ښځه باید تر یو نارینه پورې تړلې وي. دغه خبره له آسمانه نه ده راغلې چې یوه ښځه دې خامخا د یوه نارینه اطاعت وکړي.

ناڅاپه مې د پلار په آواز سره د خپلو فکرونو له نړۍ بهر شوم. هغه وویل:

- لورې، د څه په اړه فکر کوې؟

ځواب مې ورکړ:

- پلاره زړه مې غواړي له اقیانوس څخه واوړم.

اتل ورور مې چیغې کړې:

- هېر یې کړه. موږ په ساحل کې یو زه غواړم په اوښ سپرلی وکړم.

د سپند د دولت له اعلان وروسته چې د عملیات په سرک یې د یوه لومړني ښوونځي نوم زما په نوم اړولی. موږ د ۲۰۱۲ م کال په جنوري میاشت کې د جیو ټلویزیون له خوا د مېلمنو په توګه کراچۍ ته لاړو. خوشال ورور مې تر اوسه هم د ایبټ آباد په یوه ښوونځي کې و نو له همدې امله له خوشاله پرته نوره ټوله کورنۍ کراچۍ ته لاړو. زه په لومړي ځل په الوتکه کې کېناستم. سفر دوه ساعته و چې ماته عجیبه ښکارېده. که په بس کې کراچۍ ته راتلای لږ تر لږه دوه ورځې وخت یې نیوه.

په الوتکه کې مې پام شو چې ځینې کسان نه شي کولای خپلې چوکۍ پیداکړي ځکه چې هغوی زده کړه نه لرله او په حساب نه پوهېدل. زما چوکۍ د کړکۍ تر څنګ وه چې کولای مې شول زموږ غرونه او دښتې له لوړ ځایه ووینم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څومره مو چې د جنوب په لور تګ کاوه سیمې وچې او سپېرې کېدې. ډېر ژر د سوات په شنو سیمو پسې خپه شوم. اوس مې کولای شول پوهه شم چې ولې زموږ خلک کله چې جنوب ته د کار له پاره ځي وايي چې مړی يې بايد د خپل وطن په سړه هوا کې خاورو ته وسپارل شي.

کله چې له هوايي ډګر څخه په ګاډي کې د هوټل په لور تلو، د خلکو، کورونو او ګاډو له ګڼې ګوڼې حيرانه وم. کراچۍ د خاورې په کره کې تر ټولو د ډېرې ګڼې ګوڼې لرونکی ښار دی. ډېره عجيبه ده ځکه کله چې د پاکستان بنسټ کېښودل شو دې بندر يوازې درې سوه زره اوسېدونکي لرل. کراچۍ د پاکستان لومړۍ پلازمېنه وه چې جناح هم په کې ژوند کاوه، وروسته بيا په ميليونونو مسلمانان چې اردو ژبي و له هندوستان څخه کراچۍ ته د کډوالو په توګه راغلل خو په اوس وخت کې د شلو ميليونونو په شاوخوا کې نفوس لري، په واقعيت کې کراچۍ په نړۍ کې د پښتنو تر ټولو لوی ښار دی. سره له دې چې زموږ له سيمې ډېر لرې دی، خو بيا هم له پنځو څخه تر اوو ميليونو پورې پښتانه هلته د کار له پاره تللي دي.

له بده مرغه چې کراچۍ اوس د تاوتريخوالي په ښار بدل شوی دی او هر وخت د پښتنو او کډوالو تر منځ شخړې روانې وې. د کډوالو سيمې ډېرې پاکې او منظمې ښکارېدې خو د پښتنو سيمې ناپاکې او ګډې وډې وې. کډوال د «متحده قومي خوځښت» ډلې پيروي کوي چې الطاف حسين يې مشر دی او په لندن کې د تبعيد په توګه اوسېږي او له خلکو سره د انټرنيټ له لارې اړيکي نيسي. متحده قومي خوځښت ډېر منظم دی او له يو بل سره ډېر ښه اتفاق او اتحاد لري. د دوی خلاف موږ پښتانه بيا يو لاس نه يو، ځينې مو د عمران خان پلوي دي ځکه چې هغه يو پښتون دی، ځينې مو د مولانا فضل الرحمن په لاره ځي ځکه چې د هغه ډله «د اسلامي عالمانو ډله» اسلامي ډله بلل کېږي. ځينې يې د خلکو د ملي ګوند سيکولر پلوي دي، ځينې «د پاکستان د خلکو ګوند» چې د بې نظيرې ګوند دی او يوه ډله يې هم د «پاکستان د مسلمانانو

اتحاد» چې په نواز شريف پورې تړاو لري پيرو دي.

موږ د سيند ټولنې ته لاړو چې ټولو غړو يې وستايلم. بيا مو زما په نوم نومول شوي (ملاله يوسفزۍ ښوونځي) په ګډون له څو ښوونځيو ليدنه وکړه. ما هلته د زده کړو د ارزښت په اړه خبرې وکړې. دوی ته مې د زده کړو تر څنګ د بې نظيرې بوټو د ژوند په اړه هم خبرې وکړې ځکه چې هغه د دې ښار اوسېدونکې وه ومې ويل:

- موږ ټول بايد يو بل ته لاسونه ورکړو او د نجونو د حقوقو له پاره مبارزه وکړو.

زده کوونکو زما له پاره ترانې وويلې او زما يو نقاشي شوی تصوير يې چې آسمان ته مې سترګې نيولې وې راته ډالۍ کړ. دا ډېره عجيبه ښکارېده چې زما په نوم يو ښوونځی ثبت شوی و، عيناً د ملالۍ ميوندۍ په څېر چې په افغانستان کې يې ډېر ښوونځي په نوم ثبت شوي دي.

د ښوونځي په نورو رخصتيو کې مې له پلار سره تصميم ونيو چې لرې پرتو سيمو ته لاړ شو او له کورنيو او ماشومانو سره د ليک لوست په ارزښت خبرې وکړو. پلار ته مې وويل:

- د وعظ کوونکو په ډول به زده کړه ورکړو.

په هغې ورځ مو وروسته عمه او خاوند يې وليدل. هغوی په يوه ډېر واړه کور کې ژوند کاوه، پلار مې هغه وخت کې پوه شو چې ولې يې د پوهنتون د زده کړو په وخت کې د اوسېدو ځای نه و ورکړی. په لاره کې «د رسول الله(ص) د عاشقانو» له واټ څخه تېر شوو. هلته مې د سرک په سر د سلمان تاثير د وژونکي تصوير وليد چې په سرو ګلونو يې پوښلی و په داسې توګه چې تا به ويل هغه يو سپېڅلی کس و. پلار مې ډېر په غوسه شو. ويې ويل:

- په دې ښار کې دوه ميليونه کسان ژوند کوي. دومره څوک په کې نشته چې دا تصوير لاندې را وغورځوي؟

موږ په سېند او بازارونو يې سربېره چې مور مې څو جوړه جامې په کې واخيستې بايد له يوه بل مهم ځای څخه مو هم ليدنه کړې وای. هوډ مو وکړ زموږ د لوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

رهبر او هېواد د بنسټ اېښودونکي محمد علي جناح زيارت وکړو. له مرمر ډېرو جوړه، ډېره آرامه او د ښار له ګڼې ګوڼې لرې ودانۍ وه چې موږ يې ډېر سپېڅلی ځای شمېرو. بې نظيره د لومړۍ وينا له پاره کله چې بېرته پاکستان ته راغله دې زيارت ته په لاره وه چې بس يې وچاودېد.

ساتونکي څرګنده کړه چې د جناح جسد په لاندې مقبره کې تر يوه لوی روښانه چيني څراغ لاندې په خپله اصلي کوټه کې نه دی. په اصل کې دی په لاندې پوړ کې د خپلې خور فاطمې له قبر سره نژدې چې ډېره موده له ده وروسته مړه شوه پروت دی. تر څنګ يې زموږ د لومړني لومړي وزير لياقت علي خان قبر دی چې هغه يې هم ترور کړی و.

بيا د يوې ودانۍ شاته لاړو هلته مو د يوه وړوکي موزيم ننداره وکړه. سپين د غاړې دسمالونه مو وليدل چې جناح به په پاريس کې جوړول، يوه جوړه درې ټوټه يې جامې چې په لندن کې ورته جوړې شوې وې، د ده د ګلف لوبې لرګی او د سفر له پاره يو ځانګړی بکس چې د ده د خوښې د بوټونو په ګډون دوولس جوړه بوټونه په کې اېښي و. دېوالونه يې هم له تصويرونو ډک و.

په يوه تصوير کې د پاکستان د جوړښت لومړۍ ورځې دي او دومره ډنګر دی چې بيخي د مړينې په حال کې ښکاري. پوستکی يې د کاغذ په څېر نازک ښکاربده. خو په هغې وخت کې ناروغي پرې زور وه. جناح به هره ورځ پنځلس دانې سګرېټ څکول. کله چې د برېتانيايي هند وروستي واکمن لرډ مونتبتن د هند په وېشلو سره د خپلواکۍ له پاره هوکړه وکړه، جناح په سل او د سږو په سرطان اخته شوی و. وروسته يې وويل که پوهېدای چې جناح د مرګ په حال ناروغ دی، خامخا يې دغه هوکړه ځنډوله چې بيا به هېڅ کله هم پاکستان نه وای جوړ شوی. څنګه چې وړاندوېينه کېده جناح يو کال وروسته يعنې د ۱۹۴۸ م کال په سپټمبر مياشت کې له دنيا څخه رحلت وکړ. له هغې درې کاله وروسته زموږ لومړنی لومړی وزير هم ووژل شو. له هماغه وخته زموږ هېواد ښه بخت نه لري.

هلته د جناح ځينې مشهورې ويناوې ننداري ته وړاندې شوې وې. يوه وينا يې دا وه چې په نوي پاکستان کې ټول خلک او ټول دينونه په ازاده توګه ژوند کولای شي او هر څوک خپل دين ساتلای شي. په يوه بل ځای کې يې د ښځو د مهم رول په اړه خبرې کړې وې. زړه مې غوښتل چې د ده د کور د ښځو تصويرونه ووينم. مېرمن يې زردشته وه او په ځوانۍ کې وفات شوې وه. يوازې دينا لور يې ژوندۍ وه چې په هندوستان کې يې له يوه زردشتي سره واده کړی او هلته اوسېږي. د دوی دا ډول واده د مسلمانانو له نوي ځمکې سره په ټکر کې و. دينا اوس په نيويارک کې اوسېږي. هلته مې چې څومره عکسونه وليدل يوازې د فاطمې خور يې و.

د ده د ويناوو لوستل او مقبرې ننداره يې ډېر سخت کار و، فکر کوم که جناح همدا اوس په پاکستان کې شته وای ډېر به ناهيلی شوی وای. ده به خامخا ويلي وای چې دا هغه پاکستان نه دی چې ما يې هيله کوله. ده هيله لرله چې موږ خپلواک او پر يو بل زړه سوی ولرو. ده غوښتل چې په دې هېواد کې دې د هر دين او باور خلک په خپلواکه توګه ژوند وکړي.

له پلاره مې وپوښتل:

- که خپلواک شوي نه وای او تر اوسه هم د هندوستان يوه برخه وای آيا وضعيت به تر دې هم نه وای ښه شوی؟

د پاکستان د بنسټ تر اېښودو مخکې د مسلمانانو او هندوانو تر منځ نه ختمېدونکې مبارزه روانه وه. وروسته سره له دې چې يو خپلواک هېواد شوو بيا هم جګړه روانه وه خو دا ځل د پښتنو او کډوالو سني او شيعه ګانو تر منځ وه. زموږ څلور ايالتونه تل په جګړه کې ښکېل دي. سنيان تل د بېلتون خبرې کوي، په بلوچستان کې هر وخت جګړه روانه وي خو په اړه يې معلومات نه وړاندې کېږي ځکه چې ډېره لرې پاتې سيمه ده. آيا دا ټولې جګړې په دې معنی دي چې هېواد مو د دويم ځل له پاره سره ووېشو؟

کله چې له هغه ځایه را ووتو د موزيم په دروازه کې يو کس له بيرغونو سره ولاړ و

(c) ketabton.com: The Digital Library

او شکایت یې کاوه. دوی راته وویل چې ژبه یې سرایيکي[i] ده په جنوبي پنجاب پورې تړاو لري. دوی د یوه بېل ایالت غوښتونکي دي.

د جګړې له پاره زموږ د خلکو تر منځ ډېر مسائل شته دي. ډېر خلک وايي چې هندوان، مسیحیان او یهودان زموږ دوښمنان دي، نو دا موږ مسلمانان ولې له یو بل سره په جګړه بوخت یو؟ زموږ خلک سرغړونه کړي. د دوی لویه اندېښنه له اسلام څخه دفاع ده. او د طالبانو په څېر خلکو له خوا چې قرآن د خپل ځان له ګټې سره سم تفسیروي بې لارې شوي دي. موږ باید ګټورو خبرو ته پاملرنه وکړو. زموږ د هېواد ډېری خلک بې زده کړې دي، ځینې یې هم د زده کړو وس نه لري. موږ په داسې یوه هېواد کې ژوند کوو چې ښوونځې سوزوي. یو پاکستاني لږ تر لږه یوه ورځ هم د وژلو د خبر له اورېدو پرته نه شي بېګا کوي.

یوه ورځ د شهلا انجم په نوم یوه نجلۍ زموږ هوټل ته راغله. دا یوه پاکستانۍ خبریاله وه چې په الاسکا کې یې ژوند کاوه. شهلا وروسته له دې چې زموږ مستند فلم په نیویارک ټایمز ویبپاڼه کې ویني، له موږ سره د لیدو هوډ کوي. هغې څو دقیقې له ما او وروسته مې یې له پلار سره خبرې وکړې. ناڅاپه مې پام شو چې په سترګو کې یې اوښکې ډنډ ولاړې دي. بیا یې زما له پلاره وپوښتل:

- آیا پوهېږې چې نن طالبانو دا بې ګناه نجلۍ ګواښلې ده؟

موږ نه پوهېدو چې د څه په اړه خبرې کوي، دې موږ ته په ویبپاڼه کې وښوده چې طالبانو په هغې ورځ دوې مېرمنې ګواښلې وې، یوه فعاله مېرمن شاد بېګم وه او بله زه ملاله وم.

دوی ویلي و چې دا دوه ښځې بې دیني خپروي نو باید چې ووژل شي. ما باور ونه کړ ځکه چې په انټرنیټ کې ډېر داسې مسائل خپرېږي، نو بیا مې هم له ځانه سره فکر وکړ چې دا خبره به رښتیا وي ځکه چې له بل ځای څخه خپره شوې ده.

---

[i] سرایيکي له هندو آریايي ژبو څخه ده چې ویونکي یې په پاکستان او هند کې دي. سرایيکي د پنجابي ژبې له کورنۍ څخه ده.

د هغې ورځې په مازیګر هغې کورنۍ چې د وروستۍ میاشتې له آتلسم راهیسې یې زموږ په کور کې ژوند کاوه، له پلار سره اړیکه ونیوه. د دوی پخواني کور د خاورو بام لاره چې د باران په وخت کې به څڅېده او موږ دوه اضافي کوټې لرلې چې دې کورنۍ ته مو په ډېره لږه کرایه ورکړې وې او اولادونو یې زموږ په ښوونځې کې وړیا درس وایه. درې اولادونه یې لرل چې ډېره مینه مې ورسره لرله او هر وخت به مو په بام د پولیس او غلو لوبه کوله.

په اړیکه کې مې یې پلار ته ویلي و چې پولیس یې کور ته ورغلي چې آیا زموږ کورنۍ کوم چا ګواښلې؟ کله مې چې پلار دا خبر واورېد د پولیسو له مشر سره یې اړیکه ونیوه، هغه هم له پلاره دا پوښتنه وکړه.

پلار مې ځواب ورکړ: «آخېر ولې، آیا تاسې ته کوم خبر رسېدلی؟» وروسته د پولیسو مشر له پلار څخه غوښتنه وکړه کله چې سوات ته لاړ شي له هغه سره وویني.

له هغې وروسته مې پلار ناکراره و د کراچۍ له ښاره یې خوند نه شوای اخیستی. پلار او مور مې ډېر پرېشانه ښکارېدل. مور مې تر اوسه د خپلې خور په غم کې وه، خبره پرېشانوونکې وه دوی ته مې وویل:

- تاسې پرېشانه یاست خو ماته نه وایئ.

وروسته یې د هغې ټلیفوني اړیکې په اړه راته وویل دوی په دې ګواښونو باور کړی و خو ما هېڅ کله هم وېره نه لرله، ځکه ټول پوهېږي چې آخېر به یوه ورځ مړه کېږو. داسې مې احساسوله چې څوک له مرګه تښتېدی نه شي، که هغه د سرطان د ناروغۍ او که د طالب له لاسه وي. له همدې امله ده چې باید ټولې غوښتنې مې عملي کړم.

پلار مې وویل:

- لورې، دا به ښه وي چې د څه وخت له پاره مبارزه ونه کړو او هر څه نالیدلي وبولو.

ځواب مې ورکړ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- څه ډول؟ تاسې يوازينى کس وئ چې ويل مو که په کوم څه له خپل روح څخه ډېر باور ولرو، که ژوندي نه و هم غږ مو اورېدل کېږي. موږ له مبارزې څخه لاس نه شو اخيستی.

خلکو به هيله رانه کوله چې په مهمو پېښو کې وينا وکړم. دوی ته څه ډول وواېم چې د امنيتي ستونزو له امله خبرې نه شم کوی؟ دا کار مو د مغرورو پښتنو په څېر نه شوای کولای. پلار مې هر وخت وايي چې د پښتنو په وينه کې اتلولي نغښتې ده.

هغه وخت مو په له غمه ډک زړه ببرته سوات ته مخه کړه. کله مې چې پلار پوليسو ته لاړ، هغوی زما په اړه يوه دوسيه ورته ښودلې وه. دوی ويلي و چې زما ملي او نړيوال شهرت د طالبانو پام را اړولی دی او بايد چې زما ساتنه وشي. هغوی څو ساتونکي راته ومنل خو د پلار خوښه نه وه. د سوات ډېرو مشرانو ساتونکي لرل خو سره له دې هم وژل شوي و او د سوات والي هم د خپل ساتونکي له خوا وژل شوی و. پلار له ځان سره دا فکر هم کړی و چې د پوځ ساتونکي به د زده کوونکو کورنۍ پرېشانه کړي، زړه يې نه غوښتل چې د نورو ژوند له ګواښ سره مخ کړي. پخوا به چې پلار وګواښل شو ده به ويل:

- پرېږدئ چې ما ووژني، يوازې زه به ووژل شم.

ده همدا راز د سيمه ييز پوځ له ډګروال سره هم وليدل. هغه ويلي و چې که د ابېټ آباد په پوهنتون کې وم نو امنيت مې خوندي کېدای نه شي او که چېرې په سوات کې له مبارزې لاس واخلم نو هېڅ ستونزه به جوړه نه شي. له همدې امله کله چې د خيبر پښتونخوا حکومت وړانديز راته وکړ چې د سولې سفيره شم، پلار مې ويل ښه به دا وي چې دا وړانديز رد کړم.

له هغې وروسته به مې د شپې له خوا د انګړ دروازه کلکه تړله. مور به مې پلار ته ويل:

- دا له خطر وېرېږي.

پلار ډېر اندېښمن و، هره شپه به يې راته ويل چې د کوټې پردې دې مه پورته

کوه، خو مابه نه منله.

ورته ومې ويل:

- پلاره ډېره عجيبه ده. موږ د طالبانو په وخت کې خوندي و خو اوس چې طالبان تللي امنيت نشته؟!

ځواب يې راکړ:

- هوکې ملالې، اوس طالبان يوازې زموږ له پاره دي. زما او ستا په څېر کسانو له پاره چې مبارزه کوي. د سوات خلک ګاډي چلوونکي او هټيوال ټول خوندي دي. دغه طالبي ځواک يوازې د ځانګړو کسانو له پاره دی، چې موږ هم په دې ځانګړو کې شمېر يو.

همدا موضوع لامل شوه چې له درس سره مې مينه لږ شوه. د مارچ د مياشتې د آزموينې پايلې خوشاله کوونکې نه وې زه په کې دويم نومره شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طالبانو شخصي ډلې

منیبې ته مې وویل:

- که فرض کړو چې د مېښې او لېوه فلم دی او موږ هم په ځنګل کې ځو وینې څښونکي یو.

ښوونځي په مرغزار کې زموږ لپاره مېله جوړه کړې وه. شنه او ښکلې دره ده چې ډېره سړه هوا لري، یو لوړ غر یې ځنګ کې پروت دی او د شنو او رڼو اوبو سېند لري. په ځنګ کې یې د سپینې ماڼۍ هوټل دی چې په اوړي کې د والي د اوسېدو ځای دی.

له آزموینو یوه میاشت وروسته د ۲۰۱۲ م کال د اپرېل میاشت وه ټولو د خوشالۍ او آرامۍ احساس کاوه. زموږ په ډله کې اویا نجونې وې. مور، پلار او ښوونکي مو هم راغلي وو. پلار مې درې ډېنا ګاډي کرایه کړي وو خو بیا هم اضافي ځای نه و. له همدې امله زه، منیبه او درې نورې نجونې د ښوونځي په بس ګاډي کې پورته شوو. سره له دې هم موټر ډک و ځکه چې د چرګانو د غوښو لوی لوښي، وریجې او نور وسایل مو د ګاډي په غولي ایښي وو. لاره یوازې نیم ساعت وه خو ډېره په خوښۍ تېره شوه په لارو به موږ نجونو سندرې ویلې. په هغې ورځ منیبه ډېره ښکلې شوې وه، پوست یې ډېر ځلېدونکی ښکارېده.

پوښتنه مې ترې وکړه:

- مخ په کومو کریمو غوړوې؟

ځواب یې راکړ:

- همغه کریم چې ته یې کاروې.

زه پوهېدم چې حقیقت یې ونه وایه، بیا مې ورته وویل:

- نه داسې نه ده، ته زما تور رنګ وګوره او ستا پوستکی څومره ښایسته دی.

سپینه ماڼۍ مو ولیده، هغه کوټه چې ملکه په کې اوسېده او له ګلونو ډک باغونه مو ولیدل خو د والي کوټه مو ونه لیدای شوای ځکه چې هغه سېلاب ورانه کړې وه.

لږ وخت مو په شنه چمن کې قدم واهه، عکسونه مو واخیستل او د سېند په غاړه مو د اوبو شنل وکړل چې د اوبو څاڅکي د لمر په رڼا کې ډېر ښایسته ځلېدل.

تر غره لاندې یو آبشار و چې موږ یې څو دقیقې په غاړه په لویو ډېرو کېناستو او د اوبو زړه وړونکي غږ ته مو غوږ ونیوه چې ناڅاپه منیبې بیا هم ماته اوبه وشنلې.

له منیبې مې هیله وکړه:

- بس دي چې بیا به مې ټولې جامې لندې شي!

له دې وروسته مې له دوو نجونو سره چې له منیبې سره جوړې نه وې قدم واهه، دوی زه نوره هم منیبې ته تحریک کړم چې دا زما او منیبې تر منځ د یوې بلې شخړې له پاره یوه مقدمه وه. کله چې پورته د غره ډډې ته پورته شوو غرمنۍ تیاره وه. زموږ ګاډي چلوونکي عثمان بهایي جان د تل په څېر له موږ سره ټوکې وکړې ډېر یې وخندولو. مېرمن مریم خپله نوې زېږېدلې ماشومه حنا او دوه کلنه لور یې چې د ناوې په څېر ښایسته او ډېره شوخه وه هم له ځانه سره راوستې وه.

د غرمې ډوډۍ مو ډېره بې خونده وه. کله چې د ښوونځي همکارانو د چرګانو د پخولو له پاره په اور کړایي کېښوده ویې ویل چې دا چرګان د ټولو له پاره نه بس کېږي نو باید چې یو څه اوبه ور واچوي. د ډوډۍ له خوړلو وروسته مو وویل چې دا مو د ژوند تر ټولو بده غرمنۍ وه، ځکه چې قابونه له اوبو ډک و یوې نجلۍ وویل:

- په قاب کې مې آسمان ښکارېده.

پلار موږ د ټولو نورو سفرونو په څېر یوې غونډۍ ته بوتلو چې د ورځې د یادښتونو په اړه مو خبرې وکړو. دا ځل د بحث موضوع ډوډۍ وه چې پلار مې ډېر د شرم احساس کاوه.

د سبا ورځې په سهار د ښوونځي یو کارکوونکی د سهار د چای له پاره له شیدو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډوډۍ او چرګ له هګیو سره کور ته راغئ. د کور دروازه هر وخت پلار خلاصوله
ځکه چې ښځې باید په کور کې د ننه وای. هغه کس وویل چې هټۍ پلورونکي
یو لیک ورکړی دی.
کله چې پلار لیک ولوست، رنګ یې والوت. مور ته یې وویل:
- زما خدایه، دا خو زموږ د ښوونځي په ضد وېروونکی تبلیغ دی!
مور ته یې په لوړ غږ لیک ولوست:
«مسلمانو وروڼو،
د خوشال په نوم ښوونځی د نادولتي ادارو د یوه غړي په واسطه (زموږ په هېواد
کې نادولتي سازمانونه د مذهبي خلکو په وړاندې ډېر بد نوم لري نو له همدې
امله دا لاره د خلکو د غوسې د پارولو له پاره وه.) اداره کېږي. چې د فساد او
فحش مرکز دی. د پیغمبر^(ص) حدیث دی که کوم حرام عمل مو په خپلو سترګو
ولید په خپله یې د بندولو هڅه وکړئ او که چېرې مو یې توانایي نه لرله باید
چې نورو ته ووایئ. زه د دې ښوونځي له مدیر سره هېڅ ستونزه نه لرم خو
ستاسې تر غوږونو د اسلام خبره رسوم. دغه ښوونځی د فساد او فحشا ځای دی
دوی د مېلې له پاره د ښوونځي نجونې ببلابېلو ځایونو ته بیایي. که دا ښوونځی
بند نه کړئ نو د قیامت په ورځ به الله پاک ته ځواب وایاست. کولای شئ د
سپینې ماڼۍ هوټل ته لاړ شئ، د هوټل له مدیر وپوښتئ چې دې نجونو هلته
څه کول.»
پلار مې لیک په ځمکه کېښود ویې ویل:
- هېڅ لاسلیک نه لري بې نومه دی.
ټول وېرېدلي و.
پلار وویل:
- هغوی پوهېږي چې هېڅوک هم د هوټل له مدیر پوښتنه نه کوي. خلک به
یوازې یوه بده پېښه تصور کړي.
مور یې په ځواب کې وویل:

- زه پوهېږم چې هلته څه تېر شول. نجونو کوم بد کار نه دی کړی.
هغه وخت مې پلار د ماما له زوی خانجي سره اړیکه ونیوه چې ترې وپوښتي، دا
لیک یې څومره خپور کړی دی چې بد خبر یې ترې واورېد. دوی دا لیک په ټولو
سیمو کې خپور کړی و. سره له دې چې ډېرو هټۍ والو هغه نه و اخیستی او یا
یې بهر غورځولی و. دوی د همدې موضوع په اړه له مسجد سره مخامخ لوی
پوستر هم بند کړی و.
په ښوونځي کې مې ټولګیوالې وېرېدلې وې او پلار ته مې یې وویل:
- ښاغلیه، زموږ د ښوونځي په اړه ډېرې بدې خبرې کوي، زموږ پلرونه او میندې
به څه وایي؟
پلار مې ټولې نجونې انګړ کې راغونډې کړې او پوښتنه یې وکړه:
- ولې وېرېدلې یاست؟ آیا ستاسې تګ د اسلام خلاف و؟ آیا بد اخلاقي مو کړې؟
نه، تاسې یوازې د اوبو شنل کړي او عکسونه مو اخیستي دي. نو هېڅ کله هم
مه وېرېږئ. دا د فضل الله د کسانو تبلیغات دي. دا ستاسې حق دی چې د
هلکانو په څېر آبشارونه او ځنګلونهووینئ او خوشالي وکړئ.
پلار مې د یوه زمري په څېر خبرې کولې، خو زه یې په پرېشانۍ پوهېدم چې
هغه وېرېدلی و. د یوې نجلۍ ورور راغئ او خپله خور یې له ښوونځي وویسته،
سره له دې هم موږ پوهېدو چې دا د شخړې پای نه دی. له یوه لنډمهال وروسته
موږ ته وویل شول چې یو کس د سولې له پاره د اسماعیل خان دره په پښو
وهلې او دلته مېنګورې ته راغئ، موږ یې ښه راغلاست ویلو ته هوډ وکړ. په لاره
کې کله چې د هغه لیدو ته ورتلو، په لاره کې مو یو د لنډې ونې کس ولید چې
موږ ته یې خبر راکړ:
- له هغې لارې مه ځئ . هلته یو ځانمرګی برید کوونکی دی.
موږ ژمنه کړې وه چې له هغه سره وګورو، نو له همدې امله مو له یوې بلې لارې
حرکت وکړ، د هغه په غاړه کې مو یوه کړۍ ګل واچاوه. وروسته مو ډېر ژر د کور
په لور حرکت وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغې کال په پسرلي او دوبي کې عجیبې پېښې کېدې. هر وخت به زموږ کور ته ناپېژانده کسان راتلل او زموږ د کورنۍ په اړه به یې پوښتنې کولې. پلار وویل چې هغوی د اطلاعاتي ادارې کسان دي. د کتنو شمېره ورځ په ورځ ډېرېده. په ځانګړې توګه کله چې پلار او د سوات قومي جرګې زموږ په ښوونځي کې یوه غونډه وکړه چې د مېنګورې د خلکو او له ټولنې څخه د دفاع ټولنې له پاره د پوځ د پروګرامونو په اړه د شپنیو ګرځېدو په اړه شکایت وکړي. پلار وویل:

- پوځ وايي هېڅ خطر نشته، نو بیا د شپې ګرځېدو ته څه اړتیا لري؟

وروسته مو د پلار د یوه ملګري په ملاتړ چې د ښځو له حقوقو څخه د دفاع یوه نادولتي اداره یې اداره کوله په ښوونځي کې د ماشومانو له پاره د نقاشۍ یوه سیالي جوړه کړه. دغې تصویرونو جنسي برابري او یا هم د ښځو په وړاندې تاوتریخوالی خلکو ته ښود. د هغې ورځې په سهار زموږ ښوونځي ته له اطلاعاتي ادارې څخه دوه کسان راغلل چې له پلار سره مې ووینې. وروسته یې له پلاره وپوښتل:

- ستاسې په ښوونځي کې څه کیسه ده؟

ځواب یې ورکړ:

- دا یو ښوونځی دی. موږ د نقاشۍ یوه سیالي جوړه کړې وه، لکه د وینا کولو، پخلي او مقاله لیکنې سیالي.

هغه دوه کسان ډېر په غوسه شول. پلار هم ډېر په غوسه و او ویې ویل:

- ټول خلک ما پېژني او پوهېږي چې زما کار څه دی. تاسې ولې خپل کار نه ترسره کوئ او په فضل الله پسې نه ځئ؟ ولې هغه کسان نه نیسئ چې لاسونه یې د سوات د خلکو په وینو سره دي؟

د وکیل خان په نوم یو کس چې د پلار مې ملګری و د هغې کال په روژه کې یې له کراچۍ څخه د بې وزلو له پاره جامې را ولېږلې او له موږ یې د وېشلو هیله وکړه. وروسته یوه لوی تالار ته لاړو چې هلته یې بې وزلو خلکو ته ووېشو. د جامو له وېش مخکې هلته د اطلاعاتي ادارې کسان راغلي و او پوښتنه یې وکړه:

- څه کوئ؟ دا جامې چا راوړې دي؟

د جولای میاشتې په دوولسمه څوارلس کلنه شوم چې په اسلام کې د بلوغ دورې ته تلل بلل کېږي. زما د زېږېدو په ورځ خبر راغئ چې طالبانو د سوات د یوه هوټل مالک چې د سولې په جلسه کې یې ګډون کړی و وژلی دی. هغه د مېنګورې په بازار کې د خپل کور په لور روان و چې حمله پرې شوې وه.

خلک یو ځل بیا هم په اندېښنه کې و نه چې طالبان بیا راشي. په داسې حال کې چې د ۲۰۰۸م او ۲۰۰۹ م کلونو په بهیر کې د ټولو خلکو ژوند له ګواښ سره مخ و. دا ځل ګواښونه داسې خلکو ته متوجه و چې د ملېشو یا طالبانو په ضد یې خبرې کولې.

د پلار ملګری هدایت الله وايي:

- څنګه چې موږ د طالبانو په اړه فکر کوو، داسې منظمه ډله نه ده. دا د فکر یو ډول دی او د فکر دا ډول د پاکستان په ټولو سیمو کې شته دی. هغه کسان چې له امریکا، د پاکستان له دولت او انګرېزانو له قوانینو سره مخالف دي د طالبانو تر اغېزې لاندې دي.

د اګسټ د درېیمې ورځې مازیګر و چې د محبوب په نوم د جیو ټلویزیون یوه خبریال زما له پلار سره اړیکه ونیوله. هغه مې د پلار د ملګري زاهد خان چې د هوټل مالک و او په ۲۰۰۹ م کال کې حمله پرې شوې وه، د خور زوی و. خلکو به هر وخت ویل چې پر زاهد خان او زما پر پلار دواړو به طالبان حمله وکړي او وبه وژل شي. دوی نه پوهېدل چې څوک به تر نورو مخکې وژل کېږي. محبوب مې پلار ته وویل چې ماما یې د ماښام لمانځه ته مسجد ته روان و چې په لاره کې ډزې پرې وشوې.

پلار مې چې کله دا خبر واورېد ویې ویل:

- دا ځل یې زه په غېښي وویشتم. باور لرم چې په دې پسې کس به زه وم.

له پلاره مې هیله وکړه روغتون ته لاړ نه شي، ځکه چې ناوخته وه او کومو کسانو چې په زاهد خان حمله کړې وه کېدای شي اوس د ده په انتظار وي. خو ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل که هلته لاړ نه شم بیا به مې خلک ډارن وبولي. څو تنو سیاسي فعالینو پلار ته وړاندیز کړی و چې دوی ته انتظار شي څو یو ځای لاړ شي خو پلار فکر کاوه چې که دوی ته انتظار شي ناوخته به شي له همدې امله یې محبوب ته زنګ وواهه چې له هغه سره یو ځای روغتون ته لاړ شي. مور مې هم لوی څښتن ته په دعا لاسونه پورته کړل.

کله چې پلار روغتون ته رسېږي هلته د شورا یوازې یو غړی شته دی. له زاهد خان څخه په پرلپسې توګه وینه روانه وه چې د رېږې سپین رنګ یې په سور رنګ اوښتی و. خو هغه نېک بخته و. حمله کوونکي له نژدې ځایه د تپانچې درې ډزې پرې کړي و. په همدې حال کې زاهد خان د هغه د لاس په نیولو توانېږي او له یوې مرمۍ پرته چې په ورمېږ یې لګېږي او له پوزې یې وزې نورې مرمۍ خطا ځي. وروسته د ده په یاد ورغلل چې یو د ټیټې ونې منظم او موسک ځوان یې په مخ کې درېږي، ده ویل چې هغه کس مخ هم نه و پټچلی. له دې پېښې څه وخت وروسته زاهد خان بیا هم د تېر په څېر مسجد ته ځي ځکه چې فکر یې کاوه نور به له خطر سره نه مخ کېږي.

پلار مې له دې پېښې وروسته خپل ملګري زاهدخان ته د ښې روغتیا دعا وکړه او له رسنیو سره یې په مرکه کې وویل:

مونږ په دې نه پوهېږو چې په زاهد خان ولې حمله وشوه په داسې حال کې چې دولت د سولې او امنیت د خوندیتوب دعوه کوي. دا له پوځ او حکومت څخه یوه لویه پوښتنه ده.

خلکو مې پلار ته خبر ورکړ چې له روغتون څخه ولاړ شي دوی ورته ویل:

- ضیاءالدینه نیمه شپه ده او تاسې تر اوسه دلته یاست. بې منطقه کار مه کوئ تاسې هم د زاهد خان په اندازه له ګواښ سره مخ یاست. نور هم ځان له ګواښ سره مه مخ کوئ.

په پای کې یې زاهد خان د عملیاتو له پاره پېښور ته ولېږداوه او پلار هم بېرته کور ته راغئ. زه لا ویده شوې نه وم ځکه چې ډېره پرېشانه وم. له دې پېښې

وروسته مې یو ځل بیا هره شپه ټول قلفونه دویم ځلي کتل.

هر وخت به د کور ټلیفون ته زنګ راته او پلار ته به یې ملګرو خبر ورکاوه چې په دې پسې کس به تاسې یاست. هدایت الله لومړی کس و چې ټلیفون یې وکړ او پلار ته یې خبر ورکړ:

- د خدای له پاره پام کوه. کېدای شي په دې پسې تاسې په نښه کړي. هغوی د جرګې په ټولو غړو حملې کړې دي. ته د ډلې ویاند یې، تاسې به هېڅ کله هم ژوندی پرې نه ږدي.

پلار مې باوري شو چې کېدای شي طالبان یې ووژني، خو بیا یې هم د پولیسو ساتونکي ونه منل.

پلار وویل:

- که ستاسې ساتونکي دلته ولیدل شي، طالبان به له کلاشینکوف او یا هم ځانمرګو برید کوونکو څخه کار واخلي چې له امله به یې ډېر کسان ووژل شي. خو له ساتونکو پرته به یوازې زه ووژل شم.

هغه آن نه غوښتل چې سوات پرېږدي.

زما له مور څخه یې وپوښتل:

- چېرته تلای شو؟ زه سیمه پرېښودی نه شم. زه په سوات کې د سولې د نړیوالې ټولنې رییس، د مشرانو د شورا ویاند، د سوات د خصوصي ښوونځیو د ټولنې رییس، د خوشال ښوونځي مدیر او د خپلې کورنۍ مشر یم.

د ده یوازینۍ احتیاطي اقدام دا و چې ورځنۍ پروګرام یې بدل کړي. یوه ورځ به لومړني ښوونځي، بله ورځ د نجونو ښوونځي او بله ورځ به د هلکانو ښوونځي ته تلو.

زما ورپسې فکر و، هر ځای به چې روان شو څلور پنځه ځله به یې په کوڅه کې پورته او ښکته کتل.

له دومره ګواښونو سره سره مې پلار او ملګرو یې خپلو فعالیتونو ته ادامه ورکوله، هر وخت به یې مطبوعاتي او نقدي مرکې لرلې، دوی به پوښتل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

«که چېرې په سیمه کې سوله وي، نو بیا ولې په زاهد خان حمله وشوه؟ له هغې وخت راهیسې چې دویم ځلي سوات ته تللي یو په پولیسو او پوځ هېڅ حمله نه ده شوې. یوازې په سوله غوښتونکو او ملکي خلکو حملې کېږي.»

د سیمه ییز پوځ قوماندان ډېر پرېشانه وویل: «په مېنگوره کې هېڅ تروریست نشته»

هغه ویل چې زاهد خان د مال او پانگې په سر د شخړې له امله ویشتل شوی و.

زاهد خان په روغتون کې دوولس شپې تېرې کړې، د پوزې د رغېدو له پاره له پلاستیکي جراحۍ وروسته، د دې له پاره چې په بشپړه توگه روغ شي یوه میاشت یې په کور کې آرام وکړ. خو هغه غلی نه و. له دې وروسته نور هم زړور شو.

په دې وخت کې یې په اطلاعاتي اداره پسې ډېرې خبرې کولې ځکه چې پوه شوی و چې هغوی د طالبانو ملاتړ کوي. خپل نظر به یې ورځپاڼو ته لیکه چې دا تېرې جگړې ټولې تمثیلي وې: «زه پوهېږم چې په ما چا حمله وکړه. خو په یو څه چې باید پوه شو هغه دا دي چې پر موږ دا ملېشې چا تپلې دي.»

هغه غوښتنه وکړه چې د محکمې رییس دې یو کمیسیون جوړ کړي او ارزونه دې وکړي چې درې ته طالبان چا را وستلي وو.

وروسته یې پر ده د حمله کوونکي کس تصویر په بشپړه توگه رسامي کړ، ویې ویل دا کس مخکې تر دې چې بل کس ووژني باید چې ونیول شي خو پولیسو یې د نیولو له پاره هېڅ هم ونه کړل.

پر ما د گواښونو تر خپرېدو وروسته مې مور نه غوښتل چې چېرته پلې لاړه شم. له همدې امله له دې وروسته د ښوونځي په ون گاډي کې کور ته راتلم، سره له دې چې تر کوره پورې یوازې پنځه دقیقې لار وه. چلوونکي به زموږ د کوڅې د زینو تر څنگ له گاډي ښکته کولم. گاونډیو هلکانو به تر کوره هر وخت تنگوونکې خبرې راته کولې. د دوی په منځ کې د هارون په نوم هلک و چې له ما یو کال مشر ښکارېده او زموږ په کوڅه کې اوسېده. په ماشومتوب کې به مو

له یو بل سره لوبې کولې خو وروسته چې لږ لوی شوو ویل یې چې مینه را سره لري. خو څه وروسته یې کور ته د سفینې له خپلوانو یوه ښایسته نجلۍ راغله چې بیا پر هغې مین شو. کله چې هغې نجلۍ هارون ته وویل چې دا مینه نه ورسره لري، دویم ځلي یې زما خوا ته پام واړاوه. وروسته د هارون کور له دې کوڅې کډه وکړه او په کور کې یې موږ ځای په ځای شوو. هغه وخت هارون د پوځ د افسرۍ پوهنځي ته لاړ.

خو په رخصتیو کې یې کور ته راغئ، یوه ورځ کله چې له ښوونځي راتلم ومې لید چې په کوڅه کې اشارې راته کړې. وروسته په ما پسې شو او یوه پاڼه کاغذ یې زموږ په دروازه کې راته کېښود، له یوې ماشومې مې وغوښتل چې کاغذ راته راوړي. لیکلي یې و: «ته اوس مشهوره شوې یې خو زه تر اوسه هم په تا مین یم او پوهېږم چې درباندې گران یم. دا مې د ټلیفون شمېره ده. اړیکه را سره ونیسه.»

هغه پاڼه مې پلار ته ورکړه چې ډېر ورسره غوسه شو. وروسته یې هارون ته غږ وکړ ورته ویې ویل چې له دې کاره به یې پلار خبر کړي. دا وروستی ځل و چې هغه مې ولید. خو له دې وروسته به د کوڅې نور هلکان نه راته درېدل خو یو هلک چې د اتل د لوبو ملگری و، هر وخت به چې له کوڅې تېرېدم په لوړ غږ به یې چیغې راپسې وهلې: «هارون څنگه دی؟» یوه ورځ ډېره پرېشانه شوم له اتل مې وغوښتل چې هغه هلک کور ته راولي. په هلک دومره غوسه شوم او چیغې مې پرې ووهلې چې بیا یې هېڅ کله دا کار ونه کړ.

دا کیسې مې منیبې ته وکړې. هغې له هلکانو سره د اړیکو په اړه ډېر پام کاوه ځکه چې ورونو به یې هر وخت څارله. هغه وخت یې اوږده ساه واخیسته او ویې ویل:

- کله داسې فکر کوم چې په سوات کې تر نجلۍ کېدو د خلکو د وینو څښل آسانه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملاله څوک ده؟

یوه ورځ سهار مهال د دوبي په وروستیو ورځو کې کله چې پلار ښوونځي تلو ته تیار و، پام یې شو زما نقاشي شوی تصویر چې په کراچۍ کې راته ډالۍ شوی و، په ګردونو پټ او ګوښې شوی دی. دا نقاشي په پلار ډېره ګرانه وه، د خپل تخت له پاسه یې ځړولې وه. مور ته یې وویل:

- دا تصویر ښه پاک او منظم کړه.

په همغې اونۍ کې زموږ د ریاضي ښوونکې شازیه چې پرېشانه ښکارېده ښوونځي ته راغله. پلار ته مې یې وویل چې تېره شپه یې خوب لیدلی چې زه سوزېدلې پښې ښوونځي ته راشم او هغه مرسته راسره کړي. له پلار مې یې وغوښتل چې بې وزلو ته یو څه وریجې ورکړي، ځکه چې هغوی به وریجې وخوري او ماته به دعا وکړي. پلار مې شازیې ته د وریجو په ځای پیسې ورکړې خو شازیه پرېشانه شوه، دې ویل چې باید وریجې یې ورکړې وای.

هغه وخت مې مېرمن شازیې ته وخندل خو له هغې وروسته به ما هم هر وخت خوبونه لیدل. خو د هېڅ یوه خوب په اړه مې مور او پلار ته څه ونه ویل، هر ځل به چې بهر ته تلم احساس مې کاوه چې طالبان له وسلې سره په ما پسې دي یا هم له داسې کاره وېرېدم چې له افغانو ښځو سره یې کړې و، کېدای شي مخ ته مې تېزاب وشني. په ځانګړې توګه زموږ د کوڅې له زینو وېرېدم، داسې فکر به

مې کاوه چې له شا څخه د چا د پښو غږ اورم یا مې فکر کاوه چې د کوم چا سیوری وینم.

ما مې د پلار پر خلاف ډېر پام کاوه. د شپې به تر هغې وینښه وم څو پورې مې چې وروڼه، پلار او مور، هغه بله کورنۍ چې له موږ سره یې ژوند کاوه او له کلي راغلي مېلمانه به ټول نه و ویده شوي. بیا به مې ټول قلفونه او دروازې له سره دویم ځلي کتلې. انګړ ته به لاړم لویه دروازه به مې وکتله چې سمه بنده ده که نه. ټولې کوټې به مې کتلې، زما کوټه تر نورو مخکې ده او تر ټولو ډېرې کړکۍ لري، ټولې پردې به مې پورته کولې چې بهر هر څه ولیدی شم. سره له دې چې پلار مې دې کار ته نه پرېښودم، خو ما ځواب ورکاوه:

- که هغوی غوښتی ما ووژني په ۲۰۰۹ م کال کې یې وژلم.

دې ته په اندېښنه کې وم نه چې کومه زینه زما د کوټې کړکۍ ته کېږدي او بیا مې د کوټې هنداره ماته کړي او کوټې ته راشي.

د شپې به مې تل دعا ویله. طالبان فکر کوي چې موږ مسلمان نه یو خو تېروتلي دي. موږ تر دوی ډېر په خدای(ج) باور او ایمان لرو چې موږ به وساتي. هر وخت به مې آیت الکرسي ویله، ځکه زه باور لرم چې که دا آیت د شپې درې ځله ولوم نو خدای(ج) به د کور ټول اوسېدونکي د شیطانانو له وسوسې وساتي، که پنځه ځله ولوستل شي نو کوڅه به مو هم خوندي وي او که اووه ځله ولوستل شي ټوله سیمه به وساتل شي، له همدې امله به ما دا آیت شریف اووه ځله او یا هم له دې ډېر تلاوت کاوه.

وروسته به مې له الله(ج) سره راز او نیاز کاوه: «لویه خدایه! له موږ ټولو زما مور، پلار، وروڼه او ټول سوات ساتنه وکړې.»

هغه وخت به مې تکراروله: «نه، له ټولو مسلمانانو. نه، نه یوازې مسلمانان بلکې د نړۍ له ټولو انسانانو ساتنه وکړه.»

د آزموینو په مهال به مې تر بل هر وخت ډېرې دعاوې ویلې. په دې ورځو کې ما او خورلڼو مې ټولو پنځه وخته لمونځ په منظمه توګه کاوه، هماغه ډول به چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مور هڅه کوله چې زه مې لمونځونه په سم ترتیب سره وکړم. په ځانګړې توګه د مازیګر د لمانځه کړل ډېر سخت و ځکه چې له ټلویزیون څخه به بېلتون سخت کار و. د آزموینو په وخت کې به مې تل له خدای(ج) څخه د مرستې هیله کوله چې ښې نومرې واخیستی شم. سره له دې چې ښوونکو به مو ویل: «که هڅه ونه کړئ خدای(ج) به تاسې ته وړیا نومرې در نه کړي.»

ما به په درسونو کې ډېره هڅه او کوښښ کاوه. له آزموینو سره به مې ډېره جوړه وه ځکه چې دا مې د وړتیا د ښودلو له پاره یوه موکه وه. خو کله چې د ۲۰۱۲ م کال د اکتوبر آزموینې را ورسېدې، ځان مې تر فشار لاندې احساساوه. زړه مې نه غوښتل چې د مارچ په څېر بیا دویم نومره شم او ملکه نور تر ما مخکې شي. په تېرو آزموینو کې د دې د پنځو درسونو نومرې له ما مخکې وې.

د آزموینو تر پیل یوه ورځ مخکې د سهار تر دریو بجو پورې کېناستم او ټول کتاب مې دویم ځلي وواېه.

لومړۍ آزموینه د فزیک وه چې د اکتوبر په آتمه د دوشنبې په ورځ وه. زه له فزیک سره ډېره مینه لرم ځکه چې حقیقت بیانوي، د سیاست پر خلاف هغه هم په ځانګړې توګه زموږ په هېواد کې د قوانینو او اصولو نړۍ هېڅ ډول بې نظمي نه لري. کله چې د آزموینو پیل ته انتظار و، د قرآن کریم آیتونه مې تر ژبه لاندې تلاوت کول. ټولو پوښتنو ته مې کره ځوابونه ورکړي و خو بیا هم پوهېدم چې د یوې پوښتنې ځواب مې ناسم لیکلی. ډېره په غوسه وم له سترګو مې اوښکې رواني شوې. سره له دې چې دې پوښتنې یوه نمره لرله، خو داسې فکر مې کاوه چې ډېره بده پېښه کېږي.

کله چې مازیګر کور ته ورسېدم، خوب راتلو خو بله ورځ مې د پاکستان د مطالعې آزموینه لرله چې ډېر راته سخت و. اندېښنه مې لرله چې نومرې له لاسه ور نه کړم، نو له همدې امله مې شیدې او قهوه جوړ کړل چې شیطانان مې له سترګو څخه خوب یوسي. کله مې چې مور کوټې ته راغله ټوله پیاله یې تر وروستي څاڅکې پورې وڅښله، دا مې ورته نه شوای ویلای: «مورې خیر دی مه

یې څښه، دا زما قهوه ده.» خو په الماری کې مې نوره قهوه هم نه لرله.

یوه ورځ بیا هم د شپې تر ډېره وخته ناسته وم چې د پاکستان د خپلواکۍ تاریخ مې یاد کړ.

د سهار په وخت کې مې مور او پلار د تل په څېر کوټې ته راغلل را ویښه یې کړم. آن د ښوونځې یوه ورځ مې هم په یاد نه ده چې خپله دې ویښه شوې وم. مور به مې د سهار د چای له پاره خوږ چای، ډوډۍ او د چرګې هګۍ تیارولې. زه، مور، پلار، خوشال او اتل ټولو به یو ځای د سهار چای څښله. هغه ورځ مې د مور له پاره ډېر د ارزښت وړ وه ځکه چې لیک لوست زده کول یې پیلول. زموږ د وړکتون ښوونکې مېرمن الفت یې درس ته ټاکل شوې وه.

پلار مې سر د اتل په سر کېښود، اتل هغه وخت آته کلن او ډېر زړور و، ویې ویل:

- وګوره اتله کله چې ملاله لومړۍ وزیره شي ته به یې منشي وې.

اتل ډېر په غوسه شو ویې ویل:

- نه، نه، نه، زه له ملالې څه کم یم. زه خپله لومړی وزیر کېږم او هغه به مې منشي وي.

دا ټولې ټوکې او خبرې د دې لپاره وې چې د دوی پام بلې خواته شي او ما به یوازې د چرګې نیمایي هګۍ خوړلې وې.

د پاکستان د مطالعې د مضمون آزموینه مې ښه تېره شوه. پوښتنې یې د جناح په واسطه زموږ د لومړي مسلمان هېواد پاکستان د جوړېدو په اړه او همدا راز د بنګلدېش ملي فاجعې په اړه وې. دا ډېره عجیبه ښکاري چې بنګلدېش یو وخت د پاکستان یوه برخه وه سره له دې چې زموږ له هېواد څخه په زرګونه میله واټن لري. باور مې لاره چې ټولو پوښتنو ته مې سم ځوابونه ورکړي دي. کله چې آزموینه پای ته ورسېده ډېره خوشاله وم، تر هغې چې بس ګاډی را رسېږي او د ښوونځي چپراسي شیرمحمد موږ ته احوال راکوي له خورلنو سره مې خبرې کولې.

د ښوونځي بس ګاډي په ورځ کې دوه ځله تګ راتګ کاوه. په دې ورځ موږ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم بس کې لاړو، زړه مو و په ښوونځي کې پاتې شو په دې اړه منيبې وويل:
- آزموينې سترې کړې يو راځئ په ښوونځي کې پاتې شو او يو څه بنډار وکړو.
زه ډېره آرامه وم ورسره ومې منله ځکه چې ډېره ښه آزموينه مې تېره شوې وه. زه وږې شوې وم خو دا چې اوس پنځه لس کلنه وم، له دې وروسته مې نه شوای کولای کوڅې ته لاړه شم. د ښوونځي يوې وړې ماشومې ته مې روپۍ ورکړې چې يو دانه جوار را ته راوړي. لږ مې ترې وخوړ، پاتې مې يوې ملګرې ته ورکړ.
په دوولسو بجو شيرمحمد موږ ته د لوډسپيکر له لارې غږ وکړ. ټولو د زينو په لور منډې کړې. ټولو نجونو مخونه پټ کړي و او په ون ګاډي کې کېناستې. ما مې هم خپل ټکری په سر سم کړ، خو هېڅ کله مې هم مخ پټ نه کړ.
دې وخت کې خپلو دوو ښوونکو ته انتظار وو له عثمان بهايي جان مو وغوښتل چې يوه کيسه راته وکړي. هغې به هر وخت خندوونکې کيسې ويلې. په هغې ورځ يې د کيسې په ځای جادو وکړ او يوه لپه رېګ يې ځای په ځای ورک کړ. موږ ټولو هيله ترې وکړه راته وښيي چې دا کار يې څه ډول وکړ. خو راته ويې نه ويل.
کله چې ټول حاضر و، مېرمن روبي او دوه واړه زده کوونکي د چلوونکي تر څنګ کېناستل. يوې بلې وړې زده کوونکې هم ژړل او غوښتل يې له موږ څخه مخکې کېني خو عثمان بهايي جان وويل چې هلته نور ځای نشته، بايد چې زموږ تر څنګ کېني. خو زه ډېره پرېشانه شوم، له ډرېور مې هيله وکړه چې هغې ته هم په مخه کې ځای ورکړي.
مور مې ويلي و چې اتل دې هم له موږ سره د ښوونځي په ګاډي کې راشي خو هغه کور ته پلی لاړ، د اتل خوښېدل چې په ګاډي پسې له شانه ودرېږي خو عثمان بهايي جان په دې کار سره ډېر په غوسه کېده او دا کار يې خطرناک باله. هغه ورځ عثمان بهايي جان ورته وويل:
- اتله د ننه ګاډي ته لاړ شه کنه نه دې وړم.
اتل پرېشانه شو ډېر په غوسه له نورو ماشومانو سره يو ځای پلی لاړ.

ګاډي حرکت وکړ. ما له خپلې هوښيارې او ښې ملګرې منيبې سره خبرې کولې. څو نجونو سندرې ويلې او ما په ګوتو په چوکۍ ساز کاوه.
زما او منيبې خوښېدل چې بهر ووينو. د حاجي بابا په سرکونو رنګه پلاينګ کوچونه او پلي خلک معلومېدل. په سور او سپين رنګ بايسکل سواره هلک چې زموږ په ګاډي پسې له شا را روان و ماته لاس وښوراوه چې يوې ښوونکې هغه د ګاډي له شا وشاړه. يوه کس د چرګانو سرونه يو پر بل پسې له تنې بېلول چې وينې يې په سرک توېيدې. عجيبه وه، په ماشومتوب کې به مې ويل چې د سوات خلک دومره په سوله او آرامۍ مين دي چې آن يوه مېږتون ته به يې هم ضرر نه وي رسېدلی.
په ډوډۍ کې د تاو شوي کباب بوی د روانو اوبو له بوی سره يو ځای چې تر اوسه هم خلکو خپل کثافات په کې اچول سره له دې چې د پلار له پرلپسې مبارزې سره بيا هم دا دود ختم نه شو، تر پوزو کېده. خو ډېر ژر ژمی را روان و چې هر څه يې په آرامه پاکول.
ګاډی د پوځ د تلاشۍ په سرک له اصلي سرک څخه ښي لور ته وګرځېد، په يوه پايه يو د لنګوټې او لويې ږيرې لرونکی تصوير چې عينکې يې هم په سترګو دي ښکارېده او لاندې په لويو تورو ورته ليکلي دي «تر تعقيب لاندې تروريست»
د پورته ځانګړنو لرونکی کس فضل الله و. له سوات څخه د طالبانو د ويستلو له پاره د پوځ د عملياتو درې کاله تېر شوي و. له همدې امله مو له پوځ څخه مننه کوله خو نه پوهېدو چې تر اوسه ولې په هر لوړ ځای، هر سرک او هر بام ولاړ دي. آن خپلې درې ته هم خلک بايد د راتلو لپاره رسمي اجازه ولري.
په وړې غونډۍ پراته سرک هر وخت ګڼه ګوڼه وي ځکه چې پلنوالی يې لږ دی خو په دې ورځ په عجيبه توګه غلی او آرام و. له منيبې مې وپوښتل:
- خلک چېرته تللي؟
ټولو نجونو سندرې ويلې او کيسې يې کولې، غږ مو له بس بهر هم اورېدل کېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې وخت کې مې په ډېر احتمال سره مور په خپل لومړي ټولګي کې زده کړې پیل کولې. ځکه چې زده کړې یې په شپږ کلنۍ کې پرېښې وې.
ما هغه دوه کسان چې سرک ته راغلل او ناڅاپه یې زموږ ون ګاډی ودراوه ونه لیدل. آن دا چې د دوی د پوښتنې چې «ملاله څوک ده؟» د خوب موکه مې هم پیدا نه کړه. یا دا چې دوی ته یې تشریح کړم چې دوی باید ولې موږ نجونو او یا هم خپلو خویندو او لورانو ته د زده کړې اجازه ورکړي.
وروستي څه مې چې په یاد راځي دا و چې له ځانه سره مې فکر کاوه چې سبا باید درس زده کړم. کوم غږ مې چې په غوږونو کې انګازې وکړې، د هغې دریو مرمیو غږ نه و، بلکې د هغو دریو چرګانو غږ و چې هغې کس به سرونه ترې پرې کول او چټل سرک ته به یې غورځول.

څلورم څپرکی

د مرګ او ژوند تر منځ

نښېرا به ولې درته نه کړم
توره ټوپکه ورانوې ودان کورونه

لویه خدایه، هغه په تا سپارم

همدا چې عثمان بهایي جان په پېښه پوه شو، ژر یې د سوات د مرکزي روغتون په لور حرکت وکړ.
ټولو نجونو چیغې او ژړاوې کړلې. زه د منیبې په پښو لوېدلې وم، له کیڼ سر او غوږ څخه مې وینې روانې وې. همدا چې لږ نه و تللي چې یوه پولیس زموږ ګاډی درولی و او په بېځایه پوښتنو یې زموږ وخت نیولی و. یوې نجلۍ مې د غاړې رګ نیولی و او چیغې کړې یې و:
- هغه ژوندۍ ده، ژر روغتون ته ځان ورسوئ. پولیس ته یې ویلي و چې تاسې لاړ شئ او هغه کسان ونیسئ.
مېنګوره موږ ته ډېره لویه سیمه ښکارېده خو په اصل کې ډېر وړوکی ښار دی او د خلکو په منځ کې خبرونه ډېر ژر خپرېږي. پلار مې د خصوصي ښوونځیو په یوه غونډه کې له مطبوعاتو سره ناست و او تازه د خبرو له پاره پورته شوی و چې مبایل ته یې زنګ راځي. د خوشال ښوونځي شمېره چې ګوري، مبایل خپل ملګري احمدشاه ته ورکوي چې هغه یې ځواب کړي. په دې وخت کې احمدشاه سمدلاسه پلار ته خبر ورکوي ورته وایي: «د ښوونځي په بس ګاډي ډزې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي.»

د پلار رنګ الوتلی، سمدلاسه له ځانه سره فکر کوي: «کېدای شي ملاله هم په کې وي.»

هڅه يې کړې وه چې ځان ته زړه ورکړي، له ځانه سره يې ويل کېدای شي يو هلک عاشق وي او په خپله تپانچه يې هوايي ډزې کړې وي. هغه د څلور سوه مديرانو په يوه غونډه کې و چې په ټول سوات کې د دولت په پروګرامونو د نيوکې له پاره راغونډ شوي و.

پلار مې د ټولنې د رييس په توګه نه شوای کولای چې غونډه پرېږدي نو خپله وينا يې له پروګرام سره سمه مخته يوړه.

همدا چې وينا يې پای ته رسېږي، پلار د حاضرينو پوښتنو ته نه پاتې کېږي، له خپل ملګري احمدشاه او رياض سره چې دوی ګاډی لاره په بيړه د روغتون په لور ځي. له روغتون يې يوازې پنځه دقيقې لاره په مخ کې وه. کله چې هغوی را رسېږي هلته ډېر شمېر خبريالان، عکاسان او د ټلويزيون کامرې ليدل کېږي. هغه وخت يې باور شوی و چې زه هم ويشتل شوې يم. د پلار زړه ګړندی ټکان کاوه. خلک له لارې يوه او له خوا کوي او د کامرو په منځ کې روغتون ته لاره باسي.

پلار مې په پرلپسې توګه تکراروله:

- لورې، زما ښايسته او زما اتلې لورې...

ټنډه، پوزه او اننګې مې يې ښکلول. هغه نه پوهېده چې ولې له ما سره په انګليسي خبرې کوي. سره له دې چې زما سترګې تړلې وې خو بيا هم پوهېدم .

وروسته مې پلار وويل: «تشريح کوی يې نه شم خو ملالې ځواب راکړ.» يو کس ويلي و چې زه مسکه شوې وم. خو دا مې د پلار له پاره يوه مسکا نه بلکې هغه ته يوه ښکلې لحظه وه، ځکه چې هغه فکر کاوه چې زه يې د تل له پاره له لاسه نه يم ورکړې.کله يې چې زه په هغې حال کې ليدلې وم احساس يې کړی و چې له تر ټولو بدې پېښې سره مخ شوی دی. د مور او پلار له پاره يې ټول اولادونه

ارزښت لري خو زه مې د پلار له پاره ټوله نړۍ وم. زه له اوږدمهال راهيسې ورسره وم، لومړی په پټه د ګل مکۍ په نوم خو وروسته په څرګنده د ملالې په نوم.

ده تل فکر کاوه چې طالبان به په ما پسې نه بلکې په ده پسې راشي.

ده ويل داسې احساسوي چې په زړه يې ټکان راغلی: «دوی غوښتل چې په يوه غيشي دوه توتکۍ وولي. ملاله ووژني او ما د تل له پاره غلی کړي.»

پلار ډېر وېرېدلی و خو ژړل يې نه. د ښوونځي ټول مديران روغتون ته راغلي و، ټولې رسنۍ او مدني فعالان هلته انتظار و، داسې ښکارېده لکه ټول ښار چې روغتون ته راغلی وي. پلار ټولو ته ويل: «ملالې ته دعا وکړئ.»

ډاکټرانو ډاډ ورکړی و چې مرمۍ مې مغز ته نه ده رسېدلې. دوی مې ټپ پاک کړی او ژر يې ښېرته تړلی و.

وروسته مېرمن مريم په چيغو راننوته:

- ضياءالدينه! څه پېښ شوي؟

دا په دې ورځ د خپل زوی د پالنې له امله ښوونځي ته نه وه تللې، لېوره يې زنګ ورته وهلی و نه چې دا هم د خوشال ښوونځي په پېښه کې وي. وروسته مريم ټلويزيون لګوي، د خبرونو په سر ټکو کې ويني چې د خوشال ښوونځي په ګاډي حمله شوې. دا سمدلاسه له خپل خاوند سره اړيکه نيسي، بيا يې خاوند تر روغتون پورې په موټرسايکل چې يوې ښځې ته په موټرسايکل تلل ډېر سخت کار دی را رسوي.

چيغې يې وهلې:

- ملالې، ملالې زما غږ اورې؟

زما له خولې هم چيغه وتلې وه.

مريمې ته يوه ډاکټر وويل چې مرمۍ مې په ماغزو نه بلکې په ټنډه لګېدلې نو له کوم ګواښ سره مخ نه ده. دې له دوو نورو نجونو سره چې ويشتل شوې وې هم وليدل. د شازيې په ولې او لاسونو هم دوه مرمۍ لګېدلې وې چې له ما سره يو ځای يې روغتون ته راوړې وه. د کاينات فکر نه دی چې ټپي شوې ده، کور ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

تللې وه خو کور کې یې پام شوی چې په مټ یوې مرمۍ ټپي کړې ده بیا یې کورنۍ روغتون ته راوړې وه.

پلار مې پوهېده چې هغوی ته هم پام وکړي خو بیا به هم یوه لحظه له ما نه لرې کېده. مبایل ته یې پرلپسې زنګ راته، د خیبر پښتونخوا وزیر لومړی کس و چې اړیکه یې ونیوله . هغه ویلي و: «اندېښنه مه کوئ، ما هر څه ترتیب کړي دي. په پېښور کې لیډي ریډینګ روغتون ستاسې انتظار کوي.»

پوځ د پېښې مسول و. سیمه ییز قوماندان د ورځې په دریو بجو وویل چې یوه نظامي هلیکوپټر رالېږي چې زه او پلار پېښور ته ولېږدوي. دوی کافي وخت نه لاره چې مور ته مې انتظار وکړو او هغه هم راسره لاړه شي. خو بیا هم مېرمن مریم ټینګار وکړ چې له موږ سره لاړه شي ځکه چې کېدای شي زه یوې ښځې ته اړتیا ولرم. د مریم کورنۍ په اندېښنه کې وه ځکه چې د مریمې ماشوم زوی هم یو وړوکی عملیات کړی و خو مریم زما د دویمې مور په څېر وه.

کله یې چې زه امبولانس ته پورته کولم، پلار وېرېده نه چې طالبان بیا هم حمله وکړي. هغه فکر کاوه، ټول پوهېږي چې په امبولانس کې یې څوک روان کړي. د هلیکوپټرو ډګر یوازې یو میل واټن لاره، خو پلار ټوله لاره اندېښمن او له وېرې سره مخ و. کله چې هلته ورسېدو تر اوسه هلیکوپټر نه وه راغلې او موږ ورته په انتظار و. وروسته هلیکوپټر راغله، زه، پلار، د ماما زوی خانجي، احمدشاه او مریم ټول یې پورته کړو. موږ یو کس هم تر دې دمه په هلیکوپټر کې تللي نه و.

د پوځ د ورزشي لوبغالي په سر مو چې وطني سندرې په کې غږېدې پرواز وکړ. پلار چې کله له وطن سره د دوی د مینې سندره واورېده خپه شو. د هغه ساز او آواز خوښ و نه د داسې وطن پالنې غږ چې په یوه پنځه لس کلنه نجلۍ هم ډزې کړي چې اوس د مرګ په حال کې ده.

له لاندې د کور له بامه مې مور زموږ ننداره کړله. کله چې زما له ټپي کېدو خبره شوې وه، په ټولګي کې د مېرمن الفت درس ته ناسته وه چې الف انار او ب بابا زده کړي. په لومړیو کې له اصلي خبر څخه نه وه خبره شوې، فکر یې کړی و

چې زموږ ګاډي ټکر کړی او زما ښپه خوږ شوې ده. په بیړه او په منډه کور ته تللې وه، نیا ته مې یې چې هغه وخت کې له موږ سره اوسېده خبر وړی و. له نیا مې یې هیله کړې وه، دعا راته وکړي.

موږ باور لرو چې خدای(ج) د مشرانو دعا ژر قبلوي. وروسته مې د مور سترګې د سهار په پاتې شوو هګیو لګېږي. زما د ډالۍ اخیستو تصویرونه هر ځای خپرېدلي وو. مور مې تصویرونو ته په کتو په سلګیو سلګیو ژاړي. ټول ځایونه له ملالې ډک و ملاله، ملاله، ملاله.

کور مو ډېر ژر له ښځو ډک شوی و. زموږ په فرهنګ کې که څوک مړه شي ښځې او نارینه نه یوازې خپلوان یې بلکې ګاونډیان یې هم کور ته راځي.

مور مې ډېره وېرېدلې وه. په برنډه ناسته وه او د قرآنکریم آیتونه یې لوستل. وروسته یې ښځو ته ویلي وو: «ژاړئ مه یوازې دعا وکړئ.»

وروڼه مې په منډه د ننه کوټو ته تللي و. اتل چې له ښوونځي څخه پلی کور ته راغلی و، ټلویزیون چالانوي او په خبرونو کې ویني چې په ما ډزې شوې دي. خوشال ته غږ کوي او دواړه په زوره زوره ژاړي. ټلیفون ته یو مخ زنګ راځي. ټولو ښځو مې مور ته زړه ورکاوه چې مرمۍ یې یوازې په تندې لګېدلې او ماغزو ته یې نه ده رسېدلې. دې فکر کاوه چې ماته به ډېره عجیبه وي چې دا راسره نشته خو دې ته خلکو اجازه نه وه ورکړې چې له ماسره لاړه شي. د پلار یوه ملګري مې کور ته په ټلیفون خبر ورکړی و چې زه یې پېښور ته لېږدولې یم.

تر ټولو بد حالت هغه و چې یو کس زما له کلي ګانو سره زموږ کور ته راځي. کلي ګانې یې د حملې په صحنه کې موندلې وې. مور یې په لیدو سره چیغې وهې: «زه یې کلي ګانې نه غواړم. زه مې لور غواړم. زه له ملالې پرته کلي ګانې څه کړم؟!»

د هلیکوپټر غږ اورېدل کېږي.

د هلیکوپټرو هوایي ډګر مو له کوره یو میل واټن لري، د الوتکې له پورته کېدو سره ټولې ښځې بام ته منډې کوي. دوی ویل: «خامخا به ملاله وي!» مور مې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل ټکری له سره پورته کوي چې دا کار د یوې پښتنې له پاره ډېر سخت دی، په دواړو لاسونو کې یې پورته نیسي او آسمان ته ګوري. خپل خدای(ج) ته وایي چې خپله لور مې په تا سپارلې. موږ امنیتي ساتونکو ته اړتیا نه لرو زموږ ساتونکی یوازې ته یې، تاسې مې د لور ساتنه کوئ او تاسې به یې بېرته ماته راکوئ.»

په هلیکوپټر کې مې پرلپسې وینې قی کولې. پلار ډېر وارخطا و فکر یې کاوه چې وینه مې د ننه په بدن کې بهېږي، نژدې و چې خپلې هیلې له لاسه ورکړي. خو د مریم فکر کېږي چې زه هڅه کوم په ټکري مې خوله پاکه کړم. مریم دوی ته وایي: «وګورئ، حرکت کوي. دا یوه ښه نښه ده.»

کله چې په پېښور کې ښکته شوو، ټولو فکر کاوه چې ما د لیډي ریډېنګ روغتون ته وړي چې په دې روغتون کې د اعصابو او ماغزو یو ډېر تکړه جراح کار کوي خو د دې هیلې په خلاف یې نظامي روغتون ته وړې وم. چې د ۶۰۰ بسترونو ډېر لوی روغتون دی او د انګرېزانو د حکومت په وخت کې جوړ شوی دی. پېښور د قبایلي سیمو دروازه بلل کېږي، دلته پوځ د ۲۰۰۴ م کال راهیسې د ملېشو د نیولو له پاره راغلی دی، روغتون ټول د ځانمرګو بریدکوونکو له قربانیانو ډک دی. د روغتون د ودانۍ چاپېر د پولیسو د تلاشیو ودانۍ پرتې دي څو روغتون له ځانمرګو برید کوونکو څخه خوندي وي.

زه یې په بیړه د ځانګړې پالنې څانګې ته یوړم. چې په یوه بېله ودانۍ کې وه. په کوټه کې د ځړېدلي ساعت عقربه د مازیګر په پنځو بجو ولاړه وه. زه یې یوې کوټې ته د ننه کړم چې دېوالونه یې له هندارو جوړ شوی و. د څنګ په کوټه کې یو ساتونکی پروت و چې په یوه ځانمرګي برید کې سخت سوزېدلی و. یو کس کوټې ته راننوت ویل یې چې ډګروال جنید نومېږي او د ماغزو او اعصابو جراح دی. پلار ډېر په اندېښنه کې شو ځکه چې د هغه کس څېره ډاکټر ته ورته نه وه او عمر یې هم ډېر لږ و. وروسته ډګروال له پلار څخه وپوښتل: «ستاسې لور ده؟» مریم ځان زما مور معرفي کاوه چې د ننوتلو اجازه ورکړي.

ډګروال زما د حالت په اړه څرګندونې وکړې. زه پوهېدم، سترګو مې حرکت کاوه خو خبرې مې نه شوای کولای. ډګروال مې د کیڼې وروځې پاس برخه چې مرمۍ پرې لګېدلې وه وګندله، ډېر وارخطا و ځکه چې په عکسونو کې یې هېڅ مرمۍ نه وه لیدلې. ویې ویل: «که مرمۍ په دې ځای لګېدلې وي نو باید د مرمۍ د وتلو لاره هم وي.»

وروسته یې زما ستون فقرات په لاس وکتل او زما په اوږه کې یې مرمۍ پیداکړه. بیا یې هم زما د ماغزو عکسونه واخیستل. ډګروال مې پلار ور وغوښت ویې ویل چې په سوات کې عکسونه یوازې له یوې زاویې اخیستل شوي و، خو نویو عکسونو ښودله چې ټپ شدید دی.

پلار ته یې وویل: «ورته وګوره ضیاءالدینه په عکسونو کې ښکاري چې مرمۍ ماغزو ته نژدې شوې او مغزو ته هم زیان رسېدلی دی. باید چې دعا وکړو او انتظار و اوسو. په دې حالت کې یې عملیات کوی نه شو.

پلار ډېر پرېشانه شو. په سوات کې ډاکټرانو ورته ویلي و چې له کوم ګواښ سره مخ نه یم، خو اوس ګواښ ډېر جدي و. خو که ګواښ جدي وي ولې یې نه عملیات کوي؟ پلار په نظامي روغتون کې خوشاله نه و. زموږ په هېواد کې چې پوځ ډېر ځله قدرت په لاس کې اخیستی و، خلک د دوی په وړاندې له ډېر احتیاط څخه کار اخلي. په ځانګړې توګه په سوات کې چې پوځ له ډېر اوږده مهال وروسته د طالبانو په ضد عملیات پیل کړي و. د پلار یوه ملګري اړیکه ورسره نیولې وه ورته ویلي یې و: «لور دې یوه بل روغتون ته یوسه. موږ نه غواړو چې هغه هم د لیاقت علي خان په څېر د ملت شهیده شي.»

له پلار څخه مې لاره ورکه وه. ډګروال جنید ته یې وویل: «نه پوهېږم څه وکړم. موږ ولې دلته یو؟ موږ فکر کاوه چې یوه ملکي روغتون ته ځو.»

له څو لحظې چوپتیا وروسته یې بیا ورته وویل: «کېدای شي ډاکټر ممتاز دې روغتون ته راولئ؟»

وروسته پوه شو چې هغه یې د څېرې پر خلاف دیارلس کاله کېږي چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاکستان په پوځ کې د اعصابو تجربه لرونکی جراح دی. هغه يې له تره وروسته چې هغه هم په پوځ کې د اعصابو جراح و د يوه ډاکټر په توګه له پوځ سره يو ځای شوی و، ځکه چې ډېر ښه امکانات يې لرل. نظامي روغتون له طالبانو سره په لومړۍ ليکه کې و. جنيد به هره ورځ د مرمۍ او چاودنې له ډېر شمېر ناروغو سره مخ و.

وروسته يې وويل: «ما د زرګونو ملالو درملنه کړې ده.»

دا چې پلار مې هغه وخت ډېر غمجن و ځواب يې ورکړ: «تاسې ډاکټر ياست. هر ډول فکر چې کوئ سمه ده ترسره يې کړئ.»

هغه وخت ټولو بايد څو ساعته صبر کړی وای چې څه کېږي، نرسانو مې د زړه ټکان او د ژوند نښې څارلې. کله کله به مې ورو غږ اورېدل کېده، لاس به مې ښوراوه او يا به مې سترګې خلاصې او پټې کېدې. کله به مې چې سترګې په بشپړه توګه پرانيستل شوې، مېرمن مريم به وويل: «ملالې، ملالې، تر دې وړاندې مې يې سترګو ته کتلي نه و چې څومره ښکلې دي.»

بې کراره وم، هڅه مې کوله لاس مې وښوروم. مريمې وويل:

- مه ښوره.

د لمر لوېدو په وخت کې مې مور له اتل سره راغله. تر دې ځايه يې د پلار له ملګري محمد فاروق سره څلور ساعته په ګاډي کې په لاره تېر کړي وو. تر دې وړاندې مريمې له مور سره اړيکه نيولې وه: «کله دې چې ملاله وليده ونه ژاړې او چيغې ونه وهې. هغه هر څه اوري.»

پلار هم په ټليفون کې ورته ويلي و چې ځان هرې پېښې ته تيار کړي، پلار غوښتل مور ته مې زړه ورکړي.

کله چې مور را ورسېده، دوی يو بل په غېږ کې ونيول او اوښکې يې تويولې. هغه وخت مور ماته وويل:

- وګوره اتل هم دلته دی. غوښتل يې تا ووينې.

اتل چې د غم او درد له لاسه ژړل وويل:

- مورې، ملاله مې ډېره ټپي شوې ده.

مور مې نه پوهېده چې ډاکټرانو ولې د مرمۍ د ويستلو له پاره تر اوسه عمليات کړي نه يم.

وروسته يې وويل:

- زما اتله او زما ښکلې لور....

اتل دومره ژړل او شور يې جوړ کړی و چې د روغتون خدمتګار هغه د روغتون شپه غالي ته يووړ.

له پلار څخه بيخي لاره ورکه وه، ځکه چې بهر ډېر کسان ليدل کېدل. سياستوال، دولتي چارواکي او ايالتي وزيران د همدردۍ له پاره هلته راغلي و. آن والي هم هلته و چې پلار ته مې يې زما د درملنې له پاره سل زره روپۍ ورکړې وې. زموږ په ټولنه کې که يو څوک مړ شوی وي او دولتي چارواکي يې کورنۍ ته راشي، کورنۍ يې د غرور احساس کوي خو پلار مې تر اوسه پرېشانه و. فکر يې کاوه چې دا ټول کسان مې مړينې ته انتظار دي، ځکه چې دوی زما د ساتنې له پاره هېڅ اقدام نه و کړی.

وروسته يې چې کله ډوډۍ خوړه، اتل ټلويزيون چالان کړ، خو پلار سمدلاسه بند کړ. وس يې نه لاره چې پر ما د حملې خبرونه ووينې. کله چې پلار بهر شو مريمې بېرته چالان کړ. ټولو چينلونو زما تصويرونه ښودل. مور مې په ډېرې عاجزۍ وويل:

- زما بېچاره ملاله، زما ملاله،

مريمې هم يو ځای ورسره ويل.

نيمه شپه ډګروال جنيد پلار ته وويل چې له کوټې بهر خبرې ورسره وکړي. هلته يې ورته وويل:

- ضياءالدينه د ملالې سر پړسوب کړی.

پلار مې يې په مطلب پوه نه شو. وروسته ډاکټر ورته ويلي و چې حالت يې ښه نه دی او هره لحظه کېدای شي بېهوشه شي. بيا مې هم وينې قی کولې. ډګروال

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنید د درېیم ځل له پاره امر وکړ چې د ماغزو عکس مې واخلي. دا ځل عکسونو ښودله چې د ماغزو برخې مې خطرناک پړسوب کړی.

پلار وویل:

- ما خو فکر کاوه چې مرمۍ یې ماغزو ته نه ده رسېدلې.

ډګروال جنید ورته تشریح کړه، یو هډوکی مات شوی او ټوټې یې ماغزو ته ننوتلې دي چې له امله یې ماغزو پړسوب کړی. هغه باید د سر د کاسې یوه برخه جراحي کړې وای څو ماغزه کافي چاپېریال ولري، له دې پرته به فشار د زغم وړ نه وي. ډګروال وویل:

- همدا اوس باید هغه عملیات کړو. که عملیات یې نه کړو ژوندۍ نه پاتې کېږي. نه غواړم په راتلونکي کې پښېمانه شې چې ولې دې دا کار ونه کړ.

د سر د کاسې پورته کول پلار ته د زغم وړ نه وو او ډېر خطرناک ورته ښکارېدل په ناهیلۍ یې وپوښتل:

- ژوندۍ به پاتې شي؟

په دې وخت کې پلار یو څه زړه پیداکړی و.

ډګروال جنید زړور هوډ کړی و، خو مشرانو یې مخالفت وکړ او نورو هم ویل چې د عملیات له پاره باید بهر ته یوړل شم. دا هغه هوډ و چې زما ژوند یې ساته. پلار د عملیات اجازه ورکړه او جنید هم وویل چې ډاکټر ممتاز به هم د مرستې له پاره را وغواړي. پلار مې چې کله د رضایت پاڼه لاسلیک کوله لاسونه یې لړزېدل. په دې پاڼه کې په تور او سپین رنګ لیکل شوي و: «کېدای شي ستاسې ناروغ ژوندۍ پاتې نه شي.»

عملیات یې د شپې په یوه نیمه بجه پیل کړل. مور او پلار مې د عملیات له کوټې بهر ناست و. پلار مې ویل: «خدایه ته ملاله وساتې. زه له هغې پرته ژوند نه شم کولای. خدایه زما ژوند واخله هغې ته یې ورکړه. ما ډېر ژوند کړی.»

ناڅاپه مور وویل:

- خدای(ج) به زموږ لور ببرته راکړي.

بیا یې مخ دېوال ته کړ او په لاس کې نیولی قرآنکریم یې په ساعتونو تلاوت کړ.

مریمې ویل:

- ما هېڅ کله څوک نه و لیدلي چې ستا د مور په څېر دعا وکړي. دا ډاډمنه وه چې خدای(ج) به یې د دعاوو ځواب ورکړي.

پلار هڅه کوله چې د تېر په اړه فکر ونه کړي. دا چې نه باید زه یې د نجونو د حقوقو مبارزې ته هڅولې وای.

ډګروال جنید مې له آتو څخه تر لسو سانتي مترو پورې د سر د ککرۍ کیڼ لوری جراحي کړ چې ماغزه د پړسوب له پاره کافي ځای ولري. بیا یې د معدې له کیڼې خوا تر پوستکي لاندې ځای ځیرې کړ. د دې له پاره چې د هډوکي ټوټه سالمه ساتل شوې وي په دې سوري کې یې د ننه وساته. دوی زما ترایکوتومي عملیات وکړل، له دې یې اندېښنه لرله، نه چې د ماغزو پړسوب مې د تنفس د هوا د راتګ مخه ونیسي. عملیات د پنځو ساعتونو په شاوخوا کې وخت ونیو.

د مور له دعاګانو سره سره مې پلار فکر کاوه چې نوي په سلو کې بهر انتظار خلک زما د مرګ د خبر هیله لري. د پلار ځینې ملګري او پلویان ډېر غمجن وو، پلار داسې احساسوله چې نور خلک مې په شهرت نیت بدوي.

پلار د عملیات له کوټې بهر ولاړ و چې یو نرس ور نژدې شو او پوښتنه یې وکړه:

- تاسې د ملالې پلار یاست؟

بیا یې هغه د ننه یوې کوټې ته ورسره ننه ویست.

پلار ویل فکر مې کاوه چې راته وایي چې موږ یې ژوند بچ نه کړای شو.

خو هغه وویل:

- وینې ته اړتیا لرو یو کس باید د وینې بانک ته لاړ شي.

پلار یو څه آرام شو خو بیا هم پرېشانه و. د ده په ځای یې یو ملګری په وینه پسې لاړ.

د سهار پنځه نیمي بجې وې چې حراجان له کوټې ووتل. پلار ته یې وویل چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر یوه برخه یې جراحي کړې او په خېټه کې یې ساتلې ده. زموږ په فرهنګ کې ډاکټران خپل کار ناروغانو او یا د هغې خپلوانو ته نه تشریح کوي. پلار ترې وپوښتل:

- یوه بې منطقه پوښتنه کوم. دا چې لور مې ژوندۍ پاتې کېږي؟

ډګروال جنید ځواب ورکړ:

- په طب کې دوه جمعه دوه خامخا څلور نه کېږي. موږ خپل کار وکړ د سر یوه برخه مو عملیات کړه اوس به انتظار وباسو.

پلار بیا وپوښتل:

- زه یوه بله احمقانه پوښتنه هم لرم. دا هډوکی څه کوئ او څه به پرې وکړئ؟

دا ځل ډاکټر ممتاز ځواب ورکړ:

- تر دریو میاشتو پورې یې بېرته په خپل ځای ږدو، ډېر آسانه کار دی.

په سبا سهار خوشاله خبرونه واورېدل شول. ما مې مټ ښورولی و. له ایالت څخه درې تکړه ډاکټران زما معاینې ته راغلل. دوی وویل چې جنید او ممتاز عملیات په ښه توګه کړی، خو اوس باید ناروغ بېهوش کړي ځکه چې هوښیاري یې د دې لامل کېږي چې په ماغزو یې فشار راشي.

په داسې حال کې چې زه د مرګ او ژوند په حال کې وم، طالبانو یوه اعلامیه خپره کړې وه او زما د ویشتلو مسولیت یې په غاړه اخیستی و. دوی ویلي و چې حمله یې د زده کړو د بندېدو پر خلاف زما د مبارزې له امله نه وه. د پاکستان د طالبانو د تحریک ویاند احسان الله احسان وویل: «دا حمله موږ وکړه او هر څوک چې زموږ په وړاندې خبرې وکړي همداسې به ووژل شي، ملالې د بې دینۍ په اړه خبرې کولې له همدې امله وویشتل شوه. هغه ځوانه وه خو د پښتنو په سیمو کې یې لویدیځ فرهنګ دود کاوه. ملاله لویدیځ پلوې ده، په طالبانو پسې یې خبرې کولې او ولسمشر اوباما ته یې عزیز ویلی و.»

پلار مې پوهېده چې د دوی مطلب څه و. کله مې چې یو کال وړاندې د سولې ډالۍ واخیسته، ډېرې مرکې مې وکړې چې په یوه کې مې یې باید د خپلې

خوښې وړ سیاستوالو نومونه اخیستي وای. هلته مې خان عبدالغفار خان، بې نظیر بوټو او ولسمشر بارک اوباما وټاکل. ځکه چې د یوه تورپوستي ځوان په توګه یې د یوې له ستونزې ډکې کورنۍ سره سره وکولای شول چې خپلو هیلو ته ورسېږي. خو امریکا د پاکستان د خلکو په نظر د دوی د بې پیلوټه الوتکو، په دې هېواد کې د پټو حملو او ریمونډ ډېوېس له امله بې باوره شوې وه.

د طالبانو یوه ویاند وویل چې دوه میاشتې مخکې فضل الله په یوه غونډه کې د دې حملې امر ورکړی و. هغه ویلي و: «څوک چې د دولت پلوي او زموږ په ضد وي وبه وژل شي. تاسې به ووینئ چې نور مهم کسان به هم قرباني شي.» ده زیاته کړه چې د دوو سواتیانو په وسیله یې زما او د ښوونځي د سرک په اړه معلومات ټول کړي او د حملې له پاره یې هم د پولیسو له پوستې سره نژدې ځای ټاکلی چې وښیي موږ په هر ځای کې حمله کوی شو.

په سبا ورځ چې له عملیات مې څو ساعته تېر شوي وو، ناڅاپه ټول کسان په منډو شول او خپل یونیفورمونه یې منظمول. په دې وخت کې د پوځ مشر جنرال کیاني راغئ او پلار ته یې وویل:

- خلک تاسې او ستاسې لور ته دعا کوي.

کله چې کیاني په ۲۰۰۹ م کال کې د طالبانو په ضد عملیاتو کې سوات ته راغئ، ما خبرې ورسره وکړې. په هغې جلسه کې مې وویل: «زه ډېره خوشاله یم، تاسې لوی کار وکړ. اوس باید یوازې فضل الله ونیسئ.»

په تالار کې ټولو ښه راغلاست ورته ووایه، وروسته جنرال کیاني زما لور ته راغئ او په سر مې یې د یوه پلار په څېر لاس تېر کړ.

ډګروال جنید جنرال ته د عملیاتو خلاصه تشریح کړه، په دې وخت کې یې ډګروال ته وویل چې تصویرونه یې باید د ښې کتنې له پاره بهر ته ولېږي ترڅو په دقیقه توګه معاینه شي. له دې کتنو څخه وروسته د احتمالي ناروغیو د خپرېدو له امله زما د کټ څنګ ته هېچاته هم د راتلو اجازه نه وه. خو وروسته ډېر کسان راغلل لکه عمران خان، په طالبانو نیوکه کوونکی او د اطلاعاتو وزیر چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

طالبانو له لاسه یې یو زوی هم ووژل شو، میان افتخار حسین او همدا راز زموږ د ایالت وزیر حیدر هوتي چې تر دې وړاندې مې په یوه پروګرام کې مرکه هم ورسره کړې وه. خو هېڅ یوه هم ونه کولای شول د ننه راشي. هوتي خلکو ته وویل:

- ټول ډاډه اوسئ چې ملاله به ژوندۍ پاتې کېږي. هغه باید ډېر نور کارونه هم ترسره کړي.

د ماسپښین درې بجې وې چې په هلیکوپټر کې له راولپنډۍ نه دوه برتانوي ډاکټران را ورسېدل. ډاکټر جاوېد کیاني او ډاکټر فیونا رینولډز چې د بېرمېنګهم له روغتون څخه وو او د پوځ له ډاکټرانو سره د مرستې له پاره چې د ینې د پیوند کولو عملیه ور زده کړي دې روغتون ته رالېږل شوي ړو. زموږ هېواد له ټکان ورکوونکو احصایو ډک دی، پر زده کړو سربېره، له هرو اوو پاکستاني ماشومانو یو یې د پېچکاریو د ناپاکو بمبو له امله په زېړي یا (هیپیتایت) اخته کېږي او ډېری یې د ینې د ناروغیو له امله خپل ژوند له لاسه ورکوي. جنرال کیاني د دې ستونزو د له منځه وړلو له پاره لاس په کار شوی و. له برتانوي ډاکټرانو یې غوښتنه کړې وه مخکې تر دې چې هېواد ته یې لاړ شي، په هغې سبا چې په ما حمله کېږي، جنرال ته د خپل پرمختګ په اړه خبر ورکړي. کله چې هغوی له جنرال سره په خبرو بوخت دي، په کوټه کې یې دوه ټلویزیونونه روښانه دي، یو په اردو ژبه سیمه ییز ټلویزیون او بل هم په انګلیسي ژبه سکای نیوز ټلویزیون چې زما د حملې راپور یې ورکاوه.

د پوځ مشر له ډاکټر سره له تخلص پرته بله کومه خپلوي نه لرله خو یو بل یې ښه پېژندل. له همدې امله ډاکټر ته جنرال وویل چې د دې ګډو وډو راپورونو له امله اندېښنه لري، له ډاکټر یې غوښتنه وکړه چې انګلېستان ته تر تلو مخکې باید ما وګوري. ډاکټر جاوېد چې د ملکې الیزابېت په روغتون کې د بېړنیو پېښو سلاکار دی غوښتنه یې ومنله خو ډاکټر فیونا یې چې په بېرمېنګهم روغتون کې د ماشومانو د کتنې متخصصه ده هم له ځان سره راوستې وه. دوی د پېښور په

اړه ښه احساس نه لاره ځکه چې د بهرنیانو له پاره یوه ممنوعه سیمه ګرځېدلې ده، خو کله یې چې اورېدلي و چې ما د نجونو د زده کړو د حق له پاره مبارزه کوله نو زما مرستې ته په ډېره مینه راغلي وو. ځکه پوهېدل چې دوی خپله ډېر نېکمرغه دي چې په یوه ښه ښوونځي کې یې زده کړې کړې وې او توانېدلي و چې ښه ډاکټران شي.

ډګروال جنید او د روغتون چارواکي د دوی له راتلو خوشاله نه و تر دې چې ډاکټر جاوېد ورته څرګنده کړه چې دوی چا رالېږلي دي. انګرېز ډاکټران د روغتون له شرایطو او موقعیت څخه ناخوښ وو. لومړی یې د اوبو یو نل د لاسونو د مینځلو له پاره را خلاص کړ خو په نل کې اوبه نه وې. وروسته ډاکټر فیونا دستګاوې وکتلې او ډاکټر جاوېد ته یې څه وویل. پوښتنه یې وکړه چې د وروستي ځل له پاره یې د وینې فشار څه وخت اخیستی دی. ځواب راغئ: «دوه ساعته مخکې»

ډاکټر وویل چې د وینې فشار باید ژر ژر واخیستل شي او بله دا چې د (ډی اکسایډ کاربن) سطحه مې ډېره ټیټه وه.

هغه ډاکټر جاوېد ته وویل چې د جراحۍ عملیات په ښه توګه شوي دي خو جوړېدل له عملیات وروسته د مراقبت له امله پرمختګ کوي. د ماغزو له جراحۍ وروسته اړینه ده چې د ناروغ په تنفس څارنه وشي او د ناروغ د (ډی اکسایډ کاربن) سطحه باید متوسطه وي. ډاکټر جاوېد ویل په الوتکه کې پرواز له خطره ډک دی، یوازې کولای شئ د وړ وسایلو په وسیله دا کار ترسره کړئ او که چېرې روغتون دا دستګاه ولري بیا یې هم دوی په ښه توګه نه شي کاروی. وروسته دوی په همغه هلیکوپټر کې له پېښور څخه لاړل ځکه چې په دې ښار کې له تیارې وروسته ژوند خطرناک و.

د کورنیو چارو وزیر رحمان ملک یو له هغو کسانو څخه و چې لیدو ته مې راغلی و خو د ننه راتلو اجازه نه وه ورکړل شوې. هغې ماته له ځانه سره یو پاسپورټ هم راوړی و. پلار مې مننه ترې کړې وه خو ډېر پرېشانه و. په هغې شپه د پوځ شپه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غالي ته د تلو په وخت کې پاسپورټ زما مور ته ورکوي. بیا وایي: «دا د ملالۍ پاسپورټ دی. خو نه پوهېږم چې له هېواده بهر او که د جنت له پاره دی.» بیا په سلګیو سلګیو ژاړي. دوی په روغتون کې د ننه وو، نه پوهېدل چې زما کیسه ټولې نړۍ اورېدلې ده او خلکو د درملنې له پاره له هېواد څخه بهر غوښتم.

وضعیت مې خراب شوی و او پلار اوس ټلیفون ته لږ ځواب وایه. یوه اړیکه له پنجاب څخه د کمپیوټر په برخه کې د نابغه ماشومې عارفې کریم د کورنۍ له خوا وه چې په ټولنو کې مې خبرې ورسره کړې وې. هغه په نهه کلنۍ کې د پروګرام جوړونې په برخه کې د ځوانې کسبي نجلۍ په توګه د مایکروسافټ له خوا تایید شوې وه او له بېل ګېټس سره یې د کتنې له پاره د سیلیکون درې ته رابللې وه. خو د همدې کال په جنوري کې هغه د زړه د حملې له امله له سختې ناروغۍ وروسته په حق رسېدلې وه. هغه شپاړس کلنه او له ما څخه یو کال مشره وه. کله چې د هغې کورنۍ اړیکه ونیوله، پلار مې چیغې کړې: «راته ووایئ چې یو پلار له خپلې لور پرته څنګه ژوند کوی شي.»

بیا یې په زوره زوره وژړل.

ناپېژانده لور ته سفر

د سې شنبې په ماسپښین حمله را باندې وشوه او د پنجشنبې په سهار پلار دومره ناهیلی و چې محمد فائز ماما ته یې وویل، کلی باید د جنازې مراسمو ته تیار شي. زه بېهوښه وم. د ژوند نښې مې ناهیلې کوونکې وې. مخ او بدن مې پړسېدلي، سږي او کولمې مې نژدې وې له کاره ولوېږي.

پلار مې وروسته وویل کله یې چې زه د هغې وړې شیشه یي کوټې په منځ کې له نلونو او دستګاوو سره پیوسته لیدم سخت وېرې پسې اخیست. تر هغې ځایه چې دی پوهېده، زه د ډاکټر له نظره ژوندۍ نه یم. پلار له ځانه سره فکر کاوه: «دا تر اوسه پنځه لس کلنه ده، مرګ یې ډېر وختي دی.»

مور مې تر اوسه هم دعاوې ویلې او لږ ویده کېده. فایزمحمد ماما مې ورته ویل چې باید د حج سورت ډېر ووایي. مور مې د دې سورت هغه دوولس آیتونه چې د خدای(ج) د بې پایه قدرت په اړه دي پرلپسې تلاوت کول. پلار ته یې ویل داسې احساسوي چې زه به جوړه شم خو نه پوهېده چې څه ډول به جوړېږم.

کله چې ډګروال جنید زما کتنې ته راغئ، پلار بیا هم پوښتنه ترې وکړه:

- ژوندۍ به پاتې شي؟

ډاکتر پوښتنه ترې وکړه:

- تاسې په خدای(ج) ایمان لرئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلار مې وویل:

- هوکې.

ډګروال جنید داسې ښکارېده چې ژوره قلبي عقیده او باور لري. سپارښتنه یې دا وه چې له خدای[ج] سره و اوسو ځکه چې هغه به زموږ د دعاوو ځواب راکړي.

د پنجشنبې په شپه له اسلام آباد څخه د ځانګړو حالاتو دوه نظامي متخصص ډاکټران راغلل. جنرال کیاني هغوی د دوو انګرېزو ډاکټرانو د راپور په بنسټ چې که په پېښور کې د درملنې له پاره پاتې شم، ماغزه به مې ضرر پیداکړي او یا هم کېدای شي د پالنې د څرنګوالي او پاکۍ د نه مراعات له امله به ژوندی پاتې نه شم، پېښور ته رالېږلي و.

د روغتون کارکوونکو د انګرېزو ډاکټرانو هېڅ سپارښتنې عملي نه کړې، د شپې مهال مې وضعیت خطرناک شو. د پنجشنبې په سهار د متخصصینو د ډلې مسئول سرطبیب اسلم له ډاکټر فیونا سره اړیکه نیولې وه او ورته ویلي یې و: «د ملالې وضعیت خطرناک دی.»

په بدن کې مې د ننني غوټې په نوم کوم څه پراختیا موندلې وه، په داسې توګه چې وینې مې نه ټوټې کېدې، د وینې فشار مې ډېر ښکته و او د وینې تېزاب مې ډېر شوي و. ادرار مې نه شوای کوی، نژدې وې چې کولمې مې له کاره ولوېږي. ډاکټر فیونا غوښتل بېرمېنګهم ته د تلو له پاره هوایي ډګر ته لاړ شي، بکسونه او کالي یې هم په هوایي ډګر کې و، په دې وخت کې زما په اړه بې خونده خبرونه اوري، بېرته پېښمانه کېږي. زما د مرستې له پاره دوه نور نرسان هم ورسره ملګري کېږي او بېرمېنګهم ته نه ځي.

د پنجشنبې په ماسپښین پېښور ته را ورسېد او پلار ته مې یې وویل چې باید د راولپنډۍ نظامي روغتون ته مې چې د ځانګړې پالنې تر ټولو بهتره څانګه لري، ولېږدوي. هغه نه پوهېده چې دومره ټپي ماشومه څنګه تر بل روغتون پورې یوسي، خو ډاکټر فیونا ډاډ ورکړ چې دا ډول کار یې په ځلونو کړی باید چې اندېښنه ونه کړي. پلار پوښتنه ترې وکړه چې کومه هیله شته:

- که هیله نه وای زه بېرته نه راتلم.

پلار ویل په هغې ساعت توانېدلی و چې د خپلو اوښکو مخه ونیسي.

په هغې ورځ یوې نرسې زما په سترګو کې څاڅکي واچول. وروسته مې مور پلار ته وویل:

- ورته وګوره، د ډاکټر فیونا خبره سمه ده، که چېرې هیله نه وای نو نرسې یې په سترګو کې څاڅکې نه اچول.

شازیه له دریو ټپي نجونو څخه یوه وه چې همدې روغتون ته یې راوړې وه. ډاکټر فیونا هغه هم کتلې وه او پلار ته یې ویلي و چې هغه هم ښه ده او هیله یې ترې کړې وه چې له ملالې سره مرسته وکړي.

موږ په امبولانس کې چې امنیتي کنډک هم راسره و هوایي ډګر ته ورسېدو. په هلیکوپټر کې پرواز یو ساعت او پنځه لس دقیقې وخت ونیو. ډاکټر فیونا لږ کېناسته، هغه ټوله لاره د بېلابېلو تجهیزاتو او وسایلو سره بوخته وه او پلار ویل داسې څرګندېده چې ورسره په جګړه ده. څو کاله کېدل چې دا په دې کار بوخته وه. په انګلېستان کې یې دنده د ناروغو هلکانو ځای په ځای کول او د ځانګړې پالنې په څانګه کې یې د دوی درملنه کړه. خو هېڅ کله هم په داسې یوه حالت کې واقع شوې نه وه. پېښور د لویدیزوالو له پاره ډېر خطرناک و.

دې وروسته له دې چې زما په اړه یې په ګوګل کې پلټنه کړې وه، پام یې شوی و چې دا یوه ډېره غیرمعمولي پېښه ده. بیا وروسته ډاکټر فیونا وویل: «که چېرې تاسې ته هره پېښه شوې وای زه یې سپکولم او یا هم که خدای[ج] مه کړه مړه شوې وای زه به د پاکستان د تېرېسه مور وژونکې بلل کېدم.»

څنګه چې په راولپنډۍ کې له هلیکوپټر ښکته شوو، په امبولانس کې یوه بل نظامي روغتون ته ولېږدول شوو. پلار په اندېښنه کې و ویل یې: «دوی د سر د ټپ درملنه څه ډول کولای شي؟» خو ډاکټر فیونا ډاډ ورکړ چې په ټول پاکستان کې دا روغتون د ځانګړې درملنې له پاره ښه وسایل لري. د دوی تجهیزات ډېر پرمختللي دي، ډاکټرانو یې په انګلېستان کې زده کړه کړې ده. د دوی د

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېرمېنګهم روغتون نرسان هم هلته شته و او د دې روغتون نرسانو ته یې په ځانګړې توګه د سر د ضررونو په اړه لارې ښودلې وې.
روغتون په ټولیزه توګه محاصره شوی و. یو کنډک سرتېرو یې ساتنه کوله آن چې په بامونو یې هم وسله والو مورچل نیولی و. هېڅوا د ننوتلو اجازه نه لرله، ډاکټرانو باید چې یونیفورم اغوستی وای، د ناروغانو یوازې د لومړۍ درجې خپلوانو د لیدو حق لاره او ټول تر امنیتي څارنې لاندې و. آن چې یو کس یې زما په کورنۍ پسې کړی و او دوی به یې هر ځای څارل.
پلار مې وارخطا و او ماما مې ورته وویل: «پام کوه چې له دوی څخه یې ځینې د امنیت پټ کسان دي.»
په شپه غالي کې سرتېرو زما کورنۍ ته درې کوټې ورکړې وې. مبایلونه څنګه چې دوی ویل د امنیتي ستونزو له امله یې ترې اخیستي و، خو څنګه چې ښکارېده حقیقت دا و چې له ورځپاڼو سره د پلار له مرکې وېرېدل. آن کله به چې مور او پلار خوړنځي ته تلل هم به یو کس له دوی سره و هېڅوا هلته د راتلو اجازه نه لرله. آن کله چې لومړی وزیر زما پوښتنې ته راغلی و د راتلو اجازه یې نه وه ورکړې. امنیتي تدابیر یې حیرانوونکي و، خو د دریو تېرو کلونو په بهیر کې طالبانو په ډېرو مهمو نظامي جوړښتونو چې په پیاوړې توګه یې ساتنه کېده، لکه د مهران د سمندري ډلې په اډه او د کامرې د هوایي ځواک په اډه یې یرغل کړی و.
هره لحظه د دې امکان و چې طالبان حمله وکړي. پلار ته مې ویل شوي و چې آن په ورونو به مې هم حملې وکړي پلار ډېر په اندېښنه کې و ځکه چې تر هغې وخته هم خوشال په مېنګوره کې و خو وروسته یې هغه هم راولپنډۍ ته راووست.
په شپه غالي کې یې نه کمپیوټر لاره او نه هم انټرنېټ شته و خو یو زړه سوانده او مهربان پخوونکی چې زموږ کورنۍ ته ټاکل شوی و هر څه به چې زموږ د کورنۍ په کار و ورته راوړل یې. هغه دوی ته ویلي چې دا ورته د ویاړ وړ ده چې د

دوی کورنۍ ته خواړه برابروي. د دوی هېڅ خوړو ته زړه نه کېده خو هغه به دوی د خوندورو خوراکونو په پخولو او تیارولو سره اړ کول چې فرني، او ډول ډول شیریني وخوري، خو دوی داسې احساسوله چې له ما پرته نیمګړي دي.
د همغې ورځو یوه ورځ وه چې پلار مې د لومړي ځل له پاره زموږ د حملې د پېښې په اړه د نړیوالو غبرګونونه لوستي وو. داسې ښکارېده چې ټولې نړۍ ته یې ټکان ورکړی و. د ملګرو ملتونو سرمنشي بان کي مون دغه عمل یو «بېکاره او نفرت زېږوونکی» آواز بللی و. ولسمشر اوباما بیا هغه د: «بېزاره کېدل، نفرت لرل، فاجع او دردناک.» په کلمو سره تشریح کړ. خو په پاکستان کې ځینې غبرګونونه مثبت نه و. په داسې حال کې چې ځینو مقالو زه د «سولې نمونه» ښودلې وم، د ځینو وېبلاګ لیکونکو پوښتنې دا وې چې آیا په ما په رښتیا هم حمله شوې کنه. ډېرې کیسې راپسې لیکل شوې وې په ځانګړې تو ګه په اردو ورځپاڼو کې دوی لیکلي و چې ما د نارینه و په لویو رېړو نیوکه کړې وه. د ډاکټر راحلې قاضي په نوم د جماعت اسلامي ډلې غړې زما په ضد خبرې کولې، زه یې د امریکا لاسپوڅې بللم او د ریچارډ هالبروک تر څنګ یې زما تصویر «له امریکایي نظامي مامورینو سره هم نظري» ښودلې وه.
ډاکټر فیونا لویه مرسته راسره وکړه. مور مې یوازې په پښتو ژبه خبرې کوی شي نو له همدې امله یې په ژبه نه پوهېده، خو ډاکټر فیونا به چې کله زما له کوټې وتله د لاسونو په پورته کولو به یې ورته ویل چې اوس ښه ده.
هغه نه یوازې زما ډاکټره بلکې کورنۍ ته مې پیغام لېږونکې وه. هغه به په پوره صبر د کورنۍ د غړو تر څنګ کېناسته او بیا به یې له پلار غوښتل چې دا هرڅه مې مور ته څرګند کړي. پلار به مې د حیرانۍ تر څنګ خوشاله و ځکه چې زموږ په هېواد کې ډېر لږ ډاکټران پیداکېږي چې یوې بې سواده ښځې ته موضوع تشریح کړي. زما د وړیا درملنې له پاره د نړۍ له بېلابېلو برخو څخه زما کورنۍ ته پیغام رسېده. د امریکا د جان هاپکینز تر ټولو پرمختللي روغتون زما د وړیا درملنې وړاندیز کړی و. د سناتور جان کري په څېر پانګه وال شخص چې څو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځله پاکستان ته راغلی و، ګابرېل ګيفورډز د امريکا د ولسي جرګې غړې چې د ايرېزونا په ايالت کې د سر په برخه کې په ډزو لګېدلې او سخت ټپي شوی و، په ګډون ډېرو پانګه والو د مرستې وړانديز کړی و. د مرستې نور وړانديزونه له سينګاپور، آلمان، عربي متحده اماراتو او انګليس څخه وو.

هېچا مې هم له مور او پلار سره مشوره نه کوله. ټول تصميمونه پوځ نيول. جنرال کياني له ډاکټر جاوېد څخه وپوښتل. دا لازمه ده چې له هېواده بهر يې ولېږدوو که نه؟ د پوځ مشر ډېر وخت په همدې موضوع بوخت و. ډاکټر جاوېد وايي دوی به شپږ ساعته زما په اړه خبرې کولې. هغه نظر هر سياستوال ته د سياست په ډګر کې زما د مړينې په پايلو ښه پوهېده. هيله من و چې په يوې سياسي هوکړې سره په طالبانو هر اړخيز عمليات وکړي. خو نږدې خلک يې وايي چې هغه ډېر زړه سواندی دی. پلار يې يو عادي سرتېری و او په ځوانۍ کې په داسې حال کې وفات شوی و چې کياني د خپلې آته کسيزې کورنۍ مشرۍ ته يوازې پاتې کېږي. ده بايد دکورنۍ پالنه کړې وای. کله چې جنرال کياني د پوځ مشر شو، په لومړي قدم کې د عادي سرتېرو د زده کړې، خوړو او ځای د ښه والي له پاره لاس په کار شو.

ډاکټر فيونا ويل چې کېدای شي زه له فلج ډوله ستونزې سره مخ شم، لاس او ښۍ پښه مې سم کار ونه کړي. نو له دې امله پرمختللو وسايلو ته اړتيا وه چې پاکستان نه لرل. هغه سپارښتنه وکړه: «که غواړئ چې درملنه يې سمه پايله ولري له هېواده بهر يې ولېږئ.»

جنرال کياني امريکا ته زما له وړلو سره مخالف و ځکه چې له ريمونډ ډېوېس وروسته د امريکا له خوا په پاکستان کې په اسامه بن لادن حمله او د څو پاکستاني سرتېرو وژلو يې تر منځ اړيکې ترينګلې کړې وې. ډاکټر جاوېد په لندن کې د ګرېټ اورمونډ سټريټ[i] او همدا راز د ادينبرو[ii] او ګلاسګو[iii]

[i] Great Ormond Street
[ii] Edinburgh
[iii] Glasgow

تخصصي روغتونونه وړانديز کړي و. جنرال کياني ترې وپوښتل: «ولې يې ستاسې په خپل روغتون کې درملنه ونه شي؟»

په بېرمېنګهم کې د ملکې اليزابيت روغتون د افغانستان او عراق د ټپيانو په درملنه پېژندل شوی و. دغه روغتون له ښار څخه بهر و. جاوېد له خپل رييس کوين بالګر[i] سره اړيکه ونيوه هغه هم سمدلاسه هوکړه وکړه، خو وروسته يې وويل: «موږ يوه هم هېڅ کله فکر نه کاوه چې روغتون ته به څه مسوليت ولري.»

د ملکې اليزابيت روغتون ته د يوې بهرنۍ په توګه زما وړل يو څه ستونزمن و او بالګر هم ځان د انګرېز او پاکستان د حکومتونو تر منځ بوخت وليد. له بلې خوا مو ورو ورو وخت له لاسه ورکاوه. سره له دې چې زما وضعيت يو څه ښه شوی و خو بايد چې تر دوه اويا ساعتونو پورې يې رسولې وای.

ډاکټران زما د لېږد له ستونزې سره مخ شوي و. ډاکټر جاوېد وړانديز وکړ چې له سلطنتي هوايي ځواک څخه کار واخلو ځکه چې هغوی هر وخت افغان ټپي سرتېري وړي. خو جنرال کياني له دې کار سره مخالف و. جنرال کياني ډاکټر جاوېد د خبرو له پاره خپل کور ته وغوښت، ورته ويې ويل چې نه غواړي هېڅ نظامي ځواک په دې کار کې ښکېل شي. ځکه چې تر دې وړاندې هم زما په اړه ډېرې اوازې خپرې شوې وې، خلکو ويلي وو چې زه د سي آی اې ماموره يم او يا هم دې ته ورته کيسې اوربېدل کېدې، له همدې امله د پوځ مشر نه غوښتل چې دا ډول د دروغو اوازې نورې هم پياوړې شي. ډاکټر جاوېدپه ستونزو کې ګير و. د انګلېستان حکومت د مرستې وړانديز کړی و چې د پاکستان د دولت له خوا يوه غوښتنليک ته اړتيا وه. خو زموږ دولت له دې وېره لرله نه چې خپل باور له لاسه ورکړي.

له نېکه مرغه چې په دې وخت کې د متحده عربي اماراتو حاکم صحنې ته را وړاندې شو. هغوی خپله جېټ الوتکه چې په منځ کې يې يو روغتون لاره وړانديز کړه.

[i] Kevin Bolger

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته تصمیم ونیول شو چې زه د اکتوبر په ۱۵ مه د دوشنبې په ورځ د لومړي ځل له پاره د پاکستان له خاورې بهر شم.

پلار او مور مې فکر کاوه چې که هر هېواد ته وړل کېږم دوی به هم راسره وي. مور او وروڼو مې پاسپورټونه نه لرل. د یکشنبې په ورځ له ماسپښین وروسته مې پلار ته وویل شول چې سبا سهار مې انګلېستان ته وړي چې له مور او وروڼو پرته مې یوازې پلار کولای شي راسره لاړ شي. هغه ویلي وو چې د هغوی پاسپورټونه کومه ستونزه لري او د امنیتي دلایلو له امله به مې د تلو خبر آن خپلې کورنۍ ته هم نه ورکوي.

پلار به مې مور ته هر څه ویل نه یې شوای کولای له هغې څخه داسې یوه موضوع پټه کړي.

په ډېر خپګان یې مور ته موضوع تشریح کړه. مور مې هم له ماما فایز محمد سره خبرې وکړې. هغه مې د مور امنیت ته ډېر پرېشانه و ویې ویل: «که چېرې هغه له خپلو دوو وړو زامنو سره په مېنګوره کې پاتې شي له هرې پېښې سره مخ کېدای شي.»

پلار مې ډګروال ته وویل:

- ما مې کورنۍ ته خبر ورکړ، هغوی ډېر پرېشانه دي. زه هغوی یوازې پرېښودی نه شم.

دا موضوع د لویې ستونزې لامل کېده، ځکه چې زه یوه ماشومه وم او نه مې شوای کولای په یوازې توګه له هېواد څخه بهر لاړه شم نو له همدې امله جنید، ډاکټر جاوېد او ډاکټر فیونا هڅه وکړه پلار ته قناعت ورکړي ترڅو له ماسره لاړ شي. خو پلار خپل تصمیم نیولی و او ډاکټر جاوېد ته یې وویل:

- لور مې په امنیت کې ده او یوه امن هېواد ته ځي. نه شم کولای مېرمن او زامن مې دلته یوازې پرېږدم هغوی په خطر کې دي. د لور ساتنه مې خدای(ج) کړې. زه یو پلار یم زامن مې هم د لور په اندازه راته ګران دي.

ډاکټر جاوېد مې له پلار څخه غوښتنه وکړه چې له ده سره په خصوصي توګه

خبرې وکړي.

جاوېد وپوښتل:

- آیا ډاډه یې چې ستا دلیل یوازې همدا دی؟

هغه غوښتل باوري شي چې پلار د کوم چا د فشار له امله دې تصمیم ته اړ شوی نه وي.

پلار ځواب ورکړ:

- مېرمنې مې وویل چې هغوی به یوازې نه پرېږدم.

ډاکټر یې په اوږه لاس کېښود او په ډاډ یې ورته وویل چې لور به یې په بشپړ امنیت کې وي. پلار هم ورته ویلي وو:

آیا دا یوه معجزه نه ده کله چې ملاله وویشتل شوه تاسې دلته راغلئ؟

ډاکټر جاوېد ځواب ورکړ:

- دا زما عقیده ده چې خدای(ج) لومړی مور ته لومړی ستونزه او بیا یې حل رالېږي.

وروسته مې پلار رضایت پاڼه لاسلیک کړه چې ډاکټر فیونا به انګلېستان د سفر په وخت کې د ملالې سرپرسته وي. پلار چې هغه ته پاڼه ورکړه لاسونه یې لړزېدل ویې ویل:

- ډاکټر فیونا هغه په تاسې سپارم. هیله کوم په لور مې پام وکړئ.

وروسته مې مور او پلار خدای په آماني را سره وکړه. د شپې یوولس بجې وې چې هغوی زه د وروستي ځل له پاره په پاکستان کې ولیدم. ما خبرې نه شوای کولای، سترګې مې تړلې وې، یوازې ساه مې وه چې هغوی یې ډاډه کول چې زه تر اوسه هم ژوندۍ یم. مور ژړل، پلار هڅه کوله چې هغه آرامه کړي ځکه پلار پوهېده چې نور له ګواښ سره مخ نه یم. ټول هغه وختونه چې دوی په لومړیو کې راکول، دا چې راتلونکي څلورویشت ساعتونه خطرناک دي او دا چې آته راتلونکي ساعتونه له ډېر خطر سره مخ او کړکېچن دي او راتلونکي دوه اویا ساعتونه ډېر مهم دي. له کومې پېښې پرته تېر شوي و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پړسوب کم شوی او وینې مې هم ښه والی موندلی و. کورنۍ مې ډاډه وه چې ډاکټر فیونا او ډاکټر جاوېد به په ښه توګه زما پالنه وکړي.

کله مې چې کورنۍ خپلو کوټو ته لاړل له سترګو مې خوب وتښتېد.

له نیمې شپې لږ وروسته غبږ وشو. له ډګروالانو څخه یو و چې تر دې وړاندې یې پلار هڅولی و له ماسره انګلېستان ته لاړ شي. هغه مې پلار ته وویل چې باید انګلېستان ته راسره لاړ شي کنه دوی به یې هېڅ کله هم ونه لېږي.

پلار ځواب ورکړ:

- تاسې ته مې وویل چې نه ځم. ولې مو راویښ کړم؟ زه مې هېڅ کله هم کورنۍ یوازې نه پرېږدم.

بیا هم یوه مامور پلار ته غږ وکړ چې خبرې ورسره وکړي. ورته ویې ویل:

- تاسې د هغې پلار یاست باید چې ورسره لاړ شئ. که تاسې ورسره نه وئ روغتون به یې ونه مني.

پلار بیا هم ورته تکرار کړه:

- ما مې خپل تصمیم نیولی. څو ورځې وروسته چې کارونه سم کړم له کورنۍ سره مې ورځم.

وروسته ډګروال وویل:

- راځئ روغتون ته لاړ شو چې څو نور سندونه هم لاسلیک کړو.

نیمه شپه وه پلار هم وېرېده. نه یې غوښتل یوازې ورسره لاړ شي، مور ته یې وویل چې ورسره لاړه شي. پلار په دې وخت کې دومره په اندېښنه کې و چې پرلپسې یې د قرآن کریم څو ایتونه تر ژبه لاندې تکرارول. د یونس سورت آیتونه چې په انجیل کې د یونس(ع) د کیسې په څېر چې په سمندر کې یو کب تېروي. همدا آیتونه د یونس(ع) له خوا هغه وخت لوستل کېږي چې دی د کب په خېټه کې دی.

دغه آیت مور ته ډاډ راکوي چې که مور ایمان ولرو نو د ډېرو سختو ستونزو له پاره هم حل لاره شته.

کله چې روغتون ته ورسېدل، ډګروال پلار ته وویل چې انګلیستان ته زما د وړلو له پاره څو نور سندونه هم باید لاسلیک کړي. دا ټول پټ کارونه، د داسې کسانو له خوا چې یونیفورم یې اغوستی او هر ځای ولاړ دي، پلار او کورنۍ مې یې له وېرې سره مخ کړي و.

کله چې مور او پلار شپه غالي ته تللي ډېر پرېشانه و. پلار مې نه غوښتل چې له کورنۍ پرته بې وزله لاړه شم. زما وروستی یاد به د ښوونځي بس ګاډی وي، دوی له دې امله پرېشانه و نه چې زه داسې فکر وکړم، دوی هېره کړې یم.

د اکتوبر په پنځه لسمه د سهار په پنځو بجو یې زه د پوځ تر امنیت لاندې هوایي ډګر ته یوړم. سرکونه یې د خلکو په مخ تړلي و، سرتېري په بامونو ولاړ او د سرکونو په غاړو ګرځېدل. د عربي اماراتو الوتکه زموږ په انتظار ولاړه وه. ماته بیا وروسته وویل شول چې الوتکه د ننه ډېره ښایسته وه. په دې الوتکه کې یو دوه نفري تخت، شپاړس لومړۍ درجه چوکۍ او یو وړوکی روغتون و. د دې روغتون کار کوونکي څو اروپایي نرسان او یو آلمانی ډاکټر و.

درېغې چې هغه وخت بېهوښه نه وای او کولای مې شول له دې ښکلو منظرو مې خوند اخیستی وای. الوتکې د سون توکو له پاره د ابوظبي په لور حرکت وکړ او بیا وروسته د بېرمېنګهم په لوري لاړه.

پلار او مور مې په شپه غالي کې انتظار و. دوی فکر کاوه چې پاسپورټونه به ډېر ژر ورته تیار کړي او په څو ورځو کې به بېرمېنګهم ته راشي. خو هېڅ خبره یې وانه وربده. آن چې کوم مبایل یا کمپیوټر یې هم نه لرل چې زما له حالت څخه خبر شي.

دا انتظار نه ختمېدونکی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم څپرکی

دویم ژوند

وطن زما زه د وطن یم
که د وطن له پاره مرم خوشاله یمه

بېرمېنګهم

د اکتوبر شپاړسم له ویشتل کېدو یوه اونۍ وروسته په هوښ راغلم. له کور څخه مې په زرګونو میله لرې وم. د سا کښلو له پاره مې په غاړه کې یوه کړۍ تړل شوې وه له همدې امله مې خبرې نه شوای کولای، د عکس اخیستو له شعبې یې د ځانګړې پالنې ځانګې ته وړلم چې پوره په هوښ راغلم.
لومړی فکر مې چې ذهن ته راغئ ومې ویل: «شکر خدایه چې ژوندۍ یم.»
پوهېدم نه چې چېرته یم، خو دومره پوهېدم چې په خپل هېواد کې نه یم. نرسانو او ډاکټرانو په انګلیسي خبرې کولې. ما خبرې ورسره کولې خو دا چې په غاړه کې مې کړۍ بنده وه هېڅا مې هم غږ نه اورېده. کیڼې سترګې مې هر څه دوه ګوني ښودل دا چې هر چا دوه پوزې، دوه خولې او څلور سترګې لرلې. په ذهن کې مې ډېرې پوښتنې را ولاړېدې دا چې:
«زه چېرته یم؟
دلته چا راوستې یم؟
پلار او مور مې چېرته دي؟
آیا پلار مې ژوندی دی؟» ډېره حیرانه وم.

کله چې زه په هوښ راغلم، ډاکټر جاوېد راسره ولاړ و، هغه ویل چې زما د هغې وخت سرګردانه سترګې او وېرېدلی حالت به هېڅ کله هم هېر نه کړي. هغه له ما سره په اردو ژبه خبرې کولې. یوازې دومره پوهېدم چې خدای[ج] یو نوی ژوند راکړی دی. یوې ښایسته ښځې چې ټکری یې په سر و، لاس مې یې ونیو راته ویې ویل:
- السلام علیکم.
وروسته یې په اردو ژبه دعا وویله او د قران کریم آیتونه یې تلاوت کړل. ویې ویل چې ریحانه نومېږي. ښه غږ یې لاره او ډېره روانه غږېده، ناڅاپه بې ارادې ویده شوم.
بله ورځ چې بیداره شوم، پام مې شو چې په یوه عجیبه شین رنګه کوټه کې چې هېڅ کړکی یې نه لرله او ډېر روښانه څراغونه په کې لګېدل، پرته یم. د ملکې الیزابت د روغتون د ځانګړې پالنې کوټه وه. هر څه پاک ښکارېدل، د مېنګورې د روغتون په څېر نه وو.
یوه نرس یوه کتابچه او یو قلم راکړ. خو په سمه توګه مې څه نه شوای لیکلی. غوښتل مې د پلار د ټلیفون شمېره مې ولیکم خو حروف مې سم نه شوای لیکلی. ډاکټر جاوېد د الفبا تورو یوه پاڼه راته راوړه چې تورو ته اشاره وکړم. لومړي تورې مې چې ولیکل (پلار) او (هېواد) و. نرس راته وویل چې په بېرمېنګهم کې یم خو زه نه پوهېدم چې بېرمېنګهم د نړۍ په کوم ځای کې دی. خو وروسته یې یوه نقشه راته وښوده پوه شوم چې په انګلیس کې یم. په اصل کې نه پوهېدم چې څه پېښ شوي و. نرسانو څه راته ونه ویل. آن په خپل نوم نه پوهېدم، آیا تر اوسه هم ملاله وم؟
دومره سر درد وم چې د تسکین ټابلېټو هم درد نه کراراوه. له کیڼ غوږ مې وینه روانه وه. ډاکټران او نرسان تلل او راتلل. نرسانو پوښتنه رانه کوله او ویل یې چې د هو په توګه دوه ځله سترګې ورپوم. هېچا نه راته ویل چې څه پېښ شوي دي او دې روغتون ته چا راوړې یم. داسې مې احساسوله چې د مخ کیڼ لوری مې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم کار نه کوي. د ډېر مهال له پاره مې ډاکټرانو او نرسانو ته نه شوای کتلای. کیڼ غوږ مې خبرې نه اورېدې، د خولې ژامې مې سم کار نه کاوه. له همدې امله مې هر چاته اشاره کوله چې ښې لور ته مې ودرېږي.

وروسته د فیونا په نوم یوه زړه سواندې ډاکټره راغله او ماته یې یوه سپینه د خرس د څېرې نانځکه راکړه. هغه راته ویل چې باید په نانځکه جنید نوم کېږدم او بیا یې د دې نوم دلیل راته توضیح کړ. زه نه پوهېدم چې جنید څوک و له همدې امله مې خپلې نانځکې ته «لیلا» نوم وټاکه. دې د لیکلو او تمرین لپاره یوه کتابچه راته راوړه. زما لومړۍ دوې پوښتنې دا وې: «پلار مې ولې نشته؟» پلار مې پیسې نه لري د دې درملنې پیسې مې څوک ورکوي؟»

هغه ځواب راکړ:

- پلار دې په پاکستان کې دی. لګښت ته اندېښنه مه کوه.

هر څوک به چې راتلل همدا پوښتنې مې ترې کولې خو د ټولو ځواب همدا و. خو قناعت مې نه و کړی. نه پوهېدم چې څه پېښه شوې وه او په هېڅچا مې هم باور نه کاوه.که پلار مې جوړ وي نو ولې مې تر څنګ نشته دی؟ فکر مې کاوه چې پلار او مور مې نه پوهېږي چې زه چېرته یم او کېدای شي چې د مېنګورې په سرکونو او کوڅو کې به په ما پسې سرګردانه وي. آن دا باور مې هم نه لاره چې مور او پلار به مې ژوندي وي. په لومړیو ورځو کې مې ذهن په خیالونو کې ډوب و. تر سترګو مې تصویرونه تېرېدل چې زه په یوه کوټه کې پرته یم او څو کسان مې تر څنګ دي، داسې ډېر تصویرونه چې د شمېر وړ نه وو او پوښتنه یې کوله چې، پلار مې چېرته دی؟

له ځانه سره مې فکر کاوه زه ویشتل شوې یم خو باور مې نه کاوه. آیا هغه ټول خوب و که خاطره؟

همدا راز د پیسو موضوع هم ډېره ځورولم. د ډالې پیسې د ښوونځي لګښتونه او په شنګله کې د یوې نمرې ځمکې اخیستل و. هر وخت به مې چې ډاکټران له یو بل سره په خبرو لیدل فکر مې کاوه چې وایي: «ملاله پیسې نه لري، ملاله یې

د درملنې له پاره پیسې نه لري.» له ډاکټرانو څخه یو د لهستان و چې هر وخت به خپه ښکارېده. ما فکر کاوه چې هغه د روغتون مالک دی او خپه ځکه دی چې زه مې د درملنې لګښت نه شم ورکولای. له همدې امله مې یوه نرس ته اشاره وکړه چې کاغذ راته راوړي پرې ومې لیکل: «ولې خپه یې؟»

ځواب یې راکړ:

- خپه نه یم.

بیا مې ولیکل: «زما د درملنې لګښت څوک ورکوي؟»

ویې ویل:

- اندېښنه مه کوه. ستاسې دولت یې ورکوي.

له دې وروسته به یې چې هر وخت ولیدم خوشاله به و.

زه هر وخت د هرې ستونزې له پاره د یوې حل لارې په هڅه کې یم، له ځانه سره مې فکر کاوه چې کېدای شي وکولای شم د روغتون معلومات خونې ته لاړه شم او له هغه ځایه مې له مور او پلار سره خبرې وکړم. بیا مې له ځانه سره وویل: «ته خو پیسې نه لرې چې اړیکه ونیسې او آن دا چې د خپل هېواد کوډ هم نه لرې. باید له دې ځایه بهر لاړه شم کار وکړم، وروسته یې په پیسو یو مبایل واخلم او له پلار سره مې اړیکه ونیسم. هغه وخت بیا کولای شو چې ټول یو ځای ژوند وکړو.»

ګډ وډ فکرونه مې په ذهن کې ګرځېدل. فکر مې کاوه ډاکټر فیونا چې کومه نانځکه راته اخیستې شین رنګ لري او بیا یې په یوه سپین خرس بدله کړې وه. هر وخت به مې پوښتنه کوله: «هغه شین خرس یا نانځکه چېرته ده؟» سره له دې چې هر ځل به یې راته ویل چې دلته هېڅ شنه نانځکه نه وه. شین رنګ د ځانګړې پالنې د خونې و خو ما تر اوسه ویل چې یوه شنه ناوکۍ مې لرله.

یوازې څه چې ډاډ یې راکاوه ریحانه وه. هغې به ډېرې آراموونکو دعاوې ویلې او ما به مې شونډو ته حرکت ورکاوه چې آمین ووایم.

ټلویزیون به هر وخت غلی و پرته له هغې وخت نه چې اجازه یې راکړه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

«مسترچیف» خپرونه وګورم، په مېنګوره کې مې هم دا خپرونه خوښه وه. خو اوس هر څه بدل شوي و. وروسته پوه شوم چې هېڅ اجازه نه لرله چې کوټې ته مې ورځپاڼه راوړي او یا هم ماته څه ووایي.

له ځانه سره مې فکر کاوه چې کېدای شي پلار مې ژوندی نه وي له همدې امله ډېره وېرېدم. په دې وخت کې ډاکټر فیونا د تېرې اونۍ یوه پاکستانۍ ورځپاڼه راته راوړه، په هغې کې مې د پلار تصویر چاپ شوی و چې له جنرال کیاني سره د خبرو په حال کې و او وړاندې یوه مېرمن چې ټکرۍ یې په سر و او د ورور تر څنګ مې ناسته وه. ومې لیکل: «دا مې مور ده!»

په هغې ورځ ډاکټر جاوېد له خپل موبایل سره راننه ووت. ویې ویل:

- غواړم له مور او پلار سره دې خبرې وکړم.

سترګې مې له حیرانتیا نه وځلېدې.

هغه غوسه ناک ښکارېده خو ډېر مهربانه و. ویې ویل:

- یوازې ژاړې به نه، مبایل درکوم ته باید ډېره قوي وې.

شمېره یې ډایل کړه، خبرې یې ورسره وکړې بیا یې مبایل ماته راکړ.

د پلار غږ مې و. دا چې په غاړه کې مې یوه کړۍ وه خبرې مې نه شوای کولای. د غږ په اورېدو یې ډېره خوشاله شوم، د مخ له امله مې خندلی نه شوای خو په زړه کې ډېره خوشاله وم. پلار مې قول راکړ ویې ویل: «ډېر ژر راځم. ته آرام وکړه، تر دوو ورځو پورې به تاته در ورسېږم.» وروسته یې راته وویل چې ډاکټر جاوېد سپارښتنه کړې چې ونه ژاړم. ډاکټر له ما څخه غوښتل چې پیاوړې وم. دا اړیکه ډېره لنډه وه ځکه چې مور او پلار مې نه غوښتل زه ستړې شم. مور مې په ټلیفون کې دعا راته وکړه.

ما تر اوسه فکر کاوه چې له ما سره د دوی د نه راتګ دلیل دا و چې زما د درملنې له پاره یې پیسې نه لرلې، له ځانه سره مې ویل، له همدې امله تر اوسه په پاکستان کې دي چې زموږ ځمکه او ښوونځي وپلوري. هغه ځمکه چې اخیستې مو وه ډېره لږ وه او په دې هم پوهېدم چې کور او ښوونځي مو په اجاره

نیولي و، نو هغه به څه خرڅ کړي وای؟ کېدای شوای له بډایو به یې پور غوښت.

***

له هغې ټلیفوني اړیکې وروسته مې هم مور او پلار پوره نه و ډاډه شوي ځکه چې دوی زما غږ وانهورېده. چا چې له دوی سره خبرې کولې ګډ وډ خبرونه به یې ورته رسول. یو هم سرلښکر غلام قمر د سوات د نظامي عملیاتو قوماندان و. پلار ته یې ویلي و: «له انګرېزانو مې ښه خبرونه اورېدلي. موږ ډېر خوشاله یو چې زموږ لور جوړه شوې ده.» هغه ویلي وو «زموږ لور» دوی اوس زه د ټول هېواد لور بللم.

جنرال مې پلار ته ویل چې دوی اوس په ټول سوات کې پلټنه کوي او په سرحدونو کې هم په هغوی پسې ګرځي. زیاته کړې یې وه دوی پوهېږي چا چې په ما ډزې کړې وې، د طالبانو دوه ویشت کسیزه ډله وه چې دوه میاشتې مخکې یې د پلار په ملګري زاهد خان هم حمله کړې وه.

پلار مې هېڅ هم نه و ورته ویلي خو ډېر پرېشانه و.

ځکه چې دوی ډېر وخت وړاندې ویلي و چې د سوات سیمه یې له طالبانو څخه پاکه کړې ده. اوس همدا جنرال ورته وایي چې دوه ویشت کسه طالبانو څه کم دوه میاشتې هلته تېرې کړې وې. همدا راز پوځ ویلي و چې په زاهد خان د یوې کورنۍ شخړې له امله ډزې شوې وې. خو اوس یې ویل چا چې په زاهد خان ډزې کړې وې په ملاله یې هم حمله کړې وه. پلار مې غوښتل ورته ووایي: «تاسې پوهېدئ چې طالبان دوه میاشتې په سوات کې ګرځېدل. په دې هم پوهېدئ چې غواړې زما لور ووژني خو بیا مو یې هم مخه ونه نیوه؟» خو پوهېده چې دا پوښتنې کول به هېڅ ګټه ونه لري.

د جنرال خبرې تر اوسه هم پای ته نه وې رسېدلې.هغه مې پلار ته وویل سره له دې چې ملاله په هوښ راغلې خو په لیدلو کې ستونزه لري، پلار ډېر پرېشانه شوی و له ځانه سره یې فکر کاوه چې څنګه هغه دومره معلومات لري او زه یې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرم؟

هغه اندېښمن و چې زه به په پوره توګه ړنده شوې وم. هغه وخت يې د خپلې ګرانې لور په اړه تصور کاوه چې په تياره کې قدم ږدي او له پلاره پوښتي: «پلاره، زه چېرته يم؟»

دغه خبرونه دومره دردناک و چې نه يې غوښتل مور ته يې ووايي، سره له دې چې هېڅ کله نه شي کولای له مور څخه کومه خبره پټه کړي. په دې وخت کې يې له خپل خدای(ج) سره خبرې کړې وې: «زه داسې څه منلی نه شم، زه به هغې ته خپله يوه سترګه ورکړم.» خو دا چې دی په هغې وخت کې درې څلويښت کلن و، اندېښنه يې لرله چې سترګه به يې ماته کار راکړي کنه. په هغې شپه يې خوب نه و کړی. د بلې ورځې په سهار يې د پوليسو له يوه امنيتي مامور څخه هيله کړې وه، ټليفون يې ورکړي چې له ډګروال جنيد سره اړيکه ونيسي. پلار مې هغه ته په خپګان سره ويلي وو: «اورېدلي مې دي چې ملاله څه نه شي ليدی.»

هغه ځواب ورکړ: «که هغه کولای شي وليکي او ولولي نو څنګه ليدی نه شي؟ ډاکټر فيونا راته وويل چې لومړی يادښت يې ستاسې په اړه و.»

خو نه دا چې يوازې مې ليدای شوای آن چې يوه هنداره مې هم غوښتې وه. هغه وخت مې په هغې وړه کتابچه کې ليکلي وو: «هنداره» ځکه چې غوښتل مې مخ او وېښتان مې ووينم. نرسانو يوه سپينه وړه هنداره راته راوړه چې تر اوسه مې ساتلې ده. کله مې چې ځان وليد ډېره ووېرېدم. هغه اوږده وېښتان مې چې د ډول ډول جوړولو له امله به يې په ساعتونو هندارې ته ولاړه وم ورک شوي وو او د سر په کيڼه خوا مې آن يو وېښته هم نه و. په کتابچه کې مې وليکل: «وېښتان مې لنډ شوي دي.» داسې فکر مې کاوه چې طالبانو راباندې لنډ کړي دي. خو په اصل کې پاکستاني ډاکټرانو راباندې پرې کړي و. مخ مې هم په پخواني طبيعي ډول نه و داسې و لکه چا يې چې يوه خوا له منځه وړې وي او له کيڼې سترګې سره مې يو ټپ ښکارېده. تر اوسه مې توري او کليمې ځای په ځای

ليکلې. هغه وخت مې وليکل: «ماته څه پېښ شوي دي؟»

همدا راز مې وليکل: «څراغونه مړه کړئ.» ځکه چې د څراغونو په لګېدو سره مې سر دويم ځلي شديد درد پيداکړ.

وروسته ډاکټر فيونا وويل چې ماته يوه بده پېښه شوې.

ورته ومې ليکل: «په ما ډزې شوې دي؟ پلار مې څنګه دی؟»

هغې ځواب راکړ چې د ښوونځي په بس ګاډي کې ډزې را باندې شوې دي. ويل يې چې په دوو نورو خورلڼو مې هم مرمۍ لګېدلې دي، زياته يې کړه چې د دوه نورو نومونه نه پېژني. راته تشريح يې کړه چې مرمۍ مې له کيڼې سترګې سره چې ټپ يې تر اوسه ښکاري ننوتلې وه او بيا مې په اوږو کې وراندې تللې وه. دغې مرمۍ کولای شول چې سترګه مې له منځه يوسي او يا مې هم ماغزو ته لاړه شي. په واقعيت کې له دې پېښې زما نجات يوه معجزه وه. کوم احساس مې نه لاره ځکه چې اوس خو دا پېښه شوې وه. يوازې په دې خپه وم چې تر حملې مخکې مې وخت نه و پيداکړی چې خبرې ورسره وکړم. هغه خبرې چې دوی ته مې بايد کړې وای اوس به يې هېڅ وانه وري. هغه کس چې ډزې راباندې کړې وې په اړه مې يې په ذهن کې بد فکر نه لاره، د غچ په اړه مې هېڅ فکر نه کاوه. يوازې زړه مې غوښتل چې سوات او خپل کور ته لاړه شم

له هغې وروسته مې په ذهن کې ډول ډول فکرونه وګرځېدل خو نه مې شوای کولای خيال او حقيقت سره بېل کړم. د ډزو کيسه چې زما په ياد وه په بشپړه توګه يې له هغه څه سره توپير لاره چې پېښ شوي و. زه مې له پلار سره په يوه بل ګاډي کې چې د ګل په نوم نجلۍ په ګډون څو نورې نجونې هم راسره وې ناست و. چې ناڅاپه دوه طالبان راپيداشول چې توري جامې يې اغوستې وې. له دوو څخه يې يوه زما په لور وسله ونيوه چې يوه وړه مرمۍ يې زما په بدن ونښته. په دې خيال کې مې په پلار هم ډزې وشوې.

وروسته هر څه ګډ وډ کېږي، زه د ناروغانو په يوه کټ پرته يم، هلته ډېر خلک ليدل کېږي، سترګې مې د پلار په لټه پسې سرګردانه دي. په پای کې هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیداکوم او هڅه کوم خبرې ورسره وکړم خو خبرې نه شم کولی. په نورو خیالونو کې به په نورو ځایونو وم لکه په اسلام آباد کې د جناح بازار، د چینې بازار چې هلته ناڅاپه ډزې راباندې کېږي. آن یو ځل مې خوب لیده چې ډاکټر هم د طالبانو له ډلې څخه وي.

کله به چې په هوش راتلم، زړه مې غوښتل چې په دې پېښو پوهه شم. څوک به چې راتلل اجازه یې نه لرله چې خپل موبایل هم د ننه راوړي، خو ډاکټرې فیونا به هر وخت خپل آیفون ورسره راووړ ځکه چې هغه د بېړنیو حالاتو ډاکټره وه. کله به چې هغې آیفون کېښود غوښتل به مې په گوگل کې خپل نوم وپلټم، خو سخته وه ځکه چې د سترگو د لید د ستونزې له امله مې نه شوای کولای توري سم ولیکم. غوښتل مې بربېښنالیک مې خلاص کړم خو پټ نوم مې یې په یاد نه و.

په پنځمه ورځ مې خبرې کړای شوای خو غږ مې د پخوا په څېر نه و. کله چې ریحانه راغله له اسلامي اړخه مو د حملې په اړه خبرې وکړې. هغې ته مې وویل:

- هغوی په ما ډزې وکړې؟

هغې ځواب راکړ:

- هوکې همداسې ده. د نړۍ هېڅ مسلمان باور نه شي کولی چې یو څوک دې داسې جنایت وکړای شي. مور مې وایي کېدای شي هغوی مسلمان نه وي. دوی داسې کسان دي چې ځانونو ته مسلمانان وایي خو عملونه یې اسلامي نه دي.

مور د دې په اړه چې د بېلابېلو او مشخصو دلایلو له امله ټولې پېښې څه ډول رامنځ ته کېږي او بله دا چې زده کړه نه یوازې د نارینه و بلکې د ښځو حق هم دی، خبرې وکړې. ما د یوې مسلمانې نجلۍ په توگه د خپلو زده کړو د حق په اړه خبرې وکړې.

****

ځنگه چې په خبرو کولو وتوانېدم د ډاکټر جاوېد په ټیلیفون مې له مور او پلار

سره خبرې وکړې. دې ته په اندېښنه کې وم چې غږ به مې بل ډول اورېدل کېږي. له همدې امله مې له پلاره وپوښتل:

غږ مې بدل شوی دی؟

ځواب یې راکړ:

- نه د پخوا په څېر دی او نور به هم ښه شي. ډېره خو په عذاب نه یې؟

ومې ویل:

- ښه یم خو د سر درد مې دومره سخت دی چې نور یې زغمی نه شم.

پلار مې ډېر پرېشانه شو. فکر کوم هغه زما د سر له درد څخه په لوی درد اخته شو. په ټولو اړیکو کې به یې پوښتنه کوله چې آیا سر درد مې ښه شوی دی کنه؟ له هغې وروسته به مې یوازې ورته ویل چې حالت مې ښه دی. زړه مې نه غوښتل هغه ناآرام شي یوازې دا پوښتنه مې ترې کوله چې دوی څه وخت راځي؟

تر دې وخته یې د راولپنډۍ په روغتون کې یوه اونۍ تېره کړې وه او له دې نه وو خبر چې بېرمېنگهم ته به څه وخت لېږل کېږي. مور مې دومره ناهیلې شوې وه چې پلار ته مې یې ویلي و: «که تر سبا پورې د تلو خبر رانه کړې زه د خوړو اعتصاب کوم.»

وروسته مې پلار امنیتي مامور ته ورغلی او هغه ته یې دا خبره کړې وه. هغه مامور وېرېدلی و او پلار ته یې ویلي وو چې اسلام آباد ته به یې د سفر کارونه برابر کړي او هلته به هرڅه ورته ترتیب کړل شي.

کله مې چې پلار بېرته مور ته راغئ ورته ویې ویل: «ته یوه لویه ښځه یې. تل به مې فکر کاوه زه او ملاله ښه مبارزین یو خو ته د شکایت په کړلو تر موږ ښه پوهېږې.»

دوی په اسلام آباد کې «د کشمیر کور» هوټل ته چې د پارلمان د غړو له پاره ځانگړی شوی دی ولېږل شول. تر اوسه هم تر سختو امنیتي تدبیرونو لاندې و، آن که به مې پلار سلمانی ته هم تلو یو پولیس به یې تر څنگ ناست و، نه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلمان یې غاړه ټېپي کړې.

اوس یې د دوی ټلیفونونه هم ورکړي له یو بل سره مو ډېرې خبرې وکړې. هر وخت به چې ډاکټر جاوېد له پلار سره اړیکه نیوله د هغې مبایل به بوخت و. بیا مې د مور یوولس رقمي شمېره ورکړه، ډاکټر جاوېد حیران شو، فکر یې وکړ چې حافظه مې ښه کار کوي.

خو مور او پلار مې تر اوسه په ستونزو کې ژوند کاوه. دوی نه پوهېدل چې ولې تر اوسه بېرمېنگهم ته لېږل شوي نه دي. ډاکټر جاوېد هم نه پوهېده چې ولې تر اوسه هغوی راغلي نه دي.کله چې هغوی وویل چې دوی هم د دې انتظار په لامل نه پوهېږي، جاوېد اړیکه ونیوه بیا یې دوی ته ډاډ ورکړ چې ستونزه پوځ نه ده جوړه کړې ستونزه په دولت کې ده.

د کورنیو چارو وزیر رحمان ملک هیله لرله چې له دوی سره یو ځای بېرمېنگهم ته راشي ځو په روغتون کې یو گډ مطبوعاتي کنفرانس ولري. همدا لامل شوی و چې د دوی سفر وځنډول شي. هغه همدا راز غوښتل ډاډه شي چې مور به د انگلېستان له دولت څخه د سیاسي پناه غوښتنه نه کوو ځکه چې دا به یې د دولت له پاره تر ټولو لوی شرم وي. په پای کې یې په څرگنده پوښتنه ترې وکړه چې آیا داسې کوم هوډ لري او کنه. ډېره د ملنډو وړ وه ځکه چې مور مې تر اوسه سیاسي پناه نه پېژنده او پلار مې هم هېڅ کله د داسې یوې موضوع په اړه فکر نه و کړی.

کله مې چې کورنۍ د کشمیر په کور کې ځای په ځای شول، هلته یې له سونیا شهید سره چې د شیذې مور وه کتلي و. هغه نجلۍ چې د خوشال ښوونځي نجونو ته یې د اسلام آباد د سفر امکانات برابر کړي و. هغې فکر کړی و چې دوی له ماسره انگلېستان ته راغلي خو کله چې پوه شوې وه چې دوی تر اوسه په پاکستان کې انتظار دي حیرانه شوې وه. دوی ته ویل شوي و چې د بېرمېنگهم لور ته هېڅ ټکټ نشته.

سونیا دوی ته جامې راوړې وې ځکه چې دوی هر څه په سوات کې پرېښې و.

بیا یې د زرداري د دفتر د ټلیفون شمېره پلار ته راوړې وه. پلاره اړیکه یې ورسره نیولې وه او زرداري ته یې پیغام پرېښی و. په همدې شپه زرداري دوی ته زنگ وهي او د هر څه ضمانت ورته کوي چې ورته برابر به یې کړي. سونیا د هغو کلونو په اړه خبرې وکړې چې په زندان کې وه ویلي یې وو: «زه په ښه توگه پوهېږم چې له اولاد څخه بېلتون څومره سخت وي.»

د دې په اورېدو سره مې چې دوی به تر دوو ورځو پورې به په بېرمېنگهم کې وي یوازې یوه هیله ترې وکړه. پلار ته مې وویل:

«د ښوونځي بکس مې درسره راوړه. که سوات ته نه شې تلای خیر دی نور کتابونه راته واخله. د مارچ په میاشت کې آزموینې پیلېږي.» زړه مې غوښتل بیا هم لومړۍ درجه واخلم. تر ټولو ډېر مې غوښتل فزیک مې راوړي ځکه چې د دې کتاب درسونه تر نورو یو څه سخت دي، باید چې شمېرې یې تمرین کړم. فکر مې کاوه چې د نوومبر په میاشت کې به خپل کور ته لاړ شو.

د مور او پلار راتلو لس ورځې وخت ونیو. له دوی پرته راته هغه لس ورځې د سلو ورځو په اندازه اوږدې شوې. ورځې او شپې ډېرې ستړې کوونکې وې، سم خوب مې هم نه راته. د کوټې ساعت ته به مې کتل د وخت تېرېدو ډاډ را کاوه چې ژوندۍ یم. په ژوند کې د لومړي ځل له پاره سهار وختي ویښېدم.

په حقیقت کې به هره ورځ سهار په اوو بجو کله به چې نرسان راتلل له خوبه ویښېدم. نرسانو او مېرمن فیونا به لوبې راسره کولې. د روغتون کارکوونکي او نرسان پر ما ډېر مهربانه و، په ځانگړې توگه آیما چودري[i] او سرطبیب جولي تریسي[ii] چې ترځنگ به مې کېناستل او لاس به مې یې نیوه. د پاکستان مې یوازې یو ټکرۍ لاره چې ډگروال جنید زما له پاره د ډالۍ په څېر ډاکټر فیونا ته ورکړې و. وروسته دوی پلورنځي ته تللي وو او جامې یې راته اخیستې وې.

دوی نه پوهېدل چې یوه نوې سواتۍ پېغله څه ډول جامې اغوندي. دوی د لنډو

[i] Yma Choudhury
[ii] Julie Tracy

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمیسونو، پتلونونو، د خوب جامو، او جرابو له ډکو کڅوړو سره کوټې ته راغلل.
آیما پوښتنه وکړه: «کوم رنګ دې خوښېږي؟» البته چې زما خړ رنګ خوښېده.
دوی به له دې امله راته اندېښنه کوله چې ډوډۍ مې نه خوړه خو اصلاً مې د دوی د روغتون خواړه نه خوښېدل. له دې هم وېرېدم چې حلال دي کنه.
نرسانو پوښتنه رانه وکړه:
- څه ډول خواړه دې خوښېږي؟
ځواب مې ورکړ:
- سور کړی چرګ.
آیما به هره غرمه سور کړی چرګ او کچالو راته اخیستل، آن چې یوه ورځ یې خپله خواړه راته پاخه کړل.
هغوی زما د ساعت تېري له پاره یو ډي وي ډي فلېیر راووړ. لومړی فلم مې چې ولید «د بېکهم په څېر یې شوټ کړه» و، د یوې سک مذهبه[i] نجلۍ کیسه وه چې له خپلو ناخوښو فرهنګي دودونو سره یې مبارزه کوله او له فوټبال سره یې مینه وه. په دې فلم کې چې کله نجونو په نیمه لوڅو ځانونو د فوټبال لوبه کوله ورته حیرانه شوم له نرسانو مې هیله وکړه چې بند یې کړي.له هغې وروسته به هغوی کارټوني فلمونه راته راوړل. د خرش پرش (شرک) فلمونه مې وکتل. کیڼې سترګې مې تر اوسه هم سم څه نه لیدل، له همدې امله به مې د فلم کتلو په وخت کې پټوله، له کیڼ غوږ مې وینه راتله، په هغه کې به یې هر وخت مالوچ ایښودل. یوه ورځ مې چې لاس په خېټه ایښی و له یوه نرس پوښتنه وکړه:
- دا را وتلي څه شی دي؟
معده مې لویه او کلکه شوې وه خو په دلیل یې نه پوهېدم.
ځواب یې راکړ:
- د سر د کاسې یوه برخه دې ده.
ډېره ووېرېدم.

---

[i] سیک د هند په دینونو کې د شاګرد په معنی دی

د خبرو له پیل وروسته، د لومړي ځل له پاره دویم ځلي وګرځېدم. لاسونو او پښو مې هېڅ ستونزه نه لرله، پرته له ښي لاس څخه مې چې په سمه توګه یې حرکت نه کاوه، ځکه چې مرمۍ مې ورمېږ ته ننوتې وه له همدې امله په لاره ګرځېدای نه شوی. لومړي قدمونه مې دومره په سختۍ اخیستل، داسې مې احساسوله چې سل کیلومتره منډه مې کړې ده. ډاکټرانو ویل چې ښه به شم یوازې مې فزیوتراپي ته اړتیا لرله چې عضلې مې بېرته کار پیل کړي.
یوه ورځ یو بل فیونا راغئ، فیونا الکساندر هغې راته وویل چې د روغتون د مطبوعاتي څانګې مسول دی. ډېره راته په زړه پورې وه ځکه چې هېڅ کله فکر نه شم کولای چې د سوات کوم روغتون دې یوه مطبوعاتي څانګه ولري. څو پورې چې د مطبوعاتي څانګې مسول نه و راغلی نه پوهېدم چې څومره تر پاملرنې لاندې یم.
د پاکستان د پرېښودو تصویرونه او دا چې بېرمېنګهم ته ځو خپاره شوي وو او رسنۍ هم ژر پوهېدلې وې چې مطلب مو بېرمېنګهم دی. زموږ د رارسېدو سره سم د سکای نیوز هلیکوپټر ډېر ژر د روغتون په سر دورې وهي د جاپان او اسټرالیا په ګډون له ټولې نړۍ څخه دوه سوه او پنځوس خبریالان روغتون ته راځي. فیونا الکساندر د خبریالۍ شل کلنه تجربه لرله او د بېرمېنګهم پوسټ[i] اېډېټر هم و. سره له دې هغه په ښه توګه پوهېدو چې هغوی ته څه ډول خبر ورسوي او روغتون ته د دوی د راتلو مخه ونیسي. له هغې وروسته به روغتون زما په اړه خبرونه د رسنیو او خبریالانو په واک کې ورکول.
ډېر شخصیتونه له ماسره د کتنې له پاره انتظار وو، دولتي وزیران، دیپلوماتان، سیاستوال او آن د کنتربري[ii] له ښار څخه د لوی رهبر استازی هم راغلی و. ډېرو یې د ښایسته ګلونو ګېډۍ راته راوړي وې.
یوه ورځ فیونا الکساندر د کارډونو او د لوبو د سامانونو یوه ډکه کڅوړه راته راوړه.

---

[i] Birmingham Post
[ii] Canterbury.د انګلیستان په جنوب ختیزه برخه، د کنت په ولسوالۍ کې یو ښار دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر مې کاوه چې دا ډالۍ به مسلمانانو د لوی اختر له امله رالېږلې وي خو کله مې یې چې د رالېږلو نېټې ولیدې چې د ډېر مخکې وخت دي پوه شوم چې تر اختر پورې هېڅ اړه نه لري. دا ډالۍ د نړۍ له بېلابېلو هېوادونو څخه وې چې ماته یې د روغتیا هیله کوله چې ډېری یې د زده کوونکو له خوا وې. زه ډېره حیرانه وم او فیونا په خندا وویل:

- تر اوسه دې ټول نه دي لیدلي!

هغه وویل چې تر اوسه یې ډېرې کڅوړې او د آتو زرو په شاوخوا کې کارډونه نه دي کتلي. چې ډېرو یې پته لیکلې وه: «بېرمېنګهم د ملالې روغتون» یوه یې آن داسې لیکلي و: «هغې نجلۍ ته چې حمله پرې شوې وه، بېرمېنګهم» په دې پته هم تر روغتون پورې را رسېدلي وو. ډېرو هم د لورولۍ وړاندیزونه کړي وو لکه زه چې کورنۍ نه لرم او آن یوه خو له ماسره د واده وړاندیز هم کړی و.

ریحانې ویل چې له ټولې نړۍ څخه په میلیونونو ماشومانو له ما څخه ملاتړ ښودلی او دعا یې راته کړې ده. وروسته مې پام شو چې زما ژوند خلکو ساتلی و.

خلکو نورې ډالۍ هم رالېږلې وې. ډېر کارتنه شیریني او ډول ډول نانځکې په ډالیو کې ښکارېدې.

تر ټولو قېمتي ډالۍ د بې نظیر بوټو د زامنو بلاول[i] بوټو او بخت آور[ii] له خوا وې. د ډالیو په منځ کې یې د خپلې مور دوه ټکري راته لېږلې وو. هغه وخت مې یې شالونه پوزې ته نژدې کړل چې د بې نظیرې بوی په کې حس کړم. وروسته مې په یوه کوتي تړل شوی یو تور اوږد وېښته، پیداکړ چې دا ماته تر ټولو بهترینه ډالۍ ښکاره شوه.

هغه وخت پوه شوم چې طالبانو پر دې حملې سره زما مبارزه نړیواله کړې وه.

په داسې حال کې چې په تخت د نوې نړۍ له پاره لومړیو قدمونو اخیستو ته انتظار وم، د ملګرو ملتونو د ښوونې او روزنې استازی ګورډن براون[iii] او د

(i) Bilawal
(ii) Bakhtawar
(iii) Gordon Brown

انګلېستان پخواني لومړي وزیر د «زه ملاله یم» په شعار سره یوه بیانیه صادره کړه چې تر ۲۰۱۵ م کال پورې به هېڅ شاګرد هم له ښوونځي څخه نه بې برخې کېږي. د دولت، وزیرانو، د فلم د لوبغاړو او همدا راز زموږ د وروستي والي سر اولاف کرویه مشرې لور[i] له خوا پیغامونه را ولېږل شول. هغې لیکلي وو دا چې په پښتو لیکلی او لوستلی نه شي شرمېږي. سره له دې چې بابا یې په پښتو خبرې کولې. آن چې یو پیغام زما د خوښې لوبغاړې انجیلا جولي له خوا رالېږل شوی و. زړه مې غوښتل چې دا ټول منیبې ته ووایم.

خو هغه وخت نه پوهېدم چې بیا به کور ته لاړه نه شم.

(i) Sir Olaf Caroe

(c) ketabton.com: The Digital Library

موسکا یې ترې غلا کړې وه

کله مې چې کورنۍ د بېرمېنګهم په لور پرواز وکړ، د ځانګړې پالنې له څانګې څخه د څلورمې کوټې پنځلسمې او نولسمې برخې ته ولېږل شوم. هغې کوټې چې څو کړکۍ یې لرلې او کولای مې شول د لومړي ځل لپاره انګلېستان ووینم. له ځانه مې وپوښتل: «نو غرونه چېرته دي؟» منظرې باراني او مرطوبې وې، سره له دې مې له ځانه سره فکر وکړ، کېدای شي پټ شوي وي. زه تر هغې وخته نه پوهېدم چې د انګلېستان ځمکه لږ لمر لري. له کوڅې او کور پرته څه نه لیدل کېږي. د سرو خښتو یو ډول جوړ کورونه چې د ټولو رنګونه هم سره ورته وو. هر څه آرام او منظم ښکارېدل.

ډاکټر جاوېد راته وویل، کورنۍ مې په لارو ده، مرسته یې راسره وکړه چې کښېنم. زه ډېره حیرانه وم. د دې شپاړسو ورځو په بهیر کې له هغه وخته چې په ډزو وویشتل شوم او په مېنګوره کې مې له خپل کور سره خدای په آماني وکړه، په څلورو روغتونونو کې بستر شوم او په زرګونو میله مې سفر کړی و. داسې مې احساسوله چې شپاړس کلونه تېر شوي دي. وروسته ور خلاص شو او آشنا غږ مې تر غوږو شو: «جاني!» اوه «زما ګرانې پیشی!»

هوکې خپله دوی وو، دوی زما لاسونه مچو کول.

د دوی مخه مې نه شوای نیولای، ډېرې اوښکې مې تویې کړې. په دې ټول

وخت کې چې په روغتون کې یوازې وم یو څاڅکی اوښکې مې نه وې بهېدلې. خو اوس مې یې مخه نه شوای نیولی. پلار او مور مې هم ژړل. احساسوله مې څه پسې چې ډېره سرګردانه وم پیدا مې کړل. ورونو مې راته ویل: «ملالې ډېر درپسې خپه شوي و.» خو ډېر ژر یې پام نانځکو ته واوښت. کله چې خوشال غوښتل په لپټاپ کې مې لوبې وکړي بیا مې شخړه ورسره پیل شوه.

مور او پلار ته مې ډېره حیرانه وم. دوی هم اوږده سفر ستړي کړي وو، دوی په دې لږ موده کې ډېر مشران ښکارېدل، د سپینو وېښتو تارونه مې یې په سر لیدل. د دوی په حالت پوهېدم چې په داسې حال کې زما په لیدلو ډېر پرېشانه وو. سره له دې چې د خپلې پرېشانۍ د پټېدو هڅه یې کوله. د ډاکټر جاوېد له راتلو مخکې یې دوی ته داسې خبر ورکړی و: «کومه نجلۍ چې غواړئ ووینئ لس په سلو کې ښېرته جوړه شوې. تر اوسه پورې نوي په سلو کې جوړه نه ده.»

خو دوی نه پوهېدل چې نیم مخ مې کار نه کوي له همدې امله مې موسکا نه شوای کولای. کیڼه سترګه مې پړسېدلې وه، نیم وېښتان مې تویې شوي وو او خوله مې یوې خواته کږه وه، لکه ښکته چې کش شوې وي، سره له دې کله مې چې غوښتل موسکه شم، ډېره کږه ښکارېده. همدا راز مې له یوه غوږ څخه هېڅ نه اورېدل، د ماشومانو په ژبه مې خبرې کولې داسې لکه یو وړوکی ماشوم چې خبرې کوي.

کورنۍ ته مې یې د پوهنتون د محصلینو په یوه شپه غالي کې ځای ورکړ. د روغتون مسولینو فکر وکړ چې په روغتون کې به ژوند ورته سخت وي، ځکه چې ژر به د خبریالانو له خوا محاصره شي او دوی غوښتل چې له ما څخه د ریکوري په دې حساسو شېبو کې ساتنه وکړي. کورنۍ مې پرته له هغې جامو چې اغوستې یې وې او د شیذې مور سونیا ورته اخیستې وې نور څه له ځانه سره نه لرل، ځکه په نهم د اکتوبر کله چې دوی سوات پرېښود نه پوهېدل چې بیا به کور ته راشي او کنه.

کله چې شپه غالي ته لاړل، د ماشومانو په څېر یې ژړل. تر دې وړاندې زه هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت خوشاله وم او ژوندی زړه مې لاره. پلار به مې هر چا ته په ویاړ ویل: «زما آسماني موسکا او زما آسماني موسکاوې.» اوس یې په عاجزۍ سره مور ته وویل: «هغه ښکلې څېره او هغه ځلېدونکی مخ له منځه تللی. د دې له شونډو یې خندا اخیستې ده. طالبان ډېر بې رحمه دي، هغوی یې خندا ترې غلا کړې ده. یو کس ته گرده نړۍ ورکوی شو خو خندا او خوشالي هېڅ کله هم بېرته نه ورکول کېږي.»

دا ستونزه مې د مخ د عصبي رشتې له امله وه. هغه وخت ډاکټران ډاډه نه و او ویل یې که ضرر یې لیدلی وي، کېدای شي په خپله جوړه شي. مور ته مې تسلې ورکوله که مخ مې بېرته په پخواني حالت نه وي هم یې په کیسه کې نه یم. زه هغه څوک وم چې تل به مې خپلې ظاهرې څېرې او د وېښتانو ډول ته ارزښت ورکاوه. خو کله چې څوک له مرگ سره لاس او گرېوان وي هرڅه بدلېږي. هغه وخت مې ورته وویل:

- ماته مهمه نه ده. آن که ونه خندی شم او سترگې هم ونه رپوی شم. زه تر اوسه خپله یم ملاله یم! تر ټولو مهم دا دي چې خدای[ج] مې ژوند بېرته راته وباښه.

نو بیا به مې چې مور هر وخت روغتون ته راتله خندل به مې یا به مې هڅه کوله موسکه شم. یوه پټ خپگان به مې د مور څېره پټوله. د یوې سرچپه هنداري په څېر وه، هر ځل به مې چې خندل د مور په څېره کې به مې پرېشاني ښکارېده. هغه وخت به مې پلار مور ته کتل. هر وخت به مې د مور په سترگو کې دا پوښتنه لوستل کېده: «ملاله ولې داسې شوې ده؟» کومه نجلۍ یې چې نړۍ ته راوړې وه او پنځه لس کاله یې په شونډو موسکا خوره وه. یوه ورځ مې پلار ترې وپوښتل:

تورپیکۍ ستا نظر څه دی؟ حقیقت ووایه. آیا دا زما گناه ده؟

هغې ځواب ورکړ:

- نه، تا ملاله نه ده هڅولې چې غلا وکړي او یا څوک ووژني. هغې د خپل حق له پاره مبارزه وکړه.

سره له دې چې پلار مې پرېشانه و چې که په راتلونکي کې هر ځل زما موسکا وېني دا حمله به ور په یاد کېږي. یوازې دا بدلون مې نه و کړی، په سوات کې چې وم دومره حساسه وم چې د هرې ورې موضوع له پاره به مې ژړل خو اوس په بېرمېنگهم کې به مې له ډېر درد سره هم شکایت نه کاوه.

روغتون به نورو کسانو ته د راتلو اجازه نه ورکوله. ځلور ورځې وروسته کله مې چې کورنۍ راورسېده یوه ډله سیاستوال روغتون ته راغلل. هغوی له درېو هېوادونو څخه چې له ماسره یې مرسته کړې وه راغلل، د پاکستان د کورنیو چارو وزیر رحمان ملک، د برتانیې د بهرنیو چارو وزیر وېلیام هېگ او د عربي متحده اماراتو د بهرنیو چارو وزیر شیخ عبدالله بن زاید وو. دوی اجازه نه لرله چې له ما سره ووینې. سره له دې چې له پلار او ډاکټرانو سره یې کتلي و.

پلار له دوی سره له کتنې وروسته پرېشانه ښکارېده ځکه چې رحمان ملک ورته ویلي وو: «ملالې ته ووایاست چې خپل ملت ته یوه مسکا وکړي.» ځکه دا یوازینی کار و چې وس مې یې نه لاره.

رحمان ملک پلار ته تشریح کړې وه چې ویشتونکی د عطاءالله خان په نوم یو طالب و چې په سوات کې د ۲۰۰۹ م کال په عملیاتو کې نیول کېږي او بیا له درېو میاشتو بند وروسته یې بېرته خوشې کوي. د رسنیو راپور ښوده چې هغه د جهانزېب په پوهنتون کې د فزیک په برخه کې زده کړه کړې وه. مالک ادعا وکړه چې په افغانستان کې د حملې نقشه پروگرام شوې وه. هغه ویل چې د عطاءالله د سر له پاره یې یو میلیون ډالره جایزه ایښې ده او پلار ته یې قول ورکړی و چې هغه به خامخا پیداکړي.

موږ باور ونه کړ، ځکه چې تر اوسه یې، د بې نظیر بوټو، کومو کسانو چې د جنرال ضیاء د الوتکې په راغورځولو کې لاس لاره او همدارنگه زموږ د لومړني لومړي وزیر لیاقت علي خان وژونکي هم نه وو نیولي.

پر ما له حملې وروسته یې یوازې دوه کسان نیولي وو، زموږ بې وزله ډرېور عثمان بهایي جان او د ښوونځي مالي چې د عثمان بهایي جان ټلیفون ته یې ځواب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړی و او له دې پېښې یې خبر کړی و. مالي کس له څو ورځو بند وروسته خوشې شو خو عثمان بهايي جان تر اوسه هم له پولیسو سره دی ځکه چې کېدای شي د حمله کوونکي په پېژندلو کې له دوی سره مرسته وکړي. کله مې چې دا خبر واورېد ډېره پرېشانه شوم. عثمان بهايي جان یې د څه له پاره نیولی؟ ولې یې عطاء الله تر اوسه نه دی نیولی؟

د ملګرو ملتونو سازمان د نوومبر په لسمه چې یوه میاشت او یوه ورځ له دې ورځې وروسته ده د «ملالې ورځ» په نوم ونوموله. دې موضوع ته مې ډېر پام ونه کړ ځکه چې له دې یوه ورځ وروسته مې یو سخت عملیات په مخ کې لاره او ټاکل شوې وه چې د مخ اړوند عصبي رشتې له پاره مې عملیات وکړي. روغتون به خبریالانو ته تازه خبرونه ورکول خو د دې عملیات په اړه یې څه نه وو ورته ویلي، ځکه چې له دې باید څوک نه وای خبر شوي.

د نوومبر په یوولسمه یې عملیات خوني ته یوړم چې دغه جراحي د ریچارډ ایروینګ په نوم یو ډاکټر ترسره کړې وه. هغې ماته تشریح کړه چې دغې عصبي رېښې د مخ په یوه خوا امر کاوه او کینه سترګه مې یې پټه او لوڅه کوله او پوزه مې یې حرکت ته برابروله، پورتنۍ وروځې مې یې پورته کولې او په پای کې مې د هغې په وسیله کولای شول موسکا هم وکړم. د دې عصبي رېښې رغول دومره سخت وو چې آته ساعته او دېرش دقیقې وخت یې ونیو. ډاکټر لومړی زما غوږ له هر ډول ټپ او هډوکي له ټوټو پاک کړی و او پوه شوی و چې د کیڼ غوږ پردې مې ژوبلې شوې دي. بیا یې د مخ عصبي رېښې له شقیقه هډوکي څخه چې د سر کاسې ته ننوزي پسې واخیستې او د هډوکو ټوټې چې زما ژامه یې له حرکته غورځولې وه پورته کړې. وروسته پوه شو چې دوه سانتي متره عصبي رېښه په بشپړه توګه له منځه تللې وه.

عملیات په ښه توګه ترسره شول، سره له دې چې درې میاشتې وخت یې ونیو. په دې سره به مې د مخ کینه خوا ورو ورو په حرکت پیل وکړي. ماته یې ویلي وو چې هنداړې ته مخامخ مخ ته ورزش ورکړم.

ښاغلي ایروینګ وویل چې له شپږو میاشتو وروسته به عصبي رېښه دویم ځلي په کار پیل وکړي. سره له دې چې هېڅ کله به هم د پخوا په څېر نه وي. خو ډېر ژر مې موسکا وکړه او سترګې مې ورپولې او همدارنګه د اونیو په تېرېدو سره مې مور او پلار په مخ کې نوي حرکتونه لیدل.

سره له دې چې مخ زما و خو مور او پلار مې له ما څخه ډېر خوشاله کېدل.

وروسته ښاغلي اېروینګ وویل چې د روغتون په تېرو شلو کلونو کې د مخ د عصبي رېښو دا تر ټولو ښه پایله وه، په دې وخت کې اتیا په سلو کې ښه شوې وم.

ورو ورو مې د سر درد هم ورک شو، بېرته مې کولای شوی مطالعه وکړم. د «اوز حیرانوونکي جادوګر» کتاب مطالعه مې پیل کړه چې ګورډن براون راته رالېږلی و. د دوروتي کیسه وه چې له هڅو سره یې څه ډول کور ته تلو او د بې زړه زمري او اوسپنیز سړي په څېر تریو و چې زه یې ځانته جذب کړم.

هغه باید له ډېرو خنډونو څخه تېر شي ترڅو خپل مقصد ته ورسېږي او زه فکر کوم کله چې وغواړئ خپلې موخې ته ورسېږئ، کېدای شي ستاسې په مخ کې خنډونه شته وي خو حقیقت دا دی چې باید له ناهیلی پرته ادامه ورکړئ. زه د دې کتاب له مطالعې دومره اغېزمنه وم چې کیسه مې یې پلار ته هم وکړه. هغه ډېر خوشاله و ځکه پوهېده چې حافظه مې کار کوي یو څه یادوی شم او په جزیاتو یې بېرته تشریح کوی شم، نو حافظه مې په ښه توګه کار کوي.

زه پوهېدم چې مور او پلار مې حافظې ته اندېښنه لري، ځکه چې دوی ته مې وویل چې د حملې وخت مې په یاد نه دی او همدا راز مې د خپلو ملګرو نومونه هېر کړي و. یوه ورځ مې پلار پوښتنه وکړه:

- ملالې کولای شې پښتو ټپې راته ووایې؟

دا ټپه ورته وویله:

- که خپل سفر د یوه مار له لکۍ څخه پیل کړئ، ستاسې مطلب به د هغې د سر له زهرو ډکه نړۍ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه بيت د پاکستان چارواکو ته اشاره کړي چې په لومړيو کې يې له ملېشو ځخه ګټه واخيسته خو اوس په هغې ځا کې چې خپله يې ژور کړی و لوېدلي دي.

وروسته مې وويل:

- زه غواړم چې يوه ټپه له سره وليکم.

دغه ټپې زموږ د سيمې د سل کلن حکمت يوه برخه ده او نه بايد چې هغه بدل کړو.

- کوم شعر؟

ځواب مې ورکړ:

- دغه ټپه:

که له زلمو نه پوره نه شوه
ګرانه وطنه جينکۍ به دې ګټينه

خو زما زړه غواړي چې داسې شي:

که له زلمو نه شوه که نه شوه
ګرانه وطنه جينکۍ به دې ګټينه

پلار وخندل او د تل په څېر يې دا کيسه بيا هم راته تشريح کړه.

***

په لوبغالي کې مې له يوه فيزيوتراپيست سره تمرين کاوه چې پښې او لاسونه مې ببرته په ښه توګه حرکت وکړي.

د ډسمبر په شپږمه د لومړي ځل له پاره له روغتون ځخه ووتم.

آيما ته مې ويلي وو چې په طبيعت مينه يم، هغه يو پروګرام راته جوړ کړی و چې دوه تنه کارکوونکي زه او مور مې ببرمېنګهم بوتانيکال بڼ ته چې له روغتون سره نژدې دی لاړ شو. هغوی مې پلار ته اجازه ور نه کړه چې له موږ سره لاړ شي. دا

چې پلار په رسنيو کې ډېر ښکاره شوی و نو کېدای شي څوک يې وپېژني. سره له دې ډېره خوشاله وم او د لومړي ځل له پاره چې بهر ته ووتم انګلېستان او په ځانګړي توګه ببرمېنګهم مې وليدل.

ماته ويل شوي وو چې بايد په ګاډي کې له کړکۍ سره نژدې نه بلکې د ګاډي په منځ کې کېنم. زړه مې غوښتل د دې نوي هېواد ننداره وکړم. په اصل کې متوجه نه شوم چې د ګاډي په منځ کېناستل زما د ساتنې له امله و.

کله چې باغ ته ننوتم او ټول بوټي او ونې مې وليدې، د خپلې سيمې يادونو ته لاړم. ويل مې: «دغه بوټی په سوات کې هم شته. دغه بل يو هم لرو.»

زه د خپلې درې په بوټو ډېره وياړم.

عجيبه ښکارېده چې د نورو ليدونکو له پاره يوه معمولي ورځ وه. خو ما عجيب احساس لاره، کله چې سفر پای ته ورسېد، مور مې ډېره حيرانه وه.

هوا دومره سړه وه چې يوې کافي ته ننوتو چاي او خوندور کيک مو وخوړل.

دوه ورځې وروسته آصف علي زرداري زما ليدنې ته راغئ. روغتون يې له ماسره په کتنه خوښ نه و ځکه چې د خبريالانو ګڼه ګوڼه کېده، خو پلار مې نه شوای کولای دا کتنه رد کړي. زرداري نه يوازې دا چې زموږ ولسمشر و بلکې اعلان يې کړی و چې دولت به زما د درملنې ټول لګښتونه ورکړي چې دوه ويشت زره پونډه کېږي. دوی همدا راز په ببرمېنګهم کې زما د کورنۍ له پاره يو کور هم اجاره کړی و. دغه ليدنه د ډسمبر په آتمه د شنبې په ورځ وه او د جيمز باند فلم ته ورته وه.

بهر ډېر شمېر خبريالان راغونډ شوي وو، دوی فکر کاوه چې ولسمشر زرداري به په روغتون کې له ماسره ويني. خو دوی زه چې يوه خولۍ مې په سر وه په يوه لوی ارغواني رنګه کټ کې د کارکوونکو د راتګ په دروازه د دفتر په لور يوړم. خبريالان او عکاسان مې ليدی شوای خو دوی هېڅ پوه هم نه شول. وروسته په دفتر کې انتظار شوم. تر دې چې زرداري او کسان يې په دوو ګاډيو کې را ورسېدل، هغوی يې د شا له دروازې ځخه ننه ويستل. لس کسان نور هم ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو، د کار کوونکو رییس، د دفاع وزیر او په لندن کې د پاکستان کمېشنر چې له فیونا وروسته مې یې د مور او پلار تر راتلو پورې زما مسولیت په غاړه اخیستی و. ډاکټرانو په لومړیو کې هغه ته تشریح کړې وه چې زما مخ ونهه ګوري خو وروسته هغه له خپلې ورې لور آصفې سره چې څو کاله له ما مشره وه راغئ. دوی ماته یوه د ګلونو ګېډۍ راوړې وه. لاس یې زما په سر کېښود، په واقعیت کې دا یو زموږ له دودونو څخه دی. خو پلار مې اندېښمن و ځکه چې ما له پوست پرته څه نه لرل او هېڅ هډوکي مې د ماغزو ساتنه نه کوله او د سر هغه برخه مې تر ټکري لاندې پټه وه. وروسته مو ولسمشر د پلار تر څنګ کېناست ویې ویل موږ ډېر ښه چانس لرو چې ملاله مو انګلېستان ته را وستلې ده.

ویې ویل:

- په پاکستان کې هم جوړېده خو په دې اندازه نه لکه اوس چې ده. اوس دویم ځلي خندلی شي.

ښاغلي زرداري کمېشنر ته وویل چې پلار ته مې د ښوونې او روزنې یوه بوختیا پیداکړي چې وکولای شي خپل عاید تر لاسه کړي او همدارنګه یې هوډ وکړ یو ډیپلوماتیک پاسپورټ هم ورکړي چې په انګلېستان کې پناه اخیستو ته یې اړتیا پیدا نه شي. پلار مې د آرامۍ احساس وکړ ځکه چې د لګښت په اړه یې ډېره اندېښنه لرله. ګورډن براون هم ترې غوښتي وو مشاور یې شي او دا خبره هم ولسمشر ومنله ویل یې کولای شي دواړه دندې ترسره کړي. د ښاغلي زرداري له جلسې وروسته یې موږ رسنیو ته دا ډول ور وپېژندو: «یوه عجیبه نجلۍ او د پاکستان عزت»

تر اوسه هم هم په پاکستان کې تر اوسه داسې کسان و چې زما په اړه یې سم فکر نه کاوه. سره له دې چې پلار مې هڅه کوله دا موضوع رانه پټه کړي، پوهېدم چې ځینو کسانو شک لاره چې په ما ډزې شوې وې که نه او یا هم موږ په بهر کې د ژوند کولو له پاره صحنه جوړه کړه.

د ۲۰۱۳ م کال پیل زما له پاره خوشالوونکی و، ځکه چې د جنوري په لومړیو

کې له روغتون څخه رخصت شوم او د دویم ځل له پاره مې کولای شول له کورنۍ سره مې یو ځای ژوند وکړم. د پاکستان کمېشنر په بیرمېنګهم کې یو ډېر ښایسته او موډرن اپارتمان راته په اجاره کړی و. زموږ اپارتمان په لسم پوړ کې و. ما به سر د مور په سر ایښود، ځکه چې موږ د زلزلې په کال چې په دویم پوړ کې اوسېدو ویلي وو چې بیا به هېڅ کله هم په اپارتمان کې ژوند نه کوو. پلار مې ویل مور ودانۍ ته په رسېدو سره وېرېدلې وه ویلي یې وو: « زه په دې لېفټ کې مړه کېږم.»

له دې امله چې بیا مو له یو بل سره ژوند کاوه ډېره خوشاله وم. وروڼه مې له ښوونځي او ملګرو یې لرې وو چې یو څه خپه ښکارېدل. سره له دې چې نوي ژوند اتل حیران کړی و. سوړ ژمی و، کله به چې واوره اورېده او د لویو هندارو لرونکو کړکیو څخه به مو یې ننداره کوله، زړه به مو غوښتل چې د مېنګورې د کور په څېر مو بهر ووزو او د واورې دانې چې ځمکې ته رابښکته کېږي په لاسونو کې ونیسو. کله به د ګرځېدو له پاره بهر وتلو چې بدني ځواک مې لوړ شي خوبیا به هم ډېره ژر ستړې کېدم.

په هغې سیمه کې د کوستا په نوم یوه د شیشه یي دېوالونو لرونکې کافي وه چې هلته به نارینه او ښځې داسې له یو بل سره نژدې کېناستل چې په سوات کې د داسې څه فکر هم نه کېده. اپارتمان په یوه مشهوره کوڅه براډ سټریټ کې و چې نومورې کوڅه له پلورنځیو او د شپې له کلبونو څخه ډکه وه. سره له دې چې زه له اخیستلو سره مینه نه لرم خو بیا هم دې پلورنځیو ته تلم. کله به مې داسې ښځې لیدلې چې په ساړه ژمي کې به یې یوازې لنډ شلوار اغوستی و پښې به یې لوڅې وې او د لوړو څوکو بوټونه به یې په پښو و. مور مې ډېره حیرانه وه له پلاره یې غوښتنه وکړه:

- هیله کوم ما دوبۍ ته بوزه، زه دلته ژوند نه شم کولای.

موږ ته یې خبر راکړی و چې د اونۍ په رخصتیو کې په براوټ سټریټ کې تر ناوخته پاتې نه شو ځکه چې کېدای شي خطرناک وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه ډول شونې ده چې د اوسېدلو د پخوانۍ سیمې په پرتله دې خطرناک وي؟ آیا د هغې ځای د خلکو سرونه طالبانو له تنې بېلول؟ مور او پلار ته مې ونه ویل خو هر وخت به چې کوم کس د آسیا خلکو ته ورته و او رانژدې به شو ترې وېرېدم به. فکر مې کاوه چې ټولو تر کالیو لاندې یوه تپانچه پټه کړې.

په اونۍ کې به مې یو ځل د سکایف له لارې په مېنګوره کې له خپلو دوستانو سره خبرې کولې، دوی ویل چې تر اوسه هم زما په یاد یوه چوکۍ تشه پرېږدي. زموږ ښوونکي د پاکستان د مطالعې د آزموینې پاڼه چې په دې ورځ په ما حمله وشوه. ټولګي ته راوړې وه او ما پوره نمرې اخیستې وې خو دا چې په نورو آزموینو کې مې برخه اخیستې نه وه ملکه نور اول نمره شوې وه. اوس د ملکه نور او منیبې تر منځ سیالي وه.

ملکه نور راته وویل:

- له تا پرته سیالي بې خونده ده.

هره ورځ پیاوړې کېدم، خو تر اوسه مې د جراحي کارونه پای ته نه و رسېدلي.

د سر د کوپړۍ یوه برخه مې تر اوسه په معده کې پرته وه. ډاکټران مې د اورېدو ستونزې ته په اندېښنه کې وو. کله به چې د پلي تګ له پاره بهر وتلم، په ګڼه ګوڼه کې به مې د مور او پلار خبرې نه اورېدې.

د فبروري په دویمه د یکشنبې په ورځ د یوې بلې جراحۍ له پاره د ملکې الیزابیت روغتون ته لاړم. دا ځل د انون وایټ په نوم یوه ښځه جراحه وه. لومړی یې له معدې څخه د سر د کوپړۍ هډوکی را وویست. وروسته یې هوډ وکړ چې په خپل ځای یې کېنږدي ځکه کېدای د مکروبي کېدو له ګواښ سره مخ شي. هغه یو کرانیوپلارستیتیتانیوم ترسره کړ او د تیتانیوم یوه پاڼه یې چې قالب کړې وه زما په سر کې کېښوده.

د عملیات په کوټه کېچې وم، ښاغلي ایروینګ چې زما د عصبي رېښې جراحي یې کړې وه د کیڼ غوږ د پردې له پاره مې یې د یوې لارې وړاندیز وکړ. هغه د حلزوني کرلو په نوم یوه وړه الکټرونیکي دستګاه د سر او غوږ تر څنګ کېښوده او

ماته یې وویل چې له یوې میاشتې وروسته به مې غوږونه جوړ شي.

تقریباً پنځه ساعته د عملیات په کوټه کې وم او درې عملیاته مې وکړل خو له پنځو ورځو وروسته مې بېرته کورنۍ ته لاړم. له څو اونیو وروسته کله چې د غوږ تر څنګ مې یې یوه آله لګېدلې وه، کیڼ غوږ مې د لومړي ځل له پاره خبرې واورېدې. په لومړیو کې غږونه ډېر عجیبه و خو ورو ورو سم شول.

موږ انسانان نه پوهېږو چې خدای(ج) څومره لوی ذات دی. هغه موږ ته یو فوق العاده مغز او له مینې ډک زړه راکړی دی. شونډې او ژبه چې په هغې سره کولای شو خبرې وکړو او خپل احساسات پرې بیان کړو. دوې سترګې چې د نړۍ ښکلاوې او رنګونه پرې وینو. دوې پښې چې د هغې په وسیله د ژوند په سرک تګ کوو. دوه لاسونه چې زموږ له پاره کار کوي. یوه پوزه چې د هغې په واسطه د ژوند ښه بوی حس کوو. دوه غوږونه چې د عشق خبرې پرې اورو. هېڅوک نه پوهېږي چې د بدن په هر غړي کې یې څومره قدرت پروت دی خو هغه وخت پوهېږي چې یو یې له لاسه ورکړي.

زه مې له خپل لوی خدای(ج) څخه د دې زحمت ویستونکو ډاکټرانو له امله چې زما د بیا جوړېدو له پاره یې هڅې وکړې او د دې له پاره چې زه یې دې دنیا ته رالېږلې یم مننه کوم. ځینې انسانان سمه لاره ټاکي او ځینې یې بیا بې لارې کېږي. یوه انسان د یوې مرمۍ په وسیله ټپي کړم. ماغزو مې پړسوب پیداکړ، د اورېدو حس یې رانه واخیست. د مخ د کیڼ لوري عصبي رېښو ته مې یې ضرر ورساوه. وروسته په میلیونونو انسانانو زما د نجات له پاره دعا وکړه او ډاکټرانو مې بدن بېرته راکړ. زه ښه نجلۍ وم. هیله مې یوازې دا وه چې له خلکو سره مرسته وکړم چې دا د ډالۍ او یا پیسو له پاره نه وو. تل به مې له خدای(ج) سره راز او نیاز کاوه: «زړه مې غواړي له خلکو سره مرسته وکړم. هیله کوم په دې لاره کې مې یوازې مه پرېږده.»

یو طالب په یوه ون ګاډي کې په دریو نجونو ګولۍ اوروي خو یوه یې هم نه مړه کېږي. داسې کیسه عجیبه ښکاري، خلک زما روغتیا یوه معجزه بولي. زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګرې شازیې چې دوه مرمۍ یې پر بدن لګېدلې وې، د اتلانتیک ولز له کالج څخه یې د زده کړې یو بورس تر لاسه کړ. سره له دې هغه هم د زده کړو له پاره انګلیستان ته راغلې وه. زه د کاینات له پاره هم داسې هیله لرم. زه پوهېږم چې خدای(ج) موږ له مرګ څخه وساتلو. او انګېرم چې دا زما دویم ژوند دی. خلکو زما د ساتنې له پاره دعا وکړه او اوس زه یوزاې د یوه دلیل له امله ژوندۍ پاتې شوې یم او غواړم له دې ژوند څخه د خلکو د خدمت له پاره ګټه واخلم.
کله چې خلک د هغې مرمیو او پېښنو په اړه خبرې کوي، له ځان سره فکر کوي چې دا د ملالې کیسه ده: «هغه نجلۍ چې د طالبانو له خوا ترور شوه.» او زه هېڅ کله هم داسې نه احساسوم چې دا دې زما د ژوند کیسه وي.

وروستۍ خبرې

یو ماشوم یو ښوونکی، یو کتاب او یو قلم

بېرمېنګهام د ۲۰۱۳ م کال اګست
د مارچ په میاشت کې له هغه اپارتمان څخه یوه کرایي کور ته لاړو. هر ځای په رنګه کاغذونو پوښل شوي کارتنونه چې ټول له کاردونو او صمیمانه لیکونو څخه ډک وو لیدل کېدل. په یوه کوټه کې یوه پیانو ایښې وه چې زموږ د یوه هم زده نه وه. مور په دېوالونو او چتونو د یوناني خدایانو او حکاکي شوو پرښتو له لیدو ناخوښه ښکارېده.
کور مو ډېر لوی او تش ښکارېده، یوه برېښنایي اوسپنیزه دروازه یې لرله، شاته یې یو لوی باغ و چې ډېرې ونې او زموږ د کرکټ له پاره یې یو لوی چمن لاره. خو د لوبو له پاره یې هېڅ بام نه لاره او هېڅ یو ماشوم په کوڅو کې له ګوډیانو (کاغذ پرانونو) سره نه لیدل کېده، آن ګاونډیان هم نه لیدل کېږي چې زموږ کور ته راشي او دیوه ځانښت وریجي په پور یوسي او یا هم له دوی څخه په پور څو چرګان راوړو. موږ د څنګ له کوره یوازې یو دېوال واټن لرو خو دا واټن د څو میله په ډول ښکاري.
کله چې بهر ګورم مور مې وینم چې ټکری یې په سر دی، په باغ کې قدم وهي او الوتونکو ته دانه ورکوي. داسې ښکارېده چې تر شونډو لاندې کومه سندره هم وایي، کېدای شي همغه د خوښې وړ ټپه یې وي:

> د باغ کوترې مو مه وژنه
> که یوه مړه کړې نورې نه راځي مینه

هغه د شپې پاتې خواړه الوتونکو ته ورکوي، اوښکو یې په سترګو کې کړۍ جوړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې. اوس هم د پښوا په څېر ډوډۍ خورو، د غرمې او شپې له پاره وریجې او غوښه د سهار په چای کې مو د چرګې هګۍ او یا هم شات وي. خو هر وخت به یو څخه خواړه پاتې کېدل. مور مې په خوړو کې اصراف نه خوښوي. زه پوهېږم د دې هغه ماشومان په یاد راځي چې په کور کې به مو ډوډۍ ورکوله چې ښوونځي ته ورې لاړ نه شي او فکر یې کاوه چې اوس څه ډول ژوند کوي.

په مېنګوره کې به چې هر وخت له ښوونځي راغلو کور به مو له مېلمنو ډک و اوس مې باور نه راځي چې تر دې وړاندې به هر وخت د یوې آرامې او له شور ځوږ څخه د تشې ورځې په هیله وو، څو د ښوونځي کورنۍ دنده وکړو. دلته یوازې د خوشال د ایکس او باکس لوبې او الوتونکو غږ و. زه مې په کوټه کې یوازې کېناستم او په یوه لوبه به بوخته وم.

مور بېدای نه وو، مور او پلار مې د لوړې په واقعي معنی پوهېدل. مور به مې هېڅ وخت څوک له دروازې ناهیلي نه لېږل. یوه ورځ یوه زړه ښځه چې وږې او تږې وه زموږ د کور دروازې ته راغله. مور هغه کور ته راوسته، ډوډۍ یې ورکړه. هغه دومره خوشاله شوه چې ویې ویل:

- له ټولو کورونو مې خیر وغوښت خو یوازې ستاسې دروازه خلاصه وه. هر ځای چې اوسېږئ خدای(ج) مو هېڅ وخت د کور دروازه مه بندوه.

زه پوهېږم چې مور مې له یوازېتوب سترې شوې ده. هغه ډېره اجتماعي ښځه ده د ګاونډیو ښځې به هر وخت په ماسپښین کې زموږ کور ته راتلې. اوس یې هر وخت ټلیفون په لاس کې وي او په پاکستان کې یې له خورلڼو سره خبرې کوي.

په دې ښار کې هغې ته ژوند ډېر سخت دی ځکه چې په انګلیسي خبرې نه شي کوی. کور مو ډېر امکانات لري خو دې ته ټول عجیبه ښکاري، یو څوک باید موږ ته د ګاز د منقل، د کالیو د ماشین او ټلویزیون د کارولو چل راوښیي.

د پښوا په څېر مې پلار په پخلنځي کې مرسته نه ورسره کړې. ما به د پلار په سر سر اېښود ورته ویل به مې:

- پلاره، تاسې د ښځو د حقوقو په اړه خبرې کوئ خو د کور ټول کارونه مور

کوي.

همدارنګه نه پوهېدو چې په بسونو او کتارونو کې څنګه سفر وکړو. د مور زړه مې د چینې په بازار کې پسې تنګ شوی و. له کله مو چې د ماما زوی شاه زموږ کور ته راغئ مور ډېره ورته خوشاله وه.

د ماما زوی یو ګاډی لاره او مور به یې د سودا اخیستو له پاره په کې وړله، دې به نه شوای کولای د سودا د اخیستلو له پاره له دوستانو او ګاونډیانو سره خبرې وکړي.

کله چې په لوړ غږ سره ور بندېږي، مور ژر درېږي، هغه په دې شپو ورځو کې په واړه غږ هم وېرېږي. همدا راز ډېری وخت اوښکې تویوي او ما په غېږه کې نیسي بیا وایي: «ملاله ژوندۍ ده.»

اوس له ما سره د خپل ډېر واړه ماشوم په څېر چلند کوي.

پوهېږم چې پلار مې هم ژاړي. کله مې چې وېښتان د مخ یوه لور ته اړوم هغه مې ډېری وخت د سر ټپویني او اوښکې تویوي او کله چې د نیمې ورځې له خوب څخه پاڅېږي او په باغ کې یې د اولادونو د ساعتېرۍ آواز اوري، آرامي احساسوي ځکه چې یو غږ تر ما پورې اړه لري. هغه پوهېږي چې خلک وایي ملامتي یې د پلار وه چې حمله پرې وشوه. د ده له پاره دا پېښې ډېرې سختې وې. په سوات کې یې د شلو کلونو زحمت پرېښی و، ښوونځی یې چې له هېڅ څخه یې جوړ کړ خو اوس د دریو ودانیو او ۱۲۰۰ زده کوونکو او ۷۰ ښوونکو لرونکی و. زه پوهېږم چې هغه د یوه بې وزله هلک په توګه د تور او سپین غره تر څنګ په هغې لرې پرتو کلیو کې په خپلو ټولو کړیو کارونو ویاړ کاوه. هغه وایي:

- داسې دې لکه یوه ونه دې اېښې وي او د ودې له پاره یې دې په کلونو زیار ویستلی وي، لږ تر لږه دومره حق خو لرې چې تر سیوري لاندې یې کېښېنې.

هیلې یې دا وې چې په سوات کې یو لوی ښوونځی ولري او په هېواد کې سوله او ولسواکي ټینګه وي. پلار د خپلو کارونو او په سوات کې له خلکو سره د مرستې له امله په سیمه کې یو ځانګړی درناوی او اجتماعي ځای ترلاسه کړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېڅ کله یې هم دا فکر نه کاوه چې له هېواده بهر ژوند وکړي او کله چې خلک وایي چې مورږ خپله غوښتل انګلېستان ته لاړ شو ډېر پرېشانه کېږي. کله هم وایي چې مورږ په هېواد کې له بې کوره څخه په بهر کې په بې کوره بدل شوو. زمورږ زړه به هر څه ته آن د هغې بدبویه اوبو بهیر ته هم تنګ کېده. پلار به ویل:

- که پوهېدای چې له داسې پېښې سره به مخ کېږو، د وروستي ځل له پاره خو به مو تر شا کتلي و. د پیغمبر(ص) په څېر کله یې چې له مکې معظمې څخه مدینې منورې ته هجرت کاوه څو ځله یې تر شا وکتل. اوس د سوات ځینې کیسې داسې دي لکه چې په کتاب کې مو د یوې ډېرې لرې سیمې کیسې اورېدلې وي.

پلار ډېری وخت په ویناوو کې تېروي. ده ته عجیبه ده چې اوس خلک زما په خاطر غواړي چې خبرې یې واوري. زه یې تل د هغه د لور په نوم پېژندم او اوس هغه زما د پلار په توګه پېژني. هغه وخت چې هغه زما د ډالۍ د ترلاسه کولو له پاره فرانسې ته لاړ خلکو ته یې وویل: «زمورږ په خاوره کې ډېری کسان د زامنو له امله پېژندل کېږي خو زه یوازینی پلار یم چې د لور له امله پېژندل کېږم.»

یو نوی ښایسته یونیفورم زما د خوب د کوټې په وره ځړېدلی، دغه جامې شین رنګ لري او د ښوونځي له پاره دي. هېڅ زده کوونکی فکر نه کوي چې د زده کړو له امله به ووژل شي او یا دا چې د ښوونځي ودانۍ به یې ورته والوزوي. د اپرېل په میاشت کې دومره ښه شوې وم چې کولای مې شول په بېرمېنګهم کې ښوونځي ته لاړه شم. دا هم عجیبه وه چې له وېرې پرته ښوونځي ته لاړه شم، هغه وېره چې په مېنګوره کې مې لرله او له کوره د وتلو په وخت کې به مې یوې او بلې خواته کتل نه چې کوم طالب مې مخې ته ودرېږي.

ښه ښوونځی دی. ډېری درسونه یې زمورږ د ښوونځي په څېر دي خو ښوونکي د تورې تختې او سپین تباشیر په ځای له پاورپاینټ او کمپیوټر څخه کار اخلي. په دې ښوونځي کې ډول ډول درسونه ورکول کېږي لکه، موسیقي، هنر، د کمپیوټر درسونه، کورنی اقتصاد او مورږ ته په دې ټولګي کې پخلی هم را زده

کوي. تر اوسه هم په فزیک مینه یم. زړه مې غواړي چې د نیوټن او د هغه د اساسي اصولو چې ټوله نړۍ ګڼه ورڅخه اخلي ډېر څه زده کړم.

خو زه مې هم د مور په څېر د یوازېتوب احساس کوم. اوس ډېر وخت ته اړتیا ده چې د پخوا په څېر ملګرې پیداکړم او د دې ښوونځي نجونې هم له ما سره بل ډول چلند وکړي. دوی وایي: «هغه ملاله ده» د دې ښوونځي نجونې ما د نجونو د حقوقو د مدافعې په توګه پېژني. په خوشال ښوونځي کې یوازې زه ملاله هغه نجلۍ وم چې کیسې به مې ویلې او د تشریح له پاره یې هرڅه نقاشي کړي. هغې نجلۍ چې هر وخت به یې سر د ورور او یا دوست په زنګنو اېښود. فکر کوم چې هر ټولګی به یوه د ښو اخلاقو، نابغه، کیسه ویونکې، ډېره مینه ناکه، ښکلې، شرمناکه، او یوه بدنامه نجلۍ ولري. خو دلته مې تر اوسه هېڅوک هم نه پېژندل.

دا چې دلته هېڅوک هم نه لرم چې خپلې کیسې ورته وکړم، ټولې منیبې ته ساتم او بیا یې په سکایف کې ورته وایم. زه هر وخت لومړی ترې پوښتم: «په ښوونځي کې څه کیسې دي؟» منیبې په وروستیو ډېرو آزموینو کې ښې نومرې اخیستې وې. ټولګیوال مې تر اوسه هم زما په یاد یوه چوکۍ تشه پرېږدي او زما نوم یې پرې لیکلی.

د هلکانو په ښوونځي کې ښاغلي امجد زما لوی تصویر د ننوتو په دیوال بند کړی، دی وایي هره ورځ چې ښوونځي ته ننوزي څو دقیقې زما تصویر ته ګوري.

په انګلېستان کې مې د ژوند په اړه منیبې ته کیسې کوم. کوڅې د کورونو له ردیف سره سمې او منظمې دي داسې نه لکه په پاکستان کې چې هرڅه نامنظم وو او د خاورو او تیږو یو کور به د یوې ماڼۍ تر څنګ هم جوړېدای شوای. ښکلي او قوي کورونه چې د زلزلې او سېلاب په وړاندې هم مقاومت لري خو د لوبو له پاره هېڅ هوار بام نه لري. هغې ته وایم چې انګلېستان مې ډېر خوښېږي ځکه چې ټول خلک یې قوانین مراعاتوي، پولیسو ته درناوی لري او هر څه منظم دي. د هېواد هر مسولیت د دولت په غاړه دی، د پوځ د مشر نوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کولو ته د چا اړتیا نشته. ښځې په کارونو بوختې دي چې په سوات کې مو یې فکر نه شوای کړای. ښځې کولای شي پولیسو او یا هم امنیتي ځواک کې وي دوی لوی لوی شرکتونه اداره کوي او هر ډول یې چې زړه وي همغسې جامې اغوندي.

اوس پر ما د حملې په اړه ډېر فکر نه کوم خو بیا هم هره ورځ چې هنداري ته دربېږم ناڅاپه راپه یاد شي. زه پوهېږم چې هېڅ کله به هم د پخوا په څېر نه وم، اصلاً سترګې سمې نه شم رپولی، کله چې خبرې کوم کیڼه سترګه مې ډېر ځله خلاصېږي او پټېږي. د پلار ملګري هدایت الله هغه ته ویلي و چې باید په سترګه مې وویاړم ځکه چې دا ښکلا یې د قرباني ورکولو له امله ده.

تر اوسه څرګنده نه وه چې حمله چا را باندې کړې وه خو د عطاءالله خان په نوم یو کس زما د ویشتلو مسولیت اخیستی و. پولیسو تر اوسه نه و پیداکړی خو ویل یې چې د نیولو په حال کې یې دي او غواړي له ما سره مرکه وکړي.

سره له دې چې په ښه توګه مې نه شوای کولای هغه ورځ را په یاد کړم خو کله کله مې په ذهن کې په بې انتظاره توګه د هغې شېبو تصویرونه وګرځي. تر ټولو بده خاطره په جولای کې وه چې موږ په ابوظبي کې وو. د مارچ په میاشت کې حج ته د تلو په وخت کې دا کیسه وشوه. هغه وخت چې غوښتل مو سعودي عربستان ته د عمرې له پاره لاړ شو. له مور سره مې یوه پلورنځي ته د حج د مراسمو د ځانګړې چادري د اخیستلو له پاره لاړم. ما غوښتل یوازې یو ټکری په سر کړم ځکه چې ټاکل شوې نه ده چې یوه ښځه دې خامخا چادري په سر کړي. کله چې په پلورنځي کې روانه وم په خپله شاوخوا کې مې ډېر کسان ولیدل. فکر مې وکړ چې دوی پر ما حمله کوي. ډېره سخته ووېرېدم سره له دې چې چیغې مې ونه کړې له ځان سره مې وویل: ملالې، تا یو ځل مرګ په سترګو لیدلی. دا دې دویم ژوند دی. مه وېرېږه! اتله اوسه! که و وېرېږې هدف ته دې رسېدی نه شې.

موږ باور لرو کله چې لوموړی ځل کعبې شریفې ته وګورو هره هیله چې ولرو الله(ج)

به یې پوره کړي. هغه وخت مې په خپل هېواد کې د سولې د راتلو او نجونو د زده کړې له پاره دعا وکړه او له سترګو مې اوښکې روانې شوې. خو کله چې نورو سپېڅلو ځایونو لکه د مکې دښتې او د پیغمبر(ص) د ژوند ځای ته لاړم حیرانه شوم، ځکه چې هلته ډېرې تشې بالتۍ او ډېرې خځلې په ځمکه پرتې وې. خلکو د تاریخ په ساتنه کې بې پروایي کوله او د رسول الله(ص) هغه حدیث یې هېر کړی و چې پاکي د ایمان یوه برخه ده.

ژوند مې په بشپړه توګه بدل شوی دی. د اجاره شوي کور د کېناستلو په کوټه کې مو د نړۍ له بېلابېلو برخو، هندوستان، امریکا، اسپانیا، فرانسې، ایټالیا، او اسټرالیا د هېوادونو ډالۍ لیدلی کېږي. زه یې د نوبل د سولې نړیوالې ډالۍ ته نوملې یم. په اصل کې زه د دې جایزې له پاره تر ټولو کشره نومانده وم. هغه وخت مې چې په ښوونځي کې ډالۍ تر لاسه کړه، د نه ستاینې وړ خوشالي مې لرله ځکه چې د هغې له پاره مې هڅه کړې وه خو دې ډالیو توپیر لاره.

زه د دې ډالیو له امله ډېره مننه کوم. ماته یوازې دا را په یادوي چې تر اوسه هم د خپل هدف د ترلاسه کولو له پاره چې د نجونو او هلکانو له پاره د زده کړو حق دی ډېر کارونه لازم دي چې ترسره یې کړم. زړه مې نه غوښتل چې خلک مې د هغې نجلۍ په نوم وپېژني چې طالبانو حمله پرې کړې بلکې د هغې نجلۍ په نوم چې د زده کړو د حق د ترلاسه کولو له پاره یې مبارزه کړې وه او ژوند به مې د دې هدف د ترلاسه کولو له پاره وقف کړم.

په شپاړسمه کلیزه مې نیویارک ته د ملګرو ملتونو په اداره کې د وینا له پاره سفر وکړ. په یوه داسې تالار کې ناسته وم چې هلته د نړۍ ډېرو لویو مشرانو وینا کړې وې، وېروونکې راته ښکارېده خو پوهېدم چې غواړم څه ووایم.

هغه وخت مې له ځانه سره وویل: «ملالې دا ستا له پاره یوه موکه ده.»

یوازې څلور سوه کسان زما چاپېره ناست وو، خو فکر مې کاوه چې هلته په ملیونونو کسان شته دي. زما خبرې یوازې د ملګرو ملتونو سازمان له پاره نه وې بلکې د ټولو هغو کسانو له پاره وې چې کولای شي په نړۍ اغېزه ولري. زړه مې

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتل چې ټول هغه کسان چې په بې وزلۍ کې ژوند کوي، هغه ماشومان چې کار کوي او هغه چې له تروریزم څخه ځوربېږي او د زده کړو له حق څخه يې بې برخې کړي دي هم زما خبرې واوري. هيله مې لرله خبرې مې ماشومان د زړه پيداکولو لپاره واوري او د خپلو حقوقو له پاره ودرېږي.

د بې نظير بوټو يو سپين ټکرۍ مې د يوه خړ کميس له پاسه په سر کړ او د نړۍ له مشرانو څخه مې هيله وکړه چې د نړۍ د ټولو نجونو او هلکانو له پاره د وړيا زده کړو آسانتيا برابره کړي.

وروسته مې وويل: «راځئ خپل قلمونه او کتابونه په لاسونو کې واخلو ځکه چې زموږ تر ټولو پياوړې وسله ده. يو ماشوم، يو کتاب او يو قلم نړۍ بدلوی شي.»

په واقعيت کې نه پوهېدو چې دا خبرې به څه ډول وې تر دې چې د حاضرينو له خوا تشويق شوم. مور مې اوښکې تويولې او پلار ويل چې بې کچې خوشاله شوی دی.

په هغه ورځ يوه بله پېښه هم وشوه او مور مې په لومړي ځل کامرې ته ودرېده. په داسې حال کې چې د ژوند ډېر کلونه يې له عکس او کامرې پټ تېر کړي وو، دې ته داسې يو کار ډېر سخت ښکارېده.

په سبا ورځ په هوټل کې د سهار د چای خوړلو په وخت اتل وويل:

- ملالې، ته ولې دومره مشهوره شوې؟ څه دې کړي دي؟

ټول وخت چې په نيويارک کې وو هغه د آزادۍ د پارک د مجسمو او مرکزي پارک ننداره حيران کړی و.

له دې خبرو وروسته مې د نړۍ له ګوټ ګوټ څخه ډېر پيغامونه تر لاسه کړل چې زما د ملاتړ له پاره يې رالېږلي و خو خپل هېواد مې غلی و، له څو پيغامونو پرته چې پاکستانيو وروڼو او خويندو مې په ټولنيزو شبکو کې ليکلي و. هغوی په دې جمله «د شهرت له پاره د يوې پېغلې تمه» محکومه کړې وم. يوه يې ويلي و: «هېواد مو هېر کړئ، ښوونځی هېر کړئ. هغه بلاخره هغه څه ته ورسېده چې غوښتل يې، په بهر کې په زړه پورې ژوند.»

په واقعيت کې ماته ارزښت نه لري او پوهېږم چې خلک د دې له پاره دا ډول خبرې کوي چې زموږ مشرانو، سياستوالو او چارواکو هېڅ کله هم په خپلو ژمنو عمل نه دی کړی او د پاکستان وضعيت ورځ په ورځ خرابېده. د تروريستانو بې پايه حملو خلک وېرولي دي. خلک اوس په يو بل باور نه لري خو زړه مې غواړي ووايم چې زه له خلکو څخه هېڅ ډول ملاتړ نه غواړم بلکې دا ترې غواړم چې د سولې او هلکانو د زده کړو لپاره هڅه وکړي.

تر ټولو عجيب ليک چې له خبرو وروسته مې تر لاسه کړ، د عدنان رشيد په نوم د طالبانو د يوه قوماندان و چې په نژدې وختونو کې له زندان څخه تښتېدلی و. هغه تر دې وړاندې د پاکستان په هوايي ځواک کې په کار بوخت و او له ۲۰۰۳ م کال را په دې خوا په دې تور بندي شوی و چې د ولسمشر د له منځه وړلو په هڅه کې و. هغه ليکلي چې طالبانو زه د زده کړو د خنډونو په وړاندې د مبارزې له امله نه وم ويشتلې بلکې دوی ادعا کړله چې د طالبانو په ضد مې چې يو اسلامي دولت يې جوړولو خبرې کړې وې چې له همدې امله دوی حمله راباندې کړې وه. هغه ليکلي چې زما د ويشتلو په خبر حيران شوی و او دا چې ماته يې له ويشتلو مخکې خبر نه و راکړی هم پرېشانه و. ليکلي يې و چې که پاکستان ته لاړه شم، چادري په سر کړم او ديني مدرسې ته لاړه شم دوی به مې وبښي.

خبريالانو رانه وغوښتل ځواب ورکړم. خو له ځانه سره مې فکر وکړ: «دا نو څوک دی چې ماته داسې څه ليکي؟» طالبان ماته امر نه شي کړی. دا زما ژوند دی، خپله کولای شم د ژوند ډول مې وټاکم. خو محمد حنيف په يوه مقاله کې اشاره کړې د طالبانو د ليک مثبت اړخ دا و چې خلکو دعوه کړله زه ويشتل شوې نه يم، په داسې حال کې چې دوی د دې حملې مسوليت هم په غاړه واخيست.

زه پوهېږم پاکستان ته به ځم، هر وخت مې پلار ته وايم زړه مې کېږي کور ته مې لاړه شم هغه پلمې لټوي: «نه جانې، تر اوسه دې درملنه خلاصه شوې نه ده.» يا هم «دلته ښه ښوونځي شته دي، ته بايد ډېر څه زده کړې چې خپلې موخې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسېږي.»

د پلار خبره سمه ده. زه غواړم هر څه په ښه توګه زده کړم او د پوهې په وسلې سره ځان مجهز کړم. هغه وخت کولای شم د خپلې موخې لپاره مې په ډېر قدرت سره مبارزه وکړم.

نن ورځ موږ ټول پوهېږو چې زده کړه د انسان له لومړنیو اړتیاوو څخه ده. نه یوازې په لویدیز کې بلکې اسلام هم بشر ته دا حق ورکړی دی. اسلام وایي ټول هلکان او نجونې باید ښوونځي ته لاړې شي. په قرآن کریم کې لیکل شوي دي، خدای(ج) له موږ څخه غواړي چې د علم او پوهې په ترلاسه کولو کې هڅه وکړو. هغه له موږ څخه غواړي پوه شو آسمان ولې شین دی او یا هم د ستورو او اقیانوسونو په اړه پوه شو. په دې پوهېږم چې دا یوه لویه مبارزه ده، په ټوله نړۍ کې اووه پنځوس ۵۷ میلیونه ماشومان ښوونځیو ته نه ځي چې دوه دېرش ۳۲ میلیونه یې نجونې دي. له بده مرغه پاکستان یو له هغو هېوادونو څخه دی چې د زده کړو وضعیت ډېر په کې خراب دی. ۵،۱ میلیونه ماشومان ښوونځیو ته نه ځي، سره له دې چې زموږ په اساسي قانون کې لیکل شوي دي چې ټول ماشومان د زده کړو حق لري. د ۵۰ میلیونو په شاوخوا لویان مو بې زده کړو دي، د دې ډلې دوه پر درې برخه ښځې دي چې له ډلې څخه یې یوه زما خپله مور ده.

تر اوسه ډېرې نجونې وژل کېږي او ښوونځي الوزول کېږي. د مارچ په میاشت کې د کراچي په هغه ښوونځي چې موږ ورغلي و حمله شوې. د ښوونځي د ډالیو ورکولو په وخت کې یې د لوبو د ډګر له لوري یو بم ور غورځولی و. په دې حمله کې د ښوونځي مدیر عبدالرشید وژل شوی او له آتو څخه تر لسو کلونو پورې زده کوونکي ټپیان شوي وو. کله چې دا خبر مور واورېد، له ځنډ پرته یې وژړل. ویې ویل: «زموږ زړه نه غواړي چې د اولادونو له سر څخه مو یو وېښته هم کم شي خو داسې کسان هم شته چې پر دوی حمله کړي آن چې دوی ته دا هم اهمیت نه لري چې د حملې قربانیان یې هلکان دي.» یوه ډېره ټکان ورکوونکې حمله د

جون په میاشت کې د کوټې په ښار کې وشوه، یوه ځانمرګي په هغه بس چې یوه ښوونځي ته یې څلوېښت تنه نجونې وړلې چاودنه کړې وه. څوارلس یې وژل شوې وې. وروسته یې په روغتون کې په ځینو نرسانو ډزې کړې وې.

یوازې طالبان نه دي چې د ماشومانو ژوند اخلي، کله هم بې پیلوټه الوتکې، کله جګړې او کله هم د لوږې له لاسه وژل کېږي. داسې وخت هم راځي چې خپله د کورنۍ له خوا قرباني کېږي. د جون په میاشت کې زما دوې همزولې د سوات په شمال ګلګت کې وژل شوې وې. دوی د خپلې ګډا یوه وېډیو چې ټکري او د سیمې دودیزې جامې یې اغوستې وې په باران کې ډکه کړې او بیا یې انټرنېټ ته پورته کړې وه، ویل کېدل چې وروڼو یې وژلې وې.

اوس سوات تر نورو سیمو یو څه آرام ښکاري خو له طالبانو څخه د ظاهري پاکونې څلور کاله وروسته هم هلته نظامي ځواکونه لیدل کېږي. فضل الله یې تر اوسه نه دی نیولی او زموږ ګاډي چلوونکی تر اوسه په کور کې بندي دی. زموږ دره چې یو وخت د سیلانیانو د مېلې ځای و اوس په یوه وېرووونکې سیمه بدله شوې. هوټلونه او د لاسي صنایعو پلورنځي اوس له خلکو تش دي او بیا به ژر سیلانیان ور نه شي.

د تېر کال راهیسې مې ډېر ځایونه لیدلي دي خو تر اوسه مې خپله سیمه راته د نړۍ تر ټولو ښکلې ده. په اصل کې نه پوهېږم چې هغه ځای به د دویم ځل لپاره څه وخت ووینم، خو باور لرم دا کار به هم وشي.کله هم د ام د هغې زړې په اړه چې په باغچه کې مې کرلی و فکر کوم. له ځانه سره وایم که څوک هغې ته اوبه ورکړې په راتلونکي کې به یې هلکان او نجونې مېوه وخوري.

نن مې ځان ته په هنداره کې وکتل او د یوې لحظې لپاره په فکر کې لاړم. یو ځل مې له خدای(ج) څخه غوښتي وو چې یو یا دوه انچه مې قد لوړ کړي خو هغه د آسمان په کچه لوړه کړم. دومره چې نور مې ځان اندازه کوی نه شم. له همدې امله مې کومه ژمنه چې له الله(ج) سره کړې وه وفا وکړه او سل رکعته نفل لمونځ مې وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه مې په خپل خدای(ج) مینه یم. ټوله ورځ خبرې ورسره کوم او تل به یې مننه کوم.
خدای(ج) ماته لوی مسولیتونه راکړي دي. زړه مې غواړي چې ټول انسانان په سوله او آرامۍ کې ژوند وکړي او ټولې نجونې او هلکان زده کړه وکړای شي. دا زما حق دی چې د خورلڼو په څنګ کې مې په یوه چوکۍ کښېنم او په آرامه مې خپل کتابونه ووایم. هیله مې دا ده چې د ټولو انسانانو په شونډو د خوښۍ موسکا په سترګو ووینم.
زه ملاله یم. نړۍ مې بدله شوې ده خو خپله مې هېڅ بدلون نه دی کړی.

د سوات او پاکستان مهمې پېښې

۱۹۴۷م د اګست څوارلسمه - د مسلمانانو د لومړي هېواد په توګه د پاکستان بنسټ اېښودل او د سوات شاهي ایالت له پاکستان سره یو ځای کېدل.
۱۹۴۷م – د پاکستان او هند لومړۍ جګړه.
۱۹۴۸م – د پاکستان د بنسټ اېښودونکي محمد علي جناح مړینه.
۱۹۵۱م – د پاکستان د لومړني لومړي وزیر لیاقت علي خان ترور.
۱۹۵۸م – د پاکستان په لومړۍ نظامي کودتا کې جنرال ایوب واکمن شو.
۱۹٦۵م – د پاکستان او هند دویمه جګړه.
۱۹٦۹م – سوات د شمال لویدیز سرحدي ایالت برخه کېږي.
۱۹۷۰م – د پاکستان لومړۍ ملي ټاکنې وشوې.
۱۹۷۱م – د پاکستان او هند درېیمه جګړه، د پاکستان ختیز خپلواک کېږي او اوسنی بنګلدېش ترې جوړېږي.
۱۹۷۱م – لیاقت علي د پاکستان د لومړني لومړي وزیر په توګه ټاکل کېږي.
۱۹۷۷م- جنرال ضیاءالحق په یوه نظامي کودتا کې واک ته رسېږي.
۱۹۷۹م – دوالفقار علي بوټو اعدام شو او په افغانستان شوروي حمله وکړه.
۱۹۸۸م- جنرال ضیاء او د پوځ لوړ پوړي افسران په یوه هوایي پېښه کې مړه شول، ټاکنې وشوې او بې نظیرې وګټلې چې په اسلامي نړۍ کې لومړنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی وزیره وه.
۱۹۸۹م – له افغانستان څخه د شوروي ځواکونو وتل.
۱۹۹۰م- بې نظیر بوټو بې واکه کېږي.
۱۹۹۱م – نواز شریف لومړی وزیر شو.
۱۹۹۳م – پوځ نواز شریف استعفا ته اړ ویست، او د بې نظیرې دویم دولت په کار پیل وکړ.
۱۹۹۶م – په کابل کې طالبان واک ته ورسېدل.
۱۹۹۶م – بې نظیره دویم ځلې بې واکه شوه.
۱۹۹۷م – د نواز شریف دویم دولت په کار پیل وکړ.
۱۹۹۸م – هندوستان او پاکستان هسته يي آزموینې وکړې.
۱۹۹۹م – بې نظیر بوټو او خاوند يې آصف علي زرداري په فساد محکوم کېږي، بې نظیره تبعید کېږي او زرداري بند ته لېږل کېږي او د یوې کودتا په پایله کې پرویز مشرف واک ته رسېږي.
۲۰۰۱م – د القاعده له خوا په نړیوال سوداګریز مرکز او پنتاګون حمله کېږي. د امریکا له لوري په افغانستان بمبار پیلېږي. د طالبانو دولت ړنګېږي او اسامه بن لادن پاکستان ته تښتي.
۲۰۰۴م – د پاکستان پوځ په قبایلو کې د طالبانو په ضد عملیات پیلوي. په پاکستان د امریکا د بې پیلوټه الوتکو لومړی حمله او د زرداري تبعید.
۲۰۰۵م – په سوات کې د مولانا فضل الله له خوا د ملا راډیو جوړول، په پاکستان کې لویه زلزله چې په پایله کې يې اویا زره کسان ووژل شول.
۲۰۰۷م – په اسلام آباد کې په لال مسجد د پوځ له لوري حمله، بې نظیر بوټو بیا پاکستان ته راځي، فضل الله اسلامي محکمې جوړوي، مشرف خپل ځواکونه سوات ته لېږي، په پاکستان کې د طالبانو رامنځ ته کېدل او د بې نظیرې وژل.
۲۰۰۷م – په ټول سوات کې د طالبانو واک ته رسېدل.
۲۰۰۸م – زرداري ولسمشر او مشرف تبعید کېږي.

۲۰۰۹م – فضل الله اعلانوي چې په سوات کې دې د نجونو ټول ښوونځي وتړل شي، طالبان او د پاکستان دولت د سولې تړون کوي، کله چې طالبان سوات تر خپلې ولکې لاندې راولي د سولې تړون لغو کېږي او د پاکستان پوځ په سوات کې د طالبانو په ضد عملیات پیلوي.
۲۰۰۹م جولای – د پاکستان دولت وایي چې سوات يې د طالبانو له نفوذ څخه پاک کړی.
۲۰۰۹م ډسمبر – ولسمشر اوباما اعلان کوي چې افغانستان ته ۳۳ زره نور پوځیان هم لېږي چې په افغانستان کې د ناټو ټول سرتېري یو سل او څلوېښت زره کېږي.
۲۰۱۰م – په ټول پاکستان کې سېلاب د ۲ زره کسانو ژوند واخیست.
۲۰۱۱م – د پنجاب والي سلمان تاثیر ووژل شو، په ابېټ آباد کې اسامه بن لادن ووژل شو، ملالې د پاکستان د سولې ملي جایزه ترلاسه کړه.
۲۰۱۲م د اکتوبر نهمه- په ملاله حمله وشوه.
۳۰۱۳ م د مې میاشت – مشرف بیا راځي خو نیول کېږي. د طالبانو له تاوتریخوالي سره سره ټاکنې کېږي. نواز شریف د درېیم ځل لپاره لومړی وزیر کېږي.
۲۰۱۳م – ملالې د خپلې شپاړسمې زېږد کلیزې په ورځ په نیویارک کې ملګرو ملتونو ته په خطاب کې وویل چې ټولو ماشومانو ته د وړیا زده کړو حق ورکړي.

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library